JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/tais0000anth

ביבליאטעק
יידישע
פאלקס
טאראנטא
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

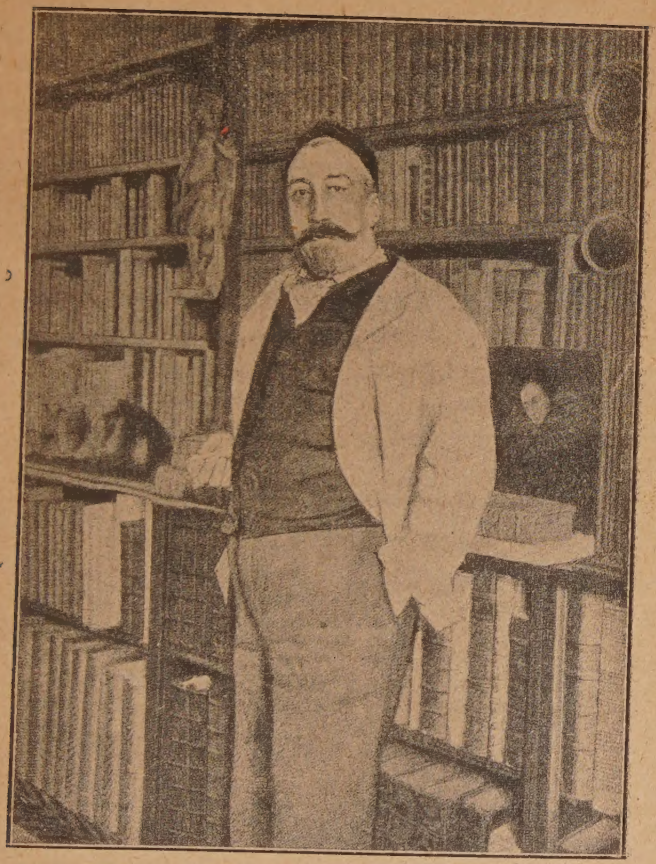

(91)

אנאטאל פראנס

טאַיִס

פון פראַנצויזיש

י. דאַברושין

צווייטע אויפלאגע

ביבליאטעק און לעזע צימער פון אידיש
נאציאנאלען ארבייטער פערבאנד

LIBRARY AND READING ROOM OF THE
Jewish National Workers' Alliance

ספריה עממית במחנה
ידידות
מחלקת החינוך
פועלי ציון
TOMCHEI TORAH LIBRARY

פארלאג
„קולטור-ליגע"
וואַרשע

אויסערדרוקן אין דער דערלויבעניש פון מארשאל פאריאַטן.

1980
1922
=58

געדרוקט אין 2000 עקז.
וואַרשע, 1922.

Anatol France—Tais. Tłomaczył I. Dobruszyn.
Wyd. „KULTUR-LIGE", Warszawa 1922 r.

Druk. „Di Welt", Warszawa, Nowolipie 7.

לאָטאָס

אין יענע צייטן איז דער מדבר געווען באַזעצט מיט פרושים, אויף ביידע ברעגן פונם טייך נילוס האָבן דיַ נזירים מיט דיַ אייגענע הענט פון צווייגן און לייַם אויסגעבויט אָן אַ שיעור געצעלטן, דיַ געביידעס זיינען געשטאַנען אָפּגעזונדערט איינס פונם אַנדערן בכדי דיַ, וואָס באַזעצן זיך דאָרט, זאָלן קאָנען ווינען ביחידות אין דאָך אין נויט העלפן אייניער דעם צווייטן. דאָ און דאָרט האָבן זיך צווישן דיַ געצעלטן אַרויסגעזעצן פֿאַרפּוצטע קלויסטערס מיט צלמים אין דיַ מאָנאַכן פלעגן קומען אַהין אין דיַ יום־טובֿים פראַווען דיַ עבודה אין דאַוונען צוזאַמען. סאַמע ביים ברעג טייך זיינען אויך געשטאַנען הייזלעך, וווּ דיַ נזירים האָבן געווינט יעדערער אין זיין שמאָלן קעמערל אין פלעגן זיך צוזאַמענקלייבן נאָר צוליב דעם, כדי זיי זאָלן נאָכדעם מער הנאה האָבן פון דער התבודדות.

פרושים אין נזירים האָבן געפראַווען תעניתים, אָפּגעפאַסט נאָר נאָך שקיעה און דיַ גאַנצע סעודה זייערע איז באַשטאַנען פון אַ שטיקל ברויט, אַ ביסל זאַלץ און אַ קרייטעכץ. זיי אַלע זיינען געווען צנועים, זיי האָבן געטראָגן האָרינקע לייבגאַרטלען און לאַנגע מאַנטלען, וואָך געווען גאַנצע נעכט און געשלאָפן נאָכדעם אויף בלויזער ערד, תפילה געטאָן, געזאָגט תהילים, הכלל, אַלע טאָג אָפּגערעכט דאָס, וואָס בעלי־תשובות דאַרפן אָפּטאָן; אויסקויפנדיק דעם חטא פון אדם הראשון, האָבן זיי זיך אָפּגעזאָגט הנאה צו האָבן פון דער וועלט. זיי האָבן זיך אַפילו אָפּגעזאָגט צו ממלא זיין יענע באַדערפענישן, וואָס זיינען געווען אומבאַדינגט נויטיק פאַר אַ מענטשן פון

יצנעם דור. דיַ קראַנקהייטן פון גוף, האָבן זיי גערעכנט, מאָכן גע־
זונטער דיַ נשמה אין דיַ שענסטע צירונג פאַרן קערפער זיינען שלעק
און וועלן. אויף אַזאַ אופן זיינען מקוים געווָארן דיַ ווערטער פון
דיַ נביאים, וואָס האָבן גזאָגט: „דער מדבר וועט זיך באַדעקן מיט
בלומען".

פון דיַ אַלע גענט, וואָס האָבן געהויבן אונם הייליקן טעמפּל־
מדבר, האָבן איינקע געפאַטערט טעג אויף תעניתים אין דבקות אין
אַנדערע האָבן פאַרדינט זייער אויסקומענוש, געפלאָכטן פאַלעם־צוויי־
אָדער פאַרדונגען זיך צו דיַ שכנישע ערד־אַרבעטער אויף שנוט־
צייט. רייכע לייט פונם לאַנד האָבן על פי טעות חושד געווען, אַז
איינקע פון דיַ הייליקע לעבן פון רויבערייַ, מאָכן שותפות מיט דיַ וואָג־
לענדיקע אַראַבער, וואָס באַגלייטן דיַ קאַראַוואַנען. אונדזראמתי־
אָבער האָבן דיַ מאָנאָכן געהאַט גוטע מדות, פאַרהאַסט עשירות און
דער שם זייערער האָט דערגרייכט ביז צום הימל.

מלאכים האָבן זיך פֿאַרשטעלט פאַר יונגע לייט אין מיט שטעקנס
אין די הענט, וויַ אמתע רייזנדער, באַזוכט דיַ געזעלטן, דיַ נוט־
גוטע אָבער האָבן אונם געשטאַלט פון עשיאָפן, צי פון חיות גע־
בלאָנדזעט אַרום דיַ נזירים, געפרוווט ברענגען זיי צו נסיונות. מיטן
פרימאָרגן, בעת דיַ מאָנאָכן פלעגן גיין צום קיוואַל אָנפילן זייערע
כלים, פלעגן זיי באַמערקן אויפן זאַמד פריש טרים פון לצים און
שדים. און דער מדבר איז געווען אַ קאַמף־פלאַץ, וווּ יעדער שעה,
בפרט ביינאַכט, פלעגן פאָרקומען אמתע ווונדער־שלאַכטן צווישן
הימל און גיהנום.

גאַנצע חיילות פון מזיקים פלעגן אָנפאַלן אויף דיַ פרושים און
זיי פלעגן זיך פאַרטיידיקן מיט גאָטס הילף און מיט דער הילף פון
דיַ מלאכים, געוומען תשובה טאָן, געפראַווט תעניתים און סגופים.
צייטנווייז האָט זיי זייער יצר־הרע אַזוי געפיינקט, אַז זיי פלעגן
ברומען פון וויטאָקן און זייער געשריי האָט זיך אונטערן אויסגע־
שטערנטן הימל צוזאַמענגעמישט מיטן ברומען פון דיַ הונגעריקע
חיינעס. אָט דעמאָלט פלעגן דיַ נוט־גוטע זיך פאַרשטעלן פאַר זיי
אין דיַ פראַכטפולסטע געשטאַלטן. דיַ שדים זיינען אינדעראמתן העס־
לעכע ברואים, אַן אַנדערשמאָל אָבער באַקומען זיי אַזאַ שיינעם אויס־

זען, אַז ס׳איז שווער צו דערקענען זייער פאַרבאָרגענעם מהות. דיַ טעבאַידער דערשראָקענע פרושים איז אויסגעקומען צו זען אין זייערע קאַמערן אַזעלכע פאַרשייטע בילדער, וואָס אַפילו דיַ סאַמע אויסגעלאַסענע פונם דור האָבן פון זיי נישט געוווסט. נאָר היות ווי יעדערער פון זיי האָט געטראָגן דעם צלם אויף זיך, פלעגן זיי קאָנען בייטיין דיַ נסיונות און דיַ בייזע רוחות פלעגן אָננעמען זייער אמתן אויסזען אין אָפטראָגן זיך מיטן באַגינען, פאַרשעמט אין דערצארנט, און נישט זעלטן פלעגט מען מיטן טאָג באַגעגענען איינעם פון דער שווארצער חברה אָט אַזוי, ווי ער אנטלויפט און באַגיסט זיך מיט טרערן. און פרעגט מען אים, ענטפערט ער: אין ווייַן קאָאָג, ווייל איינער פון דיַ קריסטן, וואָס ווינען דאָ, האָט מיך געשמיסן מיט ריטער און ארויסגעטריבן אויפן מיאוסטן אופן.

די זקנים פונם מדבר האָבן געהאַט אַ שליטה איבער דיַ רשעים און אפקורסים, זייער גוטסקייט איז אָפטמאָל געווען מוראדיק. פון דיַ אַפּאָטאָלן האָבן זיי באַקומען דיַ קראַפט צו באַשטראָפן אַלע, וואָס לעסטערן גאָט, און קיינער איז נישט געווען ביכולת מציל זיין דעם, וואָס זיי האָבן פארמשפט. אָט האָט מען אין דיַ שטעט און צווישן איינוווינער פון אַלעקסאַנדריע מיט פדה דערציילט, אַז דיַ ערד פלעגט זיך עפענען און איינשלינגען אַלע דיַ, וועמען זיי האָבן געשטראָפט מיט זייער שטעקן. און אַלע, וואָס האָבן זיך שלעכט געפירט, האָבן טאַקע פאַר זיי מורא געהאַט, באַזונדערס שפילער, טענצער, באַווייבטע גלחים און זונות.

דער זכות פון דיַ פרומע איז געווען אַזוי גרויס, אַז זיי האבן געהאַט דיַ שליטה אַפילו אויף וויַלדע חיות. וען אַ פרוש האָט געהאַלטן ביים שטאַרבן, פלעגט קומען אַ לייב און מיט דיַ נעגל אים אויסגראָבן אַ קבר. פאַרן היילן איז דאָס געווען אַ סימן, אַז גאָט רופט איבן שוין צו זיך, פלעגט ער גיין צעקושן זיך מיט אַלע ברידער, דערנאָכדעם פרייליך אַנידערלייגן זיך, פאַרגיין און שטאַרבן.

איז אָט, פון זינט דער היילקער אַנטאָניוס, וואָס איז שוין אַלט געווען העכער הונדערט יאָר, איז אַוועק אויפן באַרג קאָלזען מיט זיינע צוויי געליבטע תלמידים מאַקאַריוס און אמאַטאַס–איז פון דעמאָלט אָן אין גאַנץ טעבאַיד נישט געבליבן קיין איין מאָנאַך, וואָס

זאָל אָפטאָן אַזוי פיל גוטע מעשים, ווי־פיל פאַפּנוטיוס, דער עלטסטער גלח פון אַנטיאָך. אינדעראמתן האָבן עפּרעם און סעראַפיאָן אָנגע־פירט מיט אַ גרעסערער צאָל מאַנאַכן און האָבן זיך אויסגעזייכנט מיט דין מנהגים, וואָס זיי האָבן איינגעשטעלט אין זייערע קלויס־טערס. אָבער פאַפּנוטיוס האָט אָפּגעהיט דין שווערסטע תעניתים און אַמאָל געפאַסט דריי טעג נאָכאַנאַנד. ער האָט געטראָגן אַ האָרענע לייבל, געשלאָגן זיך מלקות פרי און אויפדערנאַכט און געלעגן אַן אויסגעצויגענער מיטן פּנים צו דער ערד.

זיינע פיר און צוואַנציק תלמידים האָבן זיך אויסגעבויט גע־צעלטן נעבן אים און האָבן אויך דורכגעמאַכט זיין שווערע עבודה. ער האָט זיי אינם נאָמען פון יעזוס זייער לעבּ געהאַט און אָן אויפ־הער זיי צוגערעדט תשובה צו טאָן. צווישן זיינע גייסטלעכע זין זיינען געווען אַזוינע, וואָס האָבן פאַרלאָזט זייער לאַנגיאָריקן רוי־בער־לעבן און, גערירט פון זיינע הייליקע דרשות, אָנגענומען דעם קלויסטערשן אויסקומענישׂ. זייער פרומע ריינע אויפפירונג האָט צו־געגעבן מוט אַלע אינערליקע חברים. צווישן זיי אַלעמען האָבן זיך אויסגעציכנט איינער אַ געוועזענער קאָכער פון דער אַבּיסינישער קייסערינע, וועלכן פאַפּנוטיוס האָט גלייך מיט אַלעמען געצלמט און וואָס האָט תמיד אָן אויפהער געגאָסן טרערן, און אַ צווייטער–פלא־ווי־אַנוס–אַ יודע ספּר און אַ גענויטער רעדנער. נאָר דער סאַמע אָנגע־נומענער פון פאַפּנוטיוסעס תלמידים איז געווען איינער אַ יונגער פויער, זיין נאָמען איז געווען פאַוולוס און דער צונעמענישׂ–דער תם, ווייל ער איז געווען זייער אַ תמימותדיקער, און אָט די תמימות זיינע האָבן מענטשן אויסגעלאַכט, אָבער גאָט האָט אים אויסגע־דערווען און געבענטשט מיט אַ נביאישן גייסט.

פאַפּנוטיוס האָט הייליק געהאַלטן זיינע שעהן, געלערנט מיט די תלמידים און אָפּגעריכט די עבודה פון אַ נזיר. אָפטמאָל האָט ער זיך פאַרטיפט אין די הייליקע ספרים און געפונען דאָרט פאַר־שיידענע רמזים. אָט דערפאַר טאַקע האָט ער, זייענדיק נאָך גאָר יונג, געהאַט אַ סך פאַרדינסטן. די נישט־גוטע, וואָס האָבן אַזוי שווער געפיינקט די בעסטע נזירים, האָבן נישט געהאַט קיין העזה געגענען זיך צו אים. אַלע נאַכט ביי דער שיין פון דער לבנה

זיינען בּיי זיין קאַמער געזעסן זיבן קליינע שאַקאַלן, געזעסן אויף דיַ הינטערשטע פּיס, אומבאַוועגלעכע, שווייגנדיק, מיט אָנגעשטעלטע אויערן. געגלויבט האָט מען, אַז דאָס זיינען זיבן שדים, ווָאָס ער האָט מיט זיינע הילפיקע זכיות פאַרהאַלטן אויף דער שוועל.

פאַפּנוטיוס איז געבוירן געוואָרן אין אַלעקאַנדריע. האָט געשטאַמט פון פריצים און זיינע עלטערן האָבן אים געלאָזט קוקן אין ספֿרים חצונים. ער איז געווען אַפילו פאַרטראָגן אין דיַ הבלים פון דיַ געצנדינערשע פּאָעטן און אין דער יוגנט איז ער געווען פאַרנאַרישט און געגלויבט, אַז מענטשן האָבן איבערגעלעבט דעם מבול אין דיַ צייטן פון דעוקאַליאָן. מיט זיינע חברים האָט ער אַפילו נעפּירט וכּוחים מכּוח, דעם צי ס׳איז פאַראַן אַ גאָט און אין וואָס באַשטייט זיין מהות און וועזן. ווי אַלע איידעלע פאַטריציער, האָט ער געפּירט זיך דעמאָלט אויף אַ ותרנישן שטייגער. אָט דיַ צייט פון זיין לעבן פלעגט ער תמיד געדענקען מיט בושה און פאַרלעגנהייט.

אין משך פון יענע טעג–אַזוי פלעגט ער דערציילן זיינע בּרידער–האָב איך זיך געקאָכט אינם קעסל פון נאַרישער עולם–הזה.

געמיינט האָט ער דערמיט, אַז ער האָט געגעסן געשמאַק צוגעריכטע פליישן און איז געווען אַן איינגייער אין דיַ קהלשע בעדער. און באמת, בּיז צוואַנציק יאָר האָט ער, ווי אַלע פון זיין דור, געפּירט אַ לעבן, וואָס קאָן גיכער הייסן טויט איידער לעבן. אָבער, ווי נאָר ער האָט זיך געזומען לערנען בּיים גלח מאַקרינוס, איז ער גאָר געוואָרן אַן אַנדער מענטש.

דער אמת האָט אים דורכגענומען אויף דורך און דורך, און אַ טבע האָט ער געהאַט צו זאָגן, אַז דער אמת איז אין אים אַריין, ווי אַ שפּיז. ער האָט אָנגענומען דיַ קריסטלעכע אמונה און האָט ליב באַקומען דעם געקרייצטן יעזוס. אויך נאָכדעם, ווי ער האָט זיך געצלמט, האָט ער אַ יאָר געלעבט צוזאַמען מיט דיַ אַריסטאָקראַטן, צווישן דעם עולם, מיט וועלכן ער איז געווויינט געווען און געווען פאַרבונדן. איינמאָל אָבער איז ער אַריינגעגאַנגען אין אַ קלויסטער און האָט דערהערט, ווי דער גלח האָט געלייענט פסוקים פון דיַ הילפיקע שריפט: „אויב דו ווילסט זיין ריין און גאַנץ, גיי און פאַר-

LIBRARY AND READING ROOM OF
Jewish National Workers' Alliance

קויף אַלץ, וואָס דו פֿאַרמאָגסט און צעשענק דאָס געלט דיך אָרעמע־לייט". האָט ער תיכף פֿאַרקויפט זיין האָב און גוטס, צעטיילט דאָס געלט און אָנגעהויבן פֿירן אַ נזירישׁ לעבן.

און אָט איינמאָל, בעת ער האָט, ווי זיין שטייגער, דערמאָנט זיך אין דיך שעהן, וואָס ער האָט פֿאַרבראַכט ווייט פון גאָט, און אייניצקוויי אינערגעקלִיבן זיינע עברות, כּדי וואָס מער אַרײַנטראַכטן זיך אין זייער אומגעלומפערטקייט,–אין אים פֿלוצים אַרויף אויפן רעיון איינע אַ שיינע שפּילערין, וואָס ער האָט אַמאָל געהאַט געזען אין אַלעקסאַנדריער טעאַטער, און געהייסן האָט זי טאַנצן. די דאָזיקע פרוי האָט זיך פֿאַרנומען מיט דער שפּיל־קונסט און האָט קיין מוֹרא נישט געהאַט טאַנצן אַזעלכע טענץ, אין וועלכע זי האָט מיט אירע געשיקטע באַוועגונגען נאָכגעמאַכט דער סאַמע שרעקלעכסטער תאוה. אָדער זי פֿלעגט גאָר ווייזן, וי כּלומרשט וועגן, לעדאַ, צי פֿאַסיפֿאַע טוען אָפּ איינע פון די שענדלעכסטע מעשׂים, מפּוח וועלכע ס׳דערצײלט די גריכישע געשיכטע. אויף אַזאַ אופן פלעגט זי אָנצינדן אַ פייער פון תאוה ביי אַלע צו זעער. און וען יונגע מענטשן, צי רייכע זקנים פלעגן קומען הענגען בלומען אויף דער שוועל פון איר הויז, פלעגט זי זיי פֿיין צוגענעמען און זינדיקן מיט זיי. אָט אַזוי, אומבערענגעזדיק איר אייגענע נשמה, האָט זי אומגעברַאַכט אָן אַ שיער פרעמדע נשמות.

אים, פֿאַפנוטיוסן גופא, האָט זי שיער נית געבראַכט צו אַן עבֿרה. זי האָט אָנגעצונדן אַ חשק אין זיין האַרץ און איינמאָל איז ער געוועסט צוגעגאַנגען שוין גאָר נאָנט צו דער שטוב פון טאַיס. ער האָט זיך אָבער באַצייטנס אָפּגעשטעלט אויף דער שוועל פון איר הויז, ער איז געווען נאָך צו יונג (ער איז דעמאָלט פופּצען יאָר אַלט געווען) און איז שעמעוודיק געווען, אויך האָט ער מורא געהאַט, אַז זי וועט אים אָפּשטויטן, ער האָט דאָך ביי זיך ווייניק געלט געהאַט, וויל זיינע עלטערן האָבן אַכטונק געגעבן, ער זאָל נישט זיין קיין אויסברענגער. דאָס האָט גאָט פון רחמנות וועגן אים צוגעשיקט די ביידע סבֿות, כּדי מצי זיין אים פון אַזאַ גרויסן חטא. לכתחילה איז אָבער פֿאַפנוטיוס אים לחלוטין נישט דאַנקבאַר געווען, וויל דעמאָלט האָט ער נאָך שלעכט פֿאַרשטאַנען אין וואָס

באַשטייט זיין אייגענע טובֿה און איז לכּוח געווען נאָכּן נאַרישן פּאַרגענגן. און איצט אין קאַמער, שטייענדיק אויף דיַ קנײ פּאַרן בילד פּונם הייליקן צלם, אויף וועלכן ס׳איז, ווי אויף אַ וואָג, געהאַנגען דיַ אויסלייזונג פון דער וועלט—האָט פּאַפּנוטיוס געמומען זיַך קלערן מכוח טאַיִס, ווייל טאַיִס איז געווען זיין עברה, און ער האָט לאַנג, אויפֿן נזירישן שטייגער, באַטראַכט דיַ שרעקלעכע, מאוסע קערפּערלעכע פּאַרגענגנס, מיט וועלכע אָט דיַ פּרוי איז אים ליב געווען אין יענע טעג, וועלן ער איז געווען מבולבל און אומווסנד. און טראַכטנדיק אַזוי אַ פּאָר שעה, איז אים בולט קלאָר געקומען פאַר דיַ אויגן דאָס בילד פון טאַיִס. ער האָט זיַ דערזען אָט אַזאַ, ווי ער האָט זיַ געזען בעתן נסיון אין דער גאַנצער שיינקייט פון איר לייב. לכתחילה האָט זיַ זיך אים באַווײַזן אינם נאַקעטן געשטאַלט פון אַ לעדאַ, הילפלאָז ליגנדיק אויף אַ געלעגער פון היאַצינטן מיט אַ פּאַרוואָרפענעם קאָפּ, מיט פייכטע בלינצנדיקע אויגן, צימערנדיקע נאָזלעכער, האַלב־אָפּענע ליפּן, מיט אויפגעבלאָטע ברוסטן און צווישן פרישע אָרעמס, פרישע ווײַ צווישן טיילעך. דערזעענדיק דאָס בילד, האָט פּאַפּנוטיוס זיך געקלאַפּט אין האַרצן און געזאָגט:

— ביסט מיין עדות, גאָט, אַז דאָס באַטראַכט איך דיַ מאוסקייט פון מיין עברה!

אָבער דאָס בילד האָט אומבאַמערקט זיך געבויגן. אַראָפּלאָזנדיק זיך ביז צו דיַ מוילוונקלען, האָבן דיַ ליפּן פון טאַיִס ביסלעכווײַז אויסגעדרײקט אַ פּאַרבאַהאַלטענע פיין. אירע גרעסער געוואָרענע אויגן זיינען פול געווען מיט טרערן און מיט שטראַלן. פון איר אויפגעריסענער ברוסט האָט זיך גערײסן אַן אָטעם, ווי דיַ ערשטע וויין פון אַ שטורעם. דערזעענדיק דאָס בילד, איז פּאַפּנוטיוס מבולבל געוואָרן ביז דיַ טיפֿענישן פון נשמה. ער האָט זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד און האָט תּפלה געטאָן:

— דו, וואָס האָסט געלייגט דיין רחמנות אין אונזערע הערצער, ווי מאָרגנטוי אויף דיַ טאָלן, גאָט דער גערעכטקער און דער גנעדיקער, זיי געבענטשט; געלויבט ביסטו, געלויבט! דערווייטער פון דיין קנעכט דעם פאַלשן רחמנות, וואָס פירט צו תּאוה, טו מיט דיין גענאָד, אין זאָל אַלע באַשעפענישן ליב האָבן נאָר אין דיר,

וויל זיי פאַרשווינדן און דו בלייבסט אייבינק. מיט דער דאָזיקער פרוי האָב איך זיך באַשעפטיקט נאָר דערפאַר, וויל זי איז דיין באַשעפענישׂ. מלאכים אַליין צינען זיך צו איר מיט מיטגעפיל. איז זי דען נישט, אָ, גאָט, דער אָטעם פון דיין מויל? ס׳איז נישט רעכט, אַז זי זאָל וויטער זינדיקן מיט אַזוי בירגער און פרעמדע. אין מיין האַרצן האָט זיך דערוואַכט אַ גרויס רחמנות אויף איר. אירע עולות זיינען מוראדיק און פון דער איינער מחשבה וועגן דעם ווער איך אַזוי פאַרצווייפלט. אַז איך פיל, וויז ס׳שטעלן זיך מיר קאָפויר די הָאר פון מיין לייב. אָבער, וואָס גרעסער איז איר שולד, אַלץ מער מוז איך זי באַדויערן. איך ווייס, וועז איך דענק פון דעם, וויז נישט־גוטע וועלן זי פיינדיקן בזיז אייבינק.

און טראַכטנדיק אַזוי, האָט ער דערזען, וויז אַ קליין שאַלכל האָט זיך געזעצט בייַ אים צופוסנס. ער האָט זיך שטאַרק פאַרווונדערט, וויל די טיר פון זיין קאַמער איז געווען פון אינדערפרי אָן פאַרמאַכט. די חיה האָט, דאַכט זיך, געליינט די געדאַנקען פונם גלח און זי האָט, וויז אַ הונט, געמאַכט מיטן עק. פאַבנוטיוס האָט זיך אינגרעצלמט און דער שאַקאַל איז נישט געבליבן. פאַרשטאַנען האָט ער דעמאָלט, אַז דער שטן האָט זיך צום ערשטן מאָל פאַרגנבעט צו אים אין צימער, ער האָט אָפגעזאָגט אַ קורצע תפלה, דערנאָכדעם אויפדאָכניי געחלומט מכוח טאַיס...

— מיט גאָטס הילף—האָט ער זיך געזאָגט—מוז איך זי מציל זיין.

און ער איז אַנטשלאָפן געווארן. אויף מאָרגן פרי האָט ער אָפגעדאַונט און איז אַוועק באַזוכן דעם הייליקן פאַלעמאָן, וואָס האָט נישט וויט פון דאַנען געפירט זיין נזירישׂ לעבן. ער האָט אים געטראָפן אַ רויקן, ער האָט געשמייכלט, געגראָבן די ערד, וויז זיין שטייגער איז. פאַלעמאָן איז געווע אַ זקן, באַארבעט האָט ער אַ קליין גערטנדל: ווילדע חיות פלעגן קומען אים לעקן די הענט און די נישט־גוטע האָבן אים נישט געמאַטערט.

— זאָל גאָט זיין געבענטשט, ברודער פאַבנוטיוס,—האָט ער אַרויסגערעדט, אָנשפאַרנדיק זיך אויפן גראָבייזן.

— זאָל גאָט זיין געבענטשט,—האָט געענטפערט פאַבנוטיוס,—און דער שלום זאָל הערשן בייַ מיין ברודער!

— דער שלום זאָל הערשן ביי דיר אויך, ברודער פאַפנוטיוס,— האָט אים אָפגעענטפערט דער נזיר פאַלעמאָן, און ער האָט מיטן אַרבל אָפגעווישט דעם שוויים פון שטערן.

— ברודער פאַלעמאָן, אונזערע שמועסן דאַרפן באַשטיין בלויז אין לויבן דעם יענ׳קן, וואָס האָט מבטיח געווען געפינען זיך צווישן די׳, וואָס זאַמלען זיך אין זיין נאָמען וועגן. אָט דערפאַר בין איך געקומען צו דיר רעדן מכוח אַן ענין, וואָס איך האָב פאַרטראַכט גרויס צו מאַכן גאָטס נאָמען.

— זאָל גאָט בענטשן דיין כוונה, פאַפנוטיוס, אַזוי ווי ער האָט געבענטשט מיינע קרויטן! אַלע פרימאָרגן פאַרשפרייט ער זיין חסד צוזאַמען מיט זיין טוי אויף מיין גאָרטן און זיין גוטסקייט דער־ווקט מיך זאָגן אים אַ לויבגעזאַנג פאַר די׳ אוגערקעס און קירבעסן, וואָס ער גיט מיר, לאָמיר בעטן ער זאָל אונז הינטן מיט זיין שלום! וויי׳ פאַר קיין זאַך דאַרף מען אַזוי נישט מורא האָבן, ווי׳ פאַר די׳ אומגעלומפערטע רעיונות, וואָס זיינען מבלבל אונזערע הערצער. בעת די׳ רעיונות צעטומלען אונז, ווערן מיר ווי׳ שפורט, מיר גייען און וואַקלען זיך אָן אַן אויפהער פון רעכטס אויף לינקס און אָט־אָט האַלטן מיר ביי פאַלן אויפן שענדלעכסטן אופן. פון התפעלות פאַלן מיר אריין אַן אַנדערש מאָל אין אַן אומגעלומפערטער שמחה, און דער, וואָס זינקט אין דער שמחה, לאָזט הערן אין פאַרשמאַ־טער לופט דעם גראָבן מגושמדיקן געלעכטער. די׳ פאַלשע פרייד פאַרשלעפט דעם זינדיקן אין כל המינים צרות. אָבער אָט די׳ אויפ־רעגונג פון דער נשמה און פון די׳ חושים וואַרפן אונז אויך אַריין אַן אַנדערש מאָל אין זינדיקער עצבות, וואָס איז טויזנט מאָל מסוכנער איידער די׳ שמחה. ברודער פאַפנוטיוס, איך בין נישט מער, ווי׳ אַן אומגלקלעכער זינדיקער, אָבער פאַר מיין לאַנגן לעבן בין איך דערגאַנגען, אַז דער גרעסטער שונא פון אַ נזיר איז דער אומעט. כ׳מיין דערמיט אָט די׳ מרה־שחורה, וואָס ווקלט אַרום אונזער נשמה, ווי׳ אַ וואָלקן, און פאַרשטעלט פון איר גאָטס שיין. גאָרנישט שטערט נישט אַזוי זיין אויסגעלייזט, ווי׳ די׳ עצבות. און דער גרעסטער נצחון פונם שטן איז דעמאָלט, ווען ער שאַפט אַ האַרבע און שוע־רע שטימונג אין האַרצן פונם פרומען. און וואָלט ער אונז צוגע־

שיקט בלויז פרייליכע נסיונות, וואלטן מיר אויף העלפט ווייניקער פאר אים מורא געהאט. צום אומגליק אבעור ווייסט ער גוט וויז אונז צו פארמערן. צי דען האט ער אונזער פאטער אנטאניוסן גישט באווירן א שווארץ קינד אזא שיינס, אז קוקנדיק אויף דעם האט זיך געגלוסט ווייניען? אונזער פאטער אנטאניוס האט מיט גאטס הילף אויסגעמיטען דעם טייוולט שמד-שטיק. איך האב אים געקענט אין יענע צייטן, בעת ער האט געלעבט צווישן די אונזערינקע. ער האט זיך געפרייט מיט זיינע תלמידים און קיינמאל נישט אריינגעפאלן אין עצבות. אבער ביסטו דען נישט געקומען, ברודער, איצט שמועסן מיט מיר מפוח אן ענין, וואס איז דיר אריינגעפאלן אין געדאנק? אנטפלעק אים מיר, וועל איך צופריידן זיין, בפרט, אז דערמיט וועט געגרויסט ווערן גאטס נאמען.

– ברודער פאלעמאן, כ׳האב טאקע בכונה צו לויבן גאט דעם האר. פארשטארק מיך מיט דיין עצה, די פארמאגסט א סך לייכט און די זינגד האט קיינמאל נישט פארחושכט די שיין פון דיין געדאנק.

– ברודער פאפנוטיוס, איך בין נישט ראוי צו פאנאנדערבינדן די שנירלעך פון דיינע שיך און מיינע עולות זיינען פיל, ווי די זאמדן אין מדבר. אבער איך בין שוין אלט און איך וועל זיך נישט אפזאגן העלפן דיר מיט מיין ענעטקייט.

– איך וועל דיר מודה זיין, ברודער פאלעמאן, מיך מאטערט דער געדאנק, אז אין אלעקסאנדריע איז פארען א זונה מיטן נאמען טאיס, וואס פירט א זינדיק לעבן און מאכט זינדיק דאס גאנצע פלק.

– ברודער פאפנוטיוס, זאס איז באמת אן עולה, וואס איז פדאי צו באקלאגן. דארט צווישן די אידלייט די געצנדינער פירן א סך פרויען אזא לעבן. האסטו געפונען א מיטל קעגן אט דעם שלעכטס?

– ברודער פאלעמאן, איך גיי קיין אלעקסאנדריע געפינען די פרוי, אן איך וועל, מיט גאטס הילף, זי צלמען, דאס איז מיין כונה. בין סטו דערוף מסכים, מיין ברודער?

– ברודער פאפנוטיוס, איך בין בלויז אן אומגליקלעכער זינדיקער, אבער אונזער פאטער אנטאניוס פלעגט זאגן: „אווו דו זאלסט זיך נישט געפינען, אייל זיך נישט אוועקגיין פון דארטן, כדי אנצוקומען ערגעץ אנדערש".

— ברודער פֿאַלעמאַן, געפֿינסטו עפּעס שלעכטס אין דעם ענין, וואָס איך האָב פֿאַרטראַכט?

— גוטער פֿאַפּנוטיוס, זאָל מיך גאָט היטן פּון צו חושד זיין דיך כּונות פון מיין ברודער. אָבער אינזער ברודער אַנטאָניוס האָט נאָך געזאָגט: „אַ פּיש אַן אַרויסגעשלעפּטער פּון וואַסער שטאַרבט אויפן טרוקענעם אָרט, וווּ מ׳האָט אים אַנידערגעלייגט". דאָס זעלבע טרעפט מיט מאָנאַכן, וואָס פאַרלאָזן זייערע קאַמערן; דערנענטערנדיק זיך צו דיך וועלטלעכע מענטשן, דערווייטערן זיי זיך פון דיך גוטע וועגן.

און האַלטנדיק נאָך אין רייד, האָט דער אלטער פאַלעמאָן זיך אָנגעשפּאַרט אויף זיין גראָבייזן און געזומען מיט אימפּעט גראָבן דעם באָדן אַרום אַ פייגנבוים, וואָס איז געווען אָנגעלאָדן מיט פירות. בעת ער האָט געגראָבן האָט זיך דערהערט אַ געוויש פון בלעטער און אַן אינד איז מיט אַ פלינקן שפרונג אַריבער דעם צוים, וואָס האָט פאַרשלאָסן דעם גאָרטן. זי האָט זיך אָפּגעשטעלט אַ פאַרווונדערטע, אַן אומרויקע, מיט צישטערנדיקע לענדן, דערנאָך איז צוויי שפּאַן געגנט זיך צום אַלטן און אַוועקגעלייגט איר אייגל קעפל דעם פרייגט אירן אין בוזעם אַריין.

— געלויבט זאָל זיין גאָט אין דער אינד פונם מדבר–האָט געזאָגט פאַלעמאָן.

ער איז אַוועק צו זיך אין געצעלט, וווהין ס׳האָט אים באַגלייט די אינד, האָט אַרויסגעקראָגן ברויט און געשפייזט די אינד פון האָנט.

דער פאַרטראַכטער פאַפּנוטיוס האָט אויף אַ ווייל זיך פאַרקוקט אויפן שטיינערדיקן וועג. דערנאָכדעם איז ער לאַנגזאַם געגאַנגען צו זיך אַהיים, טראַלטנדיק אַלץ מכּוח דעם, וואָס ער האָט נאָר וואָס געהערט. אין מוח איז בייַ אים פאָרגעקומען אַ גרויסע אַרבעט.

— דער נזיר,–האָט ער זיך געטראַכט,–איז אַ גוטער בעל־יועץ, ער איז אַ פאַרזיכטיקער. ער איז מסופק, צי איז מיין כוונה אַ ריכטיק. דאָך איז מיר שווער צו לאָזן אויף ווייטער טאַיס אין די הענט פונם טייוול, וואָס מאַטערט זיַ. זאָל גאָט מיך לערנען אַ פייגעלע, וואָס האָט אויפן וועג, גייענדיק, האָט ער דערזען אַ פייגעלע, וואָס האָט

יְנִיק פַֿאַרפַֿלָאנטערט אִין אַ יעגער־נעץ אִין זאַמד. אוּן פַֿאַרשטאַנען הָאט ער, אַז דאָס איז אַ „זִי", ווייל דער „ער" איז געקומען צופֿלִיגן צום נעץ אוּן הָאט געגומען רייסן איינס נאָך איינס דִי קנִיפֿלעך, געמאַכט אַ גרוֹיסע לָאָך אוּן באַפֿרייט פּוּנם נעץ זיין חברטע. דער פֿרומער מענטש הָאט באַטראַכט דִי מעשה אוּן, היוֹת ווִי אִין זכוּת פֿוּן זיין הייליקייט איז ער געווען מסוּגל פַֿאַרשטיין דעם פַֿאַרבאַהאַלטענעם מיין פוּן פַֿאַרשיידענע זאַכן־ -הָאט ער איצט דערוווּסט זִיך, אַז דאָס געפֿאַנגענע פייגעלע איז געווִיס געווען טאַיִס, וואָס הָאט זִיך פַֿאַרפֿלָאנטערט אִין נעץ פּוּנם שטן. אוּן ווִי אָט דער זכר, וואָס הָאט מִיטן שנאָבל צערִיסן דִי שטרִיקענע קנִיפֿלעך, איז ער מחוּיב מִיט הייליקע אוּן שטאַרקע ווערטער צעשטערן דִי אומגעזעענע נעץ, וואָס פַֿאַרהאַלט טאַיִס אינם זִינדִיקן לעבן. דערפַֿאַר טאָקע הָאט ער גע־לִויבט איצט גָאט אוּן הָאט זִיך נָאך מער פַֿאַרשטאַרקט אִין זיין דעה. אָבער דערזעענדיק שפּעטער, ווִי דער פֿוֹיגל הָאט זִיך פַֿאַרפֿלָאנטערט צווִישן דִי פעדעם אוּן געבלִיבן געפֿאַנגען אינם זעלבן נעץ, וואָס ער הָאט צערִיסן–איז פַֿאַפנוטיוס ווִידער אַריינגעפֿאַלן אִין ספֿקות.

אַ גאַנצע נאַכט איז ער נִיט געשלָאפֿן אוּן פַֿארטָאג הָאט ער געזען אַ זעוּנג. טאַיִס הָאט זִיך אִים נָאך אַמאָל באַווִיזן. אִיר געזִיכט הָאט נִיט געהאַט מער קיין זִינדִיקן אוֹיסדרוּק אוּן זי איז שוֹין נִיט געווען אָנגעטָאן, ווִי פרִיִ־, אִין דוּרכזִיכטִיקע קלִיידער. אינגאַנצן איז זי געווען איינגעוִיקלט אִין תּכריכִים, וואָס האָבן אִיר פַֿאַרדעקט אַפילוּ אַ טיילֿ פוּן געזִיכט. אוּן דער גלַח הָאט נָאר געזען אִירע צווִי־אוֹיגן, וואָס האָבן געגָאזן לִויטערע אוּן שוּוערע טרערן.

בעת ער הָאט דאָס דערזען, הָאט ער זִיך פַֿאַנאַנדערגעווִיינט, געטראַכט, אַז דאָס הָאט גָאט געגעבן אים צו ווִיסן וואָס צו טָאן אוּן מער נִיט געהאַט קיין שום ספֿקות. ער איז אוֹיפגעשטאַנען, גע־נומען אִין האַנט אַ געקנִיפֿלטן שטעקן, דעם צייכן פוּן דער קרִיסט־לעכער אמונה, אַרוֹיס פוּן קאַמער, גוט פַֿאַרמאַכט דִי טִיר, פּדי דִי חיוֹת אוּן פֿוֹיגלען, וואָס ווינען אִין דִי זאַמדן, זאָלן נִיט קומען פַֿאַרשמוצן דִי הייליקע ספֿרים, וואָס ער הָאט באַהאַלטן צוקָאפּנס. דערנָאכדעם הָאט ער צוגערופֿן דעם מָאנאַך פלָאוויאַנוסן, איבערגע־געבן אִין זיין רשוּת דִי פּיר אוּן צוואַנציק תּלמידים אוּן אָט אַזוי,

וויַ ער אִיז געווען אָנגעטאָן נאָר אינם לאַנגן האָריקן מאַנטל, געלאָזן זיך גיין מיטן ווינט, ווען טייך נילוס, געהאַט בדעה מיטן לויזישן ברעג אָנקומען צופוס בײַ דער שטאָט, וואָס אלכסנדר מוקדון האָט אויסגעבויט. פון באַגיגען אָן אִיז ער געגאַנגען אײַבער דעם זאַמדן, ס׳האָט אים נישט גערארט, וואָס ער אִיז מיד, הונגעריק און דאָרשטיק; די זון אִיז שוין געווען גאָר נידעריק, בעת ער האָט דערזען דעם מוראדיקן טייך, וואָס האָט געקייקלט זיינע בלוטיקע וואַסערן צווישן גאָלדענע און פֿייערדיקע פעלדער. ער אִיז געגאַנגען מיטן ברעג, געבעטן ברויט אין גאָטס נאָמען אויף דיַ טירן פון דיַ איינוואַמע געצעלטן און געווען מלא שמחה, ווען מ׳האָט אים אָפּגעזאָגט, געשראָקן אים און געזידלט. פֿאַר גזלנים און וועלדע חיות האָט ער קיין מורא נישט געהאַט, אָבער ער האָט שטאַרק אויסגעמיטן דיַ שטעט און דערפער, וואָס זיינען געלעגן אים אויפן וועג. ער האָט מורא געהאַט באַגעגענען דאָרט קינדער, וואָס שפּילן אין צייכנס אויף זייערע פּאָטערס גאַנצקעס, אָדער זען בײַ דיַ גראָבנס דיַ לאַכנדיקע פֿרויען אין בלויע מאַנטלען, וואָס פֿילן אָן זייערע קרוגן מיט וואַסער. פֿאַר אַ נזיר אִיז אַלץ מסוכן. אַן אַנדערש מאָל אִיז פֿאַר אים אַ סכנה אפילו לייענען אין דיַ הייליקע שריפֿט, ווי דער געלערטער ערער אִיז געגאַנגען פון שטאָט צו שטאָט און האָט געגעסן אָוונט־ברויט מיט זיינע תלמידים. דיַ מצוות, וואָס דיַ נזירים נייען אויס אַזוי לייבלעך אויפן לייוונט פון זייער גלויבן, זיינען שיין, אָבער זיי האָבן נישט קיין ממשות: אייַן בלאָז פון לעבן קאָן פֿאַרטונקלען דיַ אָנגענעמע פארבן. דערבײַ האָט פאַנוטיוס אויסגעמיטן דיַ גרויסע שטעט, מורא געהאַט דאָס הארץ זאָל אים נישט ווייך ווערן, בעת ער וועט דערזען מענטשן.

און געגאַנגען אִיז ער דערפֿאַר מיט איינזאַמע וועגן. אין אָחנט פֿלעגט דער מורמל פון דיַ טאַמאַריסן, וואָס דאָס וינטל האָט זיי געלעזט, אַרויסרופן בײַ אים אַ ציטער, פלעגט ער אַראָפּלאָזן דעם קאַפּטער אַרײַבער דיַ אויגן, כדי נישט זען דיַ שיינקייט פון דער נאַטור. זעקס טעג אִיז ער געגאַנגען און אִיז אָנגעקומען אין אַן אָרט, וואָס האָט זיך גערופן סילסילע. דער טייך פלוסט דאָרט אַרײַבער אַ שמאָלן טאָל אין אַ ראַם פון אַ צווייענדיקן בארג פון גראַניט. דיַ

מצרים אין די צייטן, וועלן זיי האָבן געדינט דעם שטן, האָבן אָט־אָ־דאָרטן געהאַקט זייערע געטער. פֿאַנוטיוס האָט דאָרט דערזען אַ גרויסן קאָפּ פון אַ ספינקס, וואָס איז געווען נאָך באַהעפֿט מיטן פּלאַץ. מורא האָבנדיק, אַז אין אים לעבט נאָך דער טיוולשער כּוח, האָט ער זיך איבערגעצלמט און האָט דערמאָנט דעם נאָמען פון יענעם. פון איינעם פֿון דער חיהס אויערן איז תיכף אַרויסגעפלויגן אַ פּלעדערמויז, פֿאַנוטיוס האָט זיך דערוווסט, אַז דאָס האָט ער פֿאַרטריבן דעם בייזן רוח, וואָס האָט אין משך פון דורות דאָ געלעבט, ער האָט זיך אָנגענומען נאָך מיט מער מוט, אויפֿגעהויבן אַ גרויסן שטיין און געוואָרפֿן דעם אָפּגאָט אין צורה אַריין. דער געהיימער פּנים פונם ספינקס האָט אויסגעדריקט אַזאַ טיפן אומעט, אַז פֿאַנוטיוס איז געווען פֿון אים גערירט. און אינדעראמתן, דער ניט מענטשלעכער טרויער, וואָס איז געווען אויסגעדריקט אויפֿן גאַנצן פונם שטיינערנעם אָפּגאָט, וואָלט גערירט אַפילו אַ מענטשן אַן אכזר. פֿאַנוטיוס דאָט געזאָגט צום ספינקס:

– אָ, חיה, זיי מודה אין דער געטלעכקייט פון יענוס, אַזוי וויַ ס׳האָבן דאָס מודה געווען די סאַטירן און די צענטאַורן, וואָס אונזער פּאָטער אַנטאָניוס האָט געזען אין דער מדבר. כ׳וועל דיך דאַן בענטשן איז נאָמען פון גאָט, זון און הייליקן גייסט.

ער האָט אַרויסגערעדט,–און אַ ראָזע שיין איז אַרויס פונם ספינקס אויגן, די גאָלדענע ווינקע זיינע האָבן אַ צימער געטאָ: און די לעפצן פון גראַניט האָבן שווער, ווי אַן עכּא פון אַ מענטשן־קול, אַרויסגערעדט דעם הייליקן נאָמען פֿון יענוס־קריסטוס. פֿאַנוטיוס האָט אויסגעשטרעקט די רעכטע האַנט און געבענטשט דעם טיפֿלעישן ספינקס.

אָפּגעטאָן און איז ווידער אַוועק אין זיין וועג. דאָרטן, ווו דער טאָל איז געוואָרן ברייטער, האָט ער דערזען חורבות פון אַ גרויסער שטאָט. די פֿאַרבלּיבענע טעמפּלען זיינען, ווי אויך זייערע, געווען אָנגעלעגט אויך אָפּגעטער, און גאָט האָט דערלויבט די פרויען מיט די בהמהשע הערנער אויך די קעפ אָפּשטעלן זייערע בליקן אויך פֿאַנוטיוסן און בלאָס מאַכן זיין געזיכט. אויך אַזאַ אופן איז ער געגאַנגען זיבעצען טעג, געשפייזט זיך בלויז מיט רויען גראָז, נעכט

פֿאַרבראַכט אין דיר חרובע פֿאַלאַצן צווישן וועלדע קעץ און פֿרעהס מייז. אָפּטמאָל האָבן זיך אים דאָרט באַווינן פֿרויען האַלב־מענטש האַלב פיש. פֿאַנטיזיס האָט אָבער געווסט, אַז דאָס זיינען דעם גיהנומס שלוחים, האָט ער זיך געצלמט אין זיי פֿאַרטריבן.

אויפֿן אַכצענטן טאָג האָט ער באַמערקט אַן אָרעם הייזל, וואָס איז געווען געבויט פון פֿאַלעם־בלעטער, וויט פון יעדן ישוב, האַלב פֿאַרגראָבן אין דעם זאַמד, וואָס דער ווינט פֿלעגט אַהער פֿאַרטראָגן פון מרבר. ער איז צוגעגאַנגען נאָנט צום הייזל, געמיינט, אַז דאָרט וווינט געוויס אַ פרומער נזיר. אָבער קיין טיר האָט דאָס הייזל נית געהאַט, האָט ער נאָר געזען, אַז אינעווייניק איז דאָ אַ וואַסער־קרוג, אַ פּאָר קעפֿלעך קנאָבל און אַ געלעגער פון טרוקענע בלעטער.

– דאָס זיינען,–האָט ער אַליין זיך געזאָגט,–כּלי־בית פון אַ פרוש. אָבער דער שטייגער פון נזירים איז נית דערווייטערן זיך פון זייערע וווינונגען. געוויס וועל איך תיכף טרעפן אים. כ׳וויל אים פון שלום וועגן געבן אַ קוש, אַזוי וויַ דער הייליקער אַנטאָניוס, וואָס האָט דריי מאָל אַ קוש געטאָן דעם פרוש פֿאַוולוס, בעת ער האָט יענעם באַזוכט. מיר וועלן מיט אים שמועסן מכּוח דער אייביקייט און אפשר וועט גאָט אונז צושיקן אַ רעגן, וואָס וועט אונז ברענגען ברויט, און מיין בעל־הבית וועט מיך איינלאַדן אונטערלענען דאָס האַרץ מיט אים צוזאַמען.

און רעדנדיק אָט אַזוי מיט זיך אַליין, האָט ער זיך אַרומגעדרייט אַרום דעם הייזל אויף עמעצן צו געפֿינען. ער האָט נאָך נית געמאַכט קיין הונדערט טריט און תיכף דערזען אַ ג.ענטשן, וואָס איז געזעסן אויפן ברעג נילוס און געהאַלטן דיַ פּיס אונטער זיך. דער מענטש איז געווען אדם־נאַקעט. זיינע האָר און באָרד זיינען געווען אינגאַנצן ווייס און דאָס לייב־רויטער נאָך פון ציגל. פֿאַס־נוטיס האָט נית געצווייפלט, אַז ס׳איז אַ פרוש. ער האָט אים באַגרוסט, ווי עס באַגריסן זיך מאַנאַכן, בעת זיי באַגעגענען איינער דעם אַנדערן.

– שלום צו דיר, ברודער, גאָט זאָל העלפן, זאָלסט הנאה האָבן פון דער זיסער גן־עדן־פרישקייט.

דער מענטש האָט גאָרנישט נית געענטפערט. ער איז געבליבן

וְיצן אומבאַוועגלעך. דאַכט זיך גאָרנישט נית געהערט. פּאַפּנוטיוס האָט
גערעכנט, אַז דער הייליקער איז אַריין אין דבקות. ער דאָט זיך
געשטעלט אויף דיַ קנײַ נעבן דעם אומבאַוווסטן, צונויפגעלייגט דיַ
הענט אוּן תּפלה געטאָן אַזוי ביזן רעכטן פּאַרנאַכט. פּאַרנאַכט, זע־
ענדיק, אַז זיין חבר רימט זיך נית פון אָרט, האָט ער אים אַזוי
געזאָגט:

— מיין פּאָטער, אויב דו האָכט שוין פּאַרלאָזן דיַ עולמות,
אין וועלכע דו ביכט געווען פּאַרזונקען, טאָ גיב מיר דיין ברכה אין
נאָמען פון אונזער גאָט, יעזוס קריסטוס.

יענער האָט זיך קיין קער נית געכאָן אין זײַן זייט און אים
געענטפערט:

— פֿרעמדער, אײַך וויס נית, וואָס וויַלכטו דאַרמיט זאָגן אוּן
אײַך קאָן לחלוטין קיין שום גאָט, יעזוס קריסטוס.

— וואָס,—האָט אויסגעשריגן פּאַפּנוטיוס,—דיַ נביאים האָבן
פּאָרויסגעזאָגט זיין קומען גוּן מחנות פון קדושים האָבן געהייליקט
זיין נאָמען, אַליין דער קיכר האָט זיך צו אים געבוקט אוּן אָקאָרשט
האָב אײַך געצוווּנגען דעם כּוליעשן סכינקס ער זאָל אים לויבן.
אײַז דאָס מעגלעך, אַז דו זאָלסט אים נית קענען?

— מיין פֿריינט,—האָט געענטפֿערט יענער,—ס׳אַ מעגלעכע זאַך,
ס׳וואָלט געווען אפילו אַ געווינסע זאַך, וועלן ס׳וואָלטן בכּלל געווען
אין לעבן געווינסע זאַכן.

פּאַפּנוטיוס אײַז געווען פֿאַרווונדערט אוּן פֿאַרוּמערט פון דער
מוראדיקער אומווינסנדיקייט פון דעם דאָזיקן מענטשן.

— אויב דו קענסט נית יעזוס קריסטוס,—האָט ער אים גע־
זאָגט,—זיינען אַלע דיינע מעשים־טובים אומזיכטע, דו וועסט קיינמאָל
נית דערגרייכן צו עולם־הבא.

דער אַלטער האָט געענטפערט:

— אומזיכט זיינען זיי, דיַ אַלע מצוות אוּן תּעניתים. ס׳אײַז
ניטאָ קיין נפקא־מינה צווישן לעבן אוּן טויט.

— וויַ אַזוי?—האָט געפרעגט פּאַפּנוטיוס,—דו וויַלסט נית האָבן
קיין עולם־הבא? אָבער זאָג מיר, וווינכטו דען נית אין אַ געצעלט
אין מדבר, וווּ אַ גזירה

— אפשר.

— ביסטו ניט נאַקעט אוּן אָרעמ?

— אפשר.

— שפּייזטו זיך דען ניט פּוּן וואָרצלעך אוּן ביסטו דען ניט קיין כּרוּשׁ?

— אפשר.

— האָסטו זיך דען ניט אָפּגעזאָגט פּוּן די נישטיקע פּריידן פּוּן עולם־הזה?

— כ׳האָב זיך באמת אָפּגעזאָגט פּוּן די כּוסטע זאַכן, וואָס פּאַרשאַפֿן דעם מענטשן אַזוי פּיל ראגות.

— בכן, ביסטו דאָך אַזוי ווי איך, אַן אָרעמער אוּן פּרומער כּרוּשׁ. אָבער דו טוסט דאָס ניט פּוּן גאָטס ווענגן, ווי איך, אוּן ניט צולייב יענער וועלט! אָט דאָס קאָן איך באין אוֹפן ניט תּופס זיין. צולייב וואָס קלייבסטו מצוות, אויב דו גלויבסט ניט אין יעזוס קריסטוס? פּאַרוואָס האָסטו זיך אָפּגעזאָגט פּוּן עולם־הזה, אויב דו קאָנסט ניט הנאה האָבן פּוּן עולם־הבא?

— פּרעמדער, איך זאָג זיך ניט אָפּ פּוּן קיין שוּם פּאַרגעניגנס, אדרבא, איך רעכן, אַז איך האָב אָפּגעזוכט אַ מיטל, ווי אַזוי צו פּירן אַ צופרידן לעבן, הגם אינדעראמתן איז ניט במציאות ניט קיין גוט, ניט קיין שלעכט לעבן. יעדער זאַך איז בעצם ניט שיין אוּן ניט מאוס, ניט געראטן אוּן ניט אומגעראטן, ניט ווויל אוּן ניט שלעכט. אונזער מיינונג וועגן די זאַכן גיט זיי צו פּאַרשיידענע מעלות, אָט אַזוי, ווי זאַלך, גיט צו אַ טעם יעדן געקאָכטס.

— הייסט עס, נאָך דיר נאָך, איז ניטאָ קיין ודאיותן, קיין געוויסע זאַכן. דו לייקנסט אָפּ דעם אמת, וואָס די געצענדינער אפילו האָבן געזוכט. דו לייגסט זיך שלאָפן אין דיין עם־הארצות אָט אַזוי, ווי אַ מידער הינט וועלט אַנטשלאָפן גלייך אין מיסט?

— פּרעמדער, ס׳איז ניט כּדאי צו זידלען ניט קיין הינט, ניט קיין פּילאָזאָפן. מיר ווייסן דאָך ניט וואָס איז אַזוינס אַ הונט, אוּן וואָס אַזוינס זיינען מיר גופא. מיר ווייסן לחלוטין גאָרנישט.

— אָ, אַלטער, געהערסטו, אודאי, צו דער כּתּה סקעפּטיקער? ביסט פּוּן יענע אומגלויבלעכע משוגעים, וואָס לייקענען אָפּ אז באַ־

וועגונג אין רוּ, וואָס געפינען נישט קיין חלוק צווישן דער שיין פֿון דער זון און דיַ נאַכטיקע שאָטנס?

— מיין פריינט, איך בין טאַקע אַ סקעפטיקער. כ׳גלויב צו אָט דער דאָזיקער כּתה, וואָס געפעלט מיר דוקא, בעת דיר געפעלט זי דוקא נישט. אַ סימן, אַז איינע און דיַ זעלבע זאַכן זענען אויס פאַרשיידן. וועלן דיַ זון גייט אויף, וויזן זיך אונז דיַ מעמפֿיסער פּיראַמידעס, וויַ ראָז פאַרשיינטע קאָנוסן, און בעת דיַ זון פֿאַרגייט, באַקומען זיי ביי דער שיין פון פֿייערדיקן הימל דאָס געשטאַלט פון שוואַרצע דרייעקן. אָבער, וויַ קאָן דערגיין דעם פאַרבאַהאַלטענעם מהות פון יעדן וועזן? דו ווארפסט מיר אויס, אַז איך לייקן אָפּ וואַרשיינלעכקייטן, בעת אינדעראמתן, איז דיַ וואַרשיינלעכקייט דיַ איינציקע זאַך, דיַ איינציקע ממשות, וואָס איך קען. כ׳זע, אַז דיַ זון שיינט, אָבער איר עצם מהות איז פֿון מיר פאַרבאָרגן. איך פילן, אַז דער פייער ברענט, אָבער איך וויס נישט, וויַ אַזוי און פאַרוואָס. מיין פריינט, דו פאַרשטייסט מיך זייער שלעכט. און בכלל איז קיין נפקא־מינה נישט, צי פאַרשטייט מען דיך אַזוי, צי אַנדערש.

— אָבער וויַדער־אַמאָל, פאַרוואָס לעבסטו איין מדבר און שפייזט זיך מיט טייטלען און צינבעלעס? צולייב וואָס פאַסטו תענית־ים? איך טו אויך דאָס זעלבע, כ׳לעב ביחידות און פאַסט און פיינק זיך. אָבער איך וויל געפינען חן ביי גאָט און דענק הנאה צו האָבן פון אייבּיקן נחת־רוח. דאָס איז געווים אַ ציל, וויל ס׳איז כדאי צו לייַדן, כדי באַקומען שפעטער אַ גרויסן פאַרגענגן. און, למשׁיוך, ס׳איז אַן אומזיק, נעמען מיטן גוטן רצון און פיינקן זיך און לייַדן ענויים אומזיסט און אומנישט. באַם איך וואָלט נישט געווען קיין מאמין־זיי מיר מוחל, וואָס איך לעסטער דיך, אָ, אייבּיקע לייכט פון ששת ימי בראשית־באַם איך וואָלט נישט געגלויבט אין דעם אמת, וואָס גאָט האָט אונז געגעבן דורכן מויל פון זיינע נביאים, דורכן ביישפיל פון זיין זון, דורך דיַ מעשים פון דיַ אַפּאָסטאָלן, דורך דאָס באַגלויבטע וואָרט פון דיַ הייליקע כּנסיות, דורכן באַוויזן פון דיַ קדושים, באַם איך וואָלט נישט געוווסט, אַז דיַ מאַטערנישן פונם גוף זיינען נויטיק פאַרן געזונט פון נשמה, באַם איך וואָלט אַזוי, וויַ דו, געווען פאַרזונקען אין אַ חושׁך, נישט וויסנדיק דיַ הייליקע

סודות–וואָלט איך זיך גלייך אומגעקערט צו עולם־הזה, כ׳וואָלט גע־
וואָלט באַקומען רייכקייטן, לעבן אין רחבות. ווי אַלע גלייקלעכע פון
דער וועלט. און צו די פֿאַרגעניגנס פונם לעבן וואָלט איך געזאָגט:
קומט צו מיר, מיינע טעכטער, קומט, מיינע דינסטן, קומט אַלע,
גיסט מיר אייערע ווייגן, אייערע געטראַנקן און אייערע גוטע
בשמים. אָבער דו, פֿאַרנאַרישטער אַלטער, דו זאָגסט זיך אָפּ פון
דעם נחת; דו פֿאַרלירסט און וואַרטסט נית אויף קיין שום געווינסן;
דו גיסט און האָפּסט נית, אַז ס׳וועט זיך דיר אומקערן; אויף אַ לע־
כערלעכן אופן מאַכסטו נאָך די שענסטע צענג פון אונזערע נזירים,
אָט אַזוי ווי אַן עזהדיקע מאַלפּע שמירט אַ וואַגן און מיינט, אַז זי
מאַלט נאָך אַ בילד פון אַ געלערנטן מאַלער. אָ, נאַרישסטער פון אַלע
מענטשן, זאָג, מיט וואָסערע ראיות קאָנסטו דערווייזן אַז דו בישט
געראַטט?

פּאַפּנוטיוס האָט געראַטן מיט גרויס צאָרן. דער אַלטער איז
פֿאַרבליבן רויק.

– מיין פּריינט,–האָט ער געענטפֿערט וויך,–וואָס אַרן דיך די
ראיות און באַווייזן פון אַ הונט, וואָס איז איינגעשלאָפן אין שמוץ,
צי פון אַ חוצפהדיקער מאַלפּע.

פּאַפּנוטיוס האָט געהאַט בדעה בלויז גאָטס לויב. זיין צאָרן
האָט זיך דערבּאַר געשטילט און ער האָט מיט דרך־ארץ געבעטן
מחילה:

– זיי מיר מוחל, אַלטער, ברודער מיינער,–האָט ער געזאָגט,–
זיי מיר מוחל, וואָס דאָס שטרעבן צום אמת האָט מיך אַרויסגע־
בראַכט פון די כלים. גאָט איז מיין עדות, אַז איך האָב פֿיינט באַ־
קומען נית דיך, נאָר דיין טעות. איך לייד דערפון, וואָס דו זינקסט
אין אַ חשכות, ווייל איך ליב דיך אין יעזוס קריסטוס, און אין
האַרצן זאָג איך און טראַכט וויל דיך מציל צו זיין. רעד, זאָג אַרויס
דיינע באַווייזן, איך האָב אַ מוראדיקן חשק דערגיין בּיז זייער תוך,
כדי צו קאָנען זיי אָפּלייקענען.

דער אַלטער האָט רויק געענטפֿערט:

– פּאַר מיר איז קיין חלוק נית: רעדן, צי שווייגן. איך וועל
דיר זאָגן פֿאַרוואָס איך דענק אַזוי, נית פרעגנדיק דיך, פֿאַרוואָס דו

דענקסט אַנדערש. איך זאָרג ניט ניט פאַר דיין גלײַק, ניט פאַר דיין אומגלײַק, מיר איז קיין נפקא־מינה, צי טראַכסטו אַזוי, ווי איך, צי אויף אַן אַנדער אופן, און ווי אַזוי זאָל איך דיך ליבּ האָבן אָדער פֿיינט האָבן? דער חכם טאָר ניט לײַבן און ניט האַסן. נאָר ווייל דו פרעגסט מיך, קאָן איך דיר כּודיע זיין, אַז מ׳רופט מיך טימאָקלעס, געבוירן בין איך אויפן אינזל קאָס ביי עלטערן, וואָס זיינען ריין געווארן פון האַנדל. מיין פאָטער פלעגט אָנלאָדן שיפן. שכל האָט ער געהאַט גונקט אַזוי פיל, וויפיל אלכסנדר מוקדון, וואָס דו רופֿט אים, דער גרויסער. ער איז בלויז ניט געווען אַזוי פאַרגרעבט, ווי יענער. בקצור, ער איז געווען אַ געמיינער באַגרענעצטער מענטש. כ׳האָב געהאַט צוויי ברידער, וואָס האָבן געאַרבעט אינם פאָטערס געשעפט. מיין פאַך איז געווען דו ווינשאַפט. מיין עלטערן ברודער האָט דער פאָטער געצוונגען התונה צו האָבן פאַר א פרוי פון קאריען מיטן נאָמען טימאָקס. דער ברודער האָט זי פיינט געקראָגן, ניט געקאָנט מיט איר זיין צוזאַמען און איז אַריינגעפאלן אין א כרה־שחורה. אָבער טימאָקס האָט אַרויסגערופֿן א פאַרברעכערישן געפיל ביי אונזער יונגערן ברודער און דו לײַבע צו איר איז ביי אים אַריבער אין א משוגעת. טימאָקס האָט זיי ביידן גלייך פאַרהאַסט. זי האָט גאָר ליבּ געהאַט אייגעם, וואָס האָט געשפּילט אויפן פלייט, און אַלע נאַכט פלעגט ער זי באַזוכן ביי איר אין צימער. איינמאָל האָט ער אינדערפרי׳ געלאָזן ביי איר זיין קראַנץ, וואָס ער פלעגט אים טראָגן אויף שמחות. מיינע ברידער האָבן דעם קראַנץ געפונען און געשווארן הרגענען דעם פֿייטנשפּילער. אויפן צווייטן טאָג איז ער אומגעקומען פון זייערע קלעפ, ניט קוקנדיק אויף דעם, וואָס ער האָט געווייגט און געבעטן זיך. מיין שוועגערין איז פון יאוש צעראַפּט פון זינען און אַלע זייַ אומגלײַקלעכע האָבן, ווי חיות, געשפּאַנירט משוגענערווייז אויף דו ברענן פון קאָס, געוואָיעט, ווי דו ווילף, מיט שוים אויף דו לײַפן, מיט אַראָפגעלאָזטע אויגן, אַרומגערינגלטע מיט מחנות קינדער, וואָס האָבן אין זיי געווארפן מיט מושלען.

זיי זיינען געשטאַרבן און מיין פאָטער האָט זיי מיט דו אייגענע הענט מקבר געווען. אינגיכן איז ער קראַנק געוואָרן, זיין מאָגן האָט ניט צוגענומען קיין שום שפייז און ער איז אויסגענאַ־

גען פון דונגער, ער, דער עושר, וואָס האָט געוואַט ביד אויסקויפן אַלע פליישן און אַלע פירות פון אַזיע. ער איז געווען אויסער זיך, וואס ער לאזט אידער מיר זיין ירושה. איך האָב זיך אויסגענוצט צוליב נסיעות. איך בין אומעטום געווען: אין אינטאליע, אין גרי־כנלאַנד, אין אַפריקע און קיין איין חכם, קיין איין גלויקלעכן אין ערגעץ נים באַגעגנט. כ׳האב געלערנט פילאָזאָפיע אין אַטען און אין אלעקסאַנדריע און בין פארטויבט פון טומלדיקע וכוחים. לסוף בין איך אָנגעקומען קיין אינדיע און דאָרט האָב איך אויפן ברעג פונם טייך גאַנג דערזען א נאַקעטן מענטשן, וואָס זיצט שוין אַזוי אויפן ברעג גאַנצע דרייסיק יאָר, נים געריכט זיך פון אָרט, דו פים אונ־טערגעבויגן אונטער זיך. ליאַנען־צווייגן האָבן אַרומגעפלאכטן זיין אויסגעטריקנטן גוף און אין זיינע האָר האָבן פויגלען זייערע נעסטן געבויט. און ער האָט געלעבט. דערזעענדיק אים, האָב איך זיך דערמאנט אָן טימאָעס, דעם פלייטנשפיליער, אָן מיינע צוויי ברידער, דעם פאָטער, איז איך האָב פארשטאַנען, אַז דער דאָזיקער אינדיא־נער איז געווען א חכם. „מענטשן, האָב איך צו זיך אליין געזאָגט, לייד דערפון, וואָס זיי פארמאָגן נים אַלץ, וואָס זיי גלויסט זיך, און פארמאָגן זיי יאָ־האָבן זיי מורא, אַז זיי וועלן דאָס פארלירן. און נאָך לייד זיי פון אַזעלכע אינערלעבענישן, וואָס זיי האַלטן זיי פאַר שלעכטע. ווערט פטור פון די אַלע איינדרינגענישן, און אַלע לייד וועלן ממילא פארשווינדן". כ׳האָב טאַקע דערפאַר באַשלאָסן, אַז קיין שום זאַך האָט קיין ווערט נים פאַר מיר, איך זאָג זיך אָפּ פון דער וועלט און לעב ביחידות און נים גערירט זיך פון אָרט אָט אַזוי, ווי יענער אינדיאַנער.

פאַכנוטיוס האָט גוט אויסגעהערט דעם אַלטנס מעשה.

— נימאָקלעס פון קאָס־האָט ער צו אים געזאָגט,–איך בין זיך מודה, אַז נים אַלע דיינע ראיות זיינען אומזינדיק. בימט גערעכט, בנאמנות, וואָס דו זאָגסט זיך אָפּ הנאה צו האָבן פון דער וועלט. אָבער ס׳איז אַן אומזין, וואָס דו האָסט דיך אייביקע תענוגים און דערצאָרנסט גאָט. כ׳האַלטן דיין אומווינסנהייט, טימאָקעס, און ווילן מיט דיר לערנען דעם אמת, כדי דו זאָלסט ווינסן, אַז ס׳איז דאָ אַ

גאָט אין דרײַ וועטאָלטן און דעם גאָט מוסטו פאָלגן, ווײַ א קינד פאָלגט דעם פאָטער זיינעם.

טימאָקלעס האָט אים אָבער אויפגעריסן:

— זיי געהיט, פרעמדער, לערן מיך נישט דיין תורה און צוויינג מיך נישט אָננעמען דיין גלויבן. וכּוחים ברענגען צו גארנישט. מיין מיינונג באַשטייט דערין, אַז מ׳דאַרף נישט קיין שום מיינונג. איך לעב אָן זארגן, בתּנאי, אַז איך זאָל קיין איין זאַך נישט שטעלן העכער פון דיַ אויבערשקע. גיי זיך דיין וועג און פרוּוו נישט אַרויספירן מיך פון יענער זיסער גלייכגילטקייט, אין וועלכער איך בין, ווײַ אין א לעבלעך וואַסער, פאַרזונקען נאָך שווערע אַרבעטן פון מיינע טעג.

פאַפנוטיוס איז געווען טיף גענידערט אין אמונה־זאַכן. געווּוסט האָט ער וואָס איז אַזוינס א מענטשן־האַרץ און פארשטאַנען דערי־בער, אז גאָטס געאָד רוט נישט אויפן אַלטן טימאָקלעס, און אַז דער טאָג פון אויסלייזונג איז נאָך נישט געקומען פאַר דער דאָזיקער נשמה, וואָס גייט א פאַרעקשנטע צום אָפגרונט. ער האָט אים גאָר־נישט נישט געענטפערט, מורא געהאַט, אַז זייער שמועס זאָל נישט האָבן קיין שלעכטן סוף. ס׳טרעפט זיך דאָך אַזוי אָפט, אַז בעת מ׳רעדט איין מענטשן, וואָס זיינען נישט מסוגל צו גלויבן, ווערן זיי נאָך מער אריינגעשלעפט אין זייערע חטאים, אָנשטאָט צו גיין מיטן אמתן אָנ־געוויזענעם וועג. אָט דערפאַר טאָקע דאַרפן דיַ, וואָס פאַרמאָגן דעם אמת, פאַרשפרייטן אים באַטראַכטער־הייט.

— נו, זיי געזונט, אומגלויקלעכער טימאָקלעס,—האָט ער צו אים געזאָגט.

פאַפנוטיוס האָט טיף א זיפץ געטאָן, און געלאָזט זיך מיט זיין פרומען וועג גיין אין דער נאַכט אַריין.

פאַרטאָג האָט ער דערוען צוויי אויבינסן, זיי זיינען געשטאַנען אומבאַוועגלעך ביים ברעג פון א וואַסער, וואָס האָט אָפגעשפּיגלט זייערע בלאַסע און ראָזע העלזער. אויפן ברעג האָבן דיַ לינדנבייי־מער געשפרייט אין דער אַרומיקייט זייער וויכטיג גרויע גרינס. דיַ בושלען זיינען געפלויגן אין א דרייעק אויבערן לינקטיקן הימל אוּן צוויֿשן דיַ קאַמישן האָט זיך געהערט דער געשריי פון דיַ פאַרבאָר־

געגע שטאַרכן. דער טייך האָט אינדערווייטנס געקייקלט זיינע בריי־
טע גרינע וואַסערן, און זעגלען האָבן זיך אינעם זיי געגליטשט ווי
פלוגלען פון פֿויגלען. דאָ און דאָרט האָט זיך אַ ווייסע פלוג אין
וואַסער־ראַנד אָפּגעשפּיגלט, פון אויבן האָבן ווייט־ווייט געשוועבט
גרינגע נעפלען, און פון די שאָטנדיקע אינזלען, אָנגעלאָדענע מיט
פאַלמעס, בלומען און פרוכטן, זיינען אַרויסגעפלויגן רוישנדיקע
מחנות פון עטלעך, גענג און אַלערליי אַנדערע פֿויגלען. לינקס
האָט זיך בינז צום מדבר געשפּרייט דער באַוואַקסענער טאָל, די
פעלדער, די ווייניגערטנער, וואָס האָבן געציטערט פאַר פרייד, די זון
האָט באַגילדט די זאַנגען און די שפּע פון דער ערד האָט געשוועבט
אין דופטיקע שטויבן. דערזעענדיק דאָס דאָזיקע, האָט פאַנטויז
געקניט און אויסגעשריגן: „געלויבט איז גאָט דער האַר, וואָס האָט
געבענטשט מיין נסיעה. דו, וואָס שיקסט אַראָפּ דיינע טויזן אויף
די פייגנבוימער פון אַרסינאָיטידע, גאָט מיינער, זאָל דיין חסד
אַראָפּנידערן אין דער נשמה פון טאַיס, וועלכע דו האָסט ניט מיט
ווייניקער ליבע באַשאַפן, ווי די בלומען פון פעלד און די ביימער
פון די גערטנער. הלואי זאָל זי מיט מיין מי אויפבלי̈ען, ווי אַ
בשמימדיקער רויזנבוים אין דיין ירושלים אין הימל".

און יעדער כאָל, וועלן ער האָט געזען אַ בלי̈ענדיקן בוים אָדער
אַ שיין פייגעל, האָט ער געטראַכט פון טאַיס, און אָט אַזוי גייענ־
דיק מיט דער לענג פון לינקן ברעג טייך, מיט די רייכע באַזעסע־
נע ישובים, איז ער אין משך פון אַ פּאָר טעג אָנגעקומען בין
אלעקסאַנדריע, דער שטאָט, וואָס די גרינקן האָבן אין אַ נאָמען גע־
געבען: די שיינע און גאָלדענע.

די זון איז שוין אַ שעה צייט אויפגעשטאַנען, ווען ער האָט
פון אַ בארג דערזען די גרויסע שטאָט, די דעכער, וואָס האָבן
געגלאַנצט אינם ראָזן נעפל. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, צונויפגע־
לייגט די הענט אויף דער ברוסט:

— אָט איז—האָט ער געזאָגט—דאָס ליבע ארט, וווּ איך בין
געבוירן אין זינד, אָט איז די זילבערנע לופט, וווּ כ'האָב אייגע־
עטעמט די פארסמטע ריחות, דער גלוטיקער ים—וווּ כ'האָב געהערט
דאָס זינגען פון סירענעס. אָט דאָס איז דאָס וויגעלע פון מיין גוף,

מיין פאַטערלאַנד אויף דער וועלט. דאָס בלײַענדיקע ווײַבעלע, באַרימטע פאָטערלאַנד, ווײַ מענטשן זאָגן! ס׳איז אַ כבֿוד־זאַך, וואָס דיינע קינדער, אָ, אַלעקסאַנדריע, לײַבן דיך, ווײַ אַ מוטער, אויך איך בין אַרויס פון דיינע פראַכטפולע געדאַנקען. אָבער דער נזיר פאַרהאַסט די נאַטור, דער פרוש גלויבט נישט אין אויסערלעכער שיינקייט, דער קריסט באַטראַכט זיין מענטשלעך פאָטערלאַנד, ווײַ אַן אָרט, וווּ ער איז גלות, דער מאָנאַך געהערט נישט דער ערד. כ׳האָב אָפגעקערט מיין האַרץ פון צו לײַבן דיך, אָ, אַלעקסאַנדריע; כ׳האָב דיך פיינט, כ׳האָב דיך פיינט פאַר דיין עשירות, פאַר דיין ווײַסנשאַפט, פאַר דײַן לוסט און פאַר דיין שיינקייט. זיי פאַרשאָלטן, אָ, טעמפל פונם שטן, אומווירדיקער געלעגער פון געצנדיגער, אומריינער מזבח פון די אַריער—זיי פאַרשאָלטן! אוּן דו, געפלאַטער זון פון הימל, וואָס האָט געפירט דעם הייליקן פרוש אַנטאָניוס, בעת ער איז געקומען פון טיפן כּדבר אהער אין דער דאָזיקער פעכטונג פון דער עבֿודה־זרה, כּדי צו פאַרשטארקן דאָ דעם גלויבן אינם האַרצן פון צדיקים אוּן קדושים, גוטער מלאך פון גאָט דעם האַר, פאַרהויל קינד, ערשטער אָטעם פון גאָט–פלי פאַר מיר אוּן מיטן פאָכן פון דיינע פליגלען הייליק די פוילע לופט. מיט וועלכער מיר וועט אויסקומען צו עטעמען דאָ צוזאַמען מיט די פינסטערע זין פונם דור.

נאָך די רייד איז ער וויטער געגאַנגען זיין וועג. אין שכאָט איז ער אַריין דורך די טויערן פון דער זון. די דאָזיקע טויערן זיינען געווען פון שטיין אוּן זיינען געווען הויך אוּן שיין געבויט. אָבער אין די שאָטנס זיינען דאָרט געזעסן אומגליקלעכע אָרעמע לייט, וואָס האָבן פאַרקויפט די פאַרבייגייער ציטראָנען אוּן פיגן, אָדער געקלאָגט אוּן געבעטלט גראָשנס.

אַן אַלטע פרוי איז שמאַטעס האָט, שטייענדיק אויף די קני, געכאַפט דעם מאָנאַך פאַרן מאַנטל, אַ קוש געטאָן אוּן געזאָגט:

— גאָטס מענטש, בענטש מיך, וועט מיך גאָט בענטשן. כ׳האָב אויף דער וועלט אַ סך יסורים געהאַט, וויל איך האָבן נחת אויף יענער וועלט. ביסט פון גאָט, אָ, הייליקער מענטש, דערציבער איז דער שטויב פון דיינע פיס טייערער פון גאָלד.

— גאָט דער האַר זאָל זיין געבענטשט,—האָט געזאָגט פאַנוטיוס.

און ער האָט מיט צונויפגעלייגטע פינגער אינגרעצלמט דעם קאָפּ פון דער אַלטער פרוי. אָבער קוים האָט ער דורכגעמאַכט א הונדערט טריט, זיינען אויף אים אָנגעפאַלן א חברה קינדער, אָנגעהויבן אים זידלען און וואַרפן אויף אים שטיינער:

— א, דער שלעכטער מאָנאַך,—האָבן זיי געשריגן,—ער איז כּיאַרצער פון א קינאָצפאָל און האָט א גרעסערע בּאָרד פון א צינגנבאָק. ס'איז א טויגענישטס. פאַרוואָס הענגט מען אים נישט אויף, וויְ פריאָפאָס געשטאַלט ערגעץ אין א ווינגאָרטן, ער זאָל שרעקן דאָרט די פויגלען? אָבער ניין, ער וואָלט אַראָפגעפאַכט א האָגל אויף די בלינדיקע עפּלביימער. ער טראָגט מיט זיך אַן אומגלינק. צו דיְ ראָבן, מאָנאַך, גיי צו דיְ ראָבן!

און זיי האָבן געשריגן און געוואָרפן אין אים שטיינער.

— מיין גאָט, בענטש דיְ דאָזיקע אָרעמע קינדער,—האָט געמורמלט פאַנוטיוס.

ער איז ווייטער געגאַנגען זיין וועג און געטראַכט:

— יענע אַלטע פרוי אַט מיך און די קינדער פאַרהאַסן מיך. איינע און די ועלבע זאַך וועלט אויף אַזא אופן אָפּגעשאַצט פאַרשיידן פון מענטשן, וואָס זיינען נישט זיכער אין זייערע מיינונגען און זיינען עלול א טעות צו האָבן. מ'דאַרף זיך מודה זיין, אז פאַר א געצנדינער פאַרמאָגט דער אַלטער טימאָקלעס גענוג שכל: ער איז בלינד, אָבער ער ווייסט, אז אים פעלט ליכט. אויף וויפיל איז ער קלינגער פון די יענקע געצנדינער, וואָס שרייען פון זייערע פינסטערע טיפענישן: מיר זענען די שיין! אויף דער וועלט איז אַלץ א פאַרבלענדעניש און שווינדיקער זאַמד. די אייבּיקייט איז נאָר אין גאָט.

ער האָט דורכגעשפּאַנט די שטאָפּ מיט פלינקע טריט. צען יאָר איז ער דא נישט געווען און דאָך האָט ער דערקענט יעדן שטיין און יעדער מיט אים דערמאַנט אָן זיינע עבֿרות. ער האָט איצט דערפאָר מיט אכזריות געקלאָפט די באָרוויסע פּיס אָן דעם ברוקיר פון די גאַסן, געפרייט זיך, וואָס ער לאָזט אינגעזיכן די בלוטיקע כימנים פון די פאַרוווונדעטע פּיס. ער האָט אויסגעמיטן פון

לינקס דער פראַלעטוליע טויערן פונם סעראַפּיס־טעמפּל אין זיך געלאָזן
גיין אינעווער אַ גאַס. פֿון ביידע זייטן זיינען דאָרט געשטאַנען רייכע
געביידעס, איינגעשלאָסענע, דאַכט זיך, צווישן פֿאַרשיידענע גוטע
ריחות. סאָסנעס, דעמבן און ניסנבוימער האָבן געהויבן זייערע
שטאָלצע קרוינען אינעווער דער רויטער קאַרניזן אין גאָלדענע אַקראָטערן.
דורך דער האַלב־אָפענע טיר האָבן פון דער מאַרמאָר־קאָרידאָרן אַרויס־
געזען זיך סטאַטועס פון בראָנז און פאָנטאַנען אַרומגערינגלט מיט
גרינס. קיין שטיקל רויש האָט נית געשטערט דער רו פון דער שיינע
אָפּגעבאַזונדערטע ווינוגנגן. ס׳האָט זיך נאָר געהערט אַ וויייטער
קלאַנג פון אַ פליט. דער מאַנאַך האָט זיך אָפּגעשטעלט נעבן נית
קיין גרויסן פיין אויסגעבויטן הויז, אַן אָנגעלענטן אויף שטאָלצע
זייל, שטאַלטנע, ווי יונגע מיידלעך. דער בנין איז געווען באַפּוצט
מיט בראָנז־געשטאַלטן פון פאַרשיידענע באַווסטע גרינישע פּלאָזאָפן.

פאַנוטיוס האָט דאָ דערקענט: פלאַטאָן, סאָקראַטעס, אַריסטאָ־
טעלעס, עפּיקורוס און זענאָן. ער איז צוגעגאַנגען, אַ קלאַפּ געטאָן
מיטן האַמער אין טיר און געזומען וואַרטן אין טראַכטן:

— דער דאָזיקער מעטאַ פאַרייבּיקט אומזיסט אָט די אַלע
פאַלשע חכמים. זייערע שקרים זיינען שוין דערווייזן געווארן.
זייערע נשמות זינקען אין גיהנום און דער באַרימטער פלאַטאָן,
וואָס האָט מיט זייע שיינע דרשות געמאַכט זיך אַ שם אויף דער
גאָלער ערד, חקירהט זיך איצט בלויז מיטן טייוול.

ס׳איז אַרויס אַ קנעכט און האָט אויפגעפּענט די טיר. דערזע־
ענדיק פאַר זיך אויף דער שוועל אַ באָרוויטן מענטשן, האָט ער אים
גראָב אַ זאָג געטאָן:

— גיי זיך ווייטער בעטלען, לעכערלעכער מאָנאַך, און וואָרט
נית בײַ כ׳וועל דיך פאַרטרייבן פון דאַנען מיט שטעקנס.

— מיין ברודער,—האָט געענטפערט דער גלח פון אַנטינאָע,—
איך בעט קיין שום זאַך נית, כ׳וויל נאָר דו זאָלסט מיך פֿירן צו
ניקיאַס דיין בעל־הבית.

דער קנעכט האָט געענטפערט מיט מער כעס:

— מיין בעל־הבית באַווכן נית אַזעלכע הינט, ווי דו.

— זון מיינער,—האָט אָפּגעענטפערט פּאַפּנוטיוס,— טו מיר דיַ טובה, איך בעט דיך, און זאָג דיין בעל־הבית, אַז איך פּאַרלאָנג אים זען.

— אַוועק פון דאַנען, דו מנוול, דו בעטלער,—האָט אויסגעשריגן דער דערצאָרנטער שומר.

און ער האָט אויפגעהויבן זיין שטעקן אויפן הייליקן מענטשן, וואָס האָט צוגוקפּגעלייגט אין אַ צלם דיַ העגט אויפן האַרצן, זיך קיין רירן נישט געגעבן און צוגעגומען דעם קלאַפּ גלייך אין פּנים אַריין. דערנאָכדעם וויַדער שטיל אויפגערעגט:

— טו דאָס, וואָס כ׳האָב דיך געבעטן, מיין זון, כ׳בעט דיך. דער שומר האָט אַ פּאַרצייטערטער דורכגעמורמלט:

— ווער איז ער, דער מענטש, וואָס האָט קיין מורא נישט פּאַר וויטאָקן?

און ער איז אַוועקגעלאָפן מודיע זיין דעם בעל־הבית.

נישקיאַס איז נאָר וואָס געווען אַרויס פון בעט. שיינע שקלאַפּינס האָבן מיט באָד־באַרשטן געגלעט זיין לייב. דאָס איז געווען אַ שטאַלטנער און וווילער מאַן. אויף זיין געזיכט האָט געשוועבט אַ גוטמוטיק־איראָנישער שמייכל. דערזעענדיק דעם מאָנאַך, איז ער אויפגעשטאַנען פון אָרט און געלאָזן זיך אַנטקעגן מיט צעפּנטע אָרעמס.

— דאָס ביסטו, פּאַפּנוטיוס,—האָט ער אויסגעשריגן,—מיין חבר, מיין פּריינט, מיין ברודער! איך דערקען דיך, הגם באמת געוועדט, זעסטו אויס גיכער ווי אַ חיה, איידער ווי אַ מענטש. נעם מיך אַרום. געדענקסטו דיַ צייטן, וועו מיר האָבן צוזאַמען געלערנט גראַמאַטיק, רעטאָריק און פילאָזאָפיע? דעמאָלט שוין ביסטו געווען שטרענג און וויַלד, אָבער איך האָב דיך ליב געהאַט פאַר דיין אָפּנהאַרציקייט. מיר פלעגן זאָגן, אַז דו קוקסט אויף דער וועלט מיט דיַ אויגן פון אַ ווילד פערד און ס׳איז גאָר קיין חידוש נישט, וואָס דו ביסט אַזאַ בייזער: ס׳האָט דיר אַביסל אויסגעפעלט דער אַטישער גייסט, אָבער דערפאַר האָט דיין ותרנות נישט געהאַט קיין גרענעץ. דו האָסט נישט געהאַלטן נישט פון דיין געלט, נישט פון דיין לעבן, דו האָסט פאַרמאָגט עפעס אַ מאָדנע טבע, אַן אייגנאַרטיקן שכל, וואָס

איז מיר זייער שטאַרק געווען געפעלן. וואָס מאַכסטו, טייערער פּאַפּנוטיוס, ביסט דאָך צען יאָר נישט געווען דאָ! דו האָכט געוואָרפן דעם מדבר, דו זאָגסט זיך אָפּ פון די קריסטלעכע דמיונות און קערסט זיך אום וויידער צום פּריערדיקן לעבן? איך וועל דעם טאָג פאַרצייכענען ביי זיך מיט א ווייס שטיינדל.

— קראָבילע און מירטאַלע,–האָט ער זיך געוועדעט צו די פּרויען,–זאַלבט מיך בשמים די פּיס, די הענט און די בּאָרד פון מיין טייערן גאַסט.

זיי האָבן, שמייכלענדיק, געבראַכט דעם קרוג, די כּלים און א קופּערנעם שפּיגל. אָבער פּאַפּנוטיוס האָט זיי אָפּגעשטעלט מיט א באַפּוילנדיקער באַוועגונג און האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן, נישט געוואָלט אָנקוקן די פּרויען, וואָס זיינען געווען נאַקעט. בעת מעשה האָט אים ניקיאַס אינטערגעוקוקט קשנס, אַוועקגעשטעלט פאַר אים עסנוואַרג און פאַרשיידענע משקאות. פאַפּנוטיוס האָט מיט פאַראַכטונג פון אַלץ זיך אָפּגעזאָגט.

— ניקיאַס,–האָט ער צו אים געזאָגט,–כ׳האָב זיך נישט אָפּגעזאָגט דערפון, וואָס דו רופסט, על פי טעות, די קריסטלעכע דמיונות, דערפון, וואָס איז דער אמת פון אַלע אמתן. אין אָנהויב איז געווען דאָס וואָרט און דאָס וואָרט איז געווען אין גאָט און דאָס וואָרט איז געווען גאָט. ער האָט אַלץ באַשאַפן און גאָרנישט איז נישט געווען באַשאַפן חוץ אים. דאָס לעבן איז געווען אין אים און דאָס לעבן איז געווען דאָס ליכט פון די מענטשן.

— טייערער פּאַפּנוטיוס,–האָט געענטפערט ניקיאַס, וואָס האָט שוין געהאַט אָנגעכאַן א דופּטיקן מאַנטל,–דענקסטו מיך פאַרחדושן מיט דיינע נישט־געלונגענע רייד, מיט אָט דעם פּוסטן מירמל דיינעם? האָסטו דען פאַרגעסן, אַז אין בין אַליין כּמעט א פילאָזאָף? און דענקסטו באַפרידיקן מיך מיט אָט די שטיקלעך געדאַנקען, וואָס אומווישנדע מענטשן האָבן אַרויסגעכאַפּט ביי אַמעליוסן, בעת אַמעליוס גופֿא, פאַרפירט און פלאַטאָן, זיי, מיט גאָר זייער גלאַנץ, באַפרידיקן מיך נישט. די פאַרשיידענע שיטות, וואָס די חכמים האָבן אויסגעבויט, זיינען, אינדעראמתן, נאָר מעשיות אויף צו פאַרווינגן די אייבּיקע קינדהייט פון די מענטשן. דאָס זיינען ספּלערייען, אָט, א

שטייגער, ווו דו מעשיות מכוח דעם גאָלדענעם אייזל, דער פרוי פון עפּיזוס אָדער נאָך אַזוינע מיִלעטישע געשיכטעס.

ער האָט זיין גאַסט גענומען פֿאַר אַ האַנט און אַרויסגעפֿירט אין אַ זאַל, וווּ אין קארבן זיינען געלעגן טויזנטער פֿאַרווינקלטע מגלות פון פֿאַפּירוס.

— דאָס איז מיין ביבליאָטעק,—האָט ער געזאָגט,—דאָ איז נאָר אַ קלייניער טייל פון די אַלע שיטות, וואָס די פילאָזאָפן האָבן באַשאַפֿן, כדי צו דערקלערן די וועלט. אין רייכן סעראַפֿעום אפילו זיינען זיי נישט אַלע פאַראַן. אָבער, צום באַדויערן, איז דאָס אַלץ נאָר חלומות פון קראַנק מענטשן.

ער האָט געצווונגען זיין גאַסט צו זעצן זיך אויף אַ שטול פון עלפֿאַנטביין און אויך געזעצט זיך. פאַנטויוס האָט מיט אַ מרה־שחורהדיקן בליק באַטראַכט די אַלע ביכער פון דער ביבליאָטעק און געזאָגט:

— מ׳דאַרף זיי אַלע פֿאַרברענען.

— אָ, לִיבער גאַסט, ס׳אַן עברה,—האָט געענטפערט ניקיאַס,— חלומות פון קראַנקע זיינען אַמאָל טשיקאַווע. בכלל, ווען מ׳וואָלט באַדאַרפֿט חרוב מאַכן אַלע טרוימען און דמיונות פון מענטשן, וואָלט די ערד פאַרלירן איר געשטאַלט, אירע פֿאַרבן, און כּיר אַלע וואָלטן אינגעשלאָפן אין אַ מרה־שחורהדיקער טעמפּקייט.

פֿאַנטויוס האָט ווייטער אַרויסגעזאָגט זיין געדאַנק:

— די אַלע תורות פון די גריכישע זיינען אָן ספק פּוסטע אויסטראַכטעניש. אָבער גאָט, וואָס איז דער אמת, איז נתגלה געוואָרן דורך זיינע נסים. ער האָט זיך פֿאַרקערפּערט אין אַ גוף און האָט געלעבט צווישן אונז.

ניקיאַס האָט געפֿענטפערט:

— דו ביסט אודאי געראַטן, טייערער פֿאַנטויוס, בעת דו זאָגסט, אַז ער איז געוואָרן אַ גוף. אַ גאָט, וואָס דענקט, וואָס באַווועגט זיך, וואָס רעדט און שפֿאַצירט אויבער דער ערד, וויִ דער אוראַלטער אויליסעס איבערן לעבעדיקן, אַזאַ גאט איז בפירוש אַ מענטש, וויִ קאָנסטו גלויבן אין אָט דעם נייעם יופיטער, אַז דאָס קלייניגוואַרג אַפילו פון אַטען האָט אין די צייטן פון פּריקלעס שוין

ניט געגלויבט אינם אלטן. אבער לאמיר דאס איבערלאזן. בינט דאך, משמעות, ניט געקומען הקירהן מיט מיר וועגן די דריי געשטאלטן פון גאט, וואס קאן איך צוליב דיר טאן, טייערער חבר?

— דו קענסט מיר טאן א טובה, — האט געענטפערט דער גלח פון אנטינאי. — אנטליי מיר אן אנגעדופטעטן מאנטל, אט אזא ווי דו האסט נאר וואס אנגעטאן. דערצו נאך גיב מיר, כ׳בעט דיך, באגלדטע סאנדאליעס און א פלאש מיט בוימל אויף צו שמירן מיינע האר אין בארד, כ׳דארף אויך האבן א בייטל מיט א טויזנט דראכמעס. אט דאס, ניקיאס, בין איך געקומען צו דיר בעטן אין נאמען פון גאט און אונזער אמאליקער פריינטשאפט.

ניקיאס האט געהייסן, זי קראבילע און מירטאלע זאלן ברענגען זיין סאמע שענסטן מאנטל, ער איז געווען אויסגענייט אין אזיאטישן גוסט מיט בלומען און חיות. די ביידע פרויען האבן פאנאדערגעווינקלט דעם מאנטל, וואס האט געשפילט מיט זיינע לעבעדיקע פארבן. זיי האבן געוואלט, אז פאפנוטיוס זאל אויסטאן זיין האריק לייבל, וואס האט אים באדעקט ביז ארינבער די פיס. אבער דער מאנאך האט דערקלערט, אז ער וועט גיכער לאזן שינדן זיין לייב, איידער אראפציען פון זיך דאס האריק קלייד... און די פרויען האבן געמוזט אטנאן אים דעם מאנטל פון אויבן אויפן קלייד. די ביידע פרויען זיינען געווען שיינע און ניט מורא געהאט דערבער פאר מאנסבילן, הגם זיי זיינען געווען שקלאפינס. זיי האבן זיך געזומען לוכטיק מאכן איבערן אויסזען, וואס דער גלח האט באקומען, בעת ער האט צוגעצורגן אויף זיך דעם מאנטל. קראבילע האט אים געזופן: „מיין טייערער סאטראפ" און פארגעלייגט אים א שפיגל, און מירטאלע האט אים געצופט פאר דער בארד, פאפנוטיוס אבער האט בעת מעשה תפילה געטאן צו גאט און האט די פרויען גאר ניט געזען. דערנאכדעם האט ער אנגעטאן די כאנדאליעס, צוגעבונדן דעם גלח-בייטל צום גארטל און געוואנדעט זיך צו ניקיאס, וואס האט אים אזוי לוסטיק באטראכט.

— א, ניקיאס, זאלסט מיך אין גארנישט ניט חושד זיין. וויכן זאלסטו, אז איך וועל אויסניצן צוליב א מצוה אט דעם מאנטל, דעם בייטל און די סאנדאליעס.

— מיין טייערער,—האָט געענטפֿערט ניקיאַס,—איך בין דיר לאָמפּוטין ניט חושד אין עפּעס שלעכטס. ווייל כ׳רעכן, אַז מענטשן זיינען בכלל ניט פּעיק ניט אויף קיין שלעכטע מעשים, ניט אויף קיין גוטע. שלעכטס און גוטס—האָבן מענטשן אויסגעטראַכט. דער חכם איז מקיים אַלע מנהגים און געווייניהייטן. אָט בין איך מיך נוהג צו לעבן, ווי אַלע לעבן דאָ אין אַלעקסאַנדריע. דערפאַר טאָקע רעכנט מען מיך פאַר אַן ערלעכן מענטשן. גיי, מיין פריינט, און מאַך זיך לוסטיק.

אָבער פּאַפנוטיוס האָט געפונען פאַר נויטיק מודיע זיין ניקיאַסן נאָך וואָס ער איז געקומען אַהער.

— קענסטו די טאַיס, וואָס שפּילט אין טעאַטער?

— זי איז זייער א שיינע,—האָט געענטפערט ניקיאַס,—אין ס׳איז געווען אַ צייט, וועז זי איז מיר געווען טייער. צולייב איר האָב איך פאַרקויפט אַ מיל אין צוויי תבואה-פעלדער, און אין איר ׳נאָמען וועגן האָב איך פאַרפאַסט דריי בינקער מיט שלעכטע עלעגיעס. די שיינקייט איז, אודאי, דאָס מעגלעכסטע אין דער וועלט, און וואָלטן מיר געהאַט ביד פאַרמאָגן זי המיד, וואָלטן מיר זייער ווייניק געדאגהט מפּוח דעמיורגאָס, לאָגאָס, עאָן—און די איבערינקע פּילאָזאָפּישע דמיונות. אָבער כ׳בין נתפעל, ליבער פּאַפנוטיוס, דו קומסט פון די מדבריות דערציילן מיר וועגן טאַיס.

נאָך די רייד האָט ער שטיל אָפּגעזיפצט. פּאַפנוטיוס האָט אויף אים געקוקט מיט פחד, ניט פאַרשטאַנען, ווי קאָן אַ מענטש רויק זיך מודה זיין אין אַזאַ חטא. ער האָט געווארט, אז די ערד וועט זיך עפענען אין ניקיאַס וועט פאַרשווינדן אין פּלאַמ! אָבער די ערד האָט קיין ציטער ניט געטאָן אין דער אַלעקסאַנדריער האָט שטיל געשמייכלט צו די אויפגעוואַכטע בילדער פון דער פאַרפלוי-געגנער יוגנט.

דער נזיר איז אויפגעשטאַנען און האָט שטרענג אַרויסגערעדט:

— בין איך דיר מודיע, ניקיאַס, אז איך וועל מיט גאָטס הילף אַרויסרייסן די דאָזיקע טאַיס פון די קייטן פּין דער ירושער ליבע און וועל זי אָפּגעבן פאַר א כלה יעזוס-קריסטוס. גלויב דער הייליק-

קער גייסט וועט מיך נישט וואַרפן, וועט טאַקע הייבט פּאַרלאָזן דיך שטאָט און וועט ארויסטעכן אין א נזירים־קלויסטער.

באַלייזק נישט דיך געטינ וועגנוס,–האָט געענטפערט ניקיאס,–האָב מורא פאַר איר, זיך איז א מעכטיקע געטינ. זי וועט אויסלאָזן אויף דיר איר צאָרן, אויב דו וועסט בייַ איר אָפּנעמען אייניע פון אירע שענסטע דינגערינגס.

– גאָט וועט מיך היטן,–האָט געזאָגט פּאַפנוטיוס,–זאָל ער אויך באַלייכטן דיר דיין האַרץ, ניקיאַס, און העלפן דיר צו פּונם תהום, וווּ דו ביסט פּארזונקען.

ער איז ארויסגעגאַנגען. אָבער ניקיאס איז אַוועק נאָך אים. ער האָט אים דערייאָגט אויף דער שוועל, געלייגט דיך האַנט אויפן אקסל און אים געמורמלט אויפן אויער:

– היט זיך בּאַליידיקן דיך וועגנוס; איר נקמה וועט זיין א מוראדיקע.

פּאַפנוטיוסן האָבן ניט געאַרט דיך דאָזיקע פּארשייטע ווערטער, ער האָט אפילו דעם קאָפּ קיין קער ניט געטאָן. ניקיאס רייד האָבן ביי אים ארויסגערופן נאָר א פּאַראַכטונג. אָבער געלינטן האָט ער פונם געדאַנק, וואס זיין אַמאלקער פריינט האָט הנאה געהאַט פון סאַוס לידבע. געדאַכט האט זיך אים, אז זינדיקן מיט דער דאזיקער פּרוי איז מאוסער אידער זינדיקן מיט אַוועלכער ס׳איז אַנדערער. ער האָט גערעכנט, אז ניקיאס איז באַגאַנגען א באַזונדערע עולה און האָט אנגעהויבן פילן א שנאה צו אים. ער האָט תמיד געהאַסט דיך אויסגעלאַסנקייט, אָבער קיינמאָל האָבן זיך דיך תאוהדיקע בילדער פון דעם מין נישט געווינן אים אזוי נמאסדיק. און קיינמאל האט ער נאָך, אָט אזוי ווי איצט, נישט דורכגעדרונגען זיך מיטן צאָרן פון יעזוס־קריסטוס און מיטן טרויער פון דיך מלאכים.

און נאָך שטאַרקער האָט זיך אים פּארגלוסט אַרויסרייסן טאַקע פון דער געצנדינערשער סביבה, און געחלשט האָט ער גיכער געפינען דיך שפּילערין און זיך מציל זיין. אבער בזה דיך בייטאָגיקע היץ וועט נישט אָפּפאַלן האָט ער נישט געקאָנט ארויסגיין צו דער דאָזיקער פרוי. ס׳איז נאָך געווען פרי. און פּאַפנוטיוס איז אַוועק אינדער דיך געפּאַקטע גאַסן. באַשלאָסן האט ער פּאַסטן א גאַנצן טאג, ער זאָל

וועלט זיין דאָ חסדים, וואס ער האט געבעטן ביי גאָט. אין האַרצן האָט ער געטרויערט, וואָס ער קאָן נישט אַרייננגיין אין איינעם פון דאָ שטאָטישע קלויסטערס, געווינט האָט ער, אַז דאָ אַריער האָבן זיי מטמא געווען און חרוב געמאַכט גאָטס במות. דאָ דאָזיקע אפיקורסים האָבן, באמת, מיט דער הילף פונם ביזאַנטישן קיכר, אַרויסגעטריבן דעם אַרצישאָף אַטאַנאַסיאָס און צעקריגט צוישן זיך דאָ אַלעקסאַנדריער קריסטן.

אין ער געגאַנגען וווּהין דאָ אויגן טראגן, אַמאל הכנעהדיק אַראָפגעלאָזן דאָ בליקן צו דער ערד, אַמאל געהויבן זיי מיט התפעלות צום הימל. אַ שטיק צייט האָט ער אַזוי געבלאָנזעט און אָנגעקומען אויף איינע פון דאָ גאַסן, וואָס ביים ברעג ים.

דאָרט זיינען אויפן וואַסער געשטאנען אַ סך שיפן מיט טונקע־לע זייטן און פונדערווייטנס האָט אין זיך בלוי געשמייכלט דער פאַרפירערישער ים. אַ גאַלעריי מיט אַ סטאַטוע פון דער גטטין נערעידע אויפן רודער איז אָקאַרשט אַראָפ פון אַנקער. דאָ רודערער האָבן געקלאַפט איבער די וואַלן און געזונגען לידער. דאָ וויסע טאכטער פון דאָ ימען איז געווען בצדעקט מיט פייכטע פערל און שוין קוים־קוים געזען זיך פונדערווייטנס. דאָ שיף האָט דורכגעשניטן דעם שמאָלן ים־ארבל, וואס פאַלט אַריין אינם באַסיין עוונאָסטאָס, איז אַרויס אויפן בריייטן ים־שטח און געלאָזן נאָך זיך אַ בלויענדיקן לאַנגן צייכן.

— איך האָב אויך געוואלט–האט געטראכט פאַנטוטיוס,–אַמאל האָב איך אויך געוואָלט לאָזן זיך שוועמען אינם וועלט־אָקעאַן, אָבער גאָר אינגיכן האָב איך פארשטאַנען, אז ס׳איז אַ משוגעת, און דאָ נערעידע האָט מיך אין ערגעץ נישט פארטראָגן.

און טרויעריק אזוי, האָט ער זיך געזעצט אויף אַ בינטל שטריק און אַנטדרימלט געוואָרן. אין שלאָף האָט ער געזען א חלום. אויסגעדאַכט האָט זיך אים, אַז ער הערט אַ קלאַנג פון אַ שאלנדיקן טרומייט און אַז דער הימל איז געווארן רויט, ווי בלוט. ער האָט פארשטאנען, אז דאָ צייט איז געקומען. בעת ער האט מתפלל גע־וועזן, האט ער דערזען אַ גרויסע חיה, וואָס טראָגט זיך גלייך צו אים. ביי דער חיה אויפן שטערן האָט געלויכטן אַ צלם און ער

האָט דערקענט, אַז ס׳איז דער סיַלסיַלעישער ספינקס. דאָ חיה האָט אים אנגעכאפט מיט דאָ ציין, נאָט פארשאפט אים קיין שום ווייטאק, און מיטן מויל אוועקגעטראָגן אים, אָט אַזוי ווי קעץ טראָגן זייערע קליינע קעצעלעך. און געטראגן האט זי פאַפנוטיוסן איבער בערג און טייכן, און אנגעקומען אין אַ ווינסטן ארט, וואס איז געווען באַדעקט מיט מוראדיקע פעלזן און מיט הייסן אַש, דאָ ערד איז דארט אין אַ סך ערטער געווען צעשפאלטן און דאָ ערדמייַער האָבן געטעמט מיט אַ גלַיענדיקער היץ. דאָ חיה האט לַיבלַעך אַוועקגעלייגט פאפנוטיוסן אויף דער ערד און אים געזאָגט:

— קוקו-ער האָט זיך אנגעבויגן, פאַפנוטיוס, צום אפגרונט און דאס דערזען אַ פייערדיקן טייך, וואָס האט געשטראָמט אינעווייניק אין דער ערד. געגאָסן זיך צווישן אַ צווייענדיקער קייט פון שווארצע פעלזן. ביי אַ בלאַסער שיין האָבן דארט דאָ טיוואָלים געלייטערט דאָ נשמות פון דאָ געשטאָרבענע. דאָ נשמות האָבן פאַרהיט זייער פריערדיקן קערפערלעכן אויכזען, געווען נאָך אנילע באַהאָנגען מיט שטיקלעך קליידער. דאָ דאָזיקע נשמות זיינען, דאַכט זיך, געבלַיבן רויק, ניט קוקנדיק אויף דעם פיין און פורעניות. איינע פון זיי, אַ גרויסע, אַ ווייסע, מיט פאַרמאַכטע אויגן, מיט אַ טוך אויפן שטערן און אַ קייזערלעכער רוט אין האַנט-האָט געזונגען. איר שטים האָט אויסגעפילט מיט הארמאניש קלאַנגען דעם נאָטן פרובלאָזן ברעג, זי האט דערציילט פון געטער און העלדן. קליינע נינקע גרינע שדים האָבן מיט רויטע אנגעגלַנטע אייזנס געשטאָכן איר דאָ לַיבן און דעם האַלז. און האָמערס שאָטן דאס נאך אַלץ געזונגען. ניט ווייט פון אים האָט דער אַלטער גרויער און פלַיכקער אַנאַקסאַגאָר מיט אַ צירקל געצייכנט אויפן שטויב געאָמעטרישע פיגורן. אַ שד האָט אים אין אויער אַרייַנגעגאָסן זודיקן בוימל און ניט געקאָנט מבלבל זיין דעם אַלטנס רעיונות. און נאָך אַ סך מענטשן האָט דער מאָנאך געזען דאָרט אויפן מרה-שחורהדיקן ברעג פונם גלַיענדיקן שטראָם, דאָ אַלע לַייט האָבן געלייענט, אָפגעגעבן זיך רויק זייערע רעיונות, אָדער גאָר געשפאַצירט און געשמועכט צווישן זיך, אָט ווי דאָ לערער און דאָ תלמידים אונטער דאָ שאטנדיקע פלַאטאַנען פון דער אַקאדעמיע. איינער נאר, דער אלטער טימאק-

לעס, איז געשטאנען אן א זייט און געשאקלט מיטן קאפ ווי א מענטש, וואס לייקנט אין אלץ. א גיהנום־מלאך האט מיט א שטורקאץ געפאלגט אים פאר דיר אויגן, אבער טימאקלעס האט ניט געזען ניט דעם מלאך, ניט דעם פלאקער.

שטום און פארחידושט האט פאפנוטיוס זיך א קער געטאן צו דער חיה, נאר אויפן ארט פונם ספינקס איז שוין געשטאנען א פרוי, פארווינקלט אין א דעקטוך, און זי האט צו אים געזאגט:

– קוק אין פארגעס: דיר פארעקשנטקייט פון דיר ניטגלויבינקע איז אזוי גרויס, אז אפילו אין גיהנום זיינען זיי זיך מקריב צוליב דיר נארישקייטן, וועלכע האבן זיי פארפירט דא אויף דער ערד. דער טויט האט זיי ניט אויסגעניכטערט, ווייל ס'איז קלאר, אז שטארבן הייסט נאך ניט דערזען גאט. דיר דאזיקע, וואס האבן דא אויף דער וועלט ניט משיג געווען דעם אמת, וועלן אים קיינמאל ניט משיג זיין, אט דיר ניט־גוטע, וואס פייניקן זייערע נשמות, דאס זיינען דיר שלוחים פון גאטס שטראף. אבער דיר דאזיקע נשמות זענען גארנישט און פילן גארנישט. דער אמת איז זיי אינגאנצן פרעמד, באמערקן זיי אפילו ניט זייער אייגענעם עונש און גאט אליין איז ניט ביכלת צווינגען זיי צו ליידן.

– גאט איז אלמעכטיק,–האט א זאג געטאן דער גלח פון אנטיאך.

– אבער טאן אן אומזין קאן ער ניט, – האט געענטפערט דער פארדעקטע פרוי. – אויף צו באשטראפן זיי דארף מען פריער זיי אויסניכטערן און, וען זיי וואלטן פארמאגט דעם אמת, וואלטן זיי דאך גלייך געווען צו דיר אויסדערווייל‌טע.

פול מיט שרעק און מיט מורא האט זיך פאפנוטיוס ווידער אנגעבוגן אינערן אפגרונט, און דערזען האט ער ניקיאס שאטן–זיין שטערן איז געווען באדעקט מיט בלומען אונטער דעם אש פון דיר מירטן און אליין האט ער געשמייכלט. נעבן אים איז געשטאנען אספאזיא פון מילעטאס, א שלאנקע, פארווינקלט אין א וואלענעם מאנטל און געדאכט האט זיך, אז זי שמועסט פון ליבע און פילאזאפיע, וואריים דער אויסדרוק פון איר געזיכט איז געווען צארט און איידל. דעם פייערדיקן רעגן, וואס איז געפאלן אויף זיי,

האָבן זיי געפילט, ווי אָפּפרישנדיקן ט׳, און דאָ פּוס זייערע האָבן געטראָטן אויבערן אָנגעגליטן באָדן, גליך ווי אויף ווייכע גראָז פּאַפּנוטיוס האט דאס דערזען און איז אַריין אין גרימצארן:

— שטראָף אים, גאט, האט ער אויסגעשריגן, שטראָף אים, ס׳איז גיקיאַס. זאל ער ווייטן! זאָל ער קלאָגן! זאל ער קריצן מיט דיַ ציין, ער האט געזונדיקט מיט טאָוס!...

און פּאַפּנוטיוס האָט זיך פּלוצים אויפגעכאַפּט אין דיַ אָרעמס פון אַ געזונטן מאַטראָס, ווָאָס האָט אים געשלעפט אויבערן זאַמד און געשריגן:

— שטילער, שטילער, מיין פריינט, כ׳שווער מיט פּראָטעוס, דעם אַלטן גאָט פון דיַ ים-פּיש, דו שלאָפסט אומרויק ביז גאר. אויב כ׳וואלט דיך נישט אַיינהאַלטן, וואָלסטו אַריינגעפאַלן אין ים. כ׳האב דיר מציל געווען דאס לעבן, ס׳איז אַזוי אמת, ווי דאס, וואָס מיין מוטער האַנדלט מיט געזאַלצענע פיש.

— כ׳דאַנק דערפאַר דעם רבונו של עולם,—האט געענטפערט פּאַפּנוטיוס.

ער איז אויפגעשטאַנען און איז אַוועק ווייטער, געטראַכט מכוח דער זעונג, וואס איז אים געקומען אין שלאָף.

— דער דאָזיקער חלום,—האָט ער זיך געזאָגט,—איז אַ שלעכטער סימן, ער באַלייטיקט גאָטס חסד, דערמיט, וואָס ער שטעלט פּאָר דעם גיהנום, ווי אַן אויסגעטראַכטן, נישט קיין ווירקלעכן: דער חלום קומט געווים פונם שטן.

און געטראַכט האָט ער אַזוי דערפאַר, ווייל ער האָט געוווסט דעם חלוק פון חלומות, וואָס גאָט שיקט, ביזן דיַ חלומות, וואָס דיַ בייזע רוחות ווייזן. דער נזיר, וואָס ווינט תמיד אַן אַרומגערינגלטער מיט פלערלי בלענדנישן, מוז קאָנען אונטערשיידן, ווייל, בעת אַז מע מיידט אויס מענטשן, באַגעגנט מען קל-פהם. דער מדבר איז פול מזיקים. איינמאָל, בעת דיַ וואַנדערער האָבן זיך דערנענטערט צו דער חורבה, ווו ס׳האָט זיך פאַרבאָרגן דער הייליקער נזיר אַנטאָניוס, האָבן זיי דערהערט דאָרט אַזאַ טומל, ווי אין דיַ יום-טובים-נעכט אויף דיַ שטאָטישע גאַסן. דאָס האָבן אודאי געטומלט דיַ שדים, וואָס האָבן געוואָלט ברענגען צו אַנסיון דעם הייליקן מאַן. פּאַפּנוטיוס האָט זיך דערמאנט אין אָט דער באַווסטער מעשה.

וויטער האָט ער זיך דערמאנט מכוח דעם הייליקן יאָהאַנעס כּוח מצות, וועלכן דער שטן האָט אין משך פון זעכציק יאָר געפרוווט פֿאַרפירן מיט פאַרשיידענע כּשוף־זאַכן. אָבער יאָהאַנעס פלעגט גובר זיין דן אַלע אָנשיקענישן כּוח גיהנום. און פונדעסטוועגן האָט איינ־מאָל דער שטן זיך פאַרשטעלט פאַר אַ מענטשן און אין אַריין צום הייליקן אין היכל און האָט געזאָגט: „יאָהאַנעס, דו מוזט פֿאַרלאָנ־גערן דיין תּענית ביז מאָרגן אָוונט". יאָהאַנעס האָט געמיינט, אַז ס׳רעדט צו אים אַ מלאך, געפאַלגט דעם שטן און געפאַסט טאַקע ביז אין צוויי־טן אָוונט. אָט דאָס איז געווען דער איינציקער נצחון, וואָס דער האַר פון פינסטערניש האָט אָפּגעהאַלטן אויבערן הייליקן יאָהאַנעס, און דער נצחון איז אויך געווען אַן אומבאַדייטנדער. ס׳איז דערבײַער ניטאָ וואָס צו חדושן זיך, וואָס פאַפנוטיוס האָט תּיכף פאַרשטאַנען, אַז ס׳איז אַ שקר אָט דער חלום, וועלכן ער האָט געזען אין שלאָף.

ער האָט אַזוי געהאַט שטילע תּרעומות אויף גאָט, וואָס האָט אים אויפֿגעגעבן אין האַנט כּוחם שטן, און האָט פלוצים דערפילט, אַז אַ המון מענטשן שטופט אים אין שלעפט אים מיט ערגעץ אין אַ רײַכטונג, וווהין זיי אַלע זיינען געלאָפן. ער האָט זיך שוין געהאַט אָפּגעווויינט פון צו אומגיין אויבער שטעט און דן פלינקע דורכגייער האָבן אים דערפאַר אויפֿגעוואָרפן אייגער צום אַנדערן, וויַ אַן אומבאַוועגלעכן קלומפּק. ער האָט זיך פאַרפלאָנטערט אין דן פאַלדן פון זיין מאַנטל און איז אַ פּאָר מאָל שיער ניט געפאַלן. פאַרגלוסט האָט זיך אים וויסן וווהין דן אַלע מענטשן לויפן, האָט ער אָפּגעשטעלט איינעם און אים אַ כּרעג געטאָן, פאַרוואָס איילן זיי אַלע אַזוי.

— פרעמדער, וויסט דען ניט,—האָט יענער אים געענטפערט,— אַז תּיכף וועלן זיך אָנהויבן דן שפּילן און טאַנץ וועט אַרויסטרעטן אויך דער בימה. דן אַלע בירגער גייען אין טעאַטער און איך גיי אויך אַהין, וויַלסטו מיך באַגלייטן?

פאַפנוטיוסן איז אין דער רגע אַרויף אויפן זינען, אַז ס׳פאַסט אים טאַקע צו זיין ענין זען, וויַ טאַנץ שפּילט און ער האָט מסכים געווען גיין צוזאַמען מיטן מענטשן. אינגיכן איז פאַר זיינע אויגן אַרויסגעשוווומען דער טעאַטער, זיין טויער, וואָס איז געווען באַפּוצט מיט גלענצנדע מאַסקעס, דן פרעכטיקע וואַנט, וווּ ס׳זיינען געשטא־

נען אָן אַ שעור סטאַטוּעס. אוּן נאָכגייענדיק נאָכן גאַנצן עולם, זיי־
נען זיי אַריין אין אַ שׂאָלן קאָרידאָר, וואָס האָט זיך פאַרענדיקט
מיט אַ ברייטן אַמפיטעאַטער, פאַרגאָסן מיט ליכט. זיי האָבן פאַרנו־
מען פּלעצער אין אַ ריי פון די טרעפ, וועלכע האָבן זיך מיט אַ
לייטער געצויגן בּיז דער בימה, וואָס איז געווען פּראַכטפול באַפּוצט,
אָבער געשטאַנען נאָך ליידיק, אָן שפּילער. קיין שום פּאָרהאַנג האָט
נית פאַרשטעלט די בימה פון די צושויער אוּן זיי האָבן געקאָנט
באַמערקן דאָרט אַן אָנגעשאָטענעם קבר, אַ בערג פון דעם מין,
וואָס די אוראַלטע פעלקער פלעגן מקדש זיין די שׂאָטנס פון זייערע
העלדן. דאָס בערגל איז געלעגן אין מיטן פון אַ קאָמף־פּלאַץ. די
שפּיזן זיבנען בינטלעכווייז געשטאַנען פאַר די געצעלטן, די גאָלדענע
פאַנצערס זיבנען געהאַנגען אויף שטאַנגען צווישן לאָרבער־צווייגן
אוּן דעמבענע קראַנצן. דאָרט איז געווען שאַ־שטיל אוּן רויק. נאָר
אַ גערויש, ווי דער רויש פון בינען אין בינשטאָק, האָט אָנגעפּילט
דעם אַמפיטעאַטער, וואָס איז געווען געפאַקט מיט צושויער. אַלע
פנימער זיינען געווען רויט פונם אָפשיין פון דעם פורפור־דעקטוך,
וואָס האָט געפלאַטערט אינערן טעאַטער, אוּן די אַלע געזונטער
האָבן געוואַרט, נייגעריק געקוקט אויפן שמיל־שווייגנדיקן מרחק, וואָס
איז אָנגעפּילט געווען מיט די געצעלטן אוּן מיטן אָנגעטאָטענעם קבר.
די פרויען האָבן געלאַכט, געגעסן צימטראָנען אוּן די תּוּשבים פונם
טעאַטער האָבן זיך הויך אויפן קול אינערגעשמועסט, איין ריי מיט
דער צווייטער.

פאַנוטיוס האָט אין האַרצן תּפלה געטאָן, אָפגעהאַלטן זיך כּוח
צו רעדן דברים בטלים, אָבער דער שכן זיינער האָט געגומען קלאָגן
זיך פאַר אים אויף דער ירידה פון טעאַטער.

— אמאָל,—האָט ער דערציילט,—פלעגן געבידלדעטע אַקטיאָרן
אָנטאָן מאַסקעס אוּן דעקלאַמירן לידער פון עוריפּידעס אוּן מענאַנ־
דראָס. איצט אָבער לייענט מען שוין נית קיין דראַמעס, מע מאַכט
זיי נאָך, אוּן פון די אַלע געטלעכע פאָרשטעלונגען, וועלכע מ׳פלעגט
שפּילן אין אַטען לכבוד דעם גאָט באַקכוס, האָבן מיר פאַרהיט נאָר
דאָס, וואָס יעדער באַרבאַר, צי אפילו סקיף וועט פאַרשטיין: די
האַלטונג אוּן די תּנועה. ניטאָ שוין מער די טראַגישע מאַסקע מיטן

מוּל־שפּאַלט, ווּהין ס׳פֿלעגן זיך אַריינשטעלן פיילן פֿון נ׳אַל אויף צו פּאַרשטאַרקן דעם קול פונם שפּילער, ניכט מער דין הויכע שיך. אַ דאַנק וואָסערע דין שפּילער פֿלעגן באַקומען דעם ווּקס פון דין געטער, דין טראַגישע גאוה, דאָס זינגען פון דין שיינע שירים–אַלץ איז פאַרשוווּנדן. דין נאָכמאַכער, טענצערס מיט אַנטפֿלעקטע פּנימער, פאַרנעמען דאָס אָרט פון פּאַוולוס און ראָסציוס. וואָס וואָלטן אַן ערך, געזאָגט דין אַטענער פון פּעריקלעס־צייטן, וען זיי וואָלטן דערזען אַ פּרוי אויף דער בימה? ס׳איז אַ שאַנד, וואָס אַ פּרוי באַ־ווייזט זיך פאַרן עולם. באם מיר זיינען דערוויף ניט מקפּיד, איז אַ סימן, אַז מיר האָבן זיך אויסגעלעבט.

– ס׳איז אַזוי אמת, ווי דאָס, ווָס איך רוף מיך דאָריאָן, דין פּרוי איז דעם מאַנספּיל שׂונא, זי איז דין שאַנד פון דער וועלט!

– דו רעדסט, ווי אַ חכם,– האָט אים געענטפערט פאַבניוטיוס,– דין פּרוי איז אוונזער מוראדיקסטער פיינט. זי פאַרשאַפֿט אונז פאַר־געניגנס אין דערציבער איז זי פאַר אונז אַ סכנה.

– איך שווער מיט דין אייבּיקע געטער,–האָט אויסגעשריגן דאָ־ריאָן,–דין כּרוי ברענגט ניט דעם מאַנספּיל קיין כּרייד, נאָר צרות, אומעט אוּן שווערע דאגות. דין ליבּע איז דין סיבה פון אונזערע ערגסטע יכורים. הער מיך אויס, פרעמדער: אין דער יוגנט בין איך אַוועק קיין טרעזען אין אַרגאָלים, האָב איך דאָרט געזען אַ הדס־בוים אַ וווּנדערבאַר דיקן, אוּן אַלע זייגע בלעטער זיינען געווען דורכגעשטאָכן מיט לעכלעך. אוּן אָט וואָס דין טרעזענער דערציילן וועגן דעם דאָזיקן הדס־בוים: בעת דין קענניגין פעדראַ האָט געליבט איפּאָליטאָסן, פלעגט זי גאַנצע טעג אַ פאַרבענקטע ליגן אונטער דעם בוים, וואָס איז נאָך עד היום פאַרבלִיבן. פון מוראדיקן אומעט האָט דין קענניגין איינטאָל אַרויסגעצוּיגן דין גאָלדענע הארנאָדל, וואָס האָט געהאַלטן אירע בלאָנדע האָר, אוּן געזומען דורכשטעכן דין בלעטלעך פון אָט דער פלאַנצונג, וואָס טראָגט דופטיקע פירות. זי האָט אַלע בלעטער איינס נאָך איינס אויף אַזאַ אופֿן באַדעקט מיט לעכלעך. אוּן פעדראַ אַליין נאָך דעם, ווי זי האָט אומגעברַאַכט אַן אומשולדיקן מענטשן, וועלכן זי האָט פאַרפאָלגט מיט איר אומווירדיקער ליבּע, וייסטו דאָך, אַז זי איז שרעקלעך אונגעקומען. זי האָט זיך

פּאַרשלאָסן אין אירע כּלה־צימער און האָט זיך דערשטיקט כּיט אירע גאָלדענעם גאַרטל, זיך אויפגעהאַנגען אויף אַ הענגער פון עלפאַנט־ביין. האָט זיך די געטער פאַרגלוסט, אַז דער הדס־בוים, דער עדות פון אַזאַ מוראדיקן אומגליק, זאָל כסדר אויף אַלע זיינע ווייטערדיקע בלעטער האָבן נאָדל־לעכלעך. כ׳האָב אויסגערעכן אַזאַ בלאַט און אויפגעהאַנגען צוקאָפנס אירע מיין בעט. זאָל ער מיך שטענדיק מתרה זיין, אויך זאָל מיך ניט אָפגעבן לויבע־משוגעתן, אויך זאָל געדענקען די תורה פון מיין לערער, דעם געטלעכן עפּיקורוס, וואָס זאָגט, אַז די לויבע איז די גרעסטע סכנה. אינדעראמתן אָבער איז די לויבע אַ לעבער־קרענק און פון דער קרענק קאָן מען קיינמאָל ניט זיכער זיין.

פאַפנוטיוס האָט געפרעגט:

— דאָריאָן, וואָס פאַר אַ זאַך פאַרשאַפט דיר פאַרגעניגן?

דאָריאָן האָט טרויעריק געענטפערט:

— כ׳האָב בלויז איין תענוג, אויך בין מודה, אַז ער איז ניט אַזאַ גרויסער: ס׳איז דאָס דענקען. בעת מ׳האָט אַ שלעכטן מאָגן, איז ניטאָ וואָס צו זוכן קיין אַנדערע תענוגים.

נאָך אַזעלכע דבורים האָט פאַפוטיוס באַשלאָסן מקרב זיין אים צו דער גייסטלעכער פרייד, וואָס מ׳קאָן האָבן, וען מ׳שטייט פנים אל פנים מיט דער גאָטהייט.

ער האָט אָנגעהויבן:

— הער אויס דעם אמת, דאָריאָן, און באַנעם די הילקע שיין! אויסשרייענדיק די דאָזיקע ווערטער, האָט ער דערזען אַ סך קעפ און הענט, וואָס האָבן זיך פון אַלע זיישן געווענדעט צו אים און געהייסן אים שווייגן. אין טעאַטער איז געווארן אומגעהייער שטיל און ס׳האָבן תיכף אויסגעשאַלט קלאַנגען פון הערנישער מוזיק.

די פּאַרשטעלונג האָט זיך אָנגעהויבן. סאָלדאַטן זיינען אַרויס פון די גלעזלטן און געגרייט זיך אין וועג, און בעת מעשה האָט געטראָפן אַ שוידערלעכער נס און דער שפּיץ פון קבר־בערג האָט זיך באַדעקט מיט אַ וואָלקן, נאָכדעם האָט זיך דער ויאָלקן צעשפּרייט און ס׳האָט זיך באַווייזן דער שאָטן פון אַכילעס, באַוואָפנט מיט גאָלד־

דענעם כּלי־זין. ער האָט אויסגעשפרייט דעם ענט צו דעם קרינגסלייט און, אויסגעדאַכט האָט זיך, אַז ער האָט זיי געזאָגט: „אַזוי גאָר, קינדער פון דאַנאַס, איר גייט אַווק. איר קערט זיך אום צום פּאָטערלאַנד, וואָס כּוועל קיינמאָל מער נישט זען און ברענגט נישט קיין קרבן אויף מיין קבר?“ און תיכף האָבן דעם הויפּט־אָנפירער פון דעם גריכן אַרומגערינגלט דעם צופּוסנס פונם בערג. אַקאַנאַס דער זון פון טעזעוס, דער אַלטער נעכטאָר, אַגאַמעמנאָן מיט דער רוט אין האַנט— זיי אַלע האָבן באַוווּנדערט דעם נס. פּירהוס, דער יונגער זון פון אַכילעס, האָט זיך אויסגעצויגן אין שטויב. אויסעסן האָט מען געקאָנט דערקענען אָן זיין יאַרנוקע מיט דעם געקרייצלטע האָר, ער האָט געמאַכט באַוועגונגען, מכּכים געווען, הייסט דאָס, מיטן העלדישן שאָטן. מיט אַגאַמעמנאָנען האָט ער זיך געקרינגט און זייער שמועס אויז, ניכּר, געווען אָט אַזאַ:

— אַכילעס־האָט געזאָגט דער קיסר פון איטאַקע,— איז ווערס, מיר זאָלן ערן זיין אָנדענק. ער האָט דאָך העלדיש מקריב געווען זיין לעבן פאַר עלאַדע. ער פאָדערט, אַז אויף זיין קבר זאָל מען אויצט ברענגען פאַר אַ קרבן דאָס אומשולדיק מיידל פאָליקסענאַ, דעם טאָכטער פון פּריאַמוס.דאַנאַענער, באַפּרידקט דעם גייסט פונם העלד און זאָל דער זון פון פּלעוס זיך פרייען אין זיין אייבּיקער רו.

אָבער דער קיסר פון אַלע קיסרים האָט געענטפערט:

— לאָמיר פאַרהיטן דעם טראַנער מיידלעך, וואָס מיר האָבן צוגענומען פון דער במה, געגוג צרות האָט שוין געליטן דער שייגץ משפּחה פון פריאַמוס.

ער האָט געטענהט אַזוי, ווייל פאָליקסענאַס שוועסטער האָט געטיילט מיט אים אירע געלעגער און דעד חכם אויסעס האָט אים אויסגעווארפן דאָס, וואָס ער האָט צוליב קאַסאַנדראַס בעט פאַרלאָזן אַכילעסעס שפּיז.

אַלע גריכן האָבן געערעשט מיטן כלי־זין־אַסימן, אַז זיי זיינען נכּכים אויף דער ריידּ פון אויסעס. פאָליקסענאַ איז געווען פאַרמכּפּט צום טויט און דער שטן פון אַכילעס איז פאַרשוווּנדן. דער מחזיק האָט אַמאָל מיט שרעק אין אַמאָל קלאָנדיק באַגלייט דעם געדאַנקען פון דעם פאַרשוינגען. דער עולם האָט רוישנדיק אַפּלאָדירט.

פֿאַנוּטיוס, וואָס האָט אויף אַלץ געקוקט מיט אויגן פון אַ גלויביקן, האָט אַדורכגעמורמלט:

– דו דאָזיקע מעשה באַווייזט, וואָסערע אכזרים זיינען געווען די, וואָס האָבן זיך געבוקט צו פאַלשע געטער.

– אַלע אמונות פירן צו פאַרברעכנס-האָט אים געענטפערט דער אפקורס,–צום גלויק אָבער איז געקומען דער גרויסישער הכם און האָט באפרייט די מענטשן פונם פחד פאַר דאָס אומבאַוווסטע.

בעת מעשה איז די אַלטע העקובע מיט צעלאָזטע גרויע האָר און אַ צערישן מלבוש אַרויס פון איר געצעלט, וו׳ זי האָט געווינט אין געפענגעניש. דער עולם האָט שווער אָפגעעטעמט, דערזעענדיק אויף דער בימה אָט דאָס בילד פונם פאַרקערפערטן אומגליק. העקובע האָט געזען אַ נביאישן הלום אין הָאט איצט באַקלאָגט זיך און די טאָכטער אירע. אויסעס איז שוין געשאַענען נישט איר און האָט געפאָדערט פאַליקסענאַן. די אַלטע כאַמע האָט גערטן אויף זיך די האָר, געקריצט זיך די באַקן מיט די נעגל און געקושט די הענט פונם אכזריותדיקן מענטשן, וואָס האָט, דאַכט זיך, אָנרחמנותדיק-מילד געזאָגט:

– זיי אַ חכמה, העקובע, גיב זיך אונטער דעם מזל. אין אונזערע הייזער זיינען אויך נאָך אַלטע מוטערס, וואָס באַווייגען דעם טויט פון זייערע קינדער, וועלכע זיינען אויך אייביק איינגעשלאָפן אונטער די פיכטן-ביימער פון אידאַ. און קאַסאַנדראַ, די געוועזענע קיסרין פון בלינדיקער אזיע, די איצטיקע שקלאַפין, האָט באַשאָטן דעם קאָפּ מיט אש.

אָבער אָט אויפהויבנדיק דעם פאָרהאַנג פונם געצעלט, איז אַרויס דאָס מיידל פאָליקסענא.

דער עולם האָט ווי איין מענטש א ציטער געטאָן. אַלע האָבן דערקענט טאָיס. פאַנוטיוס האָט זי ווידער דערזען, די דאָזיקע, וואָס ער זוכט. מיט אַיר וויסער האָנט האָט זי געהאַלטן אויבערן קאָפּ דעם שווערן פאָרהאַנג פונם געצעלט, געשטאַנען איז זי אומבאַוועגלעך, ווי אַ שיינע סטאטוע, געווא־פן אויף אַענטן דעם רויקן בליק פון אירע טונקל-בלויע אויגן. א צא־טע, א שטאַלצע, מיטגעטיילט אַלעמען דעם טראַגישן צופאַל כון שיינקייט. ס׳האָט זיך אויפ־

געהויבן אַ געריש פון דיַ פאַרוווונדערטע צושויער און פאַנוטיוס האָט אַ מבולבלער געכאַפט זיך מיט דיַ הענט פאַרן פּאַרצן און דורכגעעטעמט:

— פאַרוואָס, אָ, גאָט מיינער, גיסטו אַזאַ מאַכט איינעם פון דיינע באַשעפענישן?

דאָריאָן, וואָס איז געווען רויקער, האָט געזאָגט:

— געווים, דיַ אַטאָמען, וואָס האבן זיך אין איין רגע באַהעפט, כּדי צו באַשאַפן דיַ דאָזיקע פרוי, שטעלן מיט זיך פאָר איצט אַ בילד, וואָס איז זייער אָנגענעם פאַרן אויג. ס׳איז בלויז אַ שפּיל פון דער נאַטור און דיַ דאָזיקע אטאָמען וויסן גאָר ניט, וואס זיי טוען. ווען עס איז וועלן זיי זיך צעשיידן אַזוי גלייכגילטיק, ווי זיי האָבן זיך באַהעפט. וווּ זיינען איצט דיַ אטאָמען, וואָס האָבן געבילדעט טאָס אָדער קלעאָפאַטרע? כּ׳לייקן ניט:—ס׳טרעפן זיך אַן אַנדערש מאָל שיינע פרויען. אָבער זיי זיינען עלנט אויף מאוסע מעשים און שענדלעכע געמיינהייטן. אָט אויף דעם פאַרטראַכט זיך טאַקע דער טיפער שכל, בעת דער פשוטער מענטש גיט קיין שום אַכטונק ניט דערויף. און דיַ פרויען וועקן ביי אונז לעבע, הגם לעבע איז כּלל ניט פון דיַ קלוגע זאַכן.

דער פילאזאף און דער נזיר האָבן באַטראַכט טאָס און יענ׳ דערער האָט זיך פאַרטיפט אין זיינע אייגענע רעיונות. זיי האָבן ביידע ניט באַמערקט, וויַ העקפּבע האָט זיך געוועגדעט צו אַיר טאכטער און האט אַיר געזאָגט דורך אַירע באַוועגונגען:

— פרוי וועיך מאַכן דאָס האַרץ פונם אכזר אויסעס, זאָלן פאַר דיר רעדן דייגע טרערן, דיין שיינקייט, דיין יוגנט.

טאָס, אָדער ריכטיקער, פאָלקסענא, האָט געלאָזט פאַלן דעם פּאָרהאַנג פונם געצעלט. זי האָט געמאַכט איין טראָט און הערצער זיינען געווען באַזונגט. און בעת זי איז מיט דרך־ארץ לייכט צוגענגאַנגען צו אויסעסן, האָבן אירע באַוועגונגען, באַגלייט מיטן קלאַנג פון פליייטן, צוגעזאָגט אַ סך און אַ סך גלויבן. געדאַכט האָט זיך, אַז זי איז דער מיטלפונקט פון דער גענטלעכער הארמאָניע פון דער גאָרער וועלט. זי איינע האָט געהערשט דאָ אויבער אַלץ און אַלץ

אין פארשוונדן אין דין שטראַלן פון אויר שיינקייט. און דין שפּיל אין געגאַנגען ווייטער.

דער זון פון לאַערטעס האָט אָפּגעקערט זיין קאָפּ, באַהאַלטן דין הענט אונטערן מאַנטל, כדי צו אויסמיידן דין בלינקן און דין קישן פונם בעטנדיקן מיידל. דאָס מיידל האָט מיט אַ באַוועגונג אים געגעבן צו ווינן ער זאָל קיין מורא נים האָבן. אויר רויקער בליק האָט געזאָגט:

— אויבזעט, כ'וועל גיין נאָך דיר און אָפּגעבן זיך דעם מוז, חייל איך ווילן שטאַרבן. כ'בין דין טאַכטער כוין פּרינאַמוס און דין שוועסטער פון הקטאָר, מיין געלעגער, וואָס אין אמאל געגרייט געווען פאַר קיסרים, וועט נים אויפנעמען קיין פרעמדן האַר. כ'זאָג זיך אָפּ מיטן גוטן רצון פון דער טאָגשיין.

העקובע, וואָס אין געלעגן אומבאַוועגלעך אין שטויב, אין אויפגעשטאַנען פלוצים און האָט מיט אַ באַוועגונג פון יאוש אַרומגענומען אויר טאַכטער. פאליקסענא האָט אַנטשלאָסן און ליבלעך פאַנאַדערגענומען דין אַלטע הענט, וואָס האָבן זיך געבונדן. ס'דאַכט, אַז מ'האָט געהערט אירע ווערטער:

— מוטער, נים דערלאָז, אַז דער זיגער זאָל דיך באַליידיקן. וואַרט נים בין וואַנען זיי וועלן דיך אויפן שענדלעכסטן אופן אָפּרייסן פון מיר. גוטע מאַמע, גיב מיר בעסער דיין צעקנייטשטע האַנט און געגען דיינע דערע באַקן צו מיינע ליפּן.

דין ליידן האָבן נאָך שענער געמאַכט דאָס געזיכט פון טאַיס. דער עולם איז געווען דאַנקבאַר דער פרוי דערפאַר, וואָס זין האָט געפונען אַזאַ אויסער שיינעם אויסדרוק פאַר דין פאַרמען און כוחו פונם לעבן, און פאַפנוטיוס האָט איר שוין מוחל געווען איר איצטיקן גלאַנץ, פאַרויסזעענדיק איר אונטערטעניקייט אויף להבא, און ער האָט געשטאַנדיגט שוין מיט דער דאָזיקער הייליקער, וואָס ער וועט מקריב זיין דעם הימל.

דין פאַרשטעלונג האָט שוין געהאַלטן ביים סוף. העקובע האָט געחלשט צום טויט און פאליקסענא איז אַוועק מיט אויסדערוועלטע קריגסלייט. קבר, וואָס איז געווען אַרומגערינגלט מיט אויסדערוועלטע קריגסלייט. אַ באַגלייטע מיט טרויער־געזאַנגען איז זין אַרויף אויפן בערגל, וו

דער זון פון אכילעס האָט פון אַ גאָלדענער כּלי געגאָסן וויין פֿאַרן שאָטן פונם פֿאַרשטאָרבענעם העלד. בעת דיַ כהנים האָבן אויפגעהויבן דיַ הענט אויף צו אייניהאַלטן פּאָליקסענאַ, האָט זיַ זיי געגעבן אַ צייכן, אַז זיַ ווילַ שטאַרבן פריי, ווַי ס׳פֿאַסט פֿאַר אַ טאָכטער פון קיסרים. דערנאָכדעם האָט זיַ צעריסן איר קלייד און באַווּיזן דאָס אָרט, ווו ס׳געפֿינט זיך דאָס האַרץ. פּירָאָס האָט אָפּגעקערט דעם קאָפּ און אַריינגעשטאָכן אַהין דעם שוערד. און דורך אַ קונצשטיק האָט אַ בלוט־שטראָם געזומען רינען פון דער בלענדנד ווייסער ברוסט פונם מיידל, וואָס איז, ווַי געהערט, געפֿאַלן אויף דער ערד מיט אַ פֿאַרוואָרפענעם קאָפּ און מיט טויט־שרעק אין דיַ אויגן.

בעת דיַ קריגסלייט האָבן צוגעדעקט דעם קרבן און באַדעקט אים מיט לילייע און אַנעמאָנעס, האָט זיך אין טעאַטער אויפגעהויבן אַ פרייד־געשריי און ווייניריי, און פֿאַנוטיוס איז אויפגעשטאַנען פון דער באַנק און נביאות געזאָגט מיט אַ דונער־שטיַם:

— אָ, געצנדיגער, איר, וואָס בוקט זיך צום שטן! און אויך איר, אַריער, וואָס זייגט נאָך אומווירדיקער פון זיי–לערנט זיך! דאָס, וואָס איר האָט נאָר וואָס דאָ געזען, איז אַ בילד און אַ משל. אין דער מעשה איז פֿאַרבאַהאַלטן אַ פֿאַרבאָרגענע כוונה. דיַ פרוי, וואָס איר זעט דאָרט, וועט אומגעברַאכט ווערן פֿאַר א קרבן דעם גאָט, וואָס איז געשטאָרבן אויפן צלם.

דער המון האָט זיך געלאָזט שטראָמענווייז צום אַרויסגאַנג. דער גלח פון אַנטיגאָנ האָט אויסגעמיטן דעם פֿאַרחדושטן דאָריאָן, האָט דערגרייכט דעם אַרויסגאַנג און כסדר נאָך נביאות געזאַגט.

שפּעטער מיט אַ שעה האָט ער געקלאַפּט אין טיר פון טאַיס.

דיַ שפּילערין חאָט געווויינט דעמאָלט אינם רייכן טייל פון שזאָט, ראַקאָטיס, ניט וויַיט פונם קבר פון אַלעקסאַנדער, אין אַ הויז, וואָס איז געווען אַרומגערינגלט מיט שאָטנדיקע גערטנער. דאָרט זיינען געשטאַנען געקינסטלטע פעלזן, און אַ טייכל האָט געריזלט צווישן ברעגן, באַוואַקסן מיט טאָפּאָלן. אַן אַלטע שווארצע שקלאַפֿין, באַהאָנגען מיט רינגען, איז אַרויס עפענען דיַ טיר און געפרעגט אים, וואָס דאַרף ער.

— כ׳וויל זען טאַיס,–האָט ער געזאָגט,–גאָט איז אַן עדות, אַז
כ׳בין אַהער געקומען בלויז צו זען זיך.
ער איז געווען אָנגעטאָן אין אַ רייכן מאַנטל און גערעדט
שטרענג. דער־בער טאַקע האָט זיך אים אַרײַנגעלאָזט, דיך שקלאַפֿין.
— דו וועסט טרעפֿן טאַיס,–האָט זיך אים געזאָגט,–אינעם גראָס
פֿון דיך נימפעס.

II.

פאפירוס.

טאָס איז געבוירן נעוואָרן ביי אָרעמע פרייע עלטערן, וואָס זיינען געווען געצונדינער. בעת זי איז געווען נאָך גאָר א קינד האָט איר פאָטער געהאַלטן א שענק אין אלעקסאַנדריע ביי די טויערן פון דער לבנה, א שענק, וווּ ס׳פלעגן זיך צוזאַמענטרעפן מאַטראָסן. עס־לעכע לעבעדיקע זכרונות זיינען איר פארבליבן פון אירע ערשטע קינדער־יאָרן. אַכאָ! האָט זיך איר פאָרגעשטעלט איר פאָטער, ווי ער זיצט אין ווינקל ביים אייוועלע, צווישפּגעלייגט א פּוס אויף א פּוס, א הויכער, א שטרענגער און א רויקער, אָט אזא, ווי די אור־אַלטע פרעהס, וואָס די בלינדע זינגער באַזינגען אויף די גאַסן. זי געדענקט איר דאַרע פאַרמערטע מאַמע, וואָס האָט, ווי א הונגעריקע קאַץ, געבלאָנזשעט איבערן הויז, געשטורעמט מיט איר גרינלצנדיקער שטים און געגלאַנצט מיט די פאָספאָרישע אויגן. אין די הינטערגעסלעך האָט מען דערציילט, אז זי איז א מכשפה און אז אלע נאַכט ווערט זי מגולגל אין א שפּאַרבער און פליט צו אירע געליבטע. ס׳איז געווען א ליגן. טאַס האָט געוווסט, אז די קאַרגע מאַמע פאַרנעמט זיך נים מיט פשוף, זי האָט אַליין אונטערגעקוקט, ווי יענע ציילט די גאַנצע נאַכט דעם פדיון, וואָס מ׳האָט געלייזט פאַרן סאָג. אָס דער פאַרגלווערטער פאָטער און אָט די להומע מוטער האָבן פאַרלאָזט טאַס, און זי האָט זיך געמוזט אויסזוכן איר חיונה אַליין, אַזוי ווי די בהמות פונם הינטערהויף. זי האָט זיך דערבּיבער פרי אויסגעלערנט גראָשנווייז ארויסקלעפן ביי די שכורע מאַטראָסן דאָס געלט פון הינטערן גאַרטל, דערביי פלעגט זי זיי פאַרשפּילן

מיט נאַווע לידלעך אָדער מיט מאוסע ווערטער, פון וועלכע זיך האָט
ניט געווען דעם טייטש. אין אָט דער שטוב, וואָס איז געווען אָנ־
געפֿאַפּט מיטן ריח פון ויין און פּעך, פלעגט זיך זיצן ביי אַלעמען
אויף די קני און דערנאָכדעם מיט בצקן נאָך פֿאַרשמירטע פון שכורע
ליפּן און אָנגעשטאָכענע מיט די האָרינקע בערד, פלעגט זיך זיך
אַרויסרייסן פון דאָרטן, שטייף געהאַלטן די גראָשנס אין די קליינע
הענטלעך און געלאָזט זיך לויפן קוילפן האָניק־קוילעטשן ביי אַן אַל־
טער פרוי, וואָס איז געזעסן געבוירן הינטער אירע קערב אונטער
די טויערן פון דער לבנה. דאָס זעלבע פלעגט זיך איבערחזרן יעדן
טאָג. די מאַטראָסן פלעגן דערציילן פון דער סכנה, וואָס זיי לעבן
איבער, בעת דער גאָט עווראָס ווינט פאַנאַנדער די אונטער־ים־
פלאַנצן, דערנאָכדעם פלעגן זיי זיך שפּילן אין ביינדלעך, זידלען
זיך, רעדן נבול־פה אויף די געטער און פֿאָדערן דעם בעסטן קלינק־
ישן ביר.

די מאַטראָסן פלעגן זיך אַלע נאַכט קרינגן און ווערן דאָס
קינד. איבער די טישן פלעגן פליען מושלען פון אויסטערן און
שפּאַלטן קעפ אינם מוראדיקן טומל. ביי דער שיין פונם רויכערדיקן
לאָמפּ האָט זי אפטמאָל געזען דעם גלאַנץ פון מעסערס און פון
שפּריצנדיקן בלוט.

איר קינדער־יאָרן וואָלטן גאָרניט געוווסט פון קיין גוטס,
חוץ ניט דער ליבער אַמעס, מיט וועלכן זי איז געווען באַפריינדעט.
אַמעס איז געווען איר פֿאָטערס קנעכט, געבוירן אין נובֿיע, שוואַרץ
ווי די פּאַן, אין וועלכער ער האָט געקאָכט זיינע געקאכטסן, און
גוט, ווי אַ נאַכט פון שלאָף. ער האָט אָפט געזומען טאַיס צו זיך
אויף די קני און דערציילט איר אַלטע מעשיות וועגן אוצרות, וואָס
זיינען געלעגן אין קע״ס און וועגן קאַרגע קיסרים, וואָס האָבן
אויסגעבויט די קעלערס און דערהרגעט דערנאָך די מולערס און
בויערס, אַז קיינער זאָל ניט ווינסן, וו׳ זייער געלט געפינט זיך.
מעשיות מיט גולנים, וואָס האָבן התונה געהאַט פאַר קייסערינס, מיט
קעבסווייבער, וואָס האָבן געבויט פּיראַמידעס. די קליינע טאַיס האָט
ליב געהאַט אַמעסן, ווי אַן אייגענע מוטער, ווי אַ פּאָטער, ווי אַן
אַם און ווי אַ הונט. זי פלעגט זיך האַלטן פאַר זיין פאַרטוך און

בָּאכְגיין נאָך אים אין דָּ֫ זויין־קאַמערן, אין דָּ֫ הינטערהויפן, ווו דָּ֫ מאָגערע צעפאַטלטע הינדעלעך מיט אָפענע שנאָבעלעך און אַרויסגע־לאָזטע נעגל פלעגן אַרויספלינען, ווו דָּ֫ אָדלערס, פון אונטער דעם חלָף פונם שוואַרצן קאָכער. בײַנאַכט אויף זײַן שטרוי־גלעלעגער פלעגט ער אָפט נײט שלאָפן און בויען פאַר טאָג קלײנע וואַסער־מילכדלעך אָדער פּיצינקע אמתדיקע שיפן.

דָּ֫ בעלי־בתים פלעגן־זיך מיט אים זייער שלעכט באַגיין, איין אויער זיינער איז שוין געווען אָנגערוסן און זיין לייב איז געווען באַדעקט מיט בלויע סימנים. נײט קוקנדיק אויף דעם, איז ער שטענ־דיק געווען רויק און פריילעך און קיינעם פון דָּ֫ אַרומיקע איז נײט אַרויף אויפן זינען צו פרעגן אים פון וואַנען האָט ער געשעפט טרייסט פאַר דער נשמה און רו פאַרן האַרץ. ער איז געווען תמימותדיק וויַ אַ קינד. ביי זיין טעגלעכער שווערער אַרבעט פלעגט ער מיט אַ דינער שטים זינגען הייליקע קאַפּיטלעך, און זיי האָבן געוועקט אינם קינדס נשמה אַ טרויערישן באַגייסטערטן צינטער. מיט אַן ערנסטן און פריילעכן קול פלעגט ער זינגען:

— זאָג אונז, מרים, וואָס האָסטו געזען דאָרטן פון וואַנען דו קומסט אָן?

— כ׳האָב געזען תכריכים און וויסע טוכן און מלאכים, וואָס זינען בײַם ארון, און כ׳האָב געזען דָּ֫ ערע פון דעם, וואָס איז אויפגעשטאַנען תחית־המתים.

טאָג האָט אים געפרעגט:

— זיידע, פאַרוואָס באַזינגטו דָּ֫ מלאכים, וואָס זינען בײַם ארון?

און ער האָט איר געענטפערט:

— קינד מיינס, שיין מיינע, כ׳באַזינג דָּ֫ מלאכים, ווייל יעזוס, אונזער האַר, איז אַרויף אויפן הימל.

אַמעס איז געווען אַ קריסט. ער האָט זיך געטויפט און מ׳האָט אים גערופן טעאָדאָר. אַזוי האָט מען אים גערופן אויף דָּ֫ אסיפות פון דָּ֫ גלויבּיקע, וווהין ער פלעגט גיין בשתיקה אין יענע שעהן, וואָס זיינען אים געווען באַשטימט אויף צו שלאָפן.

אין יענער צייט האָט דאָס קריסטנטום באַדאַרפט ביישטיין אַ

גרויסן נסיון. לויטן באפעל פונם קיסר האט מען חרוב געמאכט אלע קלויסטערס, פארברענט די הייליקע ספרים, צעשמאלצן די הייליקע כלים און מנורות. ביי די קריסטן האט מען אפגענומען אלע רעכט און זיי האבן געווארט אויפן טויט. אן אימה איז אנגעפאלן אויף דער גאנצער אלטקאנדריער קהילה. מ׳האט געשמועסט, אז אין סיריע, אין אראביע, מעסאפאטאמיע, קאפאדאקיע, אין דער גאנצער מלוכה, האבן פארשיידענע בייטשן, רעדער, אייזערנע צוואנגען, צלמים און ווילדע חיות געריסן א׳יף שטיקער די גלחים און די פרומע בתולות. אנטאניוס, וואס האט דעמאלט שוין געשמט מיט זיינע זעונגען אין התבודדות, ער דער שר און דער נביא פון אלע גלויביקע פון מצרים, האט זיך, וויַ אן אדלער, אראפגעלאזט פון זיין וויַלדן פעלז, געקומען קיין אלעקסאנדריע, אומגעפלויגן פון קלויסטער צו קלויסטער און אנגעצונדן מיט זיין פלאם גאנצע קהילות. אומבאמערקט פאר די געצנדינער פלעגט ער זיך ווייזן אויף אלע אסיפות פון די קריסטן, באגייסטערט יעדן מיט זיין אייגענער קראפט און חכמה. מיט א באזונדער אכזריות האט מען גערודפט די שקלאפן. א סך פון זיי האבן פון גרויס שרעק געלייקנט אין זייער אמונה. אנדערע זיינען אוועק אין מדבר, געהאפט ווערן דארט נזירים, צי לעבן פון רויבערייַ. נאר אמעס האט, ווי תמיד, באזוכט די אסיפות, געגאנגען געווויר ווערן אין די תפיסות, מקבר געווען די קדושים און האט מיט פרייד אפגעהיט די קריסטלעכע אמונה. דער גרויסער אנטאניוס איז געווען אן עדות פון אט דער איבערגעבנקייט און איידער ער איז צוריק אוועק אין זיין מדבר, האט ער ארומגענומען דעם שוואַרצן שקלאף און האט אים געגעבן א קוש.

בעת טאיס איז אלט געווארן זיבן יאר, האט אמעס אנגעהויבן רעדן אויר מכוח גאט.

– גאט דער הערשער,–האט ער איר געזאגט,––ווינט אין הימל, ווי פרעה דער קיסר אין די ביידלעך פון זיין האַרעם און אונטער די ביימער פון זיינע געטנער. ער איז דער ערשטער פון אלע ערשטע, און עלטער איז ער פון דער גאַרער וועלט. ער האט געהאט נאר איין זון–דעם בן־מלך יעזוס, וועלכן ער האט ליב גע־האט מיטן גאנצן האַרצן און וואס איז שענער פון אלע מיידלעך

אוּן מַלאָכִים. אוּן דער גוטער גאָט האָט געזאָגט צום בן־מלך יעזוס:

— פַֿאַרלאָז מיין האַרעם אוּן מיין פַֿאַלַֿק, אוּן מיינע טייטלַֿען, אוּן מיינע גלַֿענצנדע פּאָנטאַנען. לאָז זיך אַראָפּ אויף דער ערד צו־לַֿיב דעם מענטשנס טובה וועגן. דו וועסט דאָרט זיין, ווּ אַ קינד, אוּן וועסט לעבן ווּ אַן אָרעמאַן צווישן אַלַֿע אָרעמע. אָנשטאָט ברויט, וועסטו האָבן יסורים אוּן ווייגען וועסטו אַזוי פֿיל, אַז פֿון דיינע טרערן וועלן ווערן טייכן, ווו דער מידער קנעכט וועט זיך באָדן מיט פֿאַרגעניגן. גיי מיין זון!

דער בן־מלך יעזוס האָט געפּאָלגט דעם רבונו של עולם אוּן איז אַראָפּ אויף דער ערד אין דעם אָרט, וואָס רופט זיך בית־לחם פֿון יהודה. ער האָט געשפּאַצירט איבער די לאַנקעס, ווו ס׳האָבן געבלַֿיט אַנעמאָנעס אוּן האָט געזאָגט צו די, וואָס האָבן אים באַגלַֿייט:

— גלַֿיקלַֿעך זיינען די, וואָס הונגערן, ווייל איך וועל זיי פּירן צום טיש פֿון מיין פּאָטער! גלַֿיקלַֿעך זיינען די, וואָס דאָרשטן, ווייל זיי וועלן טרינקען פֿון די קוואַלן פֿון גאָט! גלַֿיקלַֿעך זיינען די, וואָס ווייגען, ווייל איך וועל אָפּווישן זייערע טערען מיט שטאָפּן, וואָס זיינען ווייכער פון די טוכן, אין וועלכע ס׳קלַֿיידן זיך די אַלַֿמעס.

אָט דערפֿאַר האָבן די אָרעמע אים געלַֿיבט אוּן געלַֿויבט אים. אָבער די רייכע האָבן אים פיינט געהאַט, מורא געהאַט, אַז ער וועט אויפהויבן די אָרעמע העכער פֿון זיי. אין יענע צייטן זיינען קלַֿעפֿאַטרע אוּן צעזאַר געווען די מושלים אויף דער ערד. זיי ביידע האָבן פיינט באַקומען יעזוס אוּן זיי האָבן אַרויסגעגעבן אַ באַפֿעל, אַז די שופטים אוּן די גלַֿחים זאָלן אים אומברענגען. די שרים פון סיריע האָבן געפּאָלגט די מלכה קלעאָפּאַטרע, האָבן אויפ־געשטעלט אַ צלם אויף אַ הויכן בארג אוּן האָבן געטוליט יעזוסן אויף אָט דעם צלם. די פרויען האָבן אַרומגעוואַשן זיין קערפּער אוּן האָבן אים מקבר געווען, אָבער דער פרינץ יעזוס האָט צעבראָכן דעם צודעק פון זיין ארון אוּן איז אַרויף צום גוטן גאָט, זיין פאָטער.

אוּן די אַלע, וואָס שטאַרבן אין זיין נאמען, גייען אַרויף פון דעמאָלט אָן גלַֿייך אויפֿן הימל.

דער רבונו של עולם שטרעקט זיי אויס זיינע אָרעמס אוּן זאָגט זיי:

— זייט געבענטשט, מיינע געסט, ווייל אין האָט ליב באַקומען דעם בן־מלך, מיין זון. באָדט זיך אויס און גייט צום טיש. זיי וועלן זיך באָדן אונטער דן קלאַנגען פון דער שענטער מוזיק און אין מיר פונם גאַנצן מצליייט וועלן זיי זען דן טענץ פון דן אַלמעס און הערן פון דן דערציילערס אַזעלכע מעשיות, וואָס ענדיקן זיך קיינמאָל נים. גאָט דער האַר וועט זיי היטן, וון דאָס שוואַרצאַפל פון זיין אויג, ווייל זיי וועלן זיין זיינע געסט און זיי וועלן באַקומען אַ מתנה דן טעפּיכער פון זיין קאַראַוואַן־כאַראַי און דן מילגרוימען פון זיינע סעדער.

אַמעס האָט עטלעכע מאָל אַזוי דערציילט און אויף אָט דעם אופן האָט טאַיס דערוווסט זיך פון דער אמתער אמונה. זי איז געווען אין התפעלות און האָט געזאָגט:

— כ׳וואָלט גערן געוואָלט עסן דן מילגרוימען פון גוטן גאָט דעם האַר.

אַמעס האָט איר געענטפערט:

— בלויז דן, וואָס צלמען זיך אין נאָמען פון יעזוס, העלן פאַרזוכן דן הימלשע פרוכטן.

און טאַיס האָט געבעטן מ׳זאָל זי צלמען. פאַר אַמעטן איז דאָס געווען אַ באַווייז, אַז זי גלויבט צו יעזוסן און ער האָט באַשטימט זי טיפער אַרייצוזיען אין דער אמונה, כדי זי זאָל זיך טויפן און צושטיין צו דעם קריסטלעכן קלויסטער. און ער האָט זי ליב באַקומען, וון אַ גייסטלעכע טאָכטער.

דן עלטערן האָבן כסדר אָפגעשטויסן פון זיך דאָס קינד און טאַיס האָט נים געהאַט אפילו קיין אייגן געלעגער אונטערן פאָטערס אָפדאַך. זי איז געשלאָפן אין א וינקל אין שכאַל צווישן דעם הייַמישן פיי. אָט אַהין איז אַמעס בסוד געגאַנגען זען זי.

ער פלעגט אונטערגנבענען זיך צו איר געלעגער, זעצן זיך אויף דן שפּיצפינגער, דן פיס אונטער זיך, נים איינבויגנדיק דעם גוף, לויטן ירושה־שטייגער פון זיין שטאַם. זיין שוואַרץ געזיכט און שוואַרץ געקליידטער קערפער פלעגן זיך צוזאַמענגיסן מיט דער ארומיקער חשכות. ס׳האָבן געבליצט נאָר דן גרויסע וויסלעך פון זיינע אויגן און ס׳האָט זיך פון זיי געגאָסן אַ לינקט, אָט וון דן שיין פונם

בַּאֲגִינען, וואָס פֿאַלט אַריין דורך דעם שפּאַלט פון אַ טיר. געריבן האָט ער מיט אַ דינער זינגעוודיקער שטים, אַ בּיסל אונטער דער נאָז אוּן זיין רעדן האָט באַקומען אַ באַזונדערן אומעטיקן חן, אָט וויַ דיַ מוזיק, וואָס הערט זיך אָוונט־צייט אין גאַס. דער אָטעם פון אַן אייזל אָדער דאָס שטיל מריקען פון אַן אָקס האָט אַן אַנדערש מאָל, וויַ אַ כאָר פון פֿאַרבאָרגענע גייסטער, באַגלייט דאָס קול פונם שקלאַף, וואָס האָט געמורמלט דאָס עוואַנגעליום. זיינע ווערטער זיינען רויק געפלאָסן אין דער חשכות, וואָס איז אָנגעזאַפּט געווען מיט חסד אוּן מיט האָפענונג; אוּן דאָס קינד האָט געהאַלטן די האַנט אין האַנט פון אַמעס, דיַ איינאַרטיקע קלאַנגען אוּן דיַ מטושטשע בילדער פלעגן זיך איינווינגן אוּן זיך פלעגט אַנטשלאָפן ווערן אַ שטיל־אַ שמייכלדיקע צווישן דעם געזאַנג אוּן דער הייליקער סודותדיקייט פון דער טונקעלער נאַכט אונטערן בליק פון אַ שטערן, וואָס האָט געפֿינקלט צווישן דיַ שטאַלעטן פון דער שטאַל.

אַ גאַנץ יאָר האָט ער זיך געגרייט ביז וואַנען ס׳איז אָנגעקומען סוֹבים. אוּן אָט אין איינער פון דיַ נעכט פון דער הייליקער וואָך, בעת טאָס האָט שוין אָנגעהויבן דרימלען אויף אויר געלעגער אין שטאַל, האָט זיך דערפילט, אַז אַמעס הויבט זיך פון אָרט. זיינע אויגן האָבן געבליצט מיט א נייעם גלאַנץ אוּן אָנגעטאָן איז ער געווען נישט אין שמאַטעס, וויַ תמיד. נאָר אין אַלאַנגן וווייסן מאנטל, אונטער וועלכן ער האט באַלד באַהאַלטן דאס קינד, אוּן שטיל צו דעם געזאָגט:

— קום מיט מיר, נשמה מיינע, קום מיין אויג, קום מיין האַרץ, קום באַדעקן זיך מיט דיַ שטראַלן פונם צלם.

אוּן ער האָט אַוועקגעטראָגן דאָס קינד, וואָס האָט געטויעט זיך צו זיין ברוסט. דערשראָקן אוּן פֿאַרחדושט האָט טאָס אַרויסגעשרוקט דאָס קעפל פון אונטערן מאַנטל אוּן מיט אַלע כּוחות געהאַלטן זיך פֿאַרן האַלז פון אויר פריינט, וואָס איז געלאָפֿן אין דער פינסטערניש. זיי זיינען געגאַנגען מיט טונקעלע געסלעך, דורכגעשניטן דאָס יידישע קוואַרטל, געפעלט אין דער לענג אַ בית־עלמין, וווּ דיַ סאָוע האָט געווארפן אירע פחדימדיקע געשרייען. אויף איינעם פון

דיַ פּלעצער איז זיי אויסגעקומען דורכצוגיין אונטער דיַ צלמים, אויף וועלכע ס׳זיינען געהאַנגען גופֿים פון געפיינטקע קדושים, ס׳זיינען שוין ראָבן געזעסן דאָרט אויף דיַ פאַנאַדערגעשפרייטע העמד פון דיַ געהאַנגענע און געקלאַפּט מיט דיַ שנאָבלען. טאַקע האט פֿאַרבאַהאַלטן איר פנים אויף דער ברוסט פֿונם קנעכט. אַ גאנצן וועג האָט זיַ מער קיין מוט נית געהאַט אויפֿהויבן דיַ אויגן. פלוצים האט זיַ דערפֿילט, אַז זיי לאָזן זיך אַראָפּ אונטער דער ערד. בעת זיַ האט אויפגעעפנט דיַ אויגן, האט זיַ דערזען, אַז זיי געפינען זיך אין אַ שמאָלן קעלער. א באַלויכטענעם מיט פאַקלן פון פעך, אויף דיַ וועלט זיינען געווען אויסגעמאַלט גרויסע, גליכע געשטאַלטן, וואָס האבן פלומרשט, ווי לעבעדיק, באַוועגט זיך אינם רויך פון דיַ פאקלן. דיַ אנגעמאלטע מענטשן, אנגעטאן אין לאנגע טוניקעס, מיט פאַלעמס אין דיַ הענט, זיינען געשטאנען צווישן שעפסן, טויבן און ווייבשטאקן.

צווישן דיַ בילדער האט טאַקע דערקענט דאס געשטאלט פון יעזוס פון נצרת, ווייל ביי אים צופֿוסנס האבן געבליט אַנעמאנעס. אין מיטן שטוב, נעבן אַ גרויסער שטיינערנער כלי, וואס איז געווען בית דיַ ברענן אָנגעפֿילט מיט וואַסער, איז געשטאנען א זקן. ער האט געטראגן א נידעריקע ארמלקע און א שארלעך־רויטן מאנטל, אויסגענייט מיט גאלד. פונם שטארקן מאגערן פנים איז אים אראפגעהאנגען א לאנגע בארד. דאס איז געווען דער ארציבישאף וויזואנטיום, דער פאריאגטער אנפירער פונם סירענער קלויסטער, וואס האט זיך איצט מפרנס געווען פון וועבערייַ, געווען א האנטווערקער, געוועבט פראכטע גראבע שטאפן פון צינגוואל. צוויי ארעמע יינגלעך זיינען געשטאנען נעבן אים פון ביידע זיטן. דערביי האט אן אלטע נעגערין געהאלטן א קליין ווייס קלייד. אמעס האט געשטעלט דאס קינד אויף דער ערד, געקנייט פאַרן ארציבישאף אין געזאגט:

— מיין פאטער, אט איז דיַ קליינע נשמה, דיַ טאכטער פון מיין נשמה. כ׳האב זיַ דיר געבראכט, דו זאלסט, ווי דו האסט מיר מבטיח נעווען, טויפן זיַ צום לעבן.

בעת מעשה האט דער ארציבישאף אויסגעשטרעקט דיַ ארעמס און טאַקע האט דערזען זיינע אויסגעדרייטע הענט. אין דיַ דאזיקע

טעג פון דיַ נסיונות האט מען אים אויסגעריסן דיַ נעגל דערפאר, וואס ער האט געגלויבט אין זיין גאט. טאָמער האט זיך דערשראקן אין א וואלף געטאן זיך צו אמעס. אבער דער גלח האט זיַ בארוקט מיט ליבע ווערטער:

— האב קיין מורא ניט, טייער קינד, דו האסט דא דערביי דיין גייסטיקען פאטער אמעס, וואס טרעגט צווישן אונז דעם נאמען סעאדער, און דיין ליבע מוטער, וואס האט דיר מיט אירע הענט צוגעגרייט דאס דאזיקע וויסע קלייד.

און ער האט זיך א קער געטאן צו דער נעגערין:

— זיַ הייסט ניט־דא, דא אויף דער ערד איז זי אַ שקלאפין, אבער אויפן הימל ווען זיַ יעזוס נעמען זיך פאָר א כלה.

דערנאָכדעם האָט ער געפרעגט ביים קינד:

— טאָמער, גלויבסטו אינם אַ־מעכטיקן גאָט, אין זיין אייניקן זון, וואָס איז געשטאָרבן צוליב אונז, און אין אַלץ, וואָס ס'הָאבן אונז געלערנט זייע שלוחים?

— יאָ,—הָאָבן זיי־זאמען געענטפערט דער נעגער און דיַ נעגערין, וואָס הָאָבן זיך גרויס פאָר דיַ הענט.

לויטן באפעל פונם אַרציבישאָף האָט ניטידא, קינענדיק, אַראָפ־געזומען פון טאָמס אַלע אירע קלייַדער. דאָס קינד איז געבליבן נאַקעט, בלויז מיט אַ קמיע אויפן האַלז. דער גלח האָט זיַ אָפגע־טובלט דריי מאָל אין דער טויף־כלי. דיַ באַהעלפער האָבן געבראַכט דעם הייליקן בוימל, מיט וועלכן ווינואַנטיוס האָט געמאכט דיַ זאַל־בונגען און אויך אַ בסל זאלץ, וואָס ער האָט צוגעלייגט צו דיַ ליפן פון טאָמס. ד'ער־נאָכדעם האָט מען אָפגעווישט דעם גוף, וואָס איז שוין איצט מוכן ומזומן געווען צו דורכמאַכן אַלע ערדישע נסיונות און באַקומען עולם־הבא. דיַ שקלאַפין ניטידא האָט אָנגעטאָן טאָמס אין וויסן קלייד, וואָס זיַ האָט אַליין אויסגעוועבט מיט דיַ אייגענע הענט.

דער אַרציבישאָף האָט אַלעמען געגעבן אַ קוש פון שלום, פאָר־ענדיקט דעם סדר פון צלמען און אויסגעטאָן זיינע גלחישע בגדים.

בעת אַלע זיינען שוין אַרויס פון הייל האָט אַמעס געזאָגט:

— מיר דאַרפן זיך פרייען דעם דאָזיקן טאָג, ווייל מיר האָבן

געגעבן דעם רבונו של עולם אַ נייע נשמה. לאָמיר גיין אין דיין הויז, אונזער פֿרער ווונדאַנטיוס, אין לאָמיר זיך פרייען אַ גאַנצע נאַכט.

— דו האָסט גוט געזאָגט, טאָדאָר, האָט געענטפערט דער אַרצבישאָף.

און ער האָט אַוועקגעפירט דעם קליינע מחנה צו זיך אין זיין הויז, וואָס איז געווען נט וויים פון דאַנען. זיין ווינונג איז באַשטאַנען פון איין צימער, וווּ ס׳זיינען געשטאַנען צוויי וואַרשטאַטן, אַ פשוטער טיש און אויפן דעם איז געלעגן אַן אָפּגענוצטער טעפּיך. און וויַ זיי זיינען נאָר אַריין, האָט דער בוביער אויסגערופן:

— ניטיגאַ, ברענג דעם פייערכאַן און דעם בוימל און לאָמיר צוגרייטן אַ מאָלצייט.

בעת מעשה האָט ער פון אונטערן מאַנטל אַרויסגעשלעפּט אַ פּאָר באַהאַלטענע קליינינקע פישלעך. דערנאָכדעם האָט ער פאַנאַנדערגעלייגט אַ פייער און גענומען זיי פרעגלען. און זיי אַלע: דער אַרצבישאָף, דאָס קינד, דער צוויי יינגלעך און ביידע שקלאַפֿן האָבן זיך געזעצט אין אַ ראָנד אויפן טעפּיך, געגעסן דעם נעפרעגלטע פיש און געבענטשט דעם רבונו של עולם. ווען מ׳האָט אים געפייניקט און האָט נביאות געזאָגט, אַז דער קריסטלעכער קלויסטער וועט אינגיכן ווינט אויספירן. ער האָט גערעדט מיט אַ פשוטער שפראַך, וואָס איז אָבער פול געווען מיט בילדער און ווערטער־שפילעריייען. דאָס לעבן פון די צדיקים האָט ער פאַרגלייכט מיט אַ געוועב פון פורפור און דעם סדר פון צלמען האָט ער אַזוי אויסגעטייטשט:

— דער הייליקער גייסט האָט געשוועבט איבער דעם וואַסערן, אָט דערפאַר דאַרפן די קריסטן זיך צלמען אין וואַסער. אָבער אין די טייכן וווינען אָפט די בייזע רוחות; איבערהויפט דאַרף מען מורא האָבן פאַר די קוואַלן, וואָס זיינען געווידמעט די נימפֿעס. און פאַרען וואַסערן אַזוינע, וואָס פאַרשאַפן טאַקע פאַרשיידענע קרענק דעם גוף און דער נשמה.

צייטנווייז האָט ער געשמועסט מיט רעטענישן און טאַיס איז פון זיי געווען אין התפעלות. לסוף, בעת מ׳האָט שוין געהאַלטן ביי

ענדיקן דעם מאָלצייט, דאָס ער מכבד געווען דיך געסט מיט אַ בייסל ווײַן, ס׳האָבן זיך ביי אַלעמען פאַנאַנדערגעבונדן דיך צינגער און אַלע האָבן אָנגעהויבן זינגען טרויעריקע נגונים און שירים. אַמעס אין ניטיקאַ זיינען אויפגעשטאַנען און געגאַנגען אַ נוביעשן טאַנץ, וואָס זיי האָבן זיך אויסגעלערנט קינדווייז, דעם טאַנץ פון זייער גאַנצן שבט, פון זיערע באָבעס און זיידעס. ס׳איז געווען אַ לייבעטאַנץ: מאַכנדיק מיט דיך הענט און מיטן גאַנצן גוף צום טאַקט, פלעגן זיי זיך פלומרשט פאַנאַנדערגיין און ווידער צונויפקומען. זיי האָבן געדרייט דיך ווייסלעך פון דיך אויגן, געשמייכלט און בלאָזן דיך בלענדעד וויסע ציין.

אָט אויף אַזאַ אופן האָט טאַיס אָנגעזומען דיך קריסטלעכע אמונה.

זיך האָט לייב געהאַט שפּילעריין און מיט דער ציים האָבן אין איר אָנגעהויבן וואַקסן מטושטש פאַרלאַנגען. גאַנצע טעג פלעגט זיך זינגען און טאנצן קאַראַהאָדן מיט דיך קינדער, וואָס בלאָנזען אין בער דיך גאַסן, און צו דער נאַכט צו פלעגט זיך זיך אומקערן אַהיים, מורמלענדיק שטיל:

— מושעלע, מושעלע, פאַרוואָס זיצטו אין דער היים?
— כ׳ווילל וואָל און פאָדים פון מילעטאָס.
— מושעלע, מושעלע, וווּ איז דיין זון אומגעקומען?
— ער איז פון דיך וויסע פערד אַראָפגעפאַלן אין ים.

אנשטאָט דעם וווּלן אַמעסן האָט זיך איצט לייבער פאַרבראַכט מיט יינגלעך און מיידלעך. זיך האָט גארנישט באַמערקט, אַז איר פריינט קומט צו איר אַזוי זעלטן. דיך רדיפות זיינען קלענער געוואָרן, דיך קריסטן פלעגן אָפטער מאַכן אסיפות און אַמעס האָט זיי פינקטלעך באזוכט. ער איז געוואָרן אַלץ איבערגעגעבענער דער אמונה, אָפטמאָל האָט ער עמעצן אַזוי מאָדנע געדראָהט, געזאָגט, אַז דיך ריידט וועלן נישט תמיד פאַרמאָגן זייער עשירות. ער איז אומגעגאַנגען אין בער דיך שטאָט־פלעצער, וווּ סיזאַמלען זיך צונויף דיך ארעמע קריסטן, דאָרט פלעגט ער צונויפנעמען דיך. וואָס זיינען געלעגן אויסגעצוויגן אין דיך שאָטנס פון דיך אלטע וועגט און פלעגט זיי פרעדיקן מכות

דעם, אז דער שקלאפן וועלן גיך באפרייט ווערן און אז דער טאג פון משפט קומט שוין באלד אן.

— אין גאטס מלוכה,–פלעגט ער זאגן,–וועלן דער קנעכט טרינקען פרישע ווייגען און עסן וווּנדערבארע פרוכטן, בעת דער רייכע וועלן, וויַ הינט, זיך וואלגערן בייַ זיי צופוסנס און קלייבן דער ברעקלעך פון זייער טיש.

זיינע רעדעס זיינען פאר קיינעם קיין סוד נית געווען, מ'האט מכוח זיי געשמועסט אין פארשטאט און דער בעלי־גופים האבן אנגעהויבן מורא צו האבן, אז עמעס וועט ארויסרופן א מרידה פון דער שקלאפן. דער בעל־הגוף, דער שענקער, האט באשלאסן בסוד נעמען פון אים נקמה און אויסגעווארט בלויז ביז דער ציים וועט קומען.

איינמאל איז אין שענק פארפאלן געווארן א זילבערן זעלצערל, וואס האט געהערט צום טיש פון דער גרעטער. האט מען הושד געווען, אז עמעס האט עס אוועקגענבעט פון שנאה צום בעל־הבית און דער גרעטער פון דער מלוכה. עמעס האט אפגעלייקנט דער באשולדיגונג, פונדעסטוועגן האט מען אים אוועקגעשלעפט צום גריכט און וויל ער האט געהאט א שם פון א שלעכטן קנעכט, האט מען אים פארמשפט צום טויט.

— דיינע הענט,–האט אים געזאגט דער ריכטער,—וואס דו האסט נית געקאנט אויסנוצן צו גוטן, וועט מען צושמידן צום שטאנג.

עמעס האט רויק אויסגעהערט דעם דאזיקן פסק, באגריסט העפלעך דעם ריכטער און געלאזט זיך פירן אין תפיסה ארויין. אין משך פון דרייַ טעג, וואס ער האט דארט פארברעכט, האט ער נית אויפגעהערט צו פרעדיקן דאס עוואנגעליום פאר דער געפאנגענער, און דערציילן דערציילט מען, אז דער פארברעכער און אפילו דער פארוואלטער פון דער תפיסה זיינען געווען גערירט פון זיינע ווערטער און האבן אנגעהויבן פון דעמאלט אן צו גלויבן אין יעזוס קריסטוס.

מ'האט אים אפגעפירט אויף יענעם פלאץ, ווו ער איז מית צוויי יאר צורוק דורכגעגאנגען, באהאלטנדיק אונטער מאנטל דער קליינע טאוס, דער טאכטער פון זיין נשמה, זיין ליב גליבל. צוגע־

שמידט צום צלם, האט ער זיך נישט געקלאגט אפילו, אַ פאר מאל נאר אפגעזופצט:

— כ׳בין דערשטיק.

זיינע ענוים האבן געדויערט דריי טעג און דריי נעכט. ס׳איז געווען נישט צו גלויבן, אַז אַ מענטש־קערפער איז בכוח אויסצוטראָגן אַזעלכע דויערנדיקע יסורים. אַ פאר מאל האט מען געמיינט, אַז ער איז געשטארבן, כּלומר האבן שוין געגעסן זיינע וואַקסענע אויגן־הייטלעך—און ער פלעגט אומגערוכט עפענען די אויגן, וואס זיינען פאַרלאפן געווען מיט בלוט. אויפן פערטן טאג מיטן פרימארגן האט ער דורכגעזונגען מיט אַ לויטערער קינדער־שטים:

— זאג אונז, מרים, וואס האסטו געזען דארט פון וואַנען דו קומסט אן?

דערנאכדעם האט ער, שמייכלענדיק, געזאגט:

— אט זיינען זיי די מלאכים כּוונם גוטן גאט, זיי טראגן מיר ווין און פרוכטן, ס׳ווערט אַזוי פֿריש פונם פאכן פון זייערע פלינגלען!

און ער איז אויסגעגאַנגען.

אויך נאכן טויט האט זיין געזיכט געהאַט דעם אויסדרוק פון גליקלעכער התפעלות. די סאלדאטן, וואס האבן געהיט די תּליה, זיינען געווען פֿאַרחדושט. ווי־וואַנטיוס מיט נאך אַ פאר ברידער קריסטן, זיינען געקומען פאדערן דעם קערפער, געוואלט ברענגען אים צו קבורה צווישן די אלע קדושים אין דער הייל פונם הייליקן יוחנן. און דער קלויסטער האט פֿאַרצייכנט אין זכרון דעם נאמען פֿון דעם הייליקן טעאדאר פון נוביע.

מיט דריי יאר שפעטער האט קאנסטאַנטינוס, וואס האט באַזיגט מאַקסענציוסן, אַרויסגעגעבן אַ באַפעל, אַז די קריסטן באַקומען פֿרייהייט פון גלויבן און פון דעמאלט אן האבן נאר די נישט־גלויבנדיקע אפקורסים פֿאַרפאלגט די גלויבנדיקע.

טאַטע איז שוין אַלט געווען עלף יאר, בעת איר פריינט איז געשטארבן אַ געפיינקטער. פאַר איז דאס געווען אַ גרויסער אומגליק און אַ שרעק. איר נשמה איז נישט געווען גענוג ריין, כּדי צו פאַרשטיין, אַז אַמעס, דער קנעכט, איז געווען גליקלעך בעתן לעבן און

שטאַרבן. און אַ געדאַנק איז געבוירן געווארן ביי איר אין נשמה, אַז אויף דער וועלט מוז דער גוטער באַצאָלן מיט גרויסע יכורים פאַר זיין גוטסקייט. און זי האט טאַקע מורא געהאַט זיין אַ גוטע, ווייל איר צאַרטער קערפער האט מורא געהאַט פאַר ווייטאקן.

זי האט פאַר דער צייט אנגעהויבן אפגעבן זיך די בחורים פון פארשטאט און געגאַנגען מיט די אַלטע, וואס פלעגן אימבלאנזן אין די הינטער־געסלעך. פאַר דעם געלט, וואס זי פלעגט פון זיי באַקומען, האט זי געקויפט זיסע זאכן און געפוצט זיך.

אהיים פלעגט זי גארנישט נעמ ברענגען פון אירע פרנסות און די מוטער איז זיך מיט איר דעריבער שלעכט באַגאַנגען. מורא האבנדיק פאַר דער מוטערס קלעפ, פלעגט זי אַנטלויפן צו די מויערן פון שטאט און באַהאַלטן זיך דארט צוזאַמען מיט די יאַש־טשערקעס. אין די שפּאַלטן פון די שטיינער דאָרט האָט זי זיך מתקנא געווען אָן די אויסגעפוצטע פרויען, וואָס זיינען פאַרביי געפאָרן און געווען אַרומגערינגלט מיט קנעכט.

איינמאָל, בעת די מוטער האָט זי אָנגעהרגעט שטאַרקער ווי תמיד, איז זי געשטאַנען צוזויפגעדרייט נעבן טיר, פאַרגלוועט אין א מרה־שחורהדיקער אומבאַוועגלעכקייט. אַן אַלטע פרוי האָט זיך אָפּגעשטעלט נעבן איר, באַטראַכט זי אַ פּאָר רגעס שווייגנדיק, דער־נאָכדעם אויסגעשריגן:

— אָ, שיין בלימל, ציכטיק קינד, גלייקלעך איז דער פאָטער און מוטער, וואָס האָבן דיך געבוירן!

טאַיס האָט געשווינגן, די בליקן ארומפּגעלאָזן צו דער ערד. אי־רע ווינעס זיינען געווען רויט, ניכער, אַז זי האָט געווויינט.

— מיין ווייס פייגלען–האָט געטענהט די אַלטע,–איז דען באמת דיין מוטער נעמ גלייקלעך, אויסהאָדעווענדיק אַזאַ קלייניע גע־טין, און דער פאָטער פרייט זיך דען נעמ פון פולן האַרצן, בעת ער קוקט אויף דיר?

דאָס מיידעלע האָט דורכגעמורמלט, פלומרשט רעדנדיק צו זיך אַליין:

— מיין פאָטער איז אַ לאָגל אָן אָנגעפילטער מיט ווין און מיין מוטער–אַ דאָרשטיקע מרשעת.

די אַלטע האָט אַ קוק געטאָן אויף רעכטס און אויף לינקס,

צו זעט זי קיינער נישט, דערנאָכדעם האָט זי לעבלעך געזאָגט:

— לעבער בלעזענדיקער היאַצינט, צינכטיק שטערנדל, קום מיט מיר, וועסטו אין לעבן נאָר טאַנצן און לאַכן, שפייזן וועל איך דיך מיט זיסע לעקעכן און מיין זון, מיין אייגענער זון, וועט דיך ליבן האָבן, וויל דאָס שווארצאַפּל פון אויג. ער איז אַ שיינער, מיין זון, ער איז אַ יונגער, זיין קין איז באַדעקט מיט אַ לייכטער שפּאָנונג, זיין הויט איז צארט, וויל בייַ אַ יונג חזרל פון אַקאַדעמיע.

טאַיס האָט געטנטפערט:

— כ׳וועל גערן גיין מיט דיר.

זי איז אויפגעשטאַנען און איז אַוועק מיט דער אַלטער אויסער דער שטאָט.

די דאָזיקע פרוי האָט געהייסן מעראָע און געפירט האָט זי פון שטאָט צו שטאָט יונגע מיידלעך און בחורים, וועלכע זי האָט געלערנט טאַנצן, און פארדונגען נאָכדעם צו די דייכע לייט אויף חתונות.

זי האָט פארשטאַנען, אַז טאַיס וועט מיט דער צייט ווערן די שענסטע פון די פרויען און זי האָט מיט אַ בייטש געלערנט זי מוזיק און דעקלאַמירן, געשמיסן מיט אַ רימענעם פאַס אירע געטלעכע סיס, בעת זיי פלעגן זיך נישט אויפהויבן צום ריכטיקן טאַקט פון די צימרע-קלאַנגען. אירן זון, אַ קראַנקער מפל׳ע, אָן עלטער און מיזן, האָט זיך זייער שלעכט באַגאַנגען מיטן דאָזיקן מיידל, נוקם געוועזן זיך אָן אירן דערפאַר, וואָס זי געהערט צו דער פרויען-ראַסע. ער האָט געקאָנט טאַנצן אַזוי שיין, וויַ אַ טענצערין און האָט געלערנט טאַיס וויַ צו אויסדריקן שטומערהייט מיטן געזיכט פארשיידענע מענטשלעכע באַוועגונגען און תנועות, געפילן און איבערלעבונגען, בפרט די לידנשאפטן פון דער ליבע. ער האָט זי פארהאסט און געגעבן אירן די בעסטע עצות פון אַ לערער. פון נקמה האָט ער אירן געדראַפעט דאָס געזיכט, געפלויקט די הענט, אָדער פארגנבעט זיך פון הינטן און געשטאָכן זי מיט אַ נאָל, וויַ ס׳טוען פאַרדאַרבענע מיידלעך. ער האָט באַלד באַמערקט, אַז זי איז געבוירן אויף צו פארשאַפן מענער פארגעניגן. און אַזוי לערנענדיק מיט אים, איז זי געוואָרן אינגיכן אַ מוזיקערין, אַ מימישע שפּילערין און אַן אויסגע-

צייכנטע טענצערינן. זיך האָט לחלוטין נישט געווונדערט זיך, וואָס דיך בעלי־בתים אירע באַגייען זיך מיט אויר צוזוי נישט גוט. ס׳איז פאַר אויר שוין געווען אַ טבע־זאַך, מ׳זאָל זיך שלעכט באַהאַנדלען. זיך האָט, אדרבא, געפילט אַ מין יראת־הכבוד צו אָט דער דאָזיקער אַלטער פרוי, וואָס האָט געקענט מוזיק און געטרונקען גרינכישן ווין. מע־רעה האָט זיך באַזעצט אין אַנטיאָכיע און פאַרדונגען טאַיס אויף שמחות צו דיך רייכע סוחרים פון שטאָט, ווו טאַיס האָט געטאַנצט און געשפילט אייף דער פליט. טאַיס האָט געטאַנצט און איז אַלעמען געווען געפעלן. דיך רייכסטע באַנקירן פלעגן זיך נאָכן מאָלציים מישנעמען אין דיך סעדער אויף דיך ברענן פון אָראָנט. זיך פלעגט זיך אַלעמען גלייך אָפגעבן, נישט געווסט דאָם ווערט פון אויר ליבע. איינמאָל אָבער אַ ביינאַכט, בשעת זיך האָט געטאַנצט פאַר דער סאַמע אויסדערוויילטער יוגנט פון אַנטיאָכיע, איז צו אויר צו־געגאַנגען דעם פראקאנסולס זון. ער האָט געשטראַלט פון יוגנט און פון תאוה און האָט צו אויר גערעדט מיט אַ שטים, וואָס איז, דאַכט זיך, אָנגעפאַפט געווען מיט ליידנשאַפטלעכע קושן:

— פאַרוואָס, טאַיס, בין איך נישט דער קראַנץ, וואָס נעמט אַרום דיינע האָר, דיך טונק, וואָס דרינקט דיין פרעכטיקן גוף, דיך סאַנדאַליעס, וואָס באַהעפטן זיך מיט דיין שיינעם פוס? איך וויל אָבער, אַז דו זאָלסט מיך טרעטן מיט דיינע פיס, ווי דו טרעטסט דיינע סאַנדאַליעס, איך ווילן, אַז מיין גלעטן זאָל דיך אַרומנעמען, ווי דיין קראַנץ און דיין טונק. קום, מיין שיין קינד, קום אין מיין הויז און מיר וועלן פאַרגעסן דיך גאַנצע וועלט.

זיך האָט אויף אים געקוקט, בשעת ער האָט צו אויר געערעדט, און דערזען, אַז ער איז זייער אַ שיינער. זיך האָט פלוצים דערפילט, אַז אַ קאַלטער שוויים דאָס באַטויט אויר שטערן, זיך איז געוואָרן גרינ, ווי אַ גראָז, אָנגעהויבן וואַקלען זיך און אַ נעפל האָט אויר פאַרשטעלט דעם בליק. ער האָט זיך נאָך אַלץ געבעטן ביי אויר. ער האָט אים אָבער אָפגעזאָגט. ס׳האָבן נישט געהאָלפן זיינע הייסע בליקן, זיינע פלאַמענדיקע ווערטער. און בשעת ער האָט זיך אַרומגענומען, געוואָלט צווינגען זיך גיין מיט אים, האָט זיך אים מיט כעס אָפגע־שטויסן. ער איז צו אויר צוגעשטאַנען מיט טרערן אין דיך אויגן.

אונטער דער ווירקונג פון עפעס אַן אומבאַוווסטער און שטאַרקער קראַפֿט האָט זי זיך פֿאַרעקשנט.

— וואָס פֿאַר אַ משוגעת-האָבן געטענהט די אורחים-לאָליוס איז אַן איידלמאַן, ער איז שיין און רייך און זי, די פֿלייטנשפּילע-רין, האָט די העזה אים אָפּצושטויסן.

לאָליוס האָט זיך לסוף איינער אַליין צוריקגעקערט אין זיין הויז און האָט אַ גאַנצע נאַכט געפֿאַמט פון לייבע. מיטן באַגינען איז ער אַ בלאַסער, די אויגן רויט, געקומען צום הויז פון דער טענצערין אויפֿהענגען אַ קראַנץ אויף דער טיר פון איר ווינונג. טאַיס אָבער האָט אים אויסגעמיידט. עפּעס אַ מין שעמעוודיקייט אין אַ מורא האָבן אָנגעפּילט איר נשמה, הגם זי האָט אים, לאָליוסן, שטענדיק געזען בייַ זיך אין האַרצן. זי האָט געלעבט און האָט ניט געוווסט פון וואָס. זי האָט זיך אַליין געפֿרעגט, פֿאַרוואָס האָט זי זיך אַזוי אומגעביטן און פון וואַנען שטאַמט איר אומעט. זי האָט אָפּגעשטויסן אירע לייבהאָבער, וואָס זיינען איר איצט אַלע נאָמאַ געווארן. זי האָט מער ניט געוואָלט זען די שיין פון טאָג, גאַנצע טעג פֿאַרבראַכט אין בעט, פֿאַרבאַהאַלטן דעם קאָפּ אין קישן און געווויינט.

לאָליוס האָט געפונען אַ מיטל, ווי צו אַריינגיין צו איר אין הויז. אַ פּאָר מאָל איז ער געקומען צו איר, געבעטן און פֿאַר-שוואָרן זי זאָל אים לייב באַקומען. זי האָט זיך פֿאַר אים גערשאָקן, ווי אַן אומשולדיק מיידל, און האָט אַלץ געהערט:

— איך וויל ניט! איך וויל ניט!

אין פּופּצען טעג אַרום האָט זי זיך אים אָפּגעגעבן, אין פֿאַר-שטאַנען האָט זי, אַז זי האָט אים לייב געהאַט. זי איז אַריבער צו אים אין הויז און איז מער פון אים ניט אַוועק. ס'איז געווען אַ מערקווירדיק לעבן. גאַנצע טעג האָבן זיי כאַרבראַכט אויף אײַנ אין פֿאַרשפּאַרטע צימערן, געזאָגט איינער דעם אַנדערן די ווערטער, וואָס מ'זאָגט נאָר קיינדער. אין צוונט פֿלעגן זיי שפּאַצירן אינדער די ווינטס ברענן פון אָראַנט און צוועקגיין וויט אין די לאַרבע-וועלדער. אַמאָל פלעגן זיי אויפשטיין מיטן באַגינען און גיין קלייבן היאַצינטן אויפן סילפּיקוס-בארג. זיי האָבן ביידע געטרונקען

פון איין כוס און בעת זי פלעגט אונטערטראָגן אַ ווייסדויב אים צום מויל, פלעגט ער מיט די ציין אים נעמען בייַ אייַר פון די ליפן.

מערָאָע איז געקומען צו לאָליוסן, געשריגן און געפאָדערט, אַז ער זאָל אייַר אומקערן טאָיס.

– ס׳איז מיין טאָכטער–האָט זי געלייַערעמט–מיין טאָכטער האָסטו בייַ מיר אָפגענומען, מיין דופטיק בלימל, מיין האַרץ!

לאָליוס האָט זי משלח געווען, געגעבן אייַר אַ מטמון מיט געלט. אָבער נאָך דעם, ווי זי איז נאָך אַמאָל געקומען פאָדערן בייַ אים עטלעכע גאָלדענע סטאַטערס, האט ער זי אַריינגעוואָרפן אין תפיסה. די ריכטער האבן געפינען, אַז זי איז באַאַנגען עטלעכע פארברעכנס און האבן זי פאַרמשפט צום טויט און אפגעגעבן זי צו די ווילדע חיות, וואס האבן זי פאַרצוקט.

טאָיס איז געווען פאַרליבט אין לאליוסן מיט דער גאַנצער קראַפט פון אייַר לעצטשאַפט, מיט דער גאַנצער תמימות פון אייַר אומשולדיקער נשמה. זי פלעגט אים אפנהאַרציק זאגן:

– אין האב קיינמאָל קיינעם נישט געהערט חוץ דיר!

לאליוס פלעגט אייַר ענטפערן:

– דו ביסט גאר נישט ענלעך צו קיין שום אַנדער פרוי!

דער כשוף האט געדויערט זעקס חדשים און האט זיך פלוצים אויפגערגערן. טאָיס האט מיט־אַמאָל דערפילט, אַז זי איז עלנד. לאליוס איז אייַר געווארן פרעמד, און זי האט געטראַכט:

– ווער האט אים פלוצים אומגעביטן. פאַרוואס איז ער אויצט ענלעך צו אַלע אַנדערע מאַנסבילן און נישט ענלעך אויף זיך אַליין?

זי האט אים פאַרלאזן, פאַרבאַהאַלטנדיק אַ געדאַנק צו זוכן לאליוסן ערגעץ אין אַן אַנדערן, ווייבאַלד זי געפינט אים נישט אין אים אַליין. זי האט געדענקט, אַז ס׳איז גרינגער צו לעבן מיט אַ מענטשן, וואס זי האט קיינמאָל נישט ליב געהאַט, אויידער מיט דעם, וואס זי האט אויפגעהערט צו ליבן. זי האט אנגעהויבן זיך חברן מיט פאַרשייטע נגידימלעך, געגומען אומגיין מיט זיי פאַרברענגען אויף יענע הייליקע חגאות, ווען ס׳האבן אין די טעמפלען געטאַנצט נאַקעטע מיידלעך, און קורטיזאַנקעס פלעגן חברותוייז זיך לאזן אין־

בערשוונימען דעם טייך אראנס. זיי האט געוומען אנטיילּ אין אַלע תענוגים פון דער פרעלטיקער ווילד־פאַרשייטער שטאט. אינערהויפט פלעגט זיי באַזוכן די טעאַטערס, וווּ געניטע שפּילערינס פון פאַר־שיידענע לענדער פלעגן אַרויסטרעטן פאַר אַן אַנטציקטן עולם, וואס איז להוט נעווען נאך פארשטעלונגען.

זיי האט אויפמערקזאם באַטראַכט די אַקטיארן, טענצערינס, קאמענדיאַנטן און באַזונדערס די פרויען, וואס האבן געשפּילט אין די טראַגעדיעס, פֿארגעשטעלט געטינס, וואס זיינען געלּיבט פון יונגע מענטשן, און שטערבלעלע, וואס זיינען געלּיבט פון געטער, דערווי־סנדיק זיך די טודות, חוץ אַזוי זיי פלעגן באַצויבערן דעם המון, האט טאַיס באַשטימט, אַז זי איז שענער פון זיי אין וועט דערייבער קאנען שפּילן בעסער פון זיי. זיי האט אפגעזוכט דעם אנפירער פון די שפּילערס און האט אים געבעטן, ער זאל זי נעמען צו זיך פאַר אַן אַרטיסטין. אין זכות פון איר שיינקייט און אויך אַ דאַנק די קענטשאַפטן, וואס זי האט באַקומען בייַ דער אַלטער מעראַע, איז זי אנגעקומען אין טעאַטער און איז אַרויסגעטראטן אויף דער סצענע אין דער ראלּ פון דירצע.

אין אנהויב האט זי געהאַט אַ קליינעם ערפאלג; ס׳האט איר בעפעלט ערפאַרונג, דערצו האט דאך קיינער זי פריער נית באַרימם און נית צוגעגרייט לכתחילה דעם צושויער, ער זאל באַוונדערן איר אַרויסרופֿונג. אבער אין אַ פאר חדשים ארום, נאך די אַלע שטילע אַרויסטרעטונגען אויף דער בימה, האט איר מעכטיקע שיינקייט זיך פאַנאנדערגעבלּיט מיט אַזאַ קראַפט, או די גאַנצע שטאט איז אויפ־גערעגט געווארן. גאַנץ אַנטיאכע האט זיך געשפּאַרט אין טעאַטער. די רוימישע האַרן און די ערשטע בירגער פון שטאט זיינען אַהין גענאַנגען, וויל ס׳האט זיי דערצו געשטויסן די קראַפט פון דער אַלגאַמיינער שטימונג. די טרעגער, די דינער און די אַרבעטער פלעגן זיך אפזאגן פונם שטיקל ברויט מיט צייבעלע, אפשפּאַרן דאס געלט און קויפן זיך פלעצער אין טעאַטער. די פאעטן האבן איר געשריבן לידער און עפּיגראַמעס. פּילאזאפֿן מיט בערד זיינען אַרויס־געטראטן קעגן איר אין די בעדער און אין די גימנאַזיעס, און די קריסטלעכע גלחים פלעגן זיך אפקערן, בעת מ׳פלעגט זי דו כטראגן

אין גאַס אויף אַיר טראגבעטל. דאָ שוועל פון אַיר הויז איז געווען באַהאַנגען מיט בלומען און באַשפּריצט מיט בלוט. פון אַירע געלעבטע אויגן זאָגט מען גאָלד שוין נישט אויף דער צאל, נאר אויף דער וואג און מאס, און דאָ אַלע אוצרות, וואס דאָ קאַרגע זקנים האבן אנגעזאַמלט, זיינען, וואָ טייכן, געשוומען בייַ אַיר צופוסנס. אט דער פאַר טאַקע אַיז אַיר נשמה געווען ריין און זויבער. און מיט אַ רויקער שטאלצקייט האט זי זיך געפרייט אויף דער גוטסקייט פון דעם עטער און הנאה געהאַט פון דעם, וואס דער עולם האט זי אַזוי אויפגענומען. אַלע האבן זי געלויבט און זי האט ליב געהאַט זיך אַליין.

נאך דעם, וואָ זי האט אין משך פון אַ פּאָר יאר געהאַט נחת-רוח פון דעם, וואס דאָ אַנטיאלטער האבן זי באַוווּנדערט און ליב געהאַט, האט זיך אַיר פּאַרגלוסט זען אַלעקסאַנדריע און באַווייזן זיך אין אַיר גאַנצער פּראַכט אין אט דער שטאט, וווּ זי האט אַמאל קיינדוויייז געבלאנקעט אַן ארעמע, אַ פּאַרשטויסענע, הונגעריק און אויסגעמאַגערט, וואָ אַ גרויל אויף דער מיט פונם שטויביקן וועג. דאָ גאָלדענע שטאָט הָאָט זי מקבל פנים געווען מיט פרייד און באַשאטן זי מיט נייע רייכקייטן. אַיר אַריסטרין אַיז געווען אַן אמתער נצחון. ס'האבן זי אַרומגערינגלט אַן אַ צאָל פאַרערער. זי הָאָט זיי אויפגענומען גאַנץ גלייכגילטיק, וויייל זי הָאָט שוין לאַנג פאַרלוירן דאָ האָפענונג צו געפינען לאָליוסן.

צווישן אַלע אַנדערע הָאָט זי אויך אויפגענומען דעם פילאָזאָף ניקיאַסן, וואָס הָאָט פאַרלאַנגט אַיר ליבע, הגם ער הָאָט געפרעזיקט אַ לעבן אָן פאַרלאַנגען. ער אַיז געווען אַ קלוגער און וויילער, כאָטש ער אַיז געווען אַן עושר. אָבער ער הָאָט זי נישט פאַרכשופט נישט מיט זיין פיינעם געדאַנק, נישט מיט זיינע צארטע חושים. זי הָאָט אים נישט ליב געהאַט און אפילו געערגערט זיך אָפּש פון זיין צו פאַרשפּיצטער אירָאָניע. ער הָאָט זי באַליידיקט מיט זיינע שטענדיקע ספקות. ס'איז דערפאַר, וויייל ער הָאָט נישט געגלויבט אין גאָר-נישט און זי הָאָט געגלויבט אין אַלץ. זי הָאָט געגלויבט אין דער השׂחה פון דער גאָטהייט, אין דער אַלמעכטיקייט פון די בייזע גייסטער, אין כשוף, אין באַשוווערונגען און אין אייבּיקער גערעכטיקייט

קייט. זי האָט געגלויבט אין יעזוס קריסטוס און אין דער גוטער געטין פון די סיריער. זי האָט געגלויבט, אַז צוליב בילן דעמאָלט, וועלן די מרה־שחורהדיקע העקאַטע גייט דורך אירע קוועראַכן, און אַז אַ פרוי קאָן פאַרכשופן אירע געלובטן, נעמען אַ כלי, פאַר־וויקלען זי אין אַ פאַרבלוטיקטער וואָל פון אַ שעפס און אַריינגיסן אַהין האָניק. ס׳האָט זי געצויגן צו אַלעם אומבאַוווסטן, זי האָט זיך געוועלדעט צו אַלערלייי פאַרבאָרגענע גייסטער און תמיד געלעבט אין דערוואַרטונג. זי האָט מורא געהאַט פאַר דער צוקונפט און גע־וואָלט וויסן, וואָס וועט מיט איר געשען. זי האָט אָן אַן אויפהער געהאַט צו טאָן מיט פריסטערס פון דער געטין אינזיס, מיט כאַלדע־ישע מכשפים, מיט באַשווערערס, טרעפערס און שוואַרצע קונצנמא־כערס, וואָס האָבן זי געגאַרט און באַרויקט. זי האָט מורא געהאַט פאַרן טויט און אים אומעטום געזען. בעת זי פלעגט זיך אָפגעבן דער ליבע, האָט זיך אמאָל איר פלוצים אויסגעדאַכט, אַז אַ פינגער, אַ קאַלטער ווי אייז, טאַפט איר אַנטבלויזטן אַקסל, זי פלעגט ווערן בלאַס און אָנהויבן שרייַן פון שרעק, לינגדיק אין די הייסע אָרעמס, וואָס האָבן זי געדריקט.

ניקיאַס פלעגט איר זאָגן:

— אויב ס׳איז אונז באַשערט מיט גרויע האָר און איינגעפאַ־לענע באַקן צו זינקען אין דער אייבינקער נאַכט, אויב דער דאָזיקער טאָג, וואָס שמייכלט איצט פונם לויטערן הימל, איז אונזער לעצטער טאָג, וואָס אַרט עס אונז, אָ, טאַיס! לאָמיר הנאה האָבן פונם לעבן. אַ סך לעבן—הייסט אַ סך פילן: דאס לעבן האָט ניט קיין אַנדער זי־נען, חוץ דעם זינען פון געפילן. לעבן—הייסט פאַרשטיין. דאָס, וואָס מיר ווייסן ניט, איז ניט במציאות. צוליב וואָס זאָלן מיר זיך פיי־ניקן אויבער דעם, וואָס איז ניט במציאות?

זי האָט אים מיט צאָרן געענטפערט:

— איך פאַרהאַס אַזעלכע מענטשן, וויַ דו, וואָס האָפן אויף גאָרנישט און האָבן פאַר גאָרנישט קיין מורא ניט. איך ווילּ ווִיסן! איך ווילּ ווִיסן!

כדי צו דערגיין דעם סוד פון לעבן, האָט זי זיך געגומען לייענען די מילאָזאָפיש ביכער, אָבער זי האָט זיי ניט פאַרשטאַנען.

אוּן וואָס מער אירע יוגנט־יאָרן האָבן זיך פּוּן איר דערווייטערט, אַלץ מער אוּן מער גערנער האָט זי זיי דערמאַנט. אין אָוונט האָט זי ליבּ געהאַט אַן אינגערגעטאָנענע צו לאָזן זיך וואַנדלען אינגער די געסלעך, אינגער די שטאָט־ווינקלען אוּן פּלעצער, וווּ זי איז געוואָקסן אין אַזאַ נויט אוּן דחקות. זי האָט באַדויערט, וואָס זי האָט פאַרלוירן אירע עלטערן אוּן וואָס זי קאָן זיי שוין מער נישט ליבּן. באַגעגענעניק קריסטלעכע גלחים, פלעגט זי זיך דערמאַנען אָן דעם, וויּ זי האָט זיך אַמאָל געטויפט אוּן פלעגט זיך פילן נישט גוט. איינמאָל ביינאַכט, איינגעווינקלט אין אַ לאַנגן מאַנטל אוּן באַהאַלטן די האָר אונטערן טונקעלן קאַפּטער, האָט זי געבלאָנזשעט אינגער די הינטערגעסלעך אוּן פלוצים, נישט ווינסניק ווי אַזוי, איז זי אָנגעקומען אויפן פלאַץ, וווּ ס׳איז געשטאַנען דער אָרעמער קלוֹיסטער פונם הייליקן יוחנן. זי האָט דערהערט, אַז מ׳זינגט דאָרט אינעווייניק אוּן האָט דערוען אַ העלע שיין דורך די שפאַלטן פוּן טיר. ס׳איז לחלוטין נישט געווען אויף וואָס צו חדושן זיך, וויל שוין העכער ציוואַניק יאָר, אַז די קריסטן האָבן אַ דאַנק דעם זיגער פוּן מאַקסענציוס אָפּן געפּראָוועט ז׳יער עבודה. אָבער די געזאַנגען האָבן אָנגעצונדן אַלע־מענס הערצער. טאַיס האָט, ווי אַ גענטע אין די קלוֹיסטערשע גע־היימניסן, אַ שטויס געטאָן מיט דער האַנט די טיר אוּן איז אַריין אין קלוֹיסטער. זי האָט דאָרט געטראָפן אַ גרויסן פאַרזאַמלטן עולם, פרויען, קינדער אוּן זקנים, וואָס האָבן געקניט פאַר אַן ארון, וואָס איז געשטאַנען בּיי דער וואַנט. דאָס איז געווען אַ פשוטער שטיי־נערנער ארון, באַפּוצט אַזוי אייגפאַך מיט אויסגעקלעפּטע סקולפּטא־רישע וויינשטאָקן אוּן העגלעך פוּן וויינטרויבן. אוּן דאָך האָבן אַלע אים אָפּגעגעבן כבוד. ער איז געווען באַדעקט מיט גרינע פאַלעמס אוּן מיט קראַנצן פוּן רויטע רויזן. אַרום האָבן אַ סך ליכט, וויּ די שטערנדלעך, געפלאַמט אין דער טונקלקייט, אוּן די נעפלען פונם אַראַבישן וויירצאַך האָבן זיך אויסגעווּזן אין דער הויך, וויּ פאַלדן אויף די קליידער פוּן מלאכים. די גלחים, אָנגעטאָן אין וויסן, זיי־נען געלעגן אויסגעצויגן צוּפוסנס בּיים ארון. די הימנען, וואָס זיי האָבן געזונגען צוזאַמען מיטן עולם, האָבן אויסגעדריקט דעם תענוג פוּן ליידן, אוּן אין דעם זיגערישן טרויער איז געווען צוזאַמענגע־

מישט אזוי פיל שמחה און אזוי פיל אוכעט, אז טאָס האָט הערט־
דיק דאָס, געפילט וויַ די ליידנשאפטן פונם לעבן און די כּהדים
פאַרן טויט פילן אָן ביידע גלייך אירע באַנייטע חושים.

בעת זיי האָבן געענדיקט זינגען, האָבן די גלויבּיקע זיך אויפ־
געהויבן און אַוועק שורותווייז אַ קוש טאָן דעם ארון. דאָס זיינען
געווען פשוטע מענטשן, וואָס זיינען געווינט אַרבעטן מיט די אי־גע־
נע הענט. זיי זיינען געגאַנגען פֿאָרויס מיט שוועכע טריט, מיט
אַן אומבאַוועגלעכן בליק, מיט אָפענע מיילער און מיט אַ תּמימותדיק
לויטערן אויסזען. זיי האָבן אייגער נאָכן אַנדערן זיך געבוקט פאַרן
ארון און באַרירט אים מיט די לינקן. די פרויען האָבן געוומען אויף
די הענט די קליינע קינדער און אָנגערירט זייערע בעקעלעך אָנם
שטיין. טאָס האָט אַ פאַרחדושטע געפרעגט בייַ אַ פריסטער: צולייב
וואָס טוען זיי דאָס אַזוי.

— דו ווייסט דען נישט, פרוי,—האָט יענער איר געענטפֿערט,—
אַז מיר פֿייערן היינט דעם טייערן אָנדענק פונם היילקן טאָדאָר
דעם נוביער, אָט־אָ דעם, וואָס איז אומגעקומען פאַר זיין גלויבן
אין די צייטן פונם קיסר דיאָקלעטיאַנוס? ער האָט געלעבט, וויַ אַ
פרוש און איז געשטאָרבן אַ קדוש. אָט דערפאַר זיינען מיר אָנגעטאָן
אין ווייסן און לייגן צַרוּק רויטע רויזן אויף זיין היילקן קבר.

דערהערנדיק אָט די ווערטער, איז טאָס געפאַלן אויף די
קנייַ און האָט זיך פאַנאַנדערגעווויינט. דער האַלבפאַרגעסענער אַמעס
האָט ווידער אויפגעלעבט בייַ איר אין זכרון, די פלאַמענדיקע ליכט,
דער ריח פון די רויזן, די וואָלקנס פונם ווייראַך, די האַרמאָניש
געזאַנגען, די געטרייקייט פון די גלויבּיקע נשמות—דאָס אַלץ האָט
וונדערלעך באַחנט דאָס ענווותדיקע, לינקע און אויסגעמאַטערטע גע־
שטאַלט פון אַמעס. טאָס האָט געטראַכט אַן אינבערראַשטע:

— ער איז געווען אַ גוטער און אָ אינזט איז ער גרויס אין
שיין. אָבער, וויַ אַזוי האָט ער זיך דערהויבן אינבער די אַלע
מענטשן? וואָס איז דאָס אַזוינס אָט די פאַרבאָרגענע זאַך, וואָס איז
מער ווערט פון רייכקייטן און פון תּענוגים?

זי איז שטיל אויפגעשטאַנען און האָט געווענדעט דעם בליק
פון אירע פאַרטערטע פיילכן־אויגן צום ארון פונם היילקן, וואָס

האָט זיך אַמאָל אַזוי לײַב געהאַט. דערנאָכדעם האָט זיך אַראָפגעלאָזט דעם קאָפּ און צניעותדיק און לאַנגזאַם איז זי אַ לעצטע צוגעגאַנגען צום ארון און מיט דיק לײַכן, וואָס האָבן ביי אַלעמען געווען אַזוי פּיל פּאַרלאַנגען, האָט זי אַ קוש געגעבן דעם קנעכטס שטיינערנע מצבה.

אומקערנדיק זיך אַהיים, האָט זי ביי זיך געטראָפן ניקיאַסן. ער האָט געוואַרט אויף איר מיט אָנגעדופּטעטע האָר און מיט אַ פּאַנאַדערגעלאָזטער טונק, לייענענדיק דערווייל אַ מוסר־ספֿר. ער האָט פּאַנאַנדערגעשפּרייט דיק אָרעמס און איז געגאַנגען איר אַנטקעגן.

— שלעכטע טאַכּס־האָט ער איר געזאָגט מיט אַ לאַכנדיקער שטים,—בעת דו ביסט נית געווען אַזוי לאַנג, וווייסטו וואָס איך האָב געזען אין אָט־אָ דעם כּתב־יד, וואָס האָט דיקטירט אייניר פון אונזערע ערנסטערע סטאָיקער? געזעצן פון מוסר אָדער שטאָלצע אמתן? ניין! אויף דער ערנסטער מגילה האָב איך געזען, וויַ ס'טאַכּצן טויזנטער און טויזנטער קליינינקע טאַכּס, יעדע פון זיי איז, וויַ אַ פּינגער דיק גרויס, אָבער אַלע זיינען זיי אַזעלכע שלאַנקע און אַלע זיינען זיי די אייגנויניצקע טאַכּס. אייניקע פון זיי זיינען אָנגעטאָן אין קליידער פון פּורפּור און גאָלד, אַנדערע האָבן, וויַ דיַ וווייסע וואָלקנס, געשוועבט אין דערלופֿטן אין דורכזיכטיקע שטאָפּן. גאָר אַנדערע אומבאַוועגלעכע און געטלעך נאַקעטע האָבן נית אויסגעדריקט קיין שום געדאַנק, כּדי וועקן וואָס מער תּאוה. לסוף, זיינען דאָרט געווען צוויי, וואָס האָבן זיך געהאַלטן פֿאַר דיַ הענט, צווויי אַזעלכע ענלעכע, אַז ס'איז אוממעגלעך געווען זיי אונטערשיידן. זיי האָבן ביידע געשמייכלט. איינע האָט געזאָגט: „איך בין דיַ לײַבע" און דיַ אַנדערע: „איך בין דער טויט".

רעדנדיק אַזוי, האָט ער אַרומגענומען טאַכּס אויַ, נית באַמערקנדיק איר שטרענגן אַראָפּגעלאָזטן בליק, אַנטוויקלט איין געדאַנק נאָכן אַנדערן, נית געקימערט זיך, וואָס דיַ געדאַנקען זיינע גייען לאבוד.

— יאָ, בעת איך האָב געהאַט פֿאַר דיַ אויגן דיַ שורה, וווּ ס'איז געווען געשריבן: „ס'דאַרף דיך גאָרנישט אפּהאַלטן פון צו אַנטוויקלען דיין נשמה",—האָב איך געלייענט: „דיַ קושן פון טאַכּס

זיינען גלײַנדיקער פון פייער און זיסער פון האָניק". אָט ווי אַזוי, שלעכט קיגנד, פֿאַרשטייט אַ איצטיקער פילאָזאָף די ביכער פון די פֿילאָזאָפֿן. אמת, מיר אַלע אַנטפלעקן בלויז אונזערע געדאַנקען און די געדאַנקען פון אַנדערע, מיר אַלע לייענען ביכער כמעט אָט אַזוי, ווי אין האָב נאָר וואָס געלייענט אָט דאָס דאָזיקע בוך.

זי האָט אים נים געהערט, איר נשמה איז נאָך אַלץ געווען ביים קבר פון אמעס. דערהערנדיק איר זיפן, האָט ער זי אַ קוש געטאָן אין קאָפּ און געזאָגט:

— טרויער נים, קינד מיינס, מענטשן זיינען גלײַקלעך אויף דער וועלט נאָר דעמאָלט, ווען זיי פֿאַרגעסן די וועלט. מיר ווייסן דעם סוֹד. קום, לאָ׳מיר אָפּנאַרן דאָס לעבן. עס וועט נאָך אין אונז זיך נוקם זיין. קום, לאָ׳מיר זיך לעבן.

אָבער זי האָט אים אָפּגעשטויסן.

— לעבן!–האָט זי ביטער אויסגעשריגן.–אָבער דו, דו האָסט דאָך קיינמאָל קיינעם נים ליב געהאַט. און איך האָב דיך נים ליב! נייַן, נייַן, איך האָב דיך נים ליב, איך האָב דיך פיינט, גיי אַוועק, כ׳האָב דיך פיינט! כ׳פֿאַרהאַס און פֿאַרשעלט די אַלע, וואָס זיינען גלײַקלעך אין רייך. גיי אַוועק, גיי אַוועק!.. נאָר די אומגלײַקלעכע זיינען גוטע! קינדוויז האָב איך געקענט אייגעם אַ שוואַרצן קנעכט, וואָס איז געשטאָרבן אַ גרעקרייצטער. ער איז געזעסן אַ גוטער, ער איז פול געווען מיט ליבע און האָט געווּסט דעם סוֹד פון לעבן. די וואָלסט נים ראוי געווען וואָשן זיינע פֿיס. גיי אַוועק, איך וויל דיך מער נים זען.

זי האָט זיך אויסגעצויגן אויפן טעפּיך מיטן פנים אַראָפּ און האָט אַ נאַכט פֿאַרברַאכט אין געוויין, געגעבן זיך אַוואָרט פון איצט אָן לעבן אָט אַזוי, ווי דער הייליקער טעאָדאָר האָט געלעבט, ארעם און פֿראָסט.

אויף מאָרגן אָבער האָט זי זיך ווידער אומגעקערט צו די פרידיקע פֿאַרגענגנס, זי האָט געווּסט, אַז איר איצטיקע שיינקייט וועט לאַנג נים געדויערן און געיילט האָט זי דערבּיבער אויסנוצן זי. אין טעאַטער, וווּ זי איז אַרויסגעטראָטן איצט נאָך מיט מער ערפאָלג איידער פריער, האָט זי פֿאַרקערפערט אין לעבן די שאַפונגען פון די

סקולפטאָרן, מאָלער און דיכטער. אין דיַ פֿאַרמען, באַווענונגען, תנועות און געגנ פון דער אַרטיסטין האָבן דיַ געלערנטע און פֿילאָ־זאָפֿן געפֿילט דיַ געטלעכע האַרמאָניע, וואָס פירט אָן מיט דער וועלט, און איר השלמה און פלאַסטיק האָבן זיי געהאַלטן פֿאַר איינע פון אירע מדות און פלענן זאָגנדיק: „טאַנס איז אויך אַ געאָמעטער". דיַ פשוטע מענטשן, דיַ אָרעמע, דיַ באַשיידענע, דיַ שענעוודיקע, פֿאַר וועמען זיַ האָט באַווילקט אַריסטוקראַטן, האָבן זיַ געבענטשט פֿאַרן געטלעכן חסד. און דאָך, ניט קוקנדיק אויף אָט דער גדולה, האָט זיַ געטרויערט און מער, ווי תמיד, מורא געהאַט פֿאַרן טויט. זיַ האָט זיך ניט געקאָנט שיידן מיט איר אומעט ניט אין איר הויז, ניט אין אירע געטנער אפילו, וואָס זיינען געווען באַרימט מיט זייער פּראַכט און געוואָרן אַ שם־דבר אין אַלעקסאַנדריע.

זיַ האָט דאָרט פֿאַרפלאַנצט בייכער, וואָס זיַ האָט פֿאַר גרויסע געלטן אַראָפּגעבראַכט פון אינדיע און פון פערסיע. ס'זיינען דאָרט געווען פּרישע, מורמלענדיקע וואַכערן, קינסטלעריש נאָכגעמאַכטע זייַלן פון חוב בות און ווילדע פעלזן האָבן זיך געשפּיגלט אין דיַ טייכן, וווּ ס'האָבן זיך אָפּגעשאָטנט פֿאַרשיידענע סטאַטועס. אין מיטן גאָרטן איז געווען אויסגעבויט אַ גראָט פון דיַ נימפעס, פֿר האָט זיך אַזוי גערופן דערפֿאַר, וויַל בייס אַרייַנאַנג זיינען דאָרט געשטאַנען דריי גרויסע פרויען־פיגורן, אויסגעקלעפּט פון געפֿאַרבטן וואַקס. דיַ דאָ־זיקע פֿרויען האָבן געהאַלטן אין אויסטאָן דיַ קליידער פֿאַרן באָדן זיך. מורא האָבנדיק פֿאַר אַ פֿרעמד אויג, האָבן זיי געקוקט אויף אַלע זייטן און, געדאַכט האָט זיך, אַז זיי זיינען אינדערמתן לע־בעדיקע. דיַ שיין, וואָס ס'האָבן מיט זיך אַהין בלויז געבראַכט דיַ רינדיקע דינע וואַסער־שטראָמען, איז געווען וויַיך און פֿאַרשיידנ־פֿאַרביק. אויף דיַ וועגט, ווי אין אַלע הייַקע גראָטן, זיינען דאָרט געהאַנגען אומעטום גירליאַנדעס, קראַנצן און בערעלַך מיט שרימפּטן, וווּ ס'זיינען געווען באַשריבן דיַ טבחים פון טאַנס. ס'זיינען דאָרט געהאַנגען פֿאַרשיידענע טראַגישע און קאָמישע מאסקעס, באַפֿאַרבט מיט העלע פֿאַרבן, אויך פֿאַרשיידענע בילדער, וווּ ס'זיינען געווען אויסגעמאָלט פֿאַרשטעלונגען פון טעאַטער, מאָדנע קאָמישע פּיגורן, אָדער מיסטישע חיות. אין מיטן איז אויף אַ כאָסטאַמענט געשטאַנען

אַ קלייניקער ערשׂ פון עלפֿאַנטביין. דאָס איז געווען אַן אַלט צינ־
טיק קונסטווערק—אַ מתנה פון ניקיאַס. ווייט אין ווינקל איז געשטאַנען
אַ צינק פֿון שוואַרצן מאַרמאָר, אירע אַגאַט־אויגן האָבן געפינקלט, וויַ
לעבעדיקע, זיבן צינגלעך פון אַלעפאַנטער האָבן זיך געשטופּט בייַ
אירע בריסטן, זי אָבער האָט זיך געשטעלט אויף אירע פעדערשטע
געטאָקטע פיסלעך, פאַרריסן דעם קאָפּ און אומגעדולדיק גערירט זיך,
דאַלט זיך, שפּרינגען איבער די פעלזן. די ערד איז דאָרט געווען
באַדעקט מיט בויאַנטשע טעפּיכער, מיט פעלן פון לייבשע לייבן,
און מיט קישנס, וואָס ס'האָבן אויסגעזייט די בלאַספּנימדיקע איינ־
וווינער פון דער וויסטער כינע. ערגעץ אין אַ ווינקל האָבן זיך אומ־
באַמערקט גערויכערט גאָלדענע וויראַך־פֿאַנען אין די גרויסע וואַזעס
פון אָניקס זיינען געוואַקסן הויכע פערחישע בלומען. און ווייט אין
שאָטן האָבן אין פּורפּור געבלאַנקט גאָלדענע צוויבלעס אויף אַן אי־
בערגעקערטן פֿאַנצער פֿון אַ רינוקער אינדיאַנישער טשערעפּאַכע, וואָס
האָט געדינט פאַר אַ בעט דער אַרטיסטין. אָט־אָ־דאָרטן בייַם געמורמל
פֿון די וואַסערן, צווישן די ריחות און בלומען האָט טאַנ אַלע טאָג
געצערטלט זיך, געלעגן, געוואַרט אויף אָוונט־ברויט און פאַרבראַכט
מיט אירע פרייַנט, אָדער איינע אַליין געזונקען אין פאַרשיידענע
רעפֿונות מכוח טעאַטער צי מכוח דעם, וואָס די יאָרן לויפֿן.

אין אָט־אָ דעם טאָג האָט זי אויך נאָך דער פֿאַרשטעלונג, ווי
תמיד, אָפּגערוט אינם גראָס פון די נימפעס. זי האָט געקוקט אין
שפּיגל, באַמערקט די ערשטע ירידה־שפּורן פון איר שיינקייט און
מיט שרעק גצטראַכט, אַז סוף כל סוף וועט קומען די צייט פון
קנייטשן און גרויע האָר. אומזיסט האָט זי געוואָלט זיך באַרויקן,
געטראַכט זיך, אַז ס'איז פֿאַראַן אַ מיטל, ווי צו פאַרהיטן די פֿרישׁ־
קייט פונם לייב, מ'דאַרף צולייב דעם בלויז פאַרברענען אַ פּאָר גראָזן,
אָפּשפּרעכנדיק דערביי מיט אַ באוווסטן שפּרוך. אַן אינגעוויינקסטע
אָנרחתדיקע שטים האָט איר געשריגן: „דו וועסט אַלט ווערן, טאַנס,
דו וועסט אַלט ווערן!" און אַ פּחד־שווייס האָט פייכט געמאַכט איר
שטערן. דערנאָכדעם האָט זי ווידער אַזוי צאַרט אַ קוק געטאָן אין
שפּיגל און היט געפונען, אַז זי איז נאָך אַ שיינע און, אַז זי איז
ווערט צו זיין געליבט. זי האָט געשמייכלט צו זיך אַליין און האָט

צעמורמלט: „אין גאנץ אלעקסאנדריע איז ניטא אן איין פרוי, ווען זאל פארמאגן אזא שלאנקן שטאלט, אזעלכע גראציעזע באוועגונגען, אזעלכע פראכטפולע הענט. די הענט, א, מיין שפיגל, דאס זיינען אמתע קייטן פון ליבע!"

זיינענדיק פארטראגן אין די דאזיקע רעיונות, האט זי פלוצים דערזען פאר זיך אן אומבאקאנטן מענטשן, א דארף, מיט ברענענדיקע אויגן, מיט א לאנגער בארד, אנגעטאן אין א רייכן אוסגענייטן בגד. זי האט ארויסגעלאזן איר שפיגל און האט א געשריי געטאן פון שרעק.

פאנטוטיוס איז געשטאנען אומבאוועגלעך, און, דערזענדיק, אז זי איז אזא שיינע, האט ער פון טיפן הארצן א תפלה געזאגט:

— א גאט, זאל דאס געזונט פון דער דאזיקער פרוי ניט אומברענגען מיך, דיין קנעכט, נאר זאל עס מיך, אדרבא, פארשטארקן.

ער האט זיך געשטארקט און האט ארויסגעזאגט:

— טאנס, איך ווייס אין א וויט לאנד, און דער שם פון דיין שיינקייט האט מיך געברענט אהער. מ'זאגט, אז דו ביסט די בעסטע פון אלע שפילערינס און די שענסטע פון אלע פרויען. דאס, וואס מ'דערציילט מכוח דיינע רייכקייטן און דיינע ליבעס, ווייזט אויס, וויי א שיינע מעשה און דערמאנט אן די וווּנדערלעכע דערציילונגען מכוח דער אלטער ראדאפיס, וואס אלע שיפער פון נילוס קאנען זיי אויך אויסנוויינק. אט דערפאר טאקע האב איך זיך אונטערגענומען זיך צו באקענען מיט דיר. און איצט זע איך, אז דער אמת שטייגט איבער די אלע שמועסן. דו ביסט טויזנט מאל שענער און קלוגער איידער מ'דערציילט. און איצט, בעת איך זע דיך, זאג איך צו זיך אליין: „ס'איז אוממעגלעך זיך געגענען צו דיר און ניט וואקלען זיך דערביי וויי א שכורער".

די דאזיקע ווערטער זיינע זיינען געווען פאלשע, אבער דער מאנאך איז געווען באגייסטערט פון זיין געטלעכער שליחות און האט געערעט מיט אמתער התפעלות. טאנס האט פונדעסטוועגן גאנץ גוטמוטיק באטראכט אט דעם מאדנעם נפש, וואס האט זי געשראקן. דער ווילדער און האמעטנער אויסזען פון פאפנוטיוס, זיין בייזער פלאמענדיקער בליק האט זי אינגעראשט. זי איז אבער געווען נייי-

געריק צו ווינען, ווער איז ער אין ווי לעבט ער, אָט דער מענטש, ווָאס איז אַזוי ניט ענלעך אויף די אַלע אירע באַקאַנטע. זי האט אים געענטפערט מיט אַ לייכטן שמייכל:

— דו ווערסט זייער גיך נתפעל, פרעמדער. הינט זיך, מיינע בלימקן זאָלן דיך ניט אָנצינדן בזה אין ביין אַריין. הינט זיך מיך ליב צו קרינגן!

ער האָט איר געזאָגט:

— איך ליב דיך, טאַיס, איך ליב דיך שטאַרקער, ווי מיין לעבן, מער איידער זיך גופא. צולייב דיר האָב איך פאַרלאָזט מיין לייבן מדבר; מיינע לייבן, פאַרמשפטע אויף צו שטומען, האָבן צולייב דיר אָנגעהויבן רעדן וואָלדיקע ריידן; צולייב דיר האָב איך געזען דאָס, ווָאס איך טאָר ניט זען, כ׳האָב געהערט דאָס, ווָאס אין כיר פאַרבאָטן צו הערן; איבער דיר אין מיין נשמה בא טרויבט, מיין האַרץ האָט זיך אויפגעעפנט אין ס׳שפריצן פון דאָרט געדאַנקען, ווי קלאָרע וואַסערן, פון וועלט ס׳טרינקען טויבן; צולייב דיר בין איך טאָג און נאַכט געגאַנגען איבער זאַמדן, ווו ס׳פרוכפערן זיך וואַמפירן אין פאַרזעענישן; צולייב דיר האָט מיין באָרוויסער כוס געטרָטן איבער שלאַנגען און עקדישן. יאָ, איך ליב דיך, אָבער ניט אַזוי, ווי אָט די אַלע מאַנסביילן, ווָאס קומען צו דיר פאַרפלאַמטע פון קערפערלעכע פאַרלאַנגען, ווי הונגעריקע וועלף, אָדער, ווי דערצערנטע אָקסן. די דאָזיקע האָבן דיך ליב, ווי דער וואָלף הָט ליב די גאַזעל. זייער מענטשן־פרעסערישע ליבע עסט אויף די נשמה, אָ, פרוי! איך האָב דיך ליב אין גייסט און אין אמת, איך האָב דיך ליב אין גאָט און אויף אייביק, דאָס, ווָאס איך פילן אין האַרצן, איז אמתע באַגייסטערונג און גאָטס ענאָד. כ׳זאָג דיר צו מער ווי דופטיקע שפרוך, מער ווי אַ טרוים פון אַ קירצער נאַכט. כ׳זאָג דיר צו אַ הייליקן מאָלצייט און אַ הימלישע חופה. די מזל־ברכה, ווָאס איך ברענג דיר, ווען זיך קיינמאָל ניט ענדיקן, זי איז אומערהערט און זי איז אייביק; ווען די גלייקלעכע וואָלטן דאָ אויף דער וועלט געקאָנט כאָטש זען אַ שאָטן דערפון, וואָלטן זיי באַלד געשטאָרבן פאַרוווונדערטע.

טאַיס האָט געצוויפלט און געשמייכלט:

– פריינט,–האָט זיך געזאָגט,–וויז מיר דיך דאָזיקע וווּנדערלעכע, ליבע. אייל זיך! צו לאַנגע שמועסן וועלן באַליידיקן מיין שיינקייט. לאָמיר ניט פֿאַרלירן קיין איין רגע. איך בין אומגעדולדיק צו פֿאַר־זוכן דאָס גלייק, וואָס דו זאָגסט מיר צו, נאָר, אינדעראמתן, האָב איך מורא, אַז איך וועל פֿון אים קיינמאָל ניט וויסן, און אַלע דיי־נע הבטחות זיינען בלויז פוסטע רייד. ס׳איז גרינגער צוזאָגן דאָס גלייק איידער עס געבן. יעדערער האָט זיך זיין טאַלאַנט, כ׳גלויב, אַז דער דייניקער באַשטייט אין רעדן. דו רעדסט מכוח עפעס אַן אומבאַקאַנטער ליבע: מענטשן קושן זיך שוין אַזוי לאַנג, און ס׳וואָלט געווען אַ חדוש, באמת, ווען דיך ליבע וואָלט פאַרמאגן אַזעלכע סודות, וואָס זיינען נאָך בײַז איצט ניט אַנטפלעקט. זיין דעם ענין ווייסן מער דיך, וואָס ליבן, איידער דיך מכשפים.

– טאַיס, לאַך מיך ניט אויס, כ׳ברענג דיר אַזאַ ליבע, וואָס דו ווייסט ניט פון אים.

– פריינט, דו קומסט צו שפעט. כ׳ווייס פון אַלע ליבעס.

– דיך ליבע, וואָס איך ברענג דיר, איז אַ געבענטשטע, און דיך ליבעס, וואָס דו ברויכסט, ברענגען נאָר צו שאַנד.

טאַיס האָט אויף אים בייז אַ קוק געטאָן, אַ שאַרפֿער קנייטש האָט איבערגעשניטן איר קלייניעם שטערן.

– דו ביסט צו דרייסט, פרעמדער, דו ביסט מיין גאַסט און דו באַליידיקסט מיך. טו אַ קוק אויף מיר און זאָג: בין איך פון דיך באַשעפענישן, וואָס זייער לעבן איז אַ חרפה? ניין, איך פֿיל ניט קיין בזיון און דיך אַלע, וואָס טוען, וויך איך, פילן אויך ניט קיין שאַנד, הגם זיי זיינען ניט אַזוי רייך און ניט אַזוי שיין, וויך איך. אומעטום, וווּ כ׳האָב געטראָטן, האָב איך געזייט גלוט און תאוה און דערמיט האָב איך אַ שם אויף דער גאָרער וועלט. כ׳האָב מער מאַכט אייבער דיך מאַכטהאָבער פון דער וועלט. כ׳האָב זיי געזען בייַ מיינע פיס. טו אַ קוק אויף מיר, קוק אָן דיך דאָזיקע קלייניע פיס. טויזנטער מענטשן וואָלטן באַצאָלט מיט זייער בלוט פאַר דעם נחת זיי אַ קוש צו טאָן. איך בין ניט קיין גרויסע און פֿאַרנעם אַ קלייי־נעם פּלאַץ אויף דער ערד. פֿאַר דיך, וואָס קוקן אויף מיר פון דער הויך פון סעראָפֿעום, בעת איך גיי אויבער דער גאַס, פאַר יענע

וויז איך זיך אויס וויְ אַ גרייפּעלע פֿון רייז. אָבער דאָס דאָזיקע גרייפּעלע האָט פֿאַרשאַפֿט מענטשן אַזוי פֿיל טרויער, פֿאַרזייט אַזוי פֿיל יאוש, שנאה און פֿאַרבראָכנס–אַ פֿולן גיהנום! בי׳כטו דען ניט משוגע, אַז דו רעדסט מיר פֿון מיין חרפה, בעת אַלץ אַרום שאַלט מיר אַ לוֹיבגעזאַנג?

– דאָס, וואָס מענטשן לוֹיבן, איז אָפֿט פֿאַרהאַסט פֿון גאָט. אָ, פֿרוי, מיר האָבן זיך געשפּייזט מיט אַזעלכע פֿאַרשיידענע מיינונגען, אַז ס׳איז באמת קיין חדוש ניט, וואָס מיר האָבן ניט איינע און די זעלבע שפּראַך, קיין איינע און די זעלבע געדאַנקען. אָבער גאָט איז מיין עדות, אַז איך וויל זיך צונויפֿרעדן מיט דיר און אַז כ׳האָב באַשלאָסן ניט פֿאַרלאָזן דיך, ביז וואַנען מיר וועלן ניט האָבן איינע און די זעלבע געפֿילן. ווער וועט, אָ, פֿרוי, באַגייסטערן מיך מיט פּלאַמענדיקע רייד אַזוי, אַז דו זאָלסט צעשמאָלצן ווערן, וויְ אַ וואַקס, פֿון מיין היציקן אָטעם, און אַז די פינגער פֿון מיינע פֿאַרלאַנגען זאָלן קאָנען דיך קנעטן לוֹיט זייער וויל? וואָס פֿאַר אַ קראַפט וועט דיך, די טייערסטע פֿון אַלע נשמות, אָפּגעבן אין מיינע הענט, כדי דער גייסט, וואָס באַלעבט מיך, זאָל דיך נעמען אַמאָל באַשאַפֿן, אַריינגעבן אין דיר אַ נייע שיינקייט און דו זאָלסט דערנאָכדעם מיט באַגייסטערטע טרערן אויסשרייען: „היינט, אָקאָרשט היינט בין איך געבוירן!" ווער וועט אַרויסשלאָגן פֿון מיין הארצן דעם שטאַרקן קוואַל, אין וועלכן דו וועסט זיך אָפּטוקן און געפינען די רייניקייט פֿון דיין געבוירן? ווער וועט מיך פֿאַרוואַנדלען אין אַ ירדן, כדי דו זאָלסט זיך אָפּבאָדן אין מיינע וואַסערן און באַקומען דאָס אייביקע לעבן?

טאַיס איז שוין מער ניט געווען דערצאָרנט.

– אָט דער מענטש,–האָט זי געטראַכט,–רעדט פֿון אייביקן לעבן און אַלץ, וואָס ער רעדט, איז פֿאַרשריבן אויף אַ קמיע. ער איז אודאי אַ מכשף און האָט אַ סגולה פֿון עלטער און פֿון טויט.

זי האָט באַשלאָסן זיך אָפּגעבן אים.

און כלומרשט מורא האָבנדיק פֿאַר אים, האָט זי זיך דערווייטערט אויף אַ פּאָר טריט, אָפּגעגאַנגען טיף אין גראָט אַריין און געזעצט זיך אויפן ראַנד פֿון איר בעט, קינסטלעריש אייngעקליבן די

טונק אויפֿן בוזעם, דערנאָך אַ שווייגנדיקע, אַן אומבאַוועגלעכע מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן געזעסן און געווארט. אירע לאַנגע ברעמען האָבן אָנגעוואָרפן אַ צאַרטן שאָטן אויפן געזיכט. אירע גאַנצער אויסזען איז געווען אַזאַ צניעותדיקער, זי האָט געשאָקלט פּויליבלעך מיט דעם נאָקעטע פּיס און געווען ענלעך אויף אַ קינד, וואָס טרוימט בייס ברעג פון טייך.

אָבער פּאַפּנוטיוס האָט זי באַטראַכט און גיט גערירט זיך פון אָרט. זייער צימערנדיקע קנייעס האָבן אים מער נישט אויפגעהאַלטן, דער צונג האָט אים פּלוצים צוגעטריקנט צום גומען, און אין קאָפּ האָט געהערשט אַ מוראדיקער טומל. זיין בליק האָט זיך מיט־אמאָל פּאַרנעפּלט אין ער האט געזען פּאַר זיך בלויז אַ געדיכטן וואָלקן. אַ מחשבה איז אים אַדורך, אַז דאָס האָט יעזוס געלייגט אים דעם האַנט אויף דעם אויגן, כדי צו פּאַרשטעלן פון אים דעם דאָזיקע פרוי. אויפֿגעמוטערט פון דער דאָזיקער הילף, פּאַרזיכערט אין פּאַרשטאַרקט, האָט ער שטרענג, ווי ס׳פּאַסט פאַר אַ נזיר, געזאָגט:

— וועו דו וועסט זיך מיר אָפּגעבן, דאָנקסטו דען, אַז גאָט וועט דערפון גיט וויסן?

זי האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ.

— גאָט! ווער צוויגגט אים אויסקוקן תמיד אַלץ, וואָס ס׳קומט פאָר אינם גראָט פון דעם נימפּעס? אויב מיר באַליידיקן אים—זאָל ער גיט קוקן! נאָר מיט וואָס קאָנען מיר אים באַליידיקן? דאָס האָט ער דאָך אונז באַשאַפן, קאָן ער גיט ברוגז זיין און טאָר זיך גיט חדושן, וואָס מיר זעען אויס אַזוי, ווי ער האָט אונז באַשאַפן, און טוען אַלץ, וואָס אונזער טבע הייסט אונז טאָן. צו פיל רעדט מען אין זיין נאָמען און אָפט דערציילט מען פון זיינעטוועגן אַזוינע געדאַנקען, פון וועלכע ער האָט קיינמאָל גיט געטראַכט. פרעמדער, דו אַליין, ווייסטו דען זיין אמתן וועזן? ווער ביסטו, וואָס דו רעדסט מיר אין זיין נאָמען?

אויף דער פּראַגע האָט דער מאָנאַך פּאַנאַנדערגעעפֿנט זיין אַנטלויענעם אויבערבגד, באַווונזן זיין הָרוק לייבל און געזאָגט:

— איך בין פּאַפּנוטיוס,—דער גלח פון אַנטינאָע, און קומען קום איך פונם הייליקן מדבר. די הענט, וואָס האָט אַרויסגעפּירט אברהמען

פֿון כּשדים און לוֹטן פֿון סדום, האָט מיך אָפּגעשיידט פֿון דער וועלט
איך האָב נישט געלעבט מער צוליב מענטשן, אָבער דיין געשטאַלט.
האָט זיך מיר באַווּזן אין מיין זמדיקן ירושלים און איך האָב זיך
דערוווסט, אַז דו ביסט פֿול מיט זינד און אַז אין דיר ליגט דער
טויט. איך שטיי, פּרוי, פֿאַר דיר, וויַ פֿאַר אַ קבר און שריי צו
דיר: „טאַיִס, שטיי אויף!“

ביי דיַ דאָזיקע ווערטער פֿון פֿאַפנוטיוס, דעם פֿרוש און דעם
גלח, איז זיַ בלייך געווארן פֿון פּחד. מיט פּאַנאַנדערגעלאָזטע האָר
און צונויפֿגעלייגטע הענט האָט זי תיכף אַ וויינענדיקע געווארפן זיך
צו דיַ פֿיס פֿונם הייליקן.

— טו מיר נישט קיין בייזז! צו וואָס בינסטו געקומען? וואָס וויל־
סטו פֿון מיר? טו מיר נישט קיין שלעכטס! כ׳וויים, אַז דיַ הייליקע
פֿון מדבר פּאַרהאַסן דיַ פּרויען, וואָס זיינען, וויַ איך, באַשאַפֿן גע־
וואָרן אויף צו געפֿעלן ווערן. כ׳האָב מורא פֿאַר דיין שׂנאה, דו
ווילסט מיר ברענגען שאָדן. גיי אַוועק! איך צווייפֿל נישט אין דיין
מאַכט. אָבער וויַיס, פֿאַפנוטיוס, אַז מ׳דאַרף מיך נישט פֿיינט האָבן און
מ׳דאַרף מיך נישט פֿאַרהאַסן. כ׳האָב קיינמאָל נישט אויסגעלאַכט, וויַ
אַלע, דיין אָרעמקייט, וואָס דו האָסט אויף זיך גענומען. און דו
אויך, וואַרף מיר נישט אויס מיין עשירות. איך בין אַ שייגע און בין
אַ גענוטע שפּילערין. איך האָב זיך נישט אויסגעקלייבן נישט מיין קער־
פּער, נישט מיין פּנים. איך טו דאָס, וואָס איך בין באַשאַפֿן צו טאָן.
איך בין געבוירן אויף צו פֿאַנגען מאַנסבלן. דו ביסט אַליין האָסט נאָר
וואָס געזאָגט, אַז דו ליבסט מיך. נוץ נישט אויס דיינע קענטענישן
קעגן מיר. ברויך נישט קיין כּשיף־ווערטער, וואָס וועלן מאַכן אַ תל
פֿון מיין שיינקייט, אָדער מאַכן פֿון מיר אַ שטיק זאַלץ. שרעק מיך
נישט, איך בין אַן אָנגעשראָקענע פֿון לאַנג אָן. הרגע מיך נישט, איך
האָב אַזוי מורא פֿאַרן טויט!

ער האָט אַ וווּנק געטאָן, זי זאָל אויפֿשטיין און האָט גזאָגט:

— קינד, באַרויִק דיך. איך וועל אויף דיר נישט וואַרפֿן קיין
האַס און קיין שאָנד. ס׳האָט מיך צו דיר געשיקט אָט־אָ דער, וואָס
איז געזעסן ביים ברונעם און געמרונקען פֿונם קרוג, וואָס דיַ פּרוי
פֿון שומרון האָט אים דערלאַנגט, און איינגאָל האָט ער באַזוכט

שמעונס מאָלצייט און צוגענומען דיך בשמים, וואָס מרים האָט אים געבראַכט. איך האָב אַליין געוונדנקט און טאָר נית וואַרפן אין דיר דעם ערשטן שטיין. כ׳האָב אַליין אָפט מיסגעבראָכט מית גאָטס גרויסע חסדים. נית דער צאָרן, נאָר דער רחמנות האָט מיך געגומען פאַר דער האַנט און געבראַכט מיך אַהער. כ׳דאַרף דיר נית הנפאַנען, כ׳קאָן דיר פריי אַרויסזאָגן דיך וועלט פון ליבע, וויל דער חשק פון מיין האַרץ האָט מיך געפירט צו דיר. איך ברען מיטן פייער פון רחמים. דיינע אויגן זיינען געווויינט בלויז צו גענייגע קערפערלעכע בילדער, און אויב דו וואָלסט געקאָנט זען אַלע זאַכן אין זייער מיסטישן שיין, וואָלט איך אין דיינע אויגן אויסגעזען, ווי אַ צוויי פון יענעם ברענענדיקן דאָרן, וואָס גאָט דער האָר האָט באַווונדן אויפן בארג דעם אוראַלטן משהן און דאָרט אים געלערנט דיך אמתע ליבע, אָט דיך ליבע, וואָס צינדט אונז אָן און פאַרברענט אונז נית, וואָס לאָזט נית איבער נאָך זיך קיין קוילן און קיין אַש, אדרבא, זיך זאַלבט מית אירע אייביקייטס-בשמים אַלץ, וואָס האָט צו איר אַ שייכות.

— מאָנאַך, איך גלויב דיר און האָב קיין מורא נית מער, אַז דו וועסט מיך פאַרכשופן און וועסט טאָן מיר שלעכטס. כ׳האָב אַ סך מאָל געהערט ווענן דיך נזירים פון טעבאַיד. דיך מעשיות, וואָס מ׳האָט מיר דערציילט פון אַנטאָניוסן און פאַוולוסן, זיינען וווּנדערבאַר. דיין נאָמען איז מיר נית געווען פרעמד און געזאָגט האָט מען מיר, אַז דו ביסט יונג און קאָנסט זיך שוין פאַרגלייכן אין מדות מית אַלע אַלטע פרושים. תיכף, ווי איך האָב דיך דערזען, נית געווויסט נאָך ווער דו ביסט, האָב איך דערפילט, אַז דו ביכט נית קיין געווויינלעכער מאַן. זאָג מיר, וואָלסטו געקאָנט טאָן צוליב מיר דאָס, וואָס כ׳האָבן נית געקאָנט טאָן נית דיך כהנים פון דיך געטער אינזיס, הערמעס און יונאָ, נית דיך שטערנזעער פון כשדים, נית דיך מכשפים פון בבל? מאָנאַך, אויב דו ליבסט מיך, קאָנסטו פועלן איך זאָל נית שטאַרבן?

— פרוי, לעבן וועט דער, וואָס ווייל לעבן. אַנטלויף פון דיך נמאסע פאַרגענגנס, מית וועלכע דו שטאַרבסט אויף אייביק. ריים אויס בייס טייוול דיין גוף, ער וועט אים פאַרברענען, דיין גוף, וואָס

גאָט האָט אים אַליין אויסגעקנאָטן פון אַריינגעבליאָזן אין אים זיין אָטעם. אַ מידע, אַן אויסגעמאַטערטע, קום אָפּפּרישן זיך אין דיַ גע־בענטשטע קוואַלן פון אייגזאַמקייט. גיי אין מדבר טרינקען פון דיַ באַהאַלטענע פאָנטאַנען, וואָס שפּריצן אַרויף צו בינן הימל. ציטערי־קע נשמה, קום און נעם, באַקום אַלץ, וואָס דו האָסט פאַרלאַנגט! האַרץ, וואָס האָסט געדאָרשט נאָך פרייד, קום, פאַרזוך דיַ אמתע שמחה, דיַ שמחה פון אָרעמקייט, פון נויט, פון פאַרגעסן זיך אַליין, פון צונויפגיסן זיך מיט גאָט. דו, היינטיקער פיינט פון יעזוס און זיין מאָרגנדיקע געליבטע, קום צו אים. קום, דו, וואָס זוכסט. דו וועסט זאָגן: „כ׳האָב גיפונען דיַ ליבע!“

טאַיס האָט דערוויל באַטראַכט עפעס אַ ווייטע אומגעזעענע זאַך.

— מאָנאַך,—האָט זי געפרעגט,—אויב איך וועל זיך אָפּזאָגן פון מיינע תענוגים, אויב איך וועל תשובה טאָן, וועל איך אינדערמאָמתן ווידער לעבעדיק ווערן אויפן הימל מיט אַ ניט גערירטן ניט־פאַרענ־דערטן גוף, מיט מיין גאַנצער אינטיקער שיינקייט?

— טאַיס, איך ברענג דיר דאָס אייביקע לעבן. גלויב מיר, וויל אַלץ, וואָס איך זאָג, איז אמת.

— און ווער וועט מיר ערב זיין, אַז ס׳איז אמת?

— דוד און דיַ נביאים, דיַ הייליקע שריפט און ד נסים, וואָס דו אַליין וועסט זען!

— מאָנאַך, כ׳וואָלט וועלן דיר גלויבן. וויל איך בין מודה, אַז איך האָב דאָ אויף דער וועלט ניט געפונען קיין גליק. מיין מזל איז געווען אַ בעסערער איידער דער מזל פון אַ מלכה און ניט קוקנ־דיק דערויף האָט דאָס לעבן מיר פאַרשאַפט גענוג צער, גענוג עגמת נפש. אָט איצט בין איך מיד אָן אַ שיער, אַלע פרויען זיינען מיר מקנא מיין לעבן און מיר קומט אויס אָפט מקנא זיין אָט דער אַל־טער אביונטע, וואָס האָט אַמאָל, בעת איך בין געווען אַ קינד, פאַר־קויפט זיס געבעקס אונטער דיַ טויערן פון שטאָט. איין רעיון קומט מיר שטענדיק אויפן זינען, אַז נאָר דיַ ארעמע מענטשן זיינען גוטע, גליקלעכע און געבענטשטע, און נחת־רוח האָבן דיַ, וואָס פירן אַ קליין עניוותדיק לעבן. נזיר, דו האָסט אויסגערעכנט דיַ כוואַליעס פון מיין נשמה און אַרויפגעברַאכט אויף אויבן אַלץ, וואָס האָט געדרימלט

אין דו מיסקנוק. רעמען זאָל אונ גלויבן, וועמען וואָס וועט זיין
כּוח מיר? אין וואָס אוז אויטוס לעבן?

בעת זו האָס אויי גערעדט, האָס זיך פאַבוטיוס פאַרעדערט,
אַ הומלוקס פרייד האָס באַשטראָלט זיין געזיכט.

— הער מיך אויס,-האָס ער גמוּאָגט,-נים אונ אַלין בין אריין
אין דיין וויניג. נאָך אינער אַ צוויטער האָס מיך באַלויט אַהער,
אַ צוויטער, וואָס שוויט אַפּ-אַרָּ נעבן מיר. דעס דאָזיקן קאָנסוי
נאָר נים זען, וויל דיינע אויגן ווינען נאָר נים וועלן
קיקן אויף אים, אָבער אינזיכן וועסטו אים דעריון אונ זיין גאַנצער
פּרַכט אין די וועלט זאָלן "אוים אויסעם קאָן מען לעבן" אים נאָר
וואָס, וועלן פר וואָלט נים נעהאַט גטליבט זיין האָנט אויף מיינ
אויגן, אַ, כאָוּ, וואָלט אונ צוואַנען מוס דער אַרייננפאַלן אין אַ
זיבר, וויל אונ אַלין בין שוין אין אומבאַהאַלפן. אָבער פר האָט
אונו מביל גטיטן בייזן. פר אוז פוקט אַזוי נוט, וז מעכטוק, אונ
זיין נאָמען אוז-פרליוער. דוד אין די כיבלפר נביאה האָבן פאַרוס-
גטונגן, אַז פר וועט קומען אויף דער וועלט. אוס האָבן זיך גע-
בוקט די פאַטריכער אין די סטערנטער, די פרוסים האָבן אוס גע-
קרייצט. די הייליקע פרופן האָבן אוס מקבר גטיטן, די אפּאָסטלן
האָבן אוס אנטפלקט אין די מאַרטירער האָבן אוס גטהייליקט.

אין אָס, דערוויסדיק זיך, אַז דו האָסט מיר שוין טוט, אַ,
פרי, אוז פר גקומען אונ דיין הויז דיך נוט לאָן טשאַרבן! אי,
דאָס דען נוט אמת, יעזוס, אַז די קומסט צו מיר אין אָס דער רגעז
אַלי וון די בוסט גקומען צו די מענטשן פון גליל אין יענע וונ-
דער-אַכט צייטן, וון די טטערן ויינען צויגטן מוס דיר אַ-אָס פון
הומל, ויינען אַלי נוסט נטיטן צו דער ערד, אין די הייליקע אוס-
שולדיק קינדער האָבן גקאָכט וי דער-אַנטן מוס די הנטלקר,
שפּילדיק וך אין די שוין פון ויינע מוטערס אויף די דעכער
פון בית-לחם. אוז דאָס דען נוט אמת, יעזוס, אַ די בוסט אצט מוס
אוז דאָ אין אַ די וויוס מיר דיין ליבן קרפטרו אָס אוז דיין
אמתער פנים, אין די מרער, וואָס רוכט אויבר דיין באָק, אוז אַן
אמתן מרער. יאָ, דער מ'אַך פון גערכטוקייט וועט די אויפוואַלטן
אין וועט מוס אר אויסקליפן די נשמה פון מאָוט. אוז דאָס דען נוט

אמת, אַז דו ביסט דאָ, יעזוס? אָ, מיין יעזוס, דיינע לידן עפענען זיך, דו קאָנסט רעדן, רעד, איך הער דיך. און דו, טאַיִס, גלייקלעכע טאַיִס, הער אויס, וואָס דער ערלייזער איז געקומען זאָגן צו דיר: דאָס רעדט ער אוך ניט איך. ער זאָגט: „כ׳האָב דיך לאַנג געזוכט, אָ, מיין פאַרבלאָנזשעט שעפעלע, איך גיפין דיך איצט. גיי ניט אַוועק פון מיר. לאָז נעמען דיך אויף דיך העכט אוך אָפטראָגן דיך אויף מיינע פלייצעס אינם הימלשן שאָפן-שטאַל. קום, מיין טאַיִס, קום, מיין אויסדערוויילטע, קום וויינען צוזאַמען מיט מירן"

אוך פאַפנוטיוס איז געפאַלן אויף דיך קנעכ, דיך אויגן פוּל מיט באַגייסטערונג. דעמאָלט האָט טאַיִס אויפן געזיכט פונם הייליקן דערזען אַן אָפשיין פונם לעבעדיקן יעזוס.

— אָ, דיך פאַרשוונדענע טעג פון מיין יוגנט!—האָט זיך אויסגעשריגן וויינענדיק.—אָ, מיין ליבער פאָטער אַמעט! גוטער הייליקער טעאָדאָר, פאַרוואָס בין איך ניט געשטאָרבן אין דיין וויסן מאַנטל אין יענעם פרימאָרגן, בעת דו האָסט מיך געטראָגן נאָך אַ פייכטע פון דיך וואַסערן, מיט וועלכע מ׳האָט מיך געצלמט.

פאַפנוטיוס האָט זיך אַ לאָז געטאָן צו אירע מיט אַן אויסגעשריי:

— דו ביסט אַ געצלמטע! אָ, געטלעכער שכל! אָ, גאָטס האַנט! אָ, גוטער גאָט! איך וויים איצט, וואָס פאַר אַ קראַפט ס׳האָט מיך געצויגן צו דיר. כ׳וויים איצט, פאַרוואָס ביסטו מיר אַזוי ליב אוך טייער. דיך געבענטשטע טויף-וואַסערן האָבן געצוונגען מיך פאַרלאָזן גאָטס שאָטן, וואָס האָט מיך באַשיצט, אוך זוכן דיך אין דער פאַרסמטער לופט פון אָט דער וועלט. אַ טראָפן, בלי שום ספק, אַ טראָפן פון דיך וואַסערן, וואָס האָבן געוואַשן דיין קערפער, איז געפאַלן מיר אויפן שטערן. געגען זיך, מיין שוועכטער, אוך בלקום פון דיין ברודער דעם קוש פון שלום.

דער נזיר האָט באַרירט מיט דיך לידן דעם שטערן פון דער פרוי. דערנאָך איז ער אַנטשוונגן געוואָרן, געטראַכט, אַז גאָט דאַרף איצט אַליין רעדן. אינם גראָט פון דיך נימפעט האָט זיך נאָר געהערט דער שטילער געוויין פון טאַיִס, וואָס האָט זיך אויסגעמישט מיטן געראוש פון דיך וואַסערקוואַלן.

זיך האָט געווייגט, ניט אָפוונישנדיק דיך טערערן. ס׳זיינען אַריין

צוויי שוואַרצע שקלאַפּינס, אָנגעלאָדן מיט קלײדער, מיט זאַלבן און מיט קרענץ.

— ס׳איז גאָרנישט די צייט איצט צו ווײנען,—האָט זי געזאָגט, פרוווندזיק אַ שמייכל צו טאָן,—טרערן מאַכן רוֹיט די אויגן און פטרן די פּאַרב פון געזיכט, און אין מוז היינט ביינאַכט זיין אויף אַ מאָלצייט ביי מיינע פריינט און וויל זיין שיין, וויל דאָרט וועלן זיי פרוֹיען, וואָס וועלן זיין צופרידן, באַמערקנדיק, אַז מיין געזיכט איז שוין מיד. די דאָזיקע שקלאַפּינס זיינען געקומען מיך אָנצוטאָן. ניי אָפּ אויף אַ וויילע, פּאָזער, און זאָלן זיי טאָן זייערס. זיי זיינען געניטע און ערפאַרענע און כ׳האָב פּאַר זיי טייער באַצאָלט. זעסטו אָט־אָ די, מיט די גרויסע גאָלדענע רינגען און מיט די וויסע ציין. כ׳האָב זי אָפּגענומען ביים פּראָקאָנסול פרוֹי.

פּאַפנוטיוס האָט לכתחילה געטראַכט נית לאָזן טאַנץ גיין אויפן מאָלצייט. אָבער ער האָט באַשלאָסן צו זיין פּאָרזיכטיק און האָט געפרעגט, וועמען וועט זי דאָרט באַגעגענען.

זי האָט געענטפֿערט, אַז חוץ דעם בעל־הבית דעם אַלטן קאָטאַ, דעם ממונה אינבערן פלאָט, וועט דאָרט אויף דער שמחה זיין ניקאַס און נאָך אַנדערע פילאָזאָפן, וואָס ווילן פירן וכוחים. דער דיכטער קאַליקראַטעס, דער גרויסער פרינסטער פון סעראַפּיס, אַ פּאָר יונגע לייט, וואָס פאַרנעמען זיך מיט דרעסירן פערד און דערצו נאָך פרוֹיען, פון וועלכע ס׳איז לחלוטין ניטאָ וואָס צו זאָגן אויסער דעם, וואָס זיי זיינען יונגע. דער מאָנאַך איז פלוצים באַגייסטערט געוואָרן און האָט געזאָגט:

— גיי אַהין, טאַיס, גיי! אָבער איך וועל דיך ניט אָפּלאָזן, איך גיי מיט דיר אויף דער שמחה און וועל זיצן נעבן דיר און שווייגן.

זי האָט זיך פאַנאַנדערגעלאַכט. און בעת די צוויי שוואַרצע שקלאַפּינס האָבן זיך געדרייט אַרום אים, האָט זי אויסגעשריגן:

— וואָס וועלן זיי זאָגן, אַז זיי וועלן זען, אַז מיין געליבטער איז אַ מאָנאַך פון טעבאַיד?

III.

דער מאלצייט.

בעת טאַיִס איז צוזאַמען מיט פּאַפּנוטיוסן אַריין אינם זאַל, ווו ס׳איז פֿאַרגעקומען דער מאָלצייט, זיינען שוין דאָס רוב געסט גע־זעסן אָנגעלענט אויף די היסב־בעטן, ביי די האַלב־קייל־עכדיקע טישן, וואָס זיינען געווען אָנגעשטעלט מיט שימערינדיקן גענפּעס. אין מיטן סיש איז געשטאַנען אַ זילבערנע וואַזע, מיט עטלעכע רינווענס, פון זיי האָט זיך געגאָסן אַ ראָסל, אין וועלכן ס׳זיינען אומגעשוומען בעקאָכטע פּיש. אַז טאַיִס איז אַריין, האָבן זיך פון אַלע זייטן אויפ־געהויבן אויסגעשרייען:

— זאָל לעבן די שוועסטער פון די כאַרימטעס!

— זאָל לעבן די שווייגנדיקע מעלפּאָמענע, וואָס דערוועט אַלץ מיט אירע בליקן!

— זאָל לעבן די, וואָס גאָט און מענטשן האָבן ליב!

— זאָל לעבן די אויסדערווילטע!

— זאָל לעבן די, וואָס פּאַרשאַפֿט ליידן און פּריידן!

— דער פּערל פון ראַקאָטיס!

— די רויז פון אַלעקסאַנדריע.

זי האָט אָפּגעוואַרט אומגעדולדיק ביז דער שטראָם פון די באַגרוסונגען איז אַריבער און האָט געזאָגט צום בעל־הבית:

— לוציוס, כ׳האָב דיר געבראַכט צו פירן אַ מצנאַך פון מדבר, פאַפּנוטיוסן, דעם גלח פון אַנטיגאָע. ס׳איז אַ גרויסער און הייליקער מאַן און זיינע ווערטער ברענען, ווי מיט פייער.

לוציוס אַוועלזיוס קאָטאַ, דער פרעפעקט פון די שיפן, האָט זיך אויפגעהויבן:

— כ׳באַגריף דיך, פּאַפּנוטיוס, דיך, וואָס גלויבט אין דער קינסט־לעכער אכונה. איך אַיין אַכט, אגב, דעם קולט, וואָס איז פון אינצט אָן געווָארן אַ מלוכהשער. דער געטלעכער קאָנסטאַטינוס האָט דיינע גלויבנס־ברירים געמאַכט פּאַר דיר ערשטע פריינט פון דער מלוכה. דיר לאַטיינישע חכמים האָבן באמת באַדאַרפט אַריינגעמען דיין יעזוס אין זייער פּאַנטעאָן. אונזערע פּאָטערס האָבן תמיד געהאַלטן, אַז אין יעדן גאָט איז פּאַראַן עפּעס געטלעכס. אָבער לאָמיר ניט רעדן דערפון. לאָמיר טרינקען און פריילעך זיין, כּל זמן מיר האָבן צייט.

דער אַלטער קאָטאַ איז געווען קאָנטעט. ער האָט נאָר וואָס אויסגעשטודירט אַ נייעין מאָדעל פון אַ שיף און פאַרענדיקט דאָס זעקסטע בוך פון זיין געשיכטע וועגן דיר קאַרטאַגענער. ער איז זיכער גערוען, אַז זיין צייט איז נישט געגאַנגען לאבוד און איז צופרידן געווען מיט זיך אַליין און מיט דיר געטער.

— פּאַפּנוטיוס,—האָט ער צוגעגעבן,—דו האָסט דאָ פּאַר זיך מענטשן, וואָס זיינען ראוי מ׳זאָל זיי ליב האָבן: הערמאָדאָר דער גרויסער פּריסטער פון סעראַפּיס, דיר פילאָזאָפן ניקיאַס און זענאָטאמיס, דער פּאָעט קאַליקראַטעס, דער יונגער כערעאָס און דער יונגער אַריסטאָבולאָס, צוויי זין פון מיינעם אַ יוגנט־פריינט. נעבן זיי פילענאַ און דראָזע, וואָס זיינען ווערט מ׳זאָל זיי ליבן פּאַר זייער שיינקייט.

ניקיאַס איז צוגעגאַנגען, אַרומגענומען פּאַפּנוטיוסן און האָט אים געזאָגט אויפן אויער:

— איך האָב דיר, ברודער, פריער געזאָגט, אַז וועגן איז מעכטיק. דאָס האָט אים צאַרטע קראַפט דיך אַראָפּגעבראַכט אַהער. הער, דו ביסט זייער אַ פרומער מאַן, אָבער אויב דו וועסט ניט מודה זיין, אַז זי איז דיר מוטער פון דיר געטער, וועסטו גיין צו גרונט. ווייס, אַז דער אַלטער מאַטעמאַטיקער מעלאַנטיוס פלעגט זאָגן: „אָן דער הילף פון וועגוס וואָלט איך ניט געקאָנט דערווייזן דיר אייגנשאַפטן פון אַ דרייעק“.

דאָריאָן, וואָס האָט אַ פּאָר רגעס באַטראַכט דעם נייַ־אָנגעקומענעם, האָט פלוצים אַ פּאַטש געטאָן מיט דיר הענט און אויסגעשריגן:

— ס׳איז ער, מיינע פריינט, זיין בלינק, זיין בארד, זיין טונק, ס׳איז ער אליין! כ׳האב אים באגעגנט אין טעאטער, בעת אונזער טאיס האט געווינן אירע גטלעכע הענט. ער איז געווען אויפגערעגט און האט גערעדט מיט צארן. ס׳איז אן ערלעכער מאן, ער וועט פון אונז אלעמען מאכן א תל. ער איז א מוראדיקער רעדנער. אויב מארקוס איז דער פלאטאן פון דיזן קרייסטן, איז פאפנוטיוס זייער דעמאסטענעס. עפיקורוס האט ביי זיך אין גארטן קיינמאל נית גע־הערט אזוינע רעדעס!

בעת מעשה האבן פילינאַ און דראזע געגעסן טאיס מיט דיזן אויגן. אויף אירע בלאנדע האר האט זי געטוען א קראנץ פון בלאסע פיילכן. יעדער בלימל האט דערמאנט אן דער פארב פון אירע אויגן, מער נישט דיזן בלומען זיינען געווען טונקלער א ביסל, און ס׳האט זיך שוין געדאכט, אז דיזן אויגן אירע זיינען לויכטנדיקע בלומען און דיזן בלומען זיינען אויכגלאשענע בלינקן. אויף דער פרוי האט גלץ גלעבט, זי איז געווען א גאנצע הארמאנישע נשמה. אירע בלאס־בלוי קלייד, אויכגענייט מיט זילבער, האט פארבאַרגן אין דיזן לאנגע פאלדן עפעס א מין צארטן אומעט און ס׳האבן אים נית לע־בעדיקער געמאכט נית דיזן האלזבאנדן, נית דיזן ברעאנזעלטן, און דער גאנצער גלאנץ פון איר מלבוש איז באשטאנען בלויז אין דיזן נא־קעטע ארעמס. אירע צווייי פריינדינס זיינען נית ווילנדיק געווען אין התפעלות פון איר אנטאן זיך, פון אים פארקעמען זיך, זיי האבן אבער מכוח דעם איר גארנישט נית געזאגט.

— ס׳ארא שיינע דו ביסט!—האט איר געזאגט פילינא.—בעת דו ביסט געקומען קיין אלעקסאנדריע, ביסטו נית שענער געווען. מיין מוטער, וואס געדענקט דיך פון דעמאלט אן, זאגט, אז וויינינק פרוי־ען זיינען וועלט געווען מ׳זאל זיי פארגלייכן מיט דיר.

— וער איז ער,—האט געפרעגט דראזע,—אט דער נייער גע־ליבטער, וואס דו האסט געבראכט צו אונז? ער האט א מאדנעם א וילדן אויסזען. וען ביי עלפאנטן וואלטן געווען פריסטערס, וואלטן זיי געווינס געווען ענלעך צו אים. וו האסטו געפונען, טאיס, אזא וילדן פריינט? אפשר צווישן די טרעגלאדיטן, וואס וויינען אונטער דער ערד און זיינען שטענדיק פארשמ.רט אין רויך?

פּילנאַ האָט געלייגט אַ כּינגער דראָזען אויף דיַ ליפּן:

– ווער אַנטשוויגן! סודות פֿון ליבע טאָר מען ניט אַנטפּלעקן, אין אַליין וואָלט בעסער מסכים געווען זיך צו קושן מיטן פּלאַמענדיקן באַרג עטנאַ, איידער באַקומען אַ קוש פון דעם דאָזיקן מענטשן. אָבער אונזער וווילע טאַטע, וואָס איז שיין און ליב, וויַ דיַ געטנס, באַדאַרף, וויַ דיַ געטנס, אויסהערן אַלערליי תּפֿלות, און ניט, וויַ מיר, וואָס הערן אויס נאָר פון יענע, וועלכע געפּלאַן אונז.

– הין זיך, איר ביידע, – האָט געענטפערט טאַטע,–ער איז אַ שטערנזעער און מכשף. ער הערט דיַ סאַמע שטיללסטע שמועסן און אפּילו געדאַנקען. וועלן איר וועט שלאָפן, וועט ער אייך אַרויסרייסן דיַ הערצער און אויף זייער אָרט אַרייגלייגן שוואָמען, אויף כאָרגן וועט איר טרינקען וואַסער און דערשטיקט ווערן.

זיַ האָט געזען, וויַ זיי זיינען בלייך געוואָרן, געקערט זיך צו זיי מיט דער פּלייצע און געזעצט זיך אויפן געלעגער נעבן פּאַפּוטיוסן. דיַ ווייכע און דאָך באַפּוילנדיקע שטים פון גאָט האָט פּלוצים אָפּגעשטעלט דיַ אַלע אינטים מורמלענדיקע שמועסן.

– פּריינט! זאָל יעדערער פון אייך פֿאַרנעמען זיין פּלאַץ! קנעכט, גיסט אָן דעם האָניק־ווייַן!

דערנאָכדעם האָט דער בעל־הבית אויפגעהויבן זיין כּוס:

– לאָמיר טרינקען צום אַלעם ערשטן פאַרן געטלעכן קאָנסטאַנציוס און פאַרן זשענ פון דער מלוכה. דאָס פאָטערלאַנד דאַרף שטיין העכער פון אַלץ, אפילו העכער פון דיַ געטער, ווייל דיַ געטער געהערן דעם פאָטערלאַנד.

אַלע אורחים האָבן צוגעטראָגן צו דיַ ליפּן דיַ פולע כּוסות.

איין פאַפנוטיוס האָט ניט געטרונקען, מחמת קאָנסטאַנציוס האָט פאַרפאַלגט דעם ניקעישן גלויבן, און וויַל דער קריסט האָט ניט קיין פאָטערלאַנד דאָ אויף דער ערד.

דאָריאָן האָט אויסגעטרונקען און געמורמלט:

— וואָס איז אַזוינס דאָס פאָטערלאַנד? אַ טייך, וואָס לויפט. ער בייט דיַ ברעגן און באַנייט שטענדיק דיַ כוואַליעס.

– כ'ווייס, דאָריאָן,—האָט אים געענטפערט דער בעל־הבית,— אַז דו ביסט ווייניק מקפיד אויף בירגערלעכע ענינים און דו האַלטסט,

אַז דער אמתער חכם דאַרף בלייבן פרעמד דיִ אַלע זאַכן. כ׳גלויב, להיפך, אַז אַן ערלעכער מאַן, באדארף שטרעבן נעמען אויף זיך דיִ פאַראַנטוואָרטלעכע מלוכהשע אַרבעט, דיִ מלוכה—ס׳איז אַ ווילער ענין!

הערמאָדאָר, דער גרויסער פריסטער פון סעראַפיס, האָט געגומען דאָס וואָרט:

— דאָריאָן האט נאָר וואָס געפרעגט: וואָס איז אַזוינס פאָטער־לאַנד? כ׳וועל אים ענטפערן: פאָטערלאַנד — דאָס זיינען דיִ מזבחות פון דיִ געטער און דיִ קברים פון אונזערע עלטערן. מיר זיינען בירגער פון אין לאַנד דערפאַר, וויל מיר האָבן שותפותע זכרונות און האָפענונגען.

דער יונגער־אַריסטאָקראַט האָט אים איבערגעריסן:

— כ׳שווער ביי קאַסטאָראָס, כ׳האָב היינט געזען אַ צילטיקן פטרד. ס׳איז דעמאָקאַנס פערד. אַ טרוקענער קאָפּ, נים קיין גרויסער קין און אַ גראָבער רוקן. דעם האַלז האַלט ער הויך און שטאָלץ, ווי אַ האן.

דער יונגער כערעאַס האט אבער געשאָקלט מיטן קאָפּ.

— ס׳איז כלל נים אַזאַ ווילער פערד, ווי דו זאגסט, אַריס־טאבולאס. ער האט שמאָלע טלאָען, נידעריקע קני און ווען זיך באַלד זעצן אויף דיִ פים.

זיי האבן זיך נאך געאמפערט, בעת דראזע האט פלוצים אויסגעשריגן:

— כ׳האב שיער נים איינגעשלונגען א ביינדל פון פיש, אַ דינס און אַ שארפס, ווי א מעסער. צום גליק האב איך עס באַצייטנס אַרויסגעשלעפט פון האַלז. דיִ געטער האָבן מיך ליבו! דיִ געטער האבן מיך ליבו!

— דו זאגסט, מיין דראזע, אז דיִ געטער האבן דיך ליבו?— האט שמייכלענדיק געפרעגט ניקיאַס,—הייסט דאס, אז זיי פאַרמאגן אַלע שוואַכקייטן פון מענטשן. דער, וואס לעבט איבער אַ ליבע, פילט אַן אינעווייניקסטע עלנדקייט. דיִ ליבע, ס׳איז דעם מענטשנס שוואַכקייט. אויב דיִ געטער האבן דיך ליב, איז אַ סימן, אַז זיי זיינען נים פולקום.

ניקיאַס ווערטער האבן אַרייַנגעבראַכט דראָזע אין גרימצארן:

— דאס, וואס דו זאגסט, ניקיאַס, איז אומגעלומפערט אין ס׳איז סתם אין דער וועלט אַרייַן. דו האסט אבער אזא כּבֿוד ניט צו פּאַרשטיין דאס, וואס מ׳זאגט דיר, און ענטפערן מיט פּראַזעס, וואס האבן קיין שום זין ניט.

ניקיאַס האָט אַ שמייכל געטאָן:

— רעד, רעד מיין דראָזע, אויף אַלץ, וואָס דו זאָלסט ניט זאָגן, דאַרף מען דיר מודה זיין באַלד, ווי דו עפנסט אויף דיין מויל. דו פּאַרמאָגסט דאָך אַזעלכע שיינע ציין.

אין זאַל איז אין דער רגע מיט לאַנגזאַמע טריט אַריין אַ געערטער זקן מיט אַן אויפגעהויבענעם שטאָלצן קאָפּ, ער האָט מיט אַ רויקן בליק באַטראַכט די אַלע אורחים.

קאָטאַ האָט אים אַ ווינק געגעבן, ער זאָל פּאַרנעמען אַ פּלאַץ נעבן אים אויף זיין אייגענעם היסב־בעט.

— עווקריט,–האָט ער צו אים געזאָגט, כ׳באַגריס דיין קומען! דו האָסט דעם חודש אָנגעשריבן אַ נייעם באַנד פּילאָזאָפּיע. אויב איך האָב קיין טעות ניט, וועט דאָס זיין דאָס צוויי און ניינציקסטע בוך, וואָס גייט אַרויס פון אונטער דיין פּעדער, וועלכן דו פּרסמ מיט דיין אַטישער האַנט.

עווקריט האָט געענטפערט, גלעכנדיק די זילבערנע באָרד:

— דער פּויגל איז באַשאַפן אויף צו זינגען און אין בין באַשאַפן אויף צו לויבן די אומשטאַרבלעכע געטער.

דאַריאַן. לאָמיר אין געשטאַלט פון עווקריט באַוויזן דעם לעצטן פון די סטאָיקער. אַ שטרענגער און אַ גרייז־גרויער שטייט ער דאָ צווישן אונז, ווי אַ בילד פון אונזערע אבות! ער איז איינזאַם צווישן דעם המון פון מענטשן און האָלט רעדעס, וואָס קיינער באַגעמט ניט.

עווקריט. דו האָסט אַ טעות, דאַריאַן. די פילאָזאָפּיע פון יושר איז נאָך ניט אָפּגעשטאַרבן דאָ אויף דער וועלט. כ׳האָב אַ סך תלמידים אין אַלעקסאַנדריע, אין רוים, אין קאָנסטאַנטינאָפּל. צווישן קנעכט און צווישן די פריינט פונם קיסר זיינען נאָך פּצרצאַן אַזעלכע, וואָס קאָנען געוועלטיקן אויבער זיך, לעבן פריי און האָבן אַן אומ־

באַגרענעצטע הנאה פון אַלע זאַכן, וואָס האָבן קיין שום שייכות ניט צו דער קערפערלעכער וועלט. אין איינעקע פון זיי לעבט ווי־דער אויף עפּיקטעטס און מארקוס אורעליוס. נאָר אויב ס׳איז טאַקע אמת, אַז דער יושר איז פאַרשוווינדן דאָ אויף דער ערד–איז וואָס האָט דאָס פאַר אַ שייכות צו מיין גלייק, ווײַבאַלד ס׳הענגט אָפּ ניט פון מיר עס זאָל יאָ זיין צי ניט? נאָר משוגעים, דאָרפֿן, שטרעבן צום גלייק, וואָס געפינט זיך אויסער זייער ממשלה. איך פֿאַרלאַנג גאָרנישט, וואָס דו געטער פֿאַרלאַנגען ניט, און פֿאַרלאַנג אַלץ, וואָס זיי פֿאַרלאַנגען. אזאַנק דעם בין איך ענדלעך צו זיי און האָב אַ חלק אין זייער אומשולדיקער פרייד. אויב דער יושר שטאַרבט אָפּ, בין איך מסכים ער זאָל אָפּשטאַרבן און דער הסכם גופא פאַר־שאַפט מיר פרייד, ווייל ער איז דו העכסטע אָנגעשטרענגסטע דער־גרייכונג פון מיין געדאַנק, צי פון מיין מוט. מיין חכמה וועט כסדר גיין נאָך דער חכמה פון דו געטער און דאָס נאָכגעמאַכטע וועט מער ווערט זיין איידער דאָס אמתע. עס קאָסט דאָך אַזוי פיל מי און דאגות.

ניקיאַס. ס׳פאַרשטיי דו פאַרייניקסט זיך מיט דו געטער. נאָר אויב דו רעכטפערטיקייט באַשטייט בלויז אין אָנשטרענגונג, עווקריט, בלויז אינם שטרעבן, און נאָר אויף אַזאַ אופן ווילן דו תלמידים פון זענאָן גלייך זיין צו דו געטער–דעמאָלט האָט דער פראָש, וואָס בלאָוט זיך אָן, כדי צו אויסגלייכן זיך מיטן אָקס, דערגרייכט דו העכסטע מדרגה פון סטאָיצי׳זם.

עווקריט. ניקיאַס, דו שפּאָטסט און ווו תמיד געלונגט דאָס דיר, אָבער אויב דער אָקס, מבוח וועלכן דו רעדסט, איז אַזאַ גאָט, ווו אפּיס, צי ווו אָט־אָ דער אונטערערדישער אָקס, צו וועמען ס׳דינט דער גרויסער פריסטער, וואָס איך זע דאָ, און אויב דעם באַגייס־טערטן פראָש געלונגט אויסגלייכן זיך מיט אים אין חכמה, איז ער דען דעמאָלט באמת ניט העכער פונם אָקס און דען קאָנסטו פאַרבאָטן אונז באַוווּנדערן אַזאַ שטאָלץ בריאה׳לע?

פיר דינער האָבן דערלאַנגט צום טיש אַ געבראָטענעם ווילדן חזיר. ס׳האָבן אים ארומגערינגלט קלייניע חזירימלעך, געקנאָטענע פון טייג, וואָס זיינען, פלומרשט, גרייט געווען אים צו זויגן–אַ סימן, אַז דער חזיר איז נעווען אַ „זי".

זעאָטעמיס האָט, וועגדנדיק זיך צום מאָנאַך, געזאגט:

— פריינט, איין אוֹרח איז צו אונז היינט אַליין געקומען. דער באַווּוסטער פאַפנוטיוס, וואָס פירט אין מדבר אַ וווּנדערפּוּל לעבן, איז היינט ביי אונז אַן אומדערוואַרטעטער גאַסט.

קאָטאַ. זאָג בעסער, זענאָטעמיס, אַז אים קומט דאָס ערשטע אָרט, ווייל ער איז געקומען נית קיין איינגעלאַדענער.

זענאָטעמיס. אָט דערפאַר, ליבער לוציוס, דאַרפן מיר אים באַזונדערס פריינטלעך מקבל פנים זיין און גרייט זיין פֿאַרשאַפן אים וואָס מער באַקוועמלעכקייטן. ס׳איז פאַרשטענדלעך, אַז אַזאַ מענטשן, ווי ער, שמעקט ווייניקער דער ריח פון געברענטס, איידער דער דופט פון שיינע גערעכטן. מיר וועלן אָן ספק פאַרשאַפן אים פאַרגענגן, אויב מיר וועלן שמועסן פון דער לערע פונם געקרייצטן יעזוס, פון דער לערע, אין וועלכער ער גלויבט. פון מיין צד וועל איך גערן נעמען אָנטייל אין אַזאַ מין שמועס, די לערע גייט מיר מער אָן, וויייל ס׳איז אין איר פאַראַן אָן אַ צאָל פאַרשיידנאַרטיקע אַלעגאָריעס. ווען מ׳זאָל טרעפן די כונה, וואָס לויגט דאָרט באַהאַלטן אין יעדן אות, וואָלט מען זען, אַז די לערע איז פול מיט אמת. און כ׳גלויב, אז די קריסטלעכע ביכער זיינען רייך מיט געטלעכע אַנטפלעקונגען. אָבער איך קאָן, פאַפנוטיוס, דעם זעלבן ווערט נית געפינען אין די יידישע ספרים. די דאָזיקע האָבן באַקומען זייער השפעה נית פון גאָט, ווי זיי זאָגן, נאָר פונם טייוול. יהוה, וואָס האָט זיי באַשאַפן, איז געווען איינער פון די גייסטער, וואָס באַזעצן די אונטערערדישע וועלט, און וואָס פאַרשאַפן אונז אָט די אַלע שלעק, פון וועלכע מיר ליידן. אָבער ער, יהוה, האָט זיי אַלעמען איבערגעשטייגט מיט זיין אומוויסנהייט און רשעות. און, אדרבא, פאַרקערט, דער שלאַנג מיט די גאָלדענע פלעגלען, וואָס האָט אַרומגעוויקלט זיינע גאָלדענע רינגען אַרום דעם עץ הדעת, ער איז געווען דורכגעדרונגען מיט ליכט און מיט ליבע. אויף אַזאַ אופן האָט געמוזט פאָרקומען אַ קאַמף צווישן די ביידע קרעפטן, איינע אַ שטראַלנדיקע און די צווייטע—אַ פינסטערע. דער קאַמף האָט אויסגעבראָכן אין די ערשטע טעג, וען די וועלט איז באַשאַפן געוואָרן.

גאָט האָט קאָראַשט געגומען רוען פון זיין אַרבעט, אדם און חוה, דער ערשטער מאַנספּיל און די ערשטע פרוי, האָבן געלעבט גלי־קלעכע און נאַקעטע אין גן־עדן, און גאָט האָט, צום אומגליק, פאַר־טראַכט געווען־קלטיקן אינבער זיי און אָנפירן מיט די דורות, וואָס חוה האָט שוין געטראָגן אין אירע פראַכטפולע געדערים. אָן אַ קאָמפּאַס, אָן אַ לירע, נישט זיינענדיק באהבט נישט אין דער וועלט־שאַפּט, וואָס באַפולט, נישט אין קונסט, וואָס אינבערצייגט, האָט ער בלויז געשראָקן די ארעמע צוויי באַשעפענישן מיט זיין אומגעלומפערטן באַווייזן זיך, מיט די פחדים און דונערן. אדם און חוה האָבן געפילט אויף זיך זיין שוואַרצן שאָטן און נאָך ענגער געדריקט זיך איינער צום צוויי־טן: דער שלאַנג האָט אויף זיי רחמנות געהאַט און באשלאָסן אויפ־קלערן זיי, כדי די וויסנשאַפט זאָל זיי העלפן גובר זיין די פאַל־קייט. דאָ האָט מען בעדאַרפט זיין פאָרזיכטיק און די ערשטע מענטשלעכע פּאָר איז געווען אָנמעכטיק ביז גאָר. דער וועלט־שטן האָט אָבער געפרווט טאָן דערנעץ, אַז יהוה האָט אַלעמען איינגע־שמועסט, אַז ער גיט, כלומרשט, אַכטונג אויף אונדזראמתן אָבער האָט ער ווייניק וואָס געזען. און אָן זיין וויסן האָט דער שלאַנג געענענט זיך צו די צוויי באַשעפענישן און זיי באַאויבערט מיטן גלאַנץ פון זיין פאַנצער און מיטן בליק פון זיינע צוויי פלי־גלען. דערנאָכדעם האָט ער זיי באַווונדן פארשיידענע געאָמעטרישע פיגורן, וואָס ער האָט געמאַכט מיט זיין קערפער: א ראָד, אַן עליפס, א ספּיראַל, אָט די אַלע פיגורן, וואָס די גרינען האָבן שפּעטער אָנער־קענט און אויסגעלערנט אַלע זייערע וווּנדערלעכע אייגנשאַפטן. אדם האָט בעסער פון חוהן כּארשטאַנען די דאָזיקע פיגורן. אָבער בעת דער שלאַנג האָט אָנגעהויבן רעדן און מאַכן זיי באקאַנט מיט די העכערע אמתן, וואָס מ׳קען זיי נישט דערווייזן, האָט ער דערזען, אַז אדם, וואָס איז באַשאַפן פון ליים, איז זייער מגושמדיק און איז נישט מסוגל צו פארשטיין דעם איידעלן ענין, און חוה, אדרבא, איז צאַר־טער און פּילבאַריקער און קען אַלץ באַנעמען. אָט דערפאַר האָט ער מיט איר פארבראַכט דעמאָלט, וועז דער מאַן איז נישט געווען מיט איר צוזאַמען, כדי זי זאָל די ערשטע וועלט אויפגעקלערט...

דאָרי אָן, דערלויבּ, זענאָטעמיס, אָפשטעלן דיך דאָ. קודם כל

האָב אין אייגנזעלן אין דער מעשה, וואָס דו דערציילסט אונז, אייגע אַ געשעעניש, וואָס האָט געטראָפן מיט פאַלאַסאַטענע, בעת דער מלחמה מיט דין רינון. יהוה איז זייער ענלעך צו טיפאָנען, און פאַלאַס בייַ דין אַטענער האָט אַ שלאַנג בייַ דער זייט. אָבער דאָס, וואָס דו האָסט נאָר וואָס געזאָגט, האָט מיך אַריינגעבראַכט אין ספק, צין איז באמת דער שלאַנג, מכוח וועלכן דו דערציילסט, געווען אַ קלוגער און אַן אויפריכטיקער? ווען ער וואָלט טאַקע געווען אַ חכם, צין וואָלט ער פאַרגלויבט דען זיין חכמה דעם קלייניעם פרויען־קאָפּ, וואָס איז נית פעיק זין אַריינצונעמען? כ׳דענק, אַז דער שלאַנג איז פשוט געווען אַזאַ עם־הארץ און לינגנער, ווין יהוה, און אויסגעקלינבן האָט ער חוהן דערפאַר, ווייל ער איז אויסן געווען זין פאַרפירן און ווייל ער האָט געמיינט, אַז אדם פאַרמאָגט מער שכל און מער רעפלעקסן.

זענאָטעמיס. זאָלסט ווינסן, דאָריאָן, אַז דין סאַמע ריינסטע און העכסטע אמתן באַנעמט מען נית מיטן געדאַנק און שכל נאָר מיטן געפיל. דין פרויען דענקען וויינקער פון דין מאַנסבילן, אָבער זיי פילן מער. און אָט דערפאַר קומט זיי אָן גרינגער אויפצוהויבן זיך צו דין העכסטע געטלעכע אמתן. זיי פאַרמאָגן נביאישע פעיקייטן און נית אומזיסט זיינען אפאָלאָ, סיטאַרעד און יעזוס פון נוצרת פאַרגעשטעלט אָפטמאָל, ווין פרויען אָנגעטאָן אין לאַנגע קלייידער. מעגסט זאָגן וואָס דו ווילסט, דאָריאָן, דער שלאַנג האָט זייער קלוג געטאָן, וואָס ער האָט, אָנשטאָט דעם מגושמדיקן אדם אויסגעקלינבן חוהן, וואָס איז געווען וויסער פון מילך און פון דין הימל־שטערן. זין האָט אים געהערט און געלאָזט זיך פירן צום בוים פון ווינשאפט, וועמענס צווייגן ס׳האָבן דערגרייכט ביז צום הימל און זיינען געווען באַדעקט מיט גאָטס גייסט, ווין מיט טוי. דין בלעטער פון דעם דאָזיקן בוים האָבן גערעדט אויף דין לשונות פון דין קומענדיקע מענשן און, פאַריינקנדיק אַלע שטימען, פלעגן זיי שאַפן אַ וווּנדער־באַרע האַרמאָניע. דין, וואָס פלעגן זיך שפייזן פון אַלע זיינע פרוכטן, פלעגן באַקומען ווינסן וועגן מעטאַלן, שטיינער, געווינקסן, וועגן פיזישע אין מאַראַלע געזעצן. אָבער דין פירות זיינען געווען פאַר טויט און פאַר ליידן,

האָט קיין העזה נית געהאַט זיי נעמען צו דיך לייפן. חוה האָט אויס־
געהערט מיט קאָפ דיך רייד פונם שלאַנג, האָט אָפגעוואָרפן דעם
אומזיסטיקן פחד און פאַרגלוסט פאַרזוכן דיך פרוכטן, וואָס גיבן דיך
וויסנשאַפט פון גאָט. זיך האָט אָבער ליב געהאַט אדמען און נית
געוואָלט ער זאָל שטיין נידעריקער פון איר, האָט זיך אים געזומען
פאַר אַ האַנט און צוגעפירט צום וווּנדערבאַרן עץ־הדעת.

זיך האָט אַראָפגערישן אַ פייערדיקן עפּל, אַ ביס געטאָן און אי־
בערגעגעבן אדמען. צום אומגליק האָט יהוה דעמאָלט געשפאַצירט
איבערן גאָרטן. ער האָט זיי געכאַפט און דערזעענדיק, אַז זיי באַ־
קומען וויסן פון גוטס און שלעכטס, איז ער שטאַרק אין כעס גע־
וואָרן. ער האָט געדונערט מיט כוחות, אויפגעהויבן אַ מוראדיקן
שטורעם אין דער אונטערערדישער לופט און שטאַרק דערשראָקן דיך
ביידע שוואַכע באַשעפענישן. דיך פרוכט איז אַרויסגעפאַלן פון אדמס
הענט און חוה איז אַרויפגעפאַלן דעם אומגליקלעכן אויפן האַלז און
האָט אים געזאָגט: „איך וויל בלייבן אין אומווויסנהייט און ליידן
מיט דיר צוזאַמען". דער זיגער יהוה האָט געהאַלטן אין פחד אדם
מיט חוהן און געוועלטיקט איבער זיי און איבער זייערע קינדער.
ער האָט געווויסט דיך קונסט, וויך צו מאַכן גרויסע מעטאָרן און האָט
גובר געווען דעם שלאַנג, וואָס האָט געקאָנט מוזיק און געאָמעטריע.
ער האָט אָנגעפילט דיך ערד מיט אומרעכט. ער האָט פאַרפאָלגט קי־
נען און זיינע זין דערפאַר, ווייל זיי זיינען געווען הענדלער און
ערפינדער און האָט פאַרטילקט דיך פלישתים, ווייל זיי האָבן געשריבן
אָרפישע פאָעמעס און משלים, וויך עזאָפוס. ער האָט תכלית שנאה
פיינט געהאַט וויסנשאַפט און שיינקייט, און מענטשן האָבן אין משך
פון דורות מיט בלוט און מיט טרערן געמוזט אויסקויפן דיך מפלה
פונם שלאַנג. צום גליק האָבן זיך צווישן דיך גריכן געפונען אַזוינע
איידעלע מענטשן, וויך פיטאַגאָר און פלאַטאָן און זיי האָבן מיט
זייער גאונישער קראַפט ווידער ערפינדן דיך פיגורן און געדאַנקען,
וואָס יהוהס שונא האָט געפרווועט דערווייזן דער פרוי. דער גייסט
פונם שלאַנג האָט געלעבט אין זיי: אָט דערפאַר האָבן דיך אַטענער,
וויך דאָריאָן האָט געיאָגט, געאַכטעט דעם שלאַנג. און גאָר נית לאַנג
האָבן זיך אינם מענטשלעכן געשטאַלט באַווינן דריי הימלישע גייס־

טער, יעזוס פון גליל, באַזיגלט און וואַלענטינוס, וועמען ס׳איז גע־
לונגען אַראָפּרייסן דעם סאַמע בעסטע פרוכט פֿונם עץ־הדעת, פונם
בוים, וואָס זייגע וואָרצלען זיינען אַרייגעגראָבן טיף אין דער ערד
און דעם קרוין דערלאַנגט בינן הימל. מיט דעם האָב איך געוואָלט
פאַרטיידיקן דעם קריסטן, אויף וועלכע מ׳וואַרפט אָפט אַרויף דעם חסרונות
פון דעם יידן.

דאָרין. אויב איך האָב דיך גוט פאַרשטאַנען, זענאָטעמינס,
האָבן דריי וווּנדערבאַרע מענטשן: יעזוס, באַזיגלט און וואַלענטינוס—
אַנטפלעקט דעם סודות, וואָס זיינען געבלִיבן פאַרבאַרגן פאַר פּיטאַגאָר
און פלאַטאָן, פאַר אַלע גריכישע פילאָזאָפן, אפילו פאַרן געטלעכן
עפיקורוס, וואָס האָט באַפרייט דעם מענטשן פון אַלע נאַרישע פחדים.
דו וועסט אונז טאן א טובה, אז דו וועסט אונז זאָגן, וויַ אזוי האָבן
דיַ דריי שטערבלעכע דערגרייכט דעם וויסנשאַפטן, וואָס זיינען געווען
פאַרהילט פאַרן געדאַנק פון דעם גלעזערנעם.

זענאָטעמינס. דאַרף מען דען דיר אינערחזרן, דאָריאן, אז
דעם וויסנשאַפט און דער שכל זיינען נאָר דעם ערשטע שטופעס פון
וויסן און דעם התלהבות נאָר פירט צו דעם אייבּיקע אמתן.

הערמאדאר. אמת, זענאָטעמינס, דעם נשמה שפייזט זיך מיט
גייסטלעכע התפעלות. אָט אזוי וויַ דער היישערינק מיט טוי נאָר לאָ־
מיר זאָגן פינקטלעכער: בלויז דער געדאַנק איז פעיק באַהעפטן זיך
מיט גאָטהייט פון א גשמיותדיקן קערפער, פון אן איידעלער נשמה,
וואָס איז פאַרט נאָך א גשם פון אן אומשטערבלעכן געדאַנק. דער
געדאַנק פאַרלאָזט דעם גוף, דעם פלוצים שטיל און פוכט געוואָרע־
נעם פאַלאַץ, שניידט דורך, אינם פליען, דעם גאָרטנס פון זיין נשמה,
באַהעפט זיך מיט גאָט און פילט דעם הנאה פון פריַצייטיקן טויט,
אָדער ריכטיקער, פונם קומענדיקן לעבן, וויל שטאַרבן-הייסט לעבן
און אין אָט דעם צושטאַנד, וואָס האָט א נאָנטע שייכות צו דער
געטלעכער פולקומענהייט, פאַרמאָגט ער מיט אמאָל אין דעם אומענד־
לעכע פרייד, אין דעם אבסאָלוטע וויסנשאַפט. ער באַהעפט זיך מיט
דער אייבּיקייט, וואָס איז בעצם אַלץ, ער איז פולקום.

נייקאס. דאָס איז פראַכטפול. אָבער, באמת געזאָגט, הער־
מאָדאָר, זע אין נט קיין גרויסן חלוק צווישן אַלץ און גאָרנישט.

מיר דאַכט, אַז ס׳פֿעלן אונז אפילו דיַ וועלטער אויף אויסצודריקן אָט דעם אונטערשייד. דיַ אומענדלעכקייט איז מוראדיק ענלעך אויפן גאָרנישט—זיי ביידע זיינען אומדערגרייכבאַר פאַרן געדאַנק. ווי איך מיין, קאָסט דיַ פולקומענהייט צו טייער: מ׳צאָלט פאַר איר מיטן גאַנצן וועזן, און פדי צו דערגרייכן זי, דאַרף מען אויפהערן עק־זיסטירן. גאָט אַליין איז ניט פטור געווארן פון אָט־אָ־דער אומאָנגע־נעמלעכקייט, זינט דיַ פילאָזאָפן האָבן זיך געמוזט מאַכן אים פולקום. און נאָך דעם אַלעמען, איז ווי־באַלד מיר וויסן ניט, וואָס הייסט „ניט זיין", וויסן מיר, ממילא ניט, וואָס איז „זיין". מיר וויסן גארנישט. זאָגן זאָגט מען, אַז מענטשן זיינען ניט מסוגל צו פאַר־שטיין איינער דעם אַנדערן און אָט, ניט קוקנדיק אויף אונזערע טומלדיקע וכוחים, דענק איך להיפֿך, אַז סוף פל סוף וועלן אַלע מענטשן מוזן מסכים זיין איינער מיטן אַנדערן, בשעת זיי וועלן לינגן באַגראָבן אונטער דיַ בערג פון ווידערשפרוכן, וואָס זיי האָבן אָנגעוואָרפן, ווי פעלאָן אויף אָסאַ.

קאָטאַ. כ׳האָב ליב זייער דיַ פילאָזאָפיע און איך לערן זי אין מיינע פרייע שעהן. אָבער כ׳פֿארשטיי זי גוט בלויז פון צייטעראָס ביכער. קנעכט, גיסט אָן דיַ בעכער מיט ווין!

קאַליקראַטעס. אָט אַ מאָדנע זאַך! בעת איך בין הונגעריק טראַכט איך מכוח יענעֿר צייט, ווען דיַ טראַגישע דיכטער זיינען געוועסן ביי דיַ גוטע טיראַנען אויף מאָלצייטן, און ס׳רינט מיר מיין שפייעכץ פון מויל. אָבער, ווי נאָר איך פאַרזוך פונם דופטנק ווין, וואָס דו גיסט פון דער בריטער האַנט, ווילער לויזיוס, הויב איך אָן טרוימען בלויז פון בירגער־קריג און העלדישע מלחמות. כ׳ווער רויט פון בושה, דענקענדיק, אַז מיר ווינען אין אַזאַ צייט, וואָס האָט זיך ניט מיט וואָס צו באַרימען. כ׳רוף דיַ פרייהייט און שטעל זיך פאָר אין טרוים, אַז כ׳פאַרגיס מיין בלוט צוזאַמען מיט דיַ לעצ־טע רוימער אויף דיַ שלאַכטפעלדער פון פילזפ.

קאָטאַ. בעת דיַ רעפובליק איז אונטערגעגאַנגען, זיינען מיי־נע אבות אומגעקומען פאַר דער פרייהייט צוזאַמען מיט ברוטן, אָבער ס׳איז אַ כברה, אַז פרייהייט פונם רוימישן פאָלק האָט ביי זיי זיי גע־הייסן בעצם ווערן אַליין בעלי־בתים איבער אים. כ׳לייקן ניט, אַז

דִי פְרַייהַייט אִיז דָאס העכסטע גלִיק פַאר דער אומה. אָבער וואָס מער אִיך לעב, אַלץ מער קום אִיך צו דער אִיבערצייגונג, אַז נאָר דִי שטאַרקע מאַכט קאָן דִי איינצִיקע פַארזִיכערן דִי כרייהייט. כ׳האָב אין משך פון פערציק יאָר פַארנומען פַארשיידענע הויכע שטעלעס אין דער מלוכה און מיין לאַנגע ערפאַרונג האָט מיר באַווִיזן, אַז דאָס פאַלק אִיז אונטערדריקט נאָר דעמאָלט, בעת דִי רעגירונג אִיז אַ שוואַכע. און יענע, וואָס ווִילן, ווִי דאָס רוב פון דִי רעטאַרישע רעדנער, אָפשוואַכן דִי מאַכט, באַגייען זיי טאַקע אַ מוראדִיקן פאַרברעך. איידער דער גרויסער רוימישער שׂום האָט באַהערשט דִי וועלט, זיינען דִי פעלקער גלִיקלעך געווען נאָר דעמאָלט, וועו אִיבער זיי האָבן געוועלטיקט קלוגע דעספּאָטן.

הערמאַדאָר. וואָס אִיז שייך צו מיר, לוציוס, דענק אִיך, אַז ס׳אִיז נאָר נִיט במציאות קיין גוטע רעגירונגס־פאָרם, און ס׳אִיז אוממעגלעך זִי צו געפִינען, ווִיבאַלד דִי קלוגע גרִיכן, וואָס האָבן ערפִינדן אַזוי פִיל גלִיקלעכע פאָרמען, האָבן אַזוי לאַנג געזוכט און סוף כל סוף גאָרנִישט נִיט געפונען. פון איצט אָן אִיז שוין נִיטא אויף וואָס צו האָפן. מיר האָבן קלאָרע באַווייזן, אַז דִי וועלט האַלט ביי אונטערגיין אִין אומווִיסנהייט און ווִילדקייט. ס׳אִיז אונז באַשערט, לוציוס, זיין ביי דער מוראדִיקער גסיסה פון דער צִיווִילִיזאַציע. פון אַלע פאַרגענגנס, וואָס האָבן אונז פַארשאַפט דער גרעסטער, דִי ווִיסנ־שאַפט און דער יושר אִיז אונז פאַרבלִיבן נאָר איין אכזריותדִיקע פרייד־זען, ווִי מיר שטאַרבן.

קאָטא. ס׳אִיז אמת, אַז דער כאַלקס־הונגער און דִי העזה פון דִי באַרבאַרן קאָנען אַלץ פאַרטִילקן, אָבער מיט אַ גוטן פלאָן, מיט אַ גוטער אַרמיי, מיט גוטע פינאַנסן.

הערמאַדאָר. צוליב וואָס זאָלן מיר זיך נאַרן? דִי באַרבאַרן חלשן באַרוִיבן דִי שטאַרבנדִיקע מלוכה, דִי שכורע ווִילדע וועלן אינגיכן פַארנִיכטן און אַראָפטראָגן דִי שטעט, וואָס דער עלענִישער גייסט און דער רוימישער געדולד האָבן אויסגעבויט. דִי וועלט וועט נִיט פאַרמאָגן מער נִיט קיין קונסט, נִיט קיין פילאָזאָפיע. דִי בִיל־דער פון דִי געטער וועט מען אויסראָטן פון דִי טעמפלען און פון דִי הערצער, ס׳וועט אָנקומען אַ נאַכט פאַרן גענאַנק און אַ טויט

פֿאַר דער וועלט. אִיז שייך דען גלויבן באמת, אַז דִי סאַרמאַטן וועלן וען עס אִיז פֿאַרנעמען זיך מיט גייסטלעכער אַרבעט, אַז די גערמאַנישע פעלקער וועלן אַנטוויקלען דִי מוזיק, דִי מאַרקאָמאַנען און דִי קוואַדן וועלן לִיב באַקומען דִי אומשטאַרבלעכע געטער? ניין. אַלץ פאַלט אוין גייט צוּ גרונט. אָט דאָס אַלטע מצרים, וואָס אִיז געווען דִי וויג פון דער וועלט, וועט זיין אִיר קבר. דִי שטאַרבלע= כע בוקן זיך צום לעצטן מאָל צוּ סעראַפִּיס דעם גאָט פֿון טויט, און אִיך בין דער לעצטער כהן פונם לעצטן גאָט.

אין דער רגע האָט עפעס אַ מאַדנע געשטאַלט אונטערגעהויבן דעם טיר=פֿאָרהאַנג און דִי געסט האָבן דערזען פֿאַר זיך אַ קלייני= ווויקסיקן הויקערדיקן מאַן מיט אַ פֿארשפּיצטן פּלִיכיקן קאָפּ. אָנגעטאָן אִיז ער געווען אויפן אַזיאַטישן שטייגער אין אַ לאַזור=מאַנטל און אויף דִי פיס האָט ער, ווִי אַלע באַרבאַרן, געטראָגן רויטע הויזן, באַפּוצט מיט גאָלדענע שטערן. פֿאַנטויזיס האָט אין אים תיכף דער= קענט דעם אַריער מאַרקוס, און מורא האָבנדיק, אַז אַ דונער וועט באַלד פאַלן פון הימל, האָט ער אויפגעהויבן דִי הענט אִיבערן קאָפּ און אִיז בלייך געוואָרן פון פחד. ניט דִי לעסטערונגען פון דִי געצנדיקער אויף דעם דאָזיקן טייוולשן מאָלצייט, ניט דִי שרעקלעכע טעותן פון דִי פּילאָזאָפן האָבן ניט געווירקט אַזוי אויף פֿאַנטויזן, ווִי דאָס קומען פון דעם דאָזיקן אפקורס. פֿאַנטויזיס האָט געוואָלט אַנטלויפן, אָבער זיין אויג האָט באַגעגנט דעם בלִיק פון טאַיס און ער האָט זיך בארויקט. ער האָט דורכגעלייענט אין אִיר נשמה און פֿאַרשטאַנען, אַז אָט זי, וועמען ס׳אִיז באַשערט צוּ ווערן אַ הייליקע, היט אים שוין אָפּ. ער האָט זיך אָנגעכאַפּט אָן דעם זוים פון אִיר לאַנגן קלייד און האָט אין געדאַנק תפלה געטאָן צוּ יעזוס קריסטוס.

אַ חניפה=מורמל האָט באַגריסט אָט דעם, וועלכן מ׳האָט גע= רופֿן דער פּלאַטאָן פון דִי קריסטן. הערמאדאר האָט זיך צוּ אים געוועדעט דער ערשטער:

— באַרימטער מאַרקוס, מיר אַלע זיינען צופרידן, וואָס מיר זעען דיך דאָ צוריק אונז, און קומען קומסטו פונקט צוּ דער צייט. פון דער קריסטלעכער תורה ווייסן מיר נאָר דאָס, וואָס מ׳לערנט אָבן פאַר אַלעמען. ס׳אִיז קלאָר, אַז אַזאַ פּילאָזאָף, ווִי דוּ, קאָן ניט

דענקען אַזוי, ווי ס׳דענקט דער פּראָסטער המון, און מיר זיינען נייגעריק צו ווִיסן דיין מיינונג מפּוח דיְ הויפּט־סוֹדות פון דער אמונה, אין וועלכער דו גלויבסט. אונזער לֵיבער זענאָטעמיס, וואָס האָט שטאַרק לִיב סימבאָלן, ווי ס׳איז דיר באַווּוסט, האָט נאָר וואָס גע־פרעגט דעם באַרימטן פאַנוטיוסן מכּוח דיְ ביכער פון דיְ יידן. אָבער פאַנוטיוס האָט אים דערוִיף קיין שום ענטפער נית געגעבן, און זאָל דאָס אונז נית חדושן, אונזער גאַסט האָט דאָך גענומען אויף זיך אַנדר צו שוויגן און גאָט האָט אים אין דער מדבר פּאַר־חתמעט זיין צונג. אָבער דו, מאַרקוס, דו טרעטסט אַרויס אויף דיְ קריסטלעכע אספות, אפילו אויף דיְ פאַרזאַמלונגען פונם געטלעכן קאָנסטאַנטינוס, דו קאָנסט בפירוש באַפּרידיקן אונזער נייגעריקייט. אַנטפלעקן אונז דיְ פילאָזאָפישע אמתן, וואָס לִיגן באַהאַלטן אין דיְ קריסטלעכע משלים, דער ערשטער פון אָט דיְ אמתן איז דאָך דער, אַז ס׳איז פאַראַן אַן אייניינציקער גאָט, אין וועלכן איך פון מיין צד גלויב אויף זיכער.

מאַרקוס. יאָ, חשובע ברודער, איך גלויב אין דעם אייניי־ניצקן גאָט, אין דעם, וואָס איז קיינמאָל נית געבוירן, דעם אייניצ־אייביקן, דעם אָנהויב פון אַלע אָנהויבן.

ניקיאס. מיר ווייסן, מאַרקוס, אַז דיין גאָט האָט באַשאַפן דיְ וועלט. ס׳איז געווִיס געווען דער גרעסטער אִיבערדרוך אין זיין לעבן, ער האָט עקסיכטירט אודאי אין משך פון אַן אייביקייט, איידער ער האָט זיך באַשלאָסן דאָס צו טאָן. אָבער איך ווִיל זיין אויפריכטיק און מודה זיין, אַז זיין לאגע איז געווען זייער אַ שווערע. כדי צו זיין פולקום, האָט ער באַדאַרפט בלייבן אומטעטיק, אָבער ער האָט געמוזט עפעס כאָן, כדי דערווייזן זיך גופא, אַז ער איז פאַראַן. דו פאַרזיכערסט, אַז ער איז געווען טעטיק. ס׳ווִיל דיר גלויבן. הגם אַ פולקומענעם גאָט קאָן מען אַזאַ אומפאַרזיכטיקייט נית מוחל זיין. אָבער זאָג אונז, מאַרקוס, ווי האָט זיך אים אייגנגעבן צו באַשאַפן דיְ וועלט?

מאַרקוס. אַזעלכע לייט, ווי הערמאדאר און זענאָטעמיס, וואָס זיינען נית קיין קריסטן, אָבער זיינען דאָך באַקענט מית דיְ עיקרים פון דער ווִיסנשאַפט,—ווייסן, אַז גאָט האָט נית באַשאַפן דיְ וועלט

אוממיטלבאר אן א צווישנקראפט. ער האט געבוירן זיין אייניינציקן זון אין יענער האט אלץ באשאפן.

הערמאדאר. דו זאגסט אמת, מארקוס. אין דעם דאזיקן זון פארגעטערט מען אונטער פארשיידענע נעמען: הערמעס, מיטראדאנוס, אפאלא און יעזוס.

מארקוס. כ'וואלט לגמרי ניט געווען קיין קריסט, אויב כ'וואלט אים נעוועפן אנדערש: פאר מיר טראגט ער דעם נאמען פון יעזוס, פון קריסטוס, פון ערלייזער. ער איז דער אמתער זון פון גאט, אבער ער איז ניט אייביק, ווייל ער האט אן אנהויב. וואס איז שייך צו דער מיינונג, אז ער האט עקסיסטירט איידער ער איז געבוירן געווארן—איז דאס א נארישקייט, וואס פאסט פאר דיך ניקעישע אייזלען, פארן פארעקשנטן מויל-אייזל, דעם פארפלוכטן אטנאזוס, וואס האט געועלטיקט אזוי לאנג אינבער אלעקסאנדריער קלויסטער.

דערהערנדיק דאס דאזיקע, איז פאפנוטיוס בלייך געווארן, באגאסן זיך מיט קאלטן שווייס, זיך אינבערגעצלמט און ווידער געזעסן און פארעקשנט געשווינגן.

מארקוס האט ווייטער גערעדט:

— ס'איז קלאר, אז דער ניקעישער סימבאל פארמינדערט די גרויסקייט פונם אייניינציקן גאט, ווייל ער צווינגט אים צו טיילן זיין אומטיילבארן מהות מיט זיין אייגענעם זון, דורך וועלכן אלץ איז געווען באשאפן. ניקיאס, געניג שוין דיר אויסצולאכן דעם אמתן גאס פון דיך קריסטן. ווייס, אז ער איז געגלויבן צו דיך פעלד-לילייען, ער ארבעט ניט און שפינט ניט. ניט ער איז דער ארבעטער, נאר זיין אייניינציקער זון יעזוס, וואס האט באשאפן דיך וועלט און איז שפעטער געקומען פארריכטן זיין ארבעט. וויל דאס באשאפענע האט ניט געקאנט זיין פולקום און דאס שלעכטס האט זיך צוזאמענגעמישט מיט דאס גוטס.

ניקיאס. וואס איז אזוינס גוטס און וואס איז שלעכטס?

אויף א רגע איז שטיל געווארן. הערמאדאר האט אויסגעצויגן די האנט אינבערן טישטוך און האט אנגעוויזן אויף א קליינעם אייזל פון קארבונטישן מעטאל, וואס איז געווען אנגעלאדן מיט צוויי קארבן—איינער אן אנגעפילטער מיט שוארצע אייבערטן, דער צווייטער—מיט ווייסע.

— איר זעט אָט דיַ אייַלבּירטן,–האָט ער געזאָגט–אונזער בלַיִק האָט הנאה פֿון דיַ צוויי פּאַרשיידענע פּאַרבן אוּן ס׳איז אונז געפֿעלן, וואָס אָט דיַ אייַלבּירטן זיינען דוקא וויַיסע אוּן יענע שוואַרצע. אָבער, וועַן דיַ אייַלבּירטן וואָלטן געקאָנט פּאַרשטיין אוּן דענקען, וואָלטן דיַ וויַיסע געזאָגט: ס׳איז גוט, וועַן אַן אייַלבּירט איז וויַיס, אוּן שלעכט, וועַן ער איז שוואַרץ, אוּן דאָס פּאַלק פֿון דיַ שוואַרצע אייַלבּירטן וואָלט פיינט געקראָגן דאָס פּאַלק פֿון דיַ וויַיסע אייַלבּירטן. מיר אָבער דענקען בעסער פֿון זיי מכּוח דעם ענין, וויַיל מיר שטייען העכער פֿון זיי אויף אַזוי ׳פיל, אויף וויפֿיל דיַ געטער שטייען העכער פֿון אונז. פּאַרן מענטשן, וואָס זעט נאָר איין טייל פֿון אַלע זאַכן, איז דאָס שלעכטס–שלעכטס. פּאַר גאָט אָבער, וואָס פּאַרשטייט אַלץ, איז דאָס שלעכטס–גוטס. דאָס העסלעכע איז אָן ספֿק העסלעך אוּן ניט שיין, אָבער, אויב אַלץ וואָלט געווען שיין, וואָלט דאָס גאַנצע ניט געווען שיין. הייַנט עס, אַז ס׳איז גוט, וואָס ס׳איז פּאַראַן שלעכטס, וויַ ס׳האָט שוין דערוויַזן דער צווייטער פּלאַטאָן, וואָס איז גרעסער פּונם ערשטן.

ע ו ו ק ר ַ י ט. לאָ׳מיר רעדן מיט מער ערנסט. דאָס שלעכטס איז שלעכט ניט פּאַר דער וועלט: איר קאָן גאָרנישט שאָדן, וויַיל דיַ האַרמאָניע קאָן ניט חרוב ווערן. דאָס שלעכטס שאָדט בלוֹיז דעם שלעכטן, וואָס טוט עס אוּן וואָס האָט געקאָנט עס ניט טאָן.

ק א ט א. איך שווער ביַי יופּיטער, ס׳איז אַ גוטער געדאַנק!

ע ו ו ק ר י ט. דיַ וועלט איז אַ טראַגעדיע פּון אַ גלעזענעם דיכטער. גאָט, וואָס האָט זיַ באַשאַפֿן, האָט יעדן פּון אונז אָנגעמערקט זיין ראָל. אויב ער ווילַ, דו זאָלסט זיין אַן אַרעמאַן, אַ מלך אָדער אַ הינקעדיקער, פּילַ אויס וואָס בעסער דיַ ראָל פּון דער פּערזאָן, וואָס דיר איז אויסגעקומען צו שפּילן.

נ י ק י א ס. בכּן, דאַרף דער הינקעדיקער אין דער טראַגעדיע הינקען, וויַ העפּעסטאָס. זאָל דער משוגענער זיין משוגע, וויַ אַיאַקס, יאָל דיַ פּאַרשייטע פּרוי באַנייען דעם פּאַרברעך פּון פּעדראַ, דער פּאַרראָטער דאַרף פּאַררעטן, דער רמאי—שוויַנדלען, דער גזלן–הרגענען; אוּן בעת דיַ פּיעסע וועט זיין אויסגעפּירט ביַזן סוֹף, וועלן דיַ אַלע אַרטיסטן: מלכים, צדיקים, בלוטיקע טיַראַנען, הייליקע

בתולות, פאַרשייטע נקבות, גרויסמוטיקע בירגער און שענדלעכע מערדער–זיי אַלע וועלן באַקומען פונם דיכטער אַ גלייכן דאַנקבאַרן חלק.

ע ו ק ר י ט. דו מאַכסט אַ תל פון מיין געדאַנק, ניקיאַס, און פאַרוואַנדלסט אַ שיין מיידל אין אַ מאוסער גאָרגאָנע. ס׳פאַרדריסט מיך אויף דיר, וואָס דו פאַרשטייסט ניט דעם עצם מהות פון דיַ געטער, דו ווייסט ניט דיַ אייביקע געזעצן.

ז ע נ א ט ע מ י ס. און אין, מיינע פריינט, איך גלויב, אַז ס׳איז טאקע פאַראַן שלעכטס און גוטס ממש. אָבער כ׳בין אינטערעסירט, אַז יעדער מענטשלעכער טאַט, אפילו דער קוש פון יהודה פון קאריאָט פאַרמאָגט אין זיך אַ קערנדל אַזוינס, וואָס קאן קריגן תקון. דאָס שלעכטס ברענגט צו דער ענדגילטיקער רעטונג פון דער מענטשהייט. אין דעם זינען שטאַמט עס פון גוטס און פאַרמאָגט דיזעלבע מעלות. דיַ קריסטן האָבן דאָס אַזוי שיין אויסגעדריקט אין דער מעשה מכוח אָט דעם רויטהאָריקן מאַן, וואָס האָט פאַרראַטן זיין האַר און געגעבן אים אַ קוש, און מיט דעם טאַט האָט ער פאַרזיכערט דיַ רעטונג פון דיַ מענטשן. אין דענק, אַז אייניקע פון פאַוולוסעס תלמידים פילן צום אומגלויקלעכסטן פון יעזוסעס שלוחים אַן אומגערעכטע און אומזיסטע שנאה, זיי נעמען ניט אין אַכט, אַז דעם קוש פון יהודה האָט אַליין יעזוס פאָרויסגעזאָגט און לויט זייער אייגענער ליערע איז אָט דער קוש זיי נויטיק אויף אויסצוליידן דיַ מענטשן. און אויב יהודה וואָלט ניט געווען באַקומען דעם בייטל מיט דיַ דריסיק זילבערנע שקלים, וואָלט גאָטס חכמה געווען אָפגעלייקנט, זיינע כוונות וואָלטן פאַרפאַלן גיין און דיַ וועלט וואָלט זיך אומקערן צום שלעכטס, צו אומווויסנהייט, צום טויט.

מ א ר ק ו ס. גאָטס חכמה האָט פאָרויסגעזען, אַז יהודה, וואָס איז געווען פריי צו געבן אָדער ניט געבן דעם פאַרעטערישן קוש, וועט אים פאָרט געבן. און יהודהס פאַרברעך איז אויף אַזאַ אופן געווארן דער ווינקלשטיין פאַרן וווּנדערבאַרן בנין פונם תקון פאַר דער וועלט.

ז ע נ א ט ע מ י ס. כ׳האָב נאָר וואָס מיט דיר געריעדט, מאַרקוס, גלייך, וויַ איך גופא וואָלט געגלויבט, אַז דיַ גאולה פון דער מענטש-

הייט איז פֿאַרגעקומען אַ דאַנק דעם געקרייצטן יעזוס. אינדערמיטן אָבער האָב איך מסכים געווען מיטן קריסטלעכן גענאַנק, נאָר כדי בעסער צו באַווייזן דעם טעות פון דן יענקע, וואָס גלויבן, אז יהודה איז אויך אייבּיק פֿאַרמשפט. יאָ. אין מיינע אויגן איז יעזוס בלויז דער פֿאָרלויפער פון באַזילידן און וואַלענטינוס און וואָס איז שייך דעם סוד פון תקון, וועל איך, טייערע פריינט, אויב איר זיינט נייגעריק צו הערן, דערציילן, וויַ דאָס איז אינדערמיטן פֿאָרגעקומען אויף דער ערד.

דן יעסט האָבן מכּסים געווען אויפן וווּנק.

אין זאַל זיינען אַריין צוועלף וונגע מיידלעך. וויַ דן אַטענער בתולות מיט דן הייליקע קאָרבן פון דער געטין צערעס–האָבן זיי געטראָגן אויף דן קעפּ קאָרבן מיט מילגרוימען און עפּל. זיי זיינען אַריין מיט לייכטע טריט, באַגלייט פון קלאַנגען פון אַן אומגעזעענער פלייט. זיי האָבן אַוועקגעשטעלט דן קאָרבן אויפן טיש, דן פלייט איז אַנטשוויגן געוואָרן, און זענאָטאָמיס האָט ווידער גערעדט:

– בעת דן עוונאָיע, גאָטס געדאַנק, האָט באַשאַפן דן וועלט, האָט זי אָפּגעגעבן דן מלאכים, זיי זאָלן געווועלטיקן אינבער דער ערד. דן דאָזיקע האָבן אָבער נית געהיט דן רייניקייט, וואָס פאַסט פאַר רעגירער. דן טעכטער פון דן מענטשן זיינען געווען שיינע, מלאכים האָבן זיי דערזען, באַפאַלן זיי און באַהעפט זיך מיט זיי. פון דן חתונות איז געבוירן געוואָרן אַ בייזע אומה, וואָס האָט באַדעקט דן ערד מיט אכזריותע און אומגערעכטיקע מעשים און דער שטויב פון דן וועגן האָט געטרונקען דאָס אומשולדיקע בלוט. עוונאָיע, גאָטס געדאַנק, האָט דאָס אַלץ געזען, זי האָט זיך באַדאַכט און ס׳האָט זי באַפאַלן אַ שווערער אומעט:

– אָט דאָס האָב איך אָפּגעטאָן!–האָט זי געזיפצט, אַראָפּקוקנדיק אויף דער ערד.–איך בין שולדיק, וואָס מיינע אָרעמע קינדער מוזן פירן אַזאַ ביטערן לעבן. זייערע ליידן איז מיין פֿאַרברעך און איך וועל עס אויסקויפן. אַליין גאָט, וואָס דענקט בלויז דורך מיר, וואָלט נית ביכלת געווען צו אומקערן זיי זייער ערשטע ריינקייט. דאָס, וואָס איז אָפּגעטאָן, איז פֿאַרפאַלן, דן שאַפונג בלייבט שוין אויף אייבּיק נית קיין געלונגענע. אָבער איך, לכל הפחות, וועל שוין

ניט פֿאַרלאָזן מיינע באַשעפענישן. אויב איך קאָן ניט מאַכן, זיי זאָלן זיין גליקלעך, ווי איך, קאָן איך אָבער זיין אומגליקלעך, ווי זיי. כ׳בין באַגאַנגען אַן עולה, וואָס איך האָב זיי פֿאַרקערפֿערט אין נידערקע גופים, וועל איך זיך אויך פֿאַרקערפֿערן אין אַזאַ גוף און וועל גיין לעבן צווישן זיי.

נאָכדעם איז עוונאָיע אַראָפּ אויף דער ערד און האָט זיך פֿאַרקערפֿערט אין די געדערים פון אן ארגיענישער פֿרוי. זי איז געבוירן געוואָרן אַ קליינע און אַ שוואַכע און האָט געקראָגן דעם נאָמען: „העלענא". זי איז אינגיכן אויסגעוואַקסן, איז געוואָרן לייב און שיין און האָט געוועקט ליידנשאַפֿטלעכע פֿאַרלאַנגען מער פון אַלע פרויען, ווייל אַזוי האָט זי געוואָלט, אַז איר שטאַרבלעכער גוף זאָל אַליין אירלעבן די שענדלעכסטע לוסט. זי איז אַרייניגע־ פאַלן אין די הענט פון פֿאַרדאָרבענע און אויסגעלאַסענע מענטשן. זי האָט געטאָן אַלע מאוסטע עבֿרות און גוואַלדיקע פֿאַרברעכנס, כדי אויסצוקויפן די הטאים פון אַלע אויסגעלאַסענע און פֿאַרפּירטע. מיט איר שיינקייט האָט זי חרוב געמאַכט פעלקער, כדי גאָט זאָל קאָנען מוחל זיין די זינד פון דער וועלט. און קיינמאָל איז דער הימלשער געדאַנק, קיינמאָל איז עוונאָיע ניט געווען אַזוי באַלײַבט, ווי אין יענע טעג, וען אין געשטאַלט פון אַ פרוי האָט זי געזנדיקט מיט העלדן און מיט פֿאַסטוכער. די דיכטער האָבן געפילט איר געטלעכקייט, דערפאַר פלעגן זיי זי מאָלן אַזאַ רויקע, דערהויבענע און פֿאַטאַלע, דערפֿאַר פלעגן זיי צו איר אויסרופן: „רויקע נשמה, ווי רויקער ים!"

אויף אַזאַ אופן האָט עוונאָיע פון רחמנות וועגן איבערגעלעבט לייד און פיין. זי איז געשטאָרבן. און די איינווינער פון אַרגאָס באַווייזן אַלעמען איר קבר. זי האָט באַדאַרפט ווינסן פון טויט נאָך אַ לעבן, וואָס איז פול געווען מיט הנאה, און באַדאַרפט האָט זי פאַרזוכן די ביטערע פרוכט, וואָס זי האָט פֿאַרזייט. אָבער נאָך דעם, ווי זי האָט זיך אַרויסגערינסן פונם צעפּוילטן גוף, וואָס האָט געהייסן „העלענא", האָט זי זיך פֿאַרקערפֿערט אין געשטאַלט פון אַן אַנדער פרוי און ווידער זיך מקריב געווען אויף שאַנד און באַליידיקונגען. און וואַנדלענדיק אַזוי פון גוף צו גוף, נעמט זי אויף זיך די זינד

פון דער וועלט. און אָט דעם קרבן ברענגט זיך ניט אומזיסט. זיך איז פֿאַרבונדן מיט אונז קערפֿערלעך, זיך האָט לײַב און זיך פֿלאָגט זיך צוזאַמען מיט אונז, וועט זיך אויסלייזן אי זיך אי אונז, און אוֹוף איר ווייסער ברוסט וועט זיך אונז ברענגען בשלום צום הימל, וואָס וועט אויפֿסניי באַזיגט ווערן.

הערמאָדאָר. דיַ מעשה איז מיר נישט אומבאַקאַנט. ס׳גע־דענקט זיך מיר, מ׳האָט דערציילט, אַז אין איינע פון אירע אײַבער־וואַנדלונגען האָט דיַ געטלעכע העלענאַ געלעבט ביים שטערנזעער סימאָן, בעת טיבעריוס איז געווען קיסר, נאָר כ׳האָב תמיד געטראַכט, אַז זיך האָט געזונדיקט ניט ווי לנדיקערהייט און, אַז דיַ מלאכים האָבן זיך אַרײַנגעצויגן אין זייער חטא.

זענאָטעמיס. הערמאָדאָר, ס׳איז אמת, מענטשן, וואָס זיי־נען ווייניק באַקאַנט מיט דיַ מיסטעריעס־סודות, מייַנען, אַז דיַ אומע־טיקע עוונאָיע האָט ניט מכפּים געווען זינדיקן. אָבער, אויב דאָס וואָלט געווען, וויַ זיי מיינען, וואָלט עוונאָיע ניט געווען קיין זינדי־קע ערלייזערין, דער קרבן, וואָס איז באַדעקט מיט אונזער שמוץ, דער ברויט, וואָס איז אָנגעוואַפֿנט מיט ווייַן פון אונזער שאַנד, דיַ אָנגענעמע מתנה, דער באַדייטנדיקער געשאַנק, דער פייער־קרבן, וואָס טראָגט זיינע רויכן צו גאָט. וועט זיי וואָלטן ניט געווען קיין פרייוולקע, אירע זינד, וואָלטן זיי ניט געקאָנט זיך פֿאַרוואַנדלען אין מעשים־טובים.

קאַלקראַטעס. צי ווייסט מען ניט, זענאָטעמיס, אין וועלכן לאַנד, אונטער וועלכן נאָמען, אין וועמעס לײַבן געשטאַלט לעבט איצט אָט דיַ דאָזיקע העלענאַ, וואָס וועלט תמיד ווידער געבוירן.

זענאָטעמיס. אַנטפלעקן דעם דאָזיקן סוד קאָן נאָר דער חכם, קאַלקראַטעס, און דיַ חכמה געהערט ניט צו דיכטער, זיי לעבן אין דער פשוטער וועלט פון פֿאַרמען און האָבן הנאה, ווי קינדער, פון קלאַנגען און נאַרישע בילדער.

קאַלקראַטעס. באַליידיק ניט דיַ גיכטער, זענאָטעמיס, זיי האָבן לײַב דיכטער. דיַ ערשטע געזעצן האָבן אַליין דיַ אומשטאַרב־לעכע פֿאַרגעלייענט אין לײַד, און דיַ נביאות פון דיַ גיכטער–דאָס זיינען פֿאָעמען. דיַ דיכטערישע הימנען קלינגען אָנגענעם פאַר דיַ

הימלשע אויערן. און ווער ווייסט דאָס ניט, אַז די דינסטער זיינען טרעפער און ס׳איז פון זיי גאָרנישט ניט פֿאַרהוילן. איך אַליין בין אַ דינסטער, אַ געקרוינטער מיט די לאָרבער פון אַפּאָלאָ, און איך וועל אַלעמען אַנטפלעקן די לעצטע פאַרקערפערונג פון הלע־אַ. די אומשטאַרבלעכע איז נעבן אייך: זי זעט אונז און מיר זענען זי. באַטראַכט אָט די פרוי, וואָס האָט זיך אָנגעלענט אויף די קישנס פון איר בעט, אַזאַ שיינע און פֿאַרטרוימטע, אירע אויגן זיינען פֿול מיט טערערן און די לינפן וואַרטן אויף קושן. ס׳איז זי! שיין ווי אין די צייטן פון פריאַמוס, אין די צייטן פון דער בלינדזקער אַזיע. עוונאַיע טראָגט אינצט דעם נאָמען טאַיס.

פֿילינאַ. וואָס זאָגסטו, קאַליקראַטעס, אונזער טאַיס האָט געקענט פֿאַרינס, מענעלאַאָס און די אַכעער, וואָס האָבן מלחמה געהאַלטן בייַ אילי־אָן? זאָג, טאַיס, דער טראָיאַנער פערד איז געווען אַ גרויסער?

אַריסטאָבולאָס. ווער רעדט דאָ פון פֿערד?

— כ׳האָב זיך אָנגעזויפט, ווי אַ פראַקיער!—האָט אויסגעשריען לערעאַס.

און ער איז אַרונטערגעפאַלן אונטערן טיש.

קאַליקראַטעס האָט אויפגעהויבן זיין כוס:

— אויב מיר וועלן טרינקען פון יאוש, וועלן מיר שטאַרבן אָן נקמה.

דער אַלטער קאָטאַ איז געשלאָפן און זיין הוילער קאָפּ האָט זיך לאַנגזאם געשאָקלט אינבער זיינע בריידע אַקסלען.

דאָריאָן איז פון אַ צייט געווען שוין, דאַכט זיך, אויפגערעגט, ניט קוקנדיק אויף זיין פילאָזאָפישן מלבוש. וואַקלענדיק האָט ער זיך געגענט צום געלעגער פון טאַיס:

— טאַיס, איך האָב דיך ליב, הגם ס׳איז נידעריק פאַר מיר צו ליבן אַ פרוי.

טאַיס. פֿאַרוואָס האָסטו מיך ביז אַהער ניט געליבט?

דאָריאָן. ווייל איך בין געווען נייכטער.

טאַיס. אָבער איך, מיין פרייַנט, האָב נאָך אויסער וואַסער,

גאָרנישט נית גענומען אין מיין מויל, דערלויב מיר דערציילן דיך נית ליב האבן.

דאריאָן האָט אָבער מער גאָרנישט נית געוואָלט הערן, ער איז אַוועק צו דראָזע, וואָס האָט אים גערופן מיטן בלויק, געוואָלט אים אָפנעמען בייַ אים חברטע. זענאָטעמיס האָט פאַרנומען דאָס באַפרייַטע פלאַץ און האָט אַ קוש געטאָן טאַס אין דיַ ליפן.

טאַיס. כ׳האָב געמיינט, אַז דו ביסט חשובער.

זענאָטעמיס. איך בין פולקום און דיַ פולקומע ווייסן נית פון קיין געזעצן.

טאַיס. דו האָסט דען קיין מורא נית טמא מאַכן דיַ נשמה אין דיַ אָרעמס פון אַ פרוי?

זענאָטעמיס. דער גוף קאָן פאָלגן דעם פאַרלאַנג און דיַ נשמה קאָן בלייבן אומבאַרירט.

טאַיס. אַוועק פון מיר! כ׳ווילל מ׳זאָל מיך ליב האָבן מיטן גוף און מיט דער נשמה. אָט דיַ אַלע פילאָזאָפן זיינען אכתע בעק! דיַ לאָמפן האָבן זיך אויסגעלאָשן איינס נאָכן אַנדערן. דער בלייבער טאָג וואָס איז דורכגעדרונגען דורך דיַ שפאַלטן פון דיַ פאָרהאַנגען, האָט באַשיינט דיַ בלאַס־בלויע פנימער און דיַ אָנגע־שוואָלענע אויגן פון דיַ געסט. אַריסטאָבולאָס איז מיט צוזאַמענגע־דריקטע פויסטן אַנידערגעפאַלן נעבן כערעאָסן און האָט אין שלאָף געזידלט זיינע פערד־יונגען. זענאָטעמיס האָט אַרומגענומען דיַ צע־שוויבערטע פילינאַ. דאריאָן האָט אויפן נאַקעטן האַלז פון דראָזע געגאָסן טראָפנס וויין. וויַ רובינען האָבן זיי זיך אַראָפגעקייקלט פון דער ווייסער ברוסט, וואָס האָט זיך געווויגט פון געלעכטער, און דער פילאָזאָף האָט זיי געשלונגען גלייך פונם פייכטן לייב. עווקריט האָט זיך אויפגעהויבן, אַנידערגעלייגט דיַ האַנט נינקאַסן אויף דער פלייצע און אַוועקגעפירט אים ווייט אין זאַל.

— פריינט,—האָט ער אים שמייכלענדיק געזאָגט,—אויב דו טראַכטסט עפעס, זאָג, מכוח וואָס טראַכטסטו?

— איך טראַכט, אַז דיַ ליבע פון אַ פרוי איז דער גאָרטן פון אַדאָנים.

— וואָס ווילסטו דערמיט זאָגן?

— ווייסט דען נישט, עווקריט, אז די פרויען פלאנצן אלע יאר קליינינקע גארטנס אויף זייערע טעראסעס און אין וואזאנעס, אנגעפילט מיט לוים, זעצן זיי צווייגן לכבוד דעם געלויבטן פון וועניג? די דאזיקע צווייגן גרינען אביסל ציים און דערנאכדעם וועלקן זיי.

— וואס מאכט עס אויס, ניקאס, ס'איז א משוגעת זיין צוגעבונדן צו דעם, וואס פארשווינדט.

— אויב די שיינקייט איז בלויז א שאטן, איז דער פארלאנג— א בלינד. און וואס פאר א משוגעת איז צו פארלאנגען די שיינקייט? איז דען נישט בעסער, אדרבא, דאס פארבייגייענדיקע זאל אוועקגיין צו דעם, וואס דויערט נישט, און דער בלינד זאל איינשלינגען דעם לויפנדיקן שאטן?

— ניקאס, מיר דאכט, אז דו ביסט א קינד, וואס שפילט אין ביינדלעך. גלויב מיר: זיי פריי! נאר אויף אזא אופן קאן מען זיין א מענטש.

— וויאזוי קאן דער מענטש זיין פריי, עווקריט, בעת ער האט א קערפער?

— וועסט דאס תיכף זען, מיין זון. דו וועסט באלד זאגן: עווקריט איז געווען א פרייער מענטש.

דער אלטער האט גערעדט. אנגענעדיק זיך אויף א זייל פון פארפיר, און זיין געזיכט איז געווען אינגאנצן באלויכטן מיט די ערשטע באגינען-שטראלן. הערמאדאר און מארקוס האבן זיך גענעטס צו זיי, געשטעלט זיך נעבן ניקאס און ניט אכטונג געבנדיק אויף די ארומיקע געשרייען און געלעכטער, האבן זיי זאלבאפערט געשמועסט וועגן געטלעכע ענינים. עווקריט האט גערעדט אזוי קלוג, אז מארקוס האט אים געזאגט:

— דו ביסט ראוי צו דערקענען דעם אמתן גאט.

עווקריט האט געענטפערט:

— דער אמתער גאט איז ביים חכם אין הארצן. דערנאכדעם האבן זיי גערעדט וועגן טוים.

— איך ווייל,—האט געזאגט עווקריט,—אז דער טויט זאל מיך טרעפן, בעת איך פארריכט אלע מיינע פעלערן און בין אויפמערקזאם צו אלע מיינע פליכטן. איך וועל אויפהויבן צום הימל מיינע

ריינע הענט און וועל זאָגן צו דיר געטער: „אייערע בילדער, געטער, וואָס איר האָט געשטעלט אין מיין נשמה, האָב איך נישט פאַרשוועכט. כ׳האָב זיי באַהאָנגען מיט מיינע געדאַנקען, וויז מיט קרענק, גיר־ליאַנדעס און קרוינען. כ׳האָב געלעבט אין הסכם מיט אייערווילן. כ׳האָב גענוג געלעבט".

און רעדנדיק אַזוי, האָט ער געהויבן דיר הענט צום הימל און זיין גזיכט האָט געשטראַלט אַ באַלויכטנס.

אויף אַ ווייל האָט ער זיך פאַרטראַכט. דערנאָכדעם ווידער אָנגעהויבן צו רעדן מיט גרויסער שמחה:

— רייס זיך אָפּ פון לעבן, עווקריט, ווי אַ רייפער אייבערס, וואָס פאַלט פון בוים, דאַנקענדיק דעם בוים, וואָס האָט אים געטראָגן און דיר ערד, וואָס האָט אים געשפייזט.

בייַ דיר רייד האָט ער אַרויסגעצויגן פון אונטערן קלייד אַ בלויזן מעסער און אַריינגעשטאָכן זיך אין ברוסט אַריין.

דו, וואָס האָבן אים אַרומגערינגלט, האָבן אַלע צוזאַמען געפאַפט אים פאַר דער האַנט, אָבער דער שארף פונם מעסער האָט דורכגעשטאָכן דאָס האַרץ. עווקריט איז געווען אין דער אייבערקער־ד. הערמאָדאָר און ניקיאַס האָבן אָפּגעכראָגן דעם בלאַסן און פאַר־בלוטיקטן קערפער און אַוועקגעלייגט אים אויף איינעם פון דיר היסב־בעטן, בעת דיר שארפע אויסגעשרייען כון דיר פרויען, דעם געמורמל פון דיר אויפגעוועקטע געסט און דיר תאוהדיקע זיפצן, וואָס האָבן זיך געשטיקט אין דיר שאָטנס פון דיר טעפּיכער. דער אַלטער קאָטאַ, וואָס האָט זיך אויפגעכאפט פון זיין גרינגן זעלנערישן שלאָף, איז שוין געשטאַנען נעבן בר־מנן, באַטראַכט דיר ווונד און געשריגן:

— זאָל מען אַ רוף טאָן מיין מעדיקער אַריסטעוס!

ניקיאַס האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ:

— עווקריט איז שוין ניטאָ מער. ער האָט געוואָלט שטאַרבן, אָט ווי אַנדערע ווילן לעבן. ער האָט אזוי, ווי מיר אַלע, געפאָלגט זיין שטאַרקן פאַרלאַנג. און איצט איז ער שוין געלויכן צו דיר גע־טער, וואָס האָבן קיין שום פאַרלאַנג נישט.

קאָטאַ האָט זיך אַ קלאַפּ געטאָן אויבערן שטערן:

— שטאַרבן! נעמען אוּן פֿאַרוועלן שטאַרבן דעמאָלט, בעת מ׳קאָן נאָך צוּ נוץ קומען דער מלוכה, ס׳אַראַן אומזין!

טאַיִס אוּן פּאַפּנוטיוס זיינען בּעת מעשה געשטאַנען דיְ גאַנצע צייט אייגס נעבּן אַנדערן אומבאַוועגלעכע, שטומע, דיְ הערצער פֿוּל מיט עקל, פחד אוּן האָפענונג.

פֿלוצים האָט דער מאָנאַרך אָנגעכאַפּט דיְ שפּילערין פֿאַר דער האַנט אוּן, טרעטנדיק מיט אירן אינבער דיְ שפּורע, וואָס האָבּן זיך דאָ געוואַלגערט, אינבער דיְ איינגעלעבטע פּאַרלעך, מיט דיְ פּיס אין זויין אוּן בלוט, זיְ אַרויסגעפּירט אויף דער גאַס.

אינבער דער שטאָט אירן אויפֿגעאַנגען אַ ראָזער טאָג. אויפן איינזאַמען וועג זיינען פּוּן בּיידע זייטן געשטאַנען שטאָלצע זיילן אוּן אין דער ווייט האָט אינבער אַלץ געהערשט דער גלאַנצנדיקער קיילעך פּוּן אַלעקסאַנדערס קבר. אויף דיְ גראַניט־טראָטוּאַרן האָבּן זיך דאָ אוּן דאָרט געוואַלגערט אָפּגעפּלאַקטע קרענץ אוּן אויסגעלאָשענע פאַקלען. אין דער לופט האָט זיך געפּילט דער פּרישער אָטעם פּוּנם ים. פאַפּנוטיוס האָט מיט עקל אַראָפּגעריסן פּוּן זיך דיְ רייכע בּגדים אוּן געטראָטן מיט דיְ פּיס דיְ אַראָפּגעפאַלענע שמאַטעס.

— האָסט געהערט, וואָס זיי רעדן, מיין טאַיס,- האָט ער אויסגעשריגן,—זיי האָבּן אויסגעשפּיגן אַלע זייערע משוגעתן אוּן אומווירדיקייטן. זיי האָבּן דעם געטלעכן שעפּער פאַרלעפּט צום שטן אין גיהנם אַריין, אומפאַרשעמט אָפּגעלייקנט גוטס אוּן שלעכטס, געלעסטערט יעזוסן אוּן געלויבט יהודהן פּוּן קאַריאָט. אוּן דער אומווירדיקסטער פּוּן זיי אַלע, דער שאַקאַל פּוּן דיְ פּינסטערניש, דיְ פֿאַרשמעקטע חיה, דער אַריער, וואָס איז פּוּל מיט טימל אוּן טויט, האָט אויפגעפּנט דאָס מויל, וויְ אַ קבר. מיין טאַיס, דו האָסט געזען, וויְ דיְ עקלדיקע ווערעם זיינען געקראָכן צוּ דיר אוּן דיך פֿאַרוּמריניקט מיט זייער קלעפּיקן שווייס; דו האָסט געזען, וויְ דיְ מנוולים זיינען אינגעשלאָפּן בּיי דיְ פּיס פּוּן זייערע קנעכט; דו האָסט זיי געזען, דיְ בהמות, וויְ זיי הבּן זיך געפּאַרט אויף דיְ טעפּיכער, וואָס זיינען געווען איינגעשמירט פּוּן מייקענען; האָסט געזען, וויְ דער אַלטער הכר־דעה האָט פאַרגאָכן זיין בלוט, וואָס איז נאַסער פּוּנם וויין, וועלכער האָט זיך געגאָסן בּעתן מצלייט; האָסט געזען,

ווי ער האָט שפּורעהייט זיך געווארפן נאָך דער אָרגיע אין דן אָרעמס פון יעזוס קריסטוס. זאָל זיין געלויבט גאָטס נאָמען! דו האָסט דערזען דן זינד און דו האָסט זיך דערוווסט, אַז זי איז אומ־ווירדיק. טאַיס, טאַיס, טאַיס! דערמאַן דיך אָן דן משוגעתן פון דן דאָזיקע פילאָזאָפן און זאָג: ווילסטו דען ווילדעוועט מיט זיי צוזאַמען? דערמאַן זיך דן אָנבלאָזקן, דן תנועות, דעם געלעכטער פון זייערע חשובע חברטעס, אָט דן צוויי אויסגעלאַסענע און שלעכטע מאַלפּעס, דערמאַן זיך און זאָג: ווילסטו בלייבן אָט אַזאַ ווי זיי?

טאַיס האָט מיט אַ האַרץ פול מיט עקל צו דער דאָזיקער גאַכט דערפּילט דן גלייכגילטיקייט און דן געמיינקייט פון דן מאַנס־בילן, דן רשעות פון דן פרויען, דן שווערקייט פון אָט דן שוהן, און געזאָגט זיפצנדיק:

— איך בין שטאַרבלעך מיד, מיין פאָטער! וווּ זאָל איך געפּי־נען רוּ? כ׳פּילן, אַז ס׳ברענט מיר דאָס געזיכט, דער קאָפּ איז פּוטט, דן הענט זיינען מיר אַזוי מיד, און כ׳וואָלט קיין כוחות נישט געהאַט צו נעמען דאָס גלעזל, אויב מ׳וואָלט דערצו באַדאַרפט בלויז אויס־שטרעקן דן האַנט.

פאַפנוטיוס האָט אַ קוק געטאָן אויף איר מיט רחמנות:

— זיי מוטיק, מיין שוועסטער, דן שעה פון רו קומט פאַר דיר, אַ לייכטיקע, אַ ריינע, ווי דן נעפּלען, וואָס הויבן זיך איבער דן גאָרטנס און דן וואַסערן.

זיי האָבן גענענט זיך צום הויז פון טאַיס און געזען שוין דן שפּיצן פון דן קאַשטאַנען און טערפּענטין־ביימער, וואָס האָבן אַרום־גערינגלט דעם גראָס פון דן נימפעס. פון אונטער דן וועגט האָבן דן ביימער געגלאַנצט, באַדעקטע מיט טויִ, און געצויגערט פון פרי־מאָרגנדיקן וויגטל. דער לייזיקער פלאַץ, וווּ זיי זיינען איצט ge־שטאַנען, איז געווען ארומגערינגלט מיט סטאַטועס און זיילן; אין דן עקן זיינען אין אַ האַלבקיילעך געשטאַנען דאָרט בענק פון מאַרמאָר. טאַיס איז אַ מאָטע אַנידערגעפאַלן אויף אייגער פון דן בענק. דער־נאָכדעם האָט זי, אויפהויבנדיק אויפן מאָנאַך איר אומרויקן בליק, געפרעגט:

— וואָס דאַרף מען טאָן?

— מ׳דאַרף,–האָט געענטפערט דער מאָנאַך,–גיין מיט דעם, וואָס אין געקומען נאָך דיר. ער רייסט דיך אָפּ פון דער וועלט, ווי דער ווייגערטנער רייסט אָפּ דאָס הענגל ווייגטרויבן, וואָס וואָלט פּויל אויפן בוים, און טראָגט עס אונטערן פּרעס, כּדי צו פּאַרוואַנדלען אים אין דופטיקן וויין. הער: צוועלף שעה גאַנג פון אַלעקסאַנדריע צו מעריב צו, נעט וויט פונם ים, אין פּאַראַן אַ נזירים־הויז פּאַר פרויען. די תקנות פון יענעם הויז זיינען מוסטערהאַפּט, ס׳וואָלט געווען אַ מצוה אינערלייגן זיי אויף לירישע לידער און זיי זינגען אונטער דער באַגלייטונג פון האַרפּעס און טאַמבורינען. מ׳קאָן זיכער זאָגן, אַז די פרויען, וואָס פאָלגן יענע תקנות, טרעטן אויף דער ערד און דערגרייכן מיטן קאָפּ צום הימל. זיי פּירן אויף דער וועלט אַ לעבן פון מלאכים. זיי ווילן זיין אָרעם, כּדי יעזוס זאָל זיי ליבּ האָבן, ענליותדיק–כּדי ער זאָל קוקן אויף זיי, און אומשולדיק–כּדי ער זאָל זיי נעמען פאַר כלות. ער באַזוכט זיי יעדן טאָג אין געשטאַלט פון אַ געטנער מיט באָרוויסע פּיס, מיט אויסגעשטרעקטע אָרעמס, אָט אַזוי, ווי ער האָט זיך באַוויזן דער הייליקער מרים אויפן וועג צום קבר. און אָט וועל איך דיך היינט טאַקע אָפּפירן אין יענעם נזירים־הויז, מיין טאַיס, דו וועסט זיין צופֿרידן מיט די דאָזיקע הייליקע מיידלעך און דו וועסט פּירן מיט זיי אַ הימליש לעבן. זיי וואַרטן אויף דיר, ווי אויף אַ שוועסטער. אויף דער שוועל פון קלויסטער וועט די פרומע אַלבינאַ, זייער מוטער, געבן דיר דעם קוש פון שלום און וועט דיר זאָגן: „זיי באַגריסט, מיין טאָכטער!“

די שפּילערין האָט אַ געשריי געטאָן אַ פּאַרחדושטע:

— אַלבינאַ, די טאָכטער פון די צעזאַרס, דאָס אייניקל פון קיסר קאַרוס!

— יאָ, זי! אַלבינאַ, וואָס איז געבוירן אין פּורפּור און האָט אָנגעטאָן איצט אַ האָריק לייבל. זי, די טאָכטער פון מלאכים, האָט זיך דערהויבן צו זיין די דינסט פון יעזוס קריסטוס. זי וועט זיין דיין מוטער.

טאַיס איז אויפגעשטאַנען און האָט געזאָגט:

— טאָ פּיר מיך אין הויז פון אַלבינאַ.

און פאַנוטיוס האָט, פאַרענדיקנדיק זיין נצחון, געזאגט:

— געווײַס וועל איך דיך אָפּפֿירן אַהין און דיך פֿאַרשפּאַרן אין אַ קאַמער, וווּ דו וועסט באַווײַנען דיינע זינד. וווּיל ס׳פּאַסט ניט דו זאָלסט דיך צוזאַמענמישן מיט די טעכטער פֿון אַלבינאַ, אײדער דו וועסט אָפּוואַשן דיין גאַנצן שמוץ. אין וועל פֿאַרחתמענען דיין טיר און אַ גלײַקלעכע וועסטו אין דיין געפענגעניש וואַרטן כּיט טערערן, אַז יעזוס אַלײן זאָל קומען צעברעכן די חתימה, וואָס אין וועל לײגן. דאָס וועט זיין אַ סימן, אַז ער האָט דיר מוחל געווען. צווייפל ניט, ער וועט קומען, טאַיס. און מיט וואָס פֿאַר אַ צאַפּל וועט צאַפּלען דיין נשמה, וועַן דו וועסט דערפֿילן, אַז זיין שטראַלנדיקע האַנט האָט אָנגערירט דיינע אויגן אויף אויסצוטרינקענען זייערע טערערן!

טאַיס האָט וויידער אויפֿגעהויבן:

— פֿיר מיך, מיין פֿאָטער, אין הויז פון אַלבינאַ.

מיט אַ פֿרייַלעך האַרץ האָט פּאַפּנוטיוס זיך אַרומגעקוקט אויף אַלע זייטן און דערלויבט זיך הנאה האָבן פון גאָטס באַשעפענישן. זיינע אויגן האָבן מיט פֿאַרגענעגן געטרונקען גאָטס ליכט און עפּעס אַזעלכע נייע וונטעלעך האָבן געפּאָלעט אים אין פּנים אַריין. פּלוצים האָט ער אויף אײנעם פון די פֿלאַש־וונקלען דערקענט די קלײנע טיר, וואָס האָט געפֿירט צו טאַיס אין הויז אַריין. ער האָט אַ טראַכט געטאָן, אַז אָט די שפּיצן פון די ביימער, וואָס געפּעלן אים אינצט אַזוי, באַשיינען דעם גאָרטן פון דער קירטיזאַנקע, און ער האָט זיך פֿאַרגעשטעלט די אַלע אומריינע מעשׂים, וואָס האָבן דאָרט מטמא געמאַכט די גרינגע און ריינע לופֿט, און זיין נשמה איז פּוצ געוואָרן מיט יאוש, און ביטערע טערערן האָבן זיך אַ גאָס געטאָן פון זיינע אויגן.

— טאַיס,—האָט ער געזאָגט,—לאָמיר אַנטלויפֿן, ניט אַרומקוקן זיך אפֿילו. נאָר מיר טאָרן ניט לאָזן נאָך זיך די מכשירים, די עדות, וואָס האָבן אָנטייל געהומען אין דיינע פֿרינערדיקע פֿאַרברעכנס: די דאָזיקע דיקע פּאָרהאַנגען, די בעטן, די טעפּיכער, די אוּרנעס מיט בשמים, די לאָמפּן, וואס שרייען וועגן דיינע עוולות. וונלסטו, אַז די ניט־גוטע, די בייזע רוחות, וואָס געפֿינען זיך אין זיי, זאָלן אויפהויבן און אַוועקטראָגן אָט די אַלע פֿאַרברעכערישע כּלים, און

זיי זאָלן לויפן נאָך דיר בין אין מדבר אַריין? ס׳איז קיין ספק נישט, אַז דיַ שדים נוצן אויס דיַ אַלע שענדלעכע טישן און אומריינע געלעגערס, מענטשן זענען דעמאָלט, ווי זיי באַווײַזן זיך, רעדן, לויפן אינעם דער ערד אין פלינען אין דערלויפטן. זאָל פֿאַרטילקט ווערן דאָס, וואָס איז געווען אַן עדות פון דיין שאַנד. אייל זיך, טאַוס, כל זמן דיַ שטאָט שלאָפֿט, באַפֿויל דיינע קנעכט, זיי זאָלן אויף דער מיט פון אָט דעם פלאַץ פאַנאַנדערלייגן אַ פלאַקער, אויף וועלכן מיר וועלן פאַרברענען אַלע אומווירדיקע רייכקייטן, וואָס דיין הויז פֿאַרמאָגט.

טאַוס האָט מסכים געווען.

— טו וואָס דו ווילסט, מיין פֿאָטער,—האָט זיַ געזאָגט.—כ׳ווייס, אַז אין דיַ אומבאַוועגלעכע זאַכן, אין דיַ דוממים, לעבן אָפֿט פֿאַרשיידענע רוחות. איינקע פון דיַ כלים רעדן בייגאַכט, קלאַפן פון צייט צו צייט אָדער שיינען אָפּ מיט אַ קלייענעם לייכט, וויַ סיגנאַלן פֿייערלעך. ס׳איז נאָך אָבער גאָרנישט! האָסט, מסתמא, באַמערקט, פֿאָטער, ביים אַרייגאַנג אין גראָט אויף רעכטס אַ סטאַטוע פון אַ נאַקעטער פרוי, וואָס קלייבט זיך באָדן. האָב איך איינמאָל מיט מיינע אייגענע אויגן געזען, ווי דיַ סטאַטוע האָט, ווי אַ לעבעדיקע, אַ קער געטאָן דעם קאָפּ און באַלד וידער געשטעלט זיך ווי תמיד. כ׳בין פֿאַרגליווערט געווארן פון שרעק. כ׳האב דערציילט ניקוַאסן פון אט דעם נס, האט ער געלאַכט, ס׳איז זיכער אבער, אַז עפּעס אַ כּשוף לינגט באַהאַלטן אין אט דער סטאַטוע, ווייל איינער אַ דאַלמאַטער האט געפּילט צו איר אַ גלוטיקן חשק, בעת צו מיר, צו מיין שיינקייט, איז ער געווען גלייכגילטיק. אודאי האב איך געלעבט צווישן פֿאַרכשופטע זאַכן און בין געווען אין אַ גרויסער סכנה. ווייל אט האבן אַלע געזען דיַ אייזערנע סטאַטוע, וואס האבן דערשטיקט מענטשן אין זייערע ארעמס! און דאך איז אַן עברה צו פֿאַרניכטן אַזוי פּיל טייערע ווערק, וואס זיינען אַזוי קונציק געמאַכט געווארן, און אויב מ׳וועט פֿאַרברענען מיינע גאַרדינען און טעפּיכער, וועט עס זיין אַ גרויסער שאדן. פֿאַראַן צווישן זיי זעלטענע שיינקייטן-ווונדערלעכע פֿאַרבן. דאָ, וואס האבן זיי מיר געשענקט, האבן געווינס זייער טייער פֿאַר זיי באַצאלט. איך האב אויך בעכערלעך,

סטאַטועס און בילדער, וואס קאסטן אומגעהייער פיל. איך מיין, אַז מע טאר זיי נישט פאַרנישטן. אבער דער איז קלאר, וואס ס׳איז נוי־טיק צו טאן, טו, וואס דו ווילסט, פאטער.

רעדנדיק אַזוי, איז זי נאכגעגאַנגען נאכן מאנאַך ביז אין דער קליינער טיר, וווּ ס׳פלעגן תמיד הענגען אַזוי פיל גירלאַנדעס אין קרענץ. געעפנט די טיר האט זי געהייסן דעם וועכטער צוזויפרופן פון הויז אַלע קנעכט. פיר אינדיאַנער, אנפירער פון די קינדן, האבן זיך באַווּזן די ערשטע. אַלע פיר זיינען זיי געווען גלײַך און בלינד אויף איין אויג. טאַיס האט געהאט פיל פאַרגעניגן, וואס איר האט זיך איינגעגעבן צוקלייבן אַלע פיר קנעכט פון איין ראַסע און מיט איין און דעם זעלבן מום; איר האט עס געקאסט פיל מי. יעדער מאל, וואס זיי האבן דערלאַנגט צום טיש, האבן זיי אַרויסגערופן נייגעריקייט ביי די גאסט, דערביי פלעגט זיי טאַיס נוישן צו דער־ציילן זייער לעבנס־געשיכטע. איצט האבן זיי געוואַרט און געשווינגן. נאך זיי זיינען באַלד געקומען זייערע געהילפן. דערנאכדעם זיינען געקומען די דינער פון די פערדשטאַלן, די יעגער, די טרעגער, די פוסגייער מיט די אייזערנע מוסקעלעס, צווישן גערטנער, באַוואַק־סענע מיט האר, ווי פריאָפאַס, זעקס נעגערס, דריי קנעכט פון גרי־כנלאַנד: איינער פון זיי איז אַ גראַמאַטיקער, דער צווייטער—אַ דיק־טער, דער דריטער—אַ זינגער. זיי אַלע האבן זיך געשטעלט אין אַ שורה אויפן פלאַץ, ביז ס׳זיינען אונטערגעקומען די נייגעריקע נע־גערינס נישט די גרויסע קיילעכדיקע אויגן און בריייטע אפענע מיי־לער. צום סוף האבן זיך באַווּזן פינף שיינע שקלאַפינס, זיי זיינען געגאַנגען אומצופרידן, פאַררישט די דעקטישער און לאַנגזאַם גע־שלעפט די פיס, וואס זיינען געווען פאַרשמידט אין דינע גאלדענע קייטן. נאך דעם, ווי זיי האבן זיך אַלע פאַרזאַמלט, האט זיי טאַיס אנגעווּזן אויף פאַפנוטיזן און געזאגט:

— טוט אַלץ, וואס דער מענטש וועט אייך באַפוילן, ווייל גאסט גייסט רוט אויף אים, און אויב איר וועט אים נישט פאלגן וועט איר אלע פאַלן טויטע.

זי האט באמת געגלויבט, אַז די הילפיקע פון מדבר זיינען בכח שפאַלטן די ערד און אַרייגטרייבן די זינדיקע אין אפגרונט.

פֿאַפּנוטיוס האט אפּגעשיקט דעם פּרויען און צוזאמען מיט זיי דעם גרינכישע קנעכט, וואס זיינען ענלעך געווען צו פּרויען, און האט זיך געוענדעט צו דעם אַלע אינערעקע:

— ברענגט האלץ אַהער אויף דער מיט פּלאַץ, לייגט פּאַנאַנדער אַ גרויסן פּלאַקער און ווארפט אריין ניט־אינערגעקלעבענער הייט אַלץ, וואס ס׳גיפּנט זיך אין שטוב און אין גראט.

פּאַרחדושטע האבן זיי זיך ניט געריכט פון אָרט, און מיטן בליק זיך אנגעפרעגט ביי זייער האַרצן, זי האט אבער געשווינגן. און זיי האבן זיך צוזאַמענגעדריקט, געשטאַנען האַרט אייגער נעבן אַנדערן און געצווייפלט, געטראַכט, אַז ס׳איז אַ שפּאַס.

— טוט וואס מ׳הייסט אייך,—האט געזאגט דער מאנאַך.

איינער פון זיי זיינען געווען קריסטן, זיי האבן פּאַרשטאַנדן דעם זינען פונם באַפעל און זיינען אוועק אין הויז נאך האלץ און נאך פּאַקעלן. די אינערעקע האבן מיט פּאַרגעניגן געטאן דאס, וואס יענע טוען, וויל, זייענדיק ארעם, האבן זיי פיינט געהאַט עשירות און געוואַוויינקסטע נטיה אויף חרוב צו מאַכן. וען זיי האבן שוין פּאַנאַנדערגעלייגט דעם פּלאַקער, האט פּאַפּנוטיוס געזאגט צו טאַיס:

— כ׳האב איין רגע, פרוי, געטראַכט צו אנרופן אַ נאמען פון אַ וואסער ניט איז אַלעקסאַנדריער קלויסטער (אויב ס׳איז דא בכלל פּאַראַן כאטש איינער, וואס איז נאך ניט פּאַרשוועכט געווארן דורך די ווילדע צריער און איז ווערט צו טראגן דעם נאמען קלויסטער) און אפּגעבן אים דיין גוטס, ער זאל עס צעטיילן פּאַר אלמנות, און דער פּאַרפּרעכערישער פּאַרמעגן זאל פּאַרוואַנדלט ווערן אין אַ צדקה. אבער דער עדאַנק איז געווען ניט פון גאט און כ׳האב אים אפּגעשטויסן, וויל די געלעבטע פון יעזוס קריסטוס וועלן זיין באַליידיקט, אַז מ׳וועט זיי אָפּשענקען דאָס אומריינע האָב און גוטס. טאַיס, אַלץ צו וואָס דו האָסט זיך צוגעריכט, דארף אומקומען אויפן פּייער ביזן לעצטן שנירל. די אַלע מאַנטלען, דעקטיכער, וואס האבן געזען מער קושן איידער קנייטשן אויפן אויבערפלאַך פונם ים, וועלן אײַצט אדאַנק דעם אויבערשטן, דערפילן, וויַ ס׳קושט זיי בלויז דער פייער־פלאַם. אייל זיך, קנעכט! נאך מער האלץ! נאך מער פייער!

אוּן דוּ, פּרוֹ, גיי אַריין אין דיין הויז, טו אוֹיס דיינע אומריינע
קלייִדער אוּן בעט אוֹיס, וויְ א נדבה, ביי אייִ פֿון דיינע שקלַא־
פּנס אָט דיְ טונק, וואָס יענע טוט אָן, בעת זיְ ריינקט דיְ דיְלן.

טאַס האָט געפֿאָלגט. בעת דיְ אינדיאַנער זיינען געשטאַנען
אוֹיף דיְ קנִי אוּן געבלאָזן אוֹיף דיְ קוילן, האָבן דיְ נעגערס גע־
וואָרפֿן אין פֿלאַקער קאַסטנס פון עלפֿאַנטביין, פֿון מוטערפּערל אוּן
פון טענענבוֹים, פון וואַנען עס זיינען געפֿאַלן קרוינען, גיְרלי־אַנדעס
אוּן דיאַדעמעס. דער רויך האָט זיך אויפֿגהויבן צום הימל מיט א
טונקעלן זייל, פונקט וויְ דער רויך פון אַמאָניקע מזבחות. דערנאָך
דעם האָט דער פייער זיך פֿאַנאַנדערגעברומט, וויְ א ווילדע חיה, אוּן
דיְ פֿלאַמען האָבן אָנגעהויבן פּרעסן דאָס טייערע גוּטס. דיְ דינער
האָבן נאָך דרייסטער געאַרבעט. זיי האָבן צופּרידענע געטראָגן אַהער
דיְ רייכע טעפּיכער, דיְ מיט זילבער אוֹיסגעגייטע דעקטיכער, דיְ
טייערע גאַרדינען, געשלעפּט דיְ שווערע טישן, שטולן, קושנס, דיְ
בעטן מיט דיְ גאָלדענע צוקאָפּנס. דריי געזונטע עטאָפּן זיינען גע־
קומען צו לויפֿן, טראָגנדיק אין דיְ אָרעמס דְ געאַרבעטע סטאַטועס
פון דיְ נימפעס, אוּן ס׳האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס האָבן דריי גרוֹ־
סע מאַלפּעס געפֿאַנגען לעבעדיקע פרויען. אוּן בעת דיְ נאַקעטע
שיינע פֿאָרמען פון דיְ נימפעס האָבן זיך צעבראָכן אוֹיף שטיקלעך,
אַרויספֿאַלנדיק פון דיְ הענט פון דיְ דאָזיקע ברואים, האָט זיך פון
ערגעץ דערהערט א זיפֿץ.

אין דער זעלבער רגע איז אַריין טאַס. אירע צעלאָזטע האָר
זיינען אַראָפּגעפֿאַלן, וויְ לויפֿנדיקע שטראָמען, זי איז געווען באָרווּיִס,
אָנגעטאָן אין א מאוסער גראָבער טונק, וואָס האָט באַריִרט בלוֹיז
איר קערפּער אוּן דערפון אַליין שוין געווען אנגעזאַפּט מיט געטלע־
כע לַיידנשאַפֿטן. הינטער איר איז געגאַנגען א באַבערדיקטער געריט־
נער. ער האט געטראגן אַן עלפֿאַנטביינערנעם עראָס, וואס האט זיך
פֿאַרפֿלאַנטערט אין זיין צעלאָזטער בארד.

טאַס האט א ווונק געטאן צום דינער ער זאל זיך אפשטעלן,
צוגעגאַנגען צו פֿאַנומיזן און האט אים אנגעווּיזן אויפן קליינעם
געטל:

— מיין פאטער,—האט זי געפרעגט,—דאַרף מען אים אוֹיך אַרייִ־

וואַרפן אין פייער? ס׳איז אַן אַלטע אַנטיק־אַרבעט און קאסט אויף גאָלד הונדערט מאל מער, איידער עס וועגט. ס׳איז אַן עברה עס זאָל גיין לאבוד, ווייל ס׳וועט קיינמאל אויף דער וועלט נישט זיין קיין קונסטלער, וואס זאָל זיין ביכלת מאַכן אַזאַ שיינעם עראָס. נעמט אין אַכט, פאטער, אַז דאס דאזיקע קינד איז די ליבע און מ׳דאַרף מיט דעם נישט באַגיין זיך שלעכט. גלויב מיר: ליבּ האבן איז אַ מצוה, און אויב איך האב געזונדיקט, איז דאס נישט דורך דער ליבע, נאר קעגן איר, כ׳וועל קיינמאל נישט באַדויערן די מעשים, וואס זי האט געצוווּנגען מיך צו טאן, אדרבא, איך באַוויין דאס, וואס איך האב געטאן קעגן איר ווילן. די ליבע דערלויבט נישט דער פרוי אפגעבן זיך דעם, וואס קומט נישט אין איר נאמען. אט דערפאַר דאַרף מען זי ערן. קוק, פאַפנוטיוס, וויַ שיין דער קליינער עראס איז, וויַ ליבּ ער באהאַלט זיך ביים גערטנער אין בארד. אייגנמאל האָט ניקאַס, וואָס האָט מיך דעמאָלט געלעבט, אים מיר געבראַכט און געזאָגט: „ער וועט דיר דערציילן פון מיר". אָבער ער, דער שטיפער, האָט מיר דערציילט גאָר פון איינעם אַ יונגן מאַן, וואָס איך האָב געקענט אין אַנטיאָכיע און דוקא קיין וואָרט מיר נישט געזאָגט וועגן ניקאַסן. פאָטער, געניג רייכקייטן זיינען שוין אויף דעם דאָזיקן פלאַקער. פאַרהיט דעם דאָזיקן עראָס און גיב אים אָפּ ערגעץ אין אַ קלויסטער. די, וואָס וועלן אים דערזען, וועלן אומקערן זייער האַרץ צו גאָט, וויַל די ליבע האָט אַ טבע צו דערהויבן זיך ביז צו הימלשע געדאַנקען.

דער גערטנער האָט שוין געטראַכט, אַז דער קליינער עראָס איז נצול געוואָרן, האָט ער צו אים געשמייכלט. וויַ צו אַ קינד. אָבער פאַפנוטיוס האָט אַרויסגעריסן די סטאַטוע ביים קנעכט פון די הענט, אַ שליידער געטאָן זיַ אין פּיער אַריין און אויסגעשרִיגן:

— ער איז געווען ביי ניקיאַסן אין די הענט, דאָס אַליין איז גענוג, ער זאָל אַלץ אַרום פאַרסמען.

דערנאָכדעם האָט ער אָנגעזומען פולע הענט מיט טייערסטע קליידער, פורפור־מאַנטלען, גאָלדענע סאַנדאַליעס, קאַמען, באַרשטן, שפיגלען, לאָמפּן, האַרפן און לירעס און האָט אַלץ גצוואָרפן אויפן פלאַקער, וואָס איז געווען מוראדיקער איידער דער שייטערהויפן פון

סאַרדאַנאפאל, בעת מעשה האָבן דיַ קנעכט, שוין פֿאַרשפּורטע פון דער פריי־לעכער צעשטערונגס־אַרבעט, מיט געשרייען און ברומערייען געטאַנצט דאָ אַרום אונטערן רעגן פון אַש און פונקען.

איינע נאָך דיַ אַנדערע האָבן דיַ אויפֿגעוועקטע שכנים געעפֿנט דיַ פענסטער, זיך געריבן דיַ אויגן און געוואָלט זיך דערווײַסן פֿון וואַנען גייט דאָס אַזאַ רויך. האַלב נאַקעט זיינען זיי אַרויס אויפן פּלאַץ און גענענט זיך צום פּלאַקער.

— וואָס קאָן דאָס באַדייטן?—האָבן זיי געטראַכט.

צווישן זיי זיינען געווען סוחרים, וואָס טאָגס פֿלעגט ביי זיי קויפֿן כסדר אירע שטאָפֿן און פֿאַרפומען, דיַ דאָזיקע האָבן איצט אויסגעצויגן זייערע טרוקענע און געלע קעפ און געוואָלט פאַרשטיין, וואָס דאָ קומט פֿאָר. אויסגעלאַסענע יונגען, וואָס האָבן זיך צוריק־געקערט פון נאַכט־שמחות, זיינען געגאַנגען פאַרבייַ מיט זייערע קנעכט. מיט דיַ קרענץ אויף דיַ קעפ אָנגעטאָן, אין דיַ בריטע מאַנטלען, האָבן זיי זיך איצט דאָ אָפּגעשטעלט און פאַרהדושטע הויך געשריגן. דער נייגערקער המון, וואָס האָט געהאַלטן אין וואַקסן, האָט זיך אינגיכן דערוווסט, אַז טאַיס, אונטער דער ווירקונג פונם גלח פאַפנוטיוס, פאַרברענט איר רייכן פאַרמעגן און קלייבט זיך אַוועק־גיין אין אַ נזירים־הויז.

דיַ סוחרים האָבן געטראַכט:

— טאַיס פאַרלאָזט דיַ שטאָט, מיר וועלן איר מער גאָרנישט גיט קאָנען פאַרקויפן. ס׳איז אַ מורא! וואָס וועט זיין מיט אונז, אַז זיַ וועט אַוועק? דער דאָזיקער מאָנאַך האָט איר פאַרדרייט דעם קאָפּ. ער מאַכט אונז חרוב. פאַרוואָס דערלויבט מען אים טאָן, וואָס ער וויל? ס׳זיינען דאָך פאַראַן געזעצן. צי ס׳זיינען ניטאָ מער קיין שופטים אין אַלעקסאַנדריע? דיַ דאָזיקע טאַיס האָט קיין רחמנות ניט, ניט אויף אונז, ניט אויף אונזערע אַרעמע וויבֿער און קינדער. דאָס, וואָס זיַ טוט, איז אַן עולה. מ׳דאַרף זיַ צווינגען בלייבן דאָ אין שטאָט.

דיַ יונגע לייט פון זייער זייט האָבן געטראַכט:

— אויב טאַיס זאָגט זיך אָפּ פון ליבע און שפּילעריין, איז אַ סוף צו אונזערע סאַמע טייערסטע פאַרגענגנט. זיַ איז געווען דער

שענסטער כבוד, דאָס גלײַק פון אונזער טעאַטער. זײ אײז געווען דײַ פרייד אַפילו פון דײַ, וואָס האָבן זײ איין מאָל נײט געלײבט. דײַ מאַנסביל־לן האָבן זײ לײב געהאַט אינם געשטאַלט פון אַנדערע פרויען. אין אַלע קושן אײז געווען טאַיס, ווייל זײ אײז דײַ ליידנשאַפט פון אַלע ליידנשאַפטן, אוּן דער איינער געדאַנק בלויז, אַז זײ עטעמט, אײז דאָ צווישן אונז, האָט אונז דערוועקט צו פאַרגענגנס.

אזוי האָבן געטראַכט דײַ יונגע, אוּן איינער פון זיי, וואָס האָט געהייסן קעראָן אוּן געהאַלטן אַמאָל טאַיס אין זיינע אָרעמס, האָט איצט געוואַלט געשריגן אוּן געלעסטערט דעם גאָט יעזוס קריסטוס. דער גאַנצער המון האָט געראכנט, אַז טאַיס טוט אַן עולה.

— ס׳אײז שענדלעך אַנטלויפן!

— אַ מאוסער פאַרראַטן!

— זײ נעמט בײ אונז אָפּ דעם בײַסן ברויט!

— זײ טראָגט אַוועק מיט זיך דעם גדן פון אונזערע טעכטער.

— זאָל זײ, לכל הפחות, באַצאָלן פאַר דײַ דיאַדעמען, וואָס כ׳האָב אײַר פאַרקויפט!

— אוּן דײַ זעכציק בגדים, וואָס זײ האָט בײ מיר באַשטעלט!

— זײ אײז אַלעמען אַ בעל־חוֹבֿ!

— ווער וועט אָן אײַר שפּילן אײַפּיגעניאַן, עלעקטראַן אוּן פּאָליק־סענאַן, דער שיינער פּאָליבּיאָס אַפילו וועט זיך נײט פאַרגלייכן מיט אײַר.

— ס׳וועט וועלן אומעטיק צו לעבן, וועלן אײַרע טירן וועלן זיין פאַרשלאָסן.

— זײ אײז גיוווען דער העלער שטערן, דײַ לײבע לבנה פונם אַלעקסאַנדריער הימל.

דײַ באַווסטע בעטלער פון שטאט, בלינדע, הינקעדיקע אוּן פאַ־רַאַלטיקער האָבן זיך פאַרזאַמלט אויפן פלאַץ אוּן געקלאָגט:

— ווי אַזוי וועלן מיר לעבן, וועלן טאַיס וועט אונז נײט שפּייזן מער. מיט דײַ ברעקלעך פון אײַר טיש האָבן זיך געניערט יעדן טאָג צוויי הונדערט אומגלויבלעכע, אוּן אײַרע געלײבטע, וואָס פלעגן אַרויס־גיין פון אײַר באַפרידיקטע, פלעגן אונז וואַרפן פאַרבייגייענדיק גנַא־צע הויפנס מיט געלט.

דײַ גבירים, וואָס זיינען געווען דאָ צווישן עולם, האָבן געברומט

אוּן געשריגן, געשטויסן זייערע שכנים, געשאפן וואָס מער אומאָרד־
נונג, כדי צו קאָנען אין טומל אַריינגנבנען עפּעס פון דעם טייערע חפּציב.
נאָר דער אַלטער טאַדעוס, וואָס האָט געהאַנדלט מיט וואָל פון
מילעטאָס אוּן מיט לײַן פון טאַראַנט אוּן וואָס טויס איז אים שול־
דיק געווען אַ סך געלט, בלויז ער איז געשטאַנען אַ שטילער אוּן
קוקנדיק אַזוי אָן אַ זייט, האָט ער געגלעט זיין צינק־בערדל אוּן,
דאַכט זיך, מכוח עפּעס געטראַכט. לסוף איז ער צוגעגאַנגען צום
יונגן קעראָן, אַ צו געטאָן אים פּאַרן אַרבל אוּן אים געזאָגט:
— דו, דער אויסדערוויילטער פון טאָס, שיינער האַר, באַווייז
זיך אוּן דערלאָז מיט, אַז אַ מאַנאַך זאָל זיך ביי דיר אָפּנעמען.
כ׳שווער ביי פּאָלוק אוּן זיין שוועכטער, ער וועט דאָס מיט
סאָן—האָט אויסגעשריגן קעראָן—כ׳וועל באַלד רעדן מיט טאָס.
כ׳וועל זיך מיט באַרימען, איך דענק, זי וועט מיך בעסער פאָלגן
איידער אָט דעם בופלאַק, וואָס איז אויסגעשמירט אין פּעך. לאָזט
אַ וועג, אַ וועג, איר, מנוולים!
אוּן אָפּשטויסנדיק מיטן פויסט די מאַנסביללן, אומווַארפנדיק די
אַלטע פרויען, טרעטנדיק מיט די פּיס די קלייניע קינדער, האָט ער
דערגרייכט בזיז צו טאָס אוּן אָפּגעפּירט זי אָן אַ זייט.
— דו, שיינע,—האָט ער צו איר געזאָגט,—קוק מיך אָן, דער־
מאָן זיך אוּן ענטפער מיר, זאָגסט זיך דען באמת אָפּ פון לעבן?
פאַנוטיוס האָט אָבער זיך געווארפן צווישן טאָס אוּן קעראָן.
— אומריינער,—האָט ער אויסגעשריגן,—האָב מורא פאַרן טויט!
אויב דו וועסט זי אָנרירן, וועסטו שטאַרבן. זי איז אַ הייליקע, זי
בעהערט שוין צו גאָט!
— אַוועק פון דאַנען, בופלאַק,—האָט אים געענטפערט דער
דערצאָרנטער יונגער מאָן,—לאָז מיך רעדן מיט מיין פרייַנט, ווען
נישט, כאָפּ איך פאַר דער באָרד דיין מאוסן גוף אוּן שלעפּ אים אין
פייער אַריין, וווּ כ׳וועל דיך אָפּברענען, ווי אַ ווורשט.
אוּן ער האָט אויסגעצויגן זיין האַנט צו טאָס.
אָבער פאַנוטיוס האָט אים אָפּגעשטויסן מיט אַן אומדערווארטער
קראַפט, אַזוי, אַז ער האָט זיך אַ וואַקל געטאָן אוּן איז אַנידערגעפאַלן
האַרט ביים פלאַקער אויף די ארומיקע קויילן.

בעת מעשה איז טאַדעוס אומגעגאַנגען פון איינעם צום צווייטן, בעצויגן דן קנעכט ביי דן אויערן, געקושט דן הענט ביי דן האַרן און אַלעמען אָנגעריצט אויף פאַפנוטיוסן. ער האָט שוין צוזאַמענגעקלויבן אַ קליינע מחנה מענטשן, וואָס זיינען פעסט געגאַנגען אויפן מאָנאַך. קנראָן האָט זיך אויפגעהויבן פון דער ערד. זיין געזיכט איז געווען שוואַרץ, דן האָר אויסגעברענט און ער האָט זיך געשטיקט פון רויך און פון כעס. לעסטערנדיק דן געטער, האָט ער זיך אַ לאָז געטאָן צוזאַמען מיט דער מחנה, הינטער זיי האָבן זיך געשלעפט דן בעטלערס, וואָס האָבן געשראָקן מיט זייערע שטעקנס. פאַפנוטיוסן האָט מען תיכף אַרומגערינגלט פון אַלע זייטן מיט אויסגעשטרעקטע פויכטן, מיט אויפגעהויבענע שטעקנס און מיט וילדע אויסגעשרייען:

– צו דן ראָבן דעם מאָנאַך, צו דן ראָבן!

– ניין, וואַרפט אים אין פייער, בראָט אים אַ לעבעדיקן!

פאַפנוטיוס האָט געכאַפט טאַיס, זיין טייער געוונַנס, און זן געדריקט צום האַרצן.

– אומריינע נפשות–האָט ער געדונערט מיט זיין שטים,–דערוועגט זיך נית אַרויסצורייסן דן טויב ביי גאָכט אַדלער. טוט בעסער דאָס, וואָס דן דאָזיקע פֿרוי טוט, און בייט אויס אייער שמוץ אויף גאָלד. זאָגט זיך אָפּ, וון זן, פון דן פאַלשע גיטער, אינער וועלט איר געווען כלומרשט, וואָרים, אינדעראמתן, געווען טיק זיי איבער אייך. איילט זיך! דער טאָג איז נאָנט און גאָטס געדולד ווערט שוין מיד. האָט חרטה, טוט תשובה, וויינט און בעט גאָט. גייט אין דן וועגן פון טאַיס. פאַראַסט אייערע עברות, וואָס זיינען אַזוי גרויס וון אירע. וער פון אייך, אַן ארעמער, צי א רייכער, א סוחר, א זעלנער, אַ קנעכט, צי א באַווויסטער בירגער האָט דן העזה זאָגן פאַר גאָט, אַז ער איז בעסער פון אַן אויסגעלאַסענער פרוי? איז אַלע זיינט נית מער, וון לעבעדיקער שמוץ און נאָר דורך אַנס א דאַנק גאָטס חסד ווערט איר פלוצים אָט–דאָ נית פאַרוואַנדלט אין קיין ברודיק–קויטיקע בלאָטעס.

בעת ער האָט געערעדט, האָבן פלאַמען געשפריצט פון זיינע אויגן. ס׳האָט זיך געדאַכט, אַז הייסע פייער–פונקען האָבן זיך געשאָטן

פון זיין מויל. און דאָ, וואָס האָבן אים אַרומגערינגלט, דאָבן, נישט וועלנדיק, אים געמוזט הערן.

אָבער דער אַלטער טאַדעוש האָט נישט געפּטרט קיין צייט אומזיסט. ער האָט אָנגעקלאַבן שטיינער און מושלען פון אויסטערן אין באַהאַלטן אין דאָ פאַלדן פון זיין קלייד. נישט האָבנדיק קיין העזה וואַרפן אַליין, האָט ער בשתיקה זיי צעטיילט דאָ בעטלערס. באַלד האָבן אָנגעהויבן פלינען שטיינער און איין מושל האָט פאַרוווּנדעט פאַפנוטיזן אין שטערן. דאָס בלוט, וואָס איז גערונען אויבערן בריל־נעם געזיכט פונם קדוש, איז, ווי נייע טויף־וואַסער, געפאַלן טראָפּ־וויז אויפן קאָפּ פון דער פרוי דער בעל־תשובה. און דער מאָנאַך האָט געדריקט טאַיס אין זיינע אָרעמס. איר צאַרטע הויט האָט זיך געריבן אָן זיין האַרטהאָריקן לייבל און געפילט האָט זי, ווי ס׳לויפט איר דורך אויבערן לייב אַ ציטער פון שרעק און כחד.

אין דער זעלבער רגע האָט אַ פיין געקליידטער מאַן מיט אַ לאָרבער־קראַנץ אויפן שטערן דורכגעריסן זיך אַ וועג צווישן דעם אויפגערודערטן המון און האָט געשריגן:

— באַרוקט אייך, באַרוקט אייך, דער מאָנאַך איז מיינער אַ ברודער.

דאָס איז געווען ניקאַס. ער האָט נאָר וואָס פאַרמאַכט דיַ אויגן דעם פילאָזאָף עווקריט, און גייענדיק אינצט אַהיים, האָט ער באַמערקט דעם פלאַקערנדיקן שייטער, טאַיס, וואָס איז געווען אָנגע־טאָן אין גראָבן וואָלענעם מאַנטל, און דעם שיער נישט פאַרשטיי־נערטן פאַפנוטיזן.

— גענוג, זאָג אים אייך, האָט רחמנות אויף מיין אַלטן חבר.— אָבער ניקאַס, וואָס איז געווינט געווען צו פירן אייגלע פילאָזא־פישע געשפרעכן, האָט נישט פאַרמאָגט דעם מעכטיקן אומפעט, וואָס קאָן אָפשטעלן דעם המונישן גייסט. מ׳האָט אים לחלוטין נישט געהערט. אַ האָגל פון שטיינער און מושלען איז געפאַלן אויפן מאָנאַך, וועל־כער האָט צוגעדעקט טאַיס מיט זיין קערפער און געלויבט דעם חסד פון גאָט, וואָס גלעט אים מיט דיַ דאָזיקע וווּנדן. ניקאַס האָט פאַר־לוירן דיַ האָפענונג איינצושטיל̈ן דעם עולם און מציל צו זיין זיין פריינט מיט קראַפט אָדער מיט רייד. און ער האָט געהאַט באַשלאָסן

לאָזן דיִ געטער, וועמען ער האָט אַזוי ווייניק געגלויבט, זיי זאָלן טאָן ווי זיי ווילן. תיכף אָבער איז אים אַרויף אויפן זינען אויסנוצן אַ המצאה, צו וועלכער ער האָט זיך דערטראַכט בלויז דערפאַר, וויל ער האָט געקוקט אויף מענטשן פון אויבן אַראָפּ.

ער האָט אָפּגעבונדן פונם גאַרטל דעם בייטל, וואָס איז געווען אויפן ותרנישן שטייגער אָנגעפילט מיט גאָלד און זילבער, געלאָזט זיך לויפן צו דיִ, וואָס האָבן געוואָרפן דיִ שטיינער, און געקלונגען מיט דיִ מטבעות פאַר זייערע אויערן. דערצערנטע האָבן זיי לכתחילה גאָרנישט ניט באַמערקט, אָבער ביסלעכווייז האָט דער קלאַנג פונם גאָלד אָפּגעוועדט זייערע בליקן און זייערע אָפּגעשוואַכטע הענט האָבן אויפגעהערט צו דראָהען פאַפנוטיוסן. דערזעענדיק, אַז ער האָט צוגעצויגן זייערע אויגן און זייערע נשמות, האָט ניקיאַס אויפגעפנט זיין בייטל און גענומען וואַרפן אין עולם גאָלדענע און זילבערנע מטבעות. דיִ סאַמע להוטע האָבן אָנגעהויבן זיי אונטערצוקלייבן. דער פילאָזאָף איז געווען גלייקלעך פון זיין ערשטן ערפאָלג און האָט אָנגעהויבן צו וואַרפן אויף לינקס און אויף רעכטס דינארס און דראַכמעס. דיִ מטבעות האָבן געקלונגען אויפן ברוק און דער מון האָט זיך אַלאָז געטאָן זיי כאַפּן. בעטלערס, קנעכט און סוחרים האָבן איינס אינבערן אַנדערן געפּויזעט אינבער דער ערד, בעת דיִ פּאַטריציער, וואָס זיינען געשטאַנען אַרום קעראָנען, האָבן אָנגעקוקט דיִ שפּיל און שיער ניט געשטאָרבן פאַר געלעכטער. קעראָן גופא האָט פאַרגעסן זיין גאַנצן צאָרן, זיינע חברים האָבן גערייצט דעם מון, וואָס איז אומגעקראָכן אינבער דער ערד, געגאַנגען אין געוועט, אָנגעמערקט גבורים, און ביי יעדן געשלעג אָנגערייצט דיִ אומגלייקלעכע, ווי הינט, איינעם אויפן צווייטן. ווען איינעם אַ הינקעדיקן האָט געלונגען כאַפּן אַ דראַכמע, האָבן פריילעכע אויסגעשריייען גזהילכט ביז אין הימל אַריין. דיִ יונגע מענטשן גופא האָבן געגומען וואַרפן געלט און אינגיכן איז דער גאַנצער פּלאַץ געווען באַדעקט בלויז מיט אַן אומגעהייער־ער צאָל פּלייצעס, וואָס האָבן אונטערן רעגן פון מטבעות זיך צוזאַמענגעשטויסן, ווי כוואַליעס פון אַ ברויזנדיקן ים. פאַפנוטיוסן האָט מען אינגאַנצן פאַרגעסן.

ניקיאַס איז צוגעלאָפן צו אים, צוגעדעקט אים מיט זיין מאַנטל

אוּן אִים צוּזַאמען מִיט טַאיִס אָפּגעפּירט אִין אַ הינטערגעסל, ווּוּ קיי־
נער האָט זיי נִיט פֿאַרפֿאָלגט. אַ שטיק צייט זיינען זיי געלאָפֿן שוויי־
גנדיק־שטיל, דערנאָכדעם, אַז דִי ספּנה אִיז אינגאַנצן אַרִיבּער, האָבּן
זיי אָנגעהויבּן גיין לאַנגזאַמער אוּן נִיקאַס האָט זיך געוועדעט צו
זיי מִיט אַן אומאָטיק־שמייכלענדיקער שטִים:

— הייסט דאָס, אַ סוֹף. פלוטאָן נעמט אִין געפֿענגעניש פּראָ־
זערפּינאַן, אוּן טַאיִס אִיז גרייט אַוועקגיין ווייט פוּן אונז מִיט מיין
שטרענגן פּריינט.

— ס׳אִיז אמת, נִיקאַס,—האָט געענטפֿערט טַאיִס,—אִיך בִּין מיד
אוּן קאָן מער נִיט לעבּן מִיט אַזוֹינע מענטשן, ווִי דו, שמייכלענדיקע,
פֿאַרפוּמרטע, לִיבּלעכע אוּן זעלבסטצופֿרידענע. כ׳בִּין מאָט פוּן אַלץ,
ווָאס אִיך וויים, אוּן אִיך גיי זוכן דאָס אומבאַוווסטע. כ׳האָב דער־
פֿילט, אַז דִי פּרייד אִיז קיין פּרייד נִיט אוּן אָט־אָ דער מענטש
לערנט מיך, אַז דִי אמתע פּרייד אִיז אִין לִיידן. כ׳גלוֹיב אִים, ווייל
ער פֿאַרמאָגט דעם אמת.

— אוּן אִיך, פּריינדלעכע נשמה,—האָט געענטפֿערט נִיקאַס,
שמייכלענדיק,—אִיך פֿאַרמאָג דִי אמתן. ער האָט בלוֹיז איין אמת—
אִיך האָב אַלע. אִיך בִּין רייכער פוּן אִים, נאָר בעצם בִּין אִיך דער־
פוּן נִיט געווָאָרן נִיט תקיפּער אוּן נִיט גלִיקלעכער.

אוּן, זעענדיק, אַז דער מאָנאַך וואַרפט אוֹיף אִים פלאַמענדיקע
בלִיקן, האָט ער געזאָגט:

— טייערער פאַפנוטיוס, מיין נִיט, אַז אִיך קוק אוֹיף דִיר, ווִי
אוֹיף אַ מאָדנעם צִי אינגאַנצן זינלאָזן מענטשן. אוּן ווען אִיך פאַר־
גלייך מיין לעבּן מִיט דיינעם, ווייס אִיך נִיט וועמעס אִיז בעסער.
אָט באַלד וועל אִיך נעמען אַ באָד, ווָאס קראָבּלעך אוּן מִירטאַלע
וועלן מִיר צוגרייטן, כ׳וועל אִיבּערבייסן מִיט אַ פלִיגל פוּן אַ פאַזאַן,
דערנאָכדעם וועל אִיך צום הונדערטן מאָל דורכלייענען אַ וואָסער
נִיט אִיז מעשה פוּן אַפּיללעוס, צִי אַ טראַקטאַט פוּן פאָרפִּריוס. אוּן דו,
דו וועסט זיך צוריקקערן אִין דיין קאַמער, וועסט קנִיען, ווִי אַ גע־
האָרכזאַמער קעמל אוּן אִין אָוונט וועסטו איינשלִינגען אַ פּאָר טרוקע־
נע קרייטעכצער אָן אייל. נו, אִיז ווָאס, מיין לִיבּער! טוענדיק אוּנ־
זערע פאַרשיידענע, כלוֹמרשט, אַרבעטן, פאָלגן מיר ביידע אייניעם אוּן

דעם זעלבן געפיל, דעם איינצינקן כּוח, וואָס באַוועגט מיט אַלע מענטש־
לעכע מעשים; מיר ביידע זוכן פאַרגענגן אוּן האָבן אין זינען אייי־
נעם אוּן דעם זעלבן ציל־גלינק, דאָס אוממעגלעכע גלינק! כ׳וואָלט
דערבּאַר שלעכט געהאַנדלט, ווען איך וואָלט געזאָגט, אַז דוּ בּיסט
אומגערעכט אוּן אַז איך בּין גערעכט.

אוּן דוּ, מיין טאַיִס, גיי אוּן האָב הנאה. זאָלן דיר, אויב ס׳איז
מעגלעך, דיַ תּעניתים אוּן תּשובות געבן דאָס גלינק, וואָס דוּ האָסט
נית געפּונען אין רייכקייט אוּן פאַרגענגנס. נאָר אַלעמען מיין איך,
אַז מ׳מעג דיר מקנא זיין. וואָרים, אויב איך מיט פאַנוטיזם האָבן,
לויט אונזער טבע, אַ גאַנץ לעבן געזוכט בּלויז איין מין באַפריִדיגונג,
האָסטו, טייערע טאַיִס, פאַרזוכט פון אַזוינע פאַרשיידנאַרטיקע תּענוגים,
וואָס גיבן זיך אַזוי זעלטן איין אוּן דעם זעלבן מענטשן. באמת,
וואָלט איך, לכל הפחות אויף איין שעה, געוואָלט זיין אַזאַ מין הייי־
לינקער, וויַ אונזער לייבער פאַנוטיוס. נאָר איך טאָר דאָס דאָך נית טאָן.
זיי געזונט, טאַיִס. גיי אַהין, וווהין ס׳צינ דיך דיין נאַטור אוּן דיין
מזל. גיי אוּן טראָג אַוועק אין דער וויים אַריין דיַ וווּנטשן פון ני־
קיאַס. איך וויים, אַז זיי זיינען גאָרנישט נית ווערט. נאָר וואָס קאָן
איך דיר געבן מער פּונם פרוכטבּאָרן באַדויערן אוּן אומזיסטע וווּנ־
טשן פַאַר דיַ ציכטיקע טרוימען, וואָס האָבן מיך אַמאָל פאַרוועגט אין
דיינע אָרעמס, אוּן פון וועלכע ס׳איז מיר געבליבן בּלויז אַ שאָטן.
זיי געזונט, מיין גוטע טאַיִס. זיי געזונט, גוטסקייט, וואָס וויסט אַליין
פון זיך נית, געהיימניספולע קראַפט, דער נחת־רוח פון מענטשן!
זיי געזונט, דוּ וווּנדערבּאַרסטער פון אַלע בילדער, וואָס דיַ נאַטור
האָט געוואָרפן אין אונזער תּהו־ובהו־וועלט, וער וויים צו ליבּ וואָסע־
רע ציללן!

בע ז ער האָס אַזוי גערעדט, האָט א שוואַרצער צאָרן געטלינט
בּיים נזיר אין האַרצן. אוּן ער האָט אויסגעבראָכן מיט קללות.

— אַוועק, פאַרפלוכטער! כ׳האַס דיך אוּן פאַראַכט דיך, אַוועק,
דוּ זון פון גהינם, דוּ בּיסט טויזנט מאָל פאַרדאָרבענער פון דיַ ארע־
מע פאַרבּאָנזשעטע, וואָס האָבן נאָר וואָס מיך געוּנדלט אוּן פאַרוואָרפן
מיט שטיינער. זיי האָבן נית געווּסט, וואָס זיי טוּען, אוּן גאָסט
חסד וועט ווען עס אין אַראָפנוּיערן צו זיי אין דיַ הערצער. אָבער

דו, פֿאַרהאַסטער ניקיאַס, דו ביסט אַ פֿאַררעטערישער טאָג, אַ גיפֿט, וואָס טויט אויפֿן אָרט. דיין מויל עטמט מיט יאוש און טויט. מיט איין שמייכל מיט דיינעם טוסטו לעסטערן גאָט מער, איידער דער שטן מיט זיינע פֿלאַמענדיקע לייפּן אין משך פון דורות. אַוועק רשע! ניקיאַס האָט געוואָרפן אויף אים אַ צאַרטן בליק.

— זיי געזונט, מיין ברודער,—האָט ער אים געזאָגט,—כ׳וויינטש דיר ביזן סוף פון דיינע טעג פֿאַרהיטן די אוצרות פון דיין גלויבן, פון דיין האַס און פון דיין ליבע. זיי געזונט, טאַיס! אויב דו וועסט מיך פֿאַרגעסן, וועל איך דיך אָבער האַלטן אין זכרון.

און פֿאַרלאָזנדיק זיי, איז ער אַ פֿאַרטאַכטער אַוועק מיט די קרומע גאַסלעך, וואָס רינגלען אַרום דעם גרויסן אַלעקסאַנדריער בית־עולם. דאָרט זיינען געזעסן די טעפּער, וואָס אַרבעטן אויס לייטמענע ווערק פֿאַר לויהס. זייערע געוועלבלעך זיינען פול געווען מיט די העל־געפֿאַרבטע לימענע פּיגורן פון גטער, געטינס, שפּילערינס, פרויען אין באַפלײַגלטע מלאכים, וואָס מ׳פלעגט געווײַנלעך לייגן אין קבר צוזאַמען מיט די טויטע. ער האָט אַ טראַכט געטאָן, אַז איינע, צו גלויבן, פון אָס־אָ די סטאַטועס, וועט אים באַגלייטן אין זיין אייביקייט רו, און אויסגעבן האָט זיך אים, אַז אייגער אַ קלײַנער עראַס, וואָס האָט אונטערגעהויבן זיין טונק, קוקט אויף אים און לאַכט אים אויס. אים איז געווען שווער צו טראַכטן מכוח זיין אייגענער לויה, וואָס ער האָט זיך פֿאַרגעשטעלט. כדי פטור צו ווערן פונם אומעט, האָט ער אַ פרוו געטאָן פילאָזאָפירן, און האָט אויסגעבויט אַזאַ מין גדאַנק:

— געווס,—האָט ער זיך געזאָגט,—די צייט איז נישט קיין ממשותדיקע זאַך, ס׳איז בלויז אַ ריינע פֿאָרשטעלונג פון אונזער שכל. נו, און אויב קיין צייט איז נישטאָ, הייבט, ווי קאָן זי מיר ברענגען דעם טויט?... הייסט דאָס דען אָבער, אַז איך וועל אייביק לעבן? ניין. נאָר דערפון איז געווס געדרונגען, אַז מיין טויט איז געווען בזיון איצט, איז פֿאַראַן הייבט און וועט זיין תמיד. איך פּלי אים נישט, אָבער ער איז שוין דאָ, און איך דאַרף פאַר אים קיין מורא נישט האָבן, ווייל ס׳וואָלט געווען אַ משוגעת מורא צו האָבן פאַרן קומען פון דעם, וואָס איז שוין געקומען. דער טויט עקסיסטירט, ווי

דאָ לעצטע זייטלעך פון דעם בוך, וואָס איך לייען און וואָס איך האָב נאָך נישט פֿאַרענדיקט.

אָט דער געדאַנק האָט אים פֿאַרנומען אַ גאַנצן וועג, ער האָט אָבער נישט פֿאַרשטאַנען זיין אומעט. אויפן האַרצן האָט ער ביי אים געטאָן חשך, און בעת ער האָט געענדעט זיך צו דער שוועל פֿון זיין הויז, האָט ער דערהערט דעם הילכיקן געלעכטער פון קראָבילע און מירטאַלע, וואָס האָבן, וואַרטנדיק אויף אים, זיך געשפּילט מיט אַ באַל.

פּאַפּנוטיוס און טאַיס זיינען אַרויס פון שטאָט דורך דאָ טויערן פון דער לבנה און זיינען אַוועק מיטן ברעג ים.

— פרוי,—האָט געוואָגט דער מאָנאַך,—אָט דער גאַנצער בלויער ים איז נישט ביכלת אָפּוואַשן דיין טומאה.

ער האָט גערעדט צו אירע מיט צאָרן און פֿאַראַכטונק.

— ביסט מאוסער פון דאָ צוליגן און פון דאָ חזירים, האָסט אַוועק־געגעבן דיין גוף צו דאָ געצנדינער און רשעים, דיין גוף, דעם בית־המקדש, וואָס דער אייבישקער האָט פאר זיך באַשאַפן. ביסט אזוי אומריין, אַז איצט, בעת דו ווייסט דעם אמת, קאָנסטו נישט אַרײַ טאָן מיט דאָ לײַבן, צו, צונויפלייגנדיק דאָ הענט, נישט דערפילן טיף אין האַרצן אַן עקל צו זיך אַליין.

זי איז פאָלגעוודיק געגאַנגען נאָך אים איבער דאָ שלעכטע קרומע וועגן אונטער דאָ שטראָלן פון דער פלאַמענדיקער זון. אירע קני האָבן זיך אירי אונטערגעבראָכן פון מידקייט און דער דאָרשט האָט אירי געברענט דעם אָטעם. אָבער פאַפּנוטיוס איז ווייט געווען פון דעם רחמנות, וואָס מאַכט שוואַך דאָס האַרץ פון וועלטלעכע מענטשן. אדרבא, ס׳האָבן אים געפרייט דאָ אויסלייזונגס־יסורים פון דעם דאָזיקן גוף, וועלכער האָט אזוי פיל געזינדיקט. פון הילכיקן אימפּעט און התלהבות איז ער גרייט געווען צעשיידן מיט רישער דעם דאָזיקן קערפּער, וואָס האָט נאָך פאַרהיט זיין שיינקייט, וויַ אַן עדות פון זיין שאנד. זיינע רעיונות האָבן געשטימט מיט זיין פרומען צאָרן, און דערמאַנענדיק זיך, אַז ניקיאַס איז געווען ביי טאַיס אין בעט, האָט עס זיך אים פאַרגעשטעלט אזוי העסלעך, אַז דאָס האַרץ איז אים פאַרלאָפן מיט בלוט און שיער ניט צערישן זיך. אָנשטאָט

דיַ קלוֹת, וואָס ער האָט דערשטיקט אין האַלז, האָט ער גיקריצט מיט דיַ ציין. ער האָט אַ שפרונג געטאָן, געשטעלט זיך נעבן איר אַ בלייבער, אַ מוֹראדיקער, פוֹל מיט גאָטס צאָרן, דורכגענומען זיַ מיט זיין בלוֹק און אַ שפּיי געטאָן איר גלייך אין פּנים אַריין.

זיַ האָט רויק אָפּגעווישט דאָס געזיכט, ניט אָפּשטעלנדיק זיך אפילו. איצט איז ער נאָכגעגאַנגען נאָך איר, געקוקט ווי אין אַ תּהום, ניט אַראָפּנעמענדיק פון איר קיין אויג. ס׳האָט אין אים געברענט אַ הייליקער צאָרן. ער האָם געטראַכט נקמה צו נעמען פאַר יעזוס כריסטוס, כדי יעזוס גופא זאָל ניט נעמען קיין נקמה. פלוצים האָט ער דערזען אַ טראָפן בלוט, וואָס איז אַראָפּגערונען פון טאַיס פאַרוווונדעטן פוס. און דערפילט האָט ער, ווי אַ מחיהדיקער פרישער אָטעם פילט אָן זיין אפן האַרץ. טרערן האבן אים געשטיקט, ער האט זיך פאַנאַנדערגעוויינט, געפאַלן צו אירע קני, געדופן זיַ „שוועסטער", און געקושט דיַ פאַרבלוטיקטע פּנים אירע. ער האט צום טויזנטן מאל אויסערגעחזרט:

— שוועסטער מיינע, שוועסטער מיינע, מוטער מיינע, הייליקע! ער האָט תּפלה געטאָן:

— מלאכים פון הימל, קלייבט אונטער דעם דאָזיקן טיערן טראָפן און טראָגט אים אָפּ צום כּסא־הכּבוד. און דאָ אויפן זאַמד, וווּ ס׳איז געפאַלן דאָס בלוט פון טאַיס, זאָל אויפבליען אַן אַנעמאָנע, און אַלע, וואָס וועלן עס זען, זאָלן באַקומען אַ ריין האַרץ און אַ ריין געוויסן. אָ, הייליקע, הייליקע, הייליקע טאַיס!

בעת ער האָט מתפלל געווען און אַזוי נביאות געזאָגט, איז איינער אַ יינגל דורכגעפאָרן פאַרבייַ אויף אַן אייזל. פאַנוטיוס האָט אים געהייסן אַראָפקריכן, אַוועקגעזעצט טאַיס אויפן אייזל, געזומען דעם צוים אין האַנט און געגאַנגען זיך ווייטער זיין וועג. צו פאַר־נאַכט־צו זיינען זיי אָנגעקומען צו אַ טייכל, וואָס איז געווען אַרומ־געריגלט מיט גרויסע ביימער. פאַנוטיוס האָט צוגעבונדן דעם אייזל צו אַ פּייגנבוים, געזעצט זיך אויף אַ מאָך־באַוואַקסענעם שטיין און צוזאַמען מיט טאַיס אונטערגעלענט דאָס האַרץ מיט ברויט און זאַלץ. זיי האָבן געטרונקען פרישע וואַסער פון דער האַנט און געשמועסט מכּוח דער אייבּיקייט. טאַיס האָט געזאָגט:

— כ׳האָב נאָך קיינמאָל נית געטרונקען אַזאַ קלאָר ווי אַסער אוּן נית געעטעמט מית אַזאַ פרישער לופט. כ׳פּילל, אַז גאָט שוועבט אום אין דעם ווינטל, וואָס לויפֿט פֿאַרבייַ.

פֿאַנווטיוס האָט געענטפֿערט:

— איצט איז נאָך נאַכט, שוועסטער, דו בלויַע נאַכט־שאָטנס דעקן צו דיַ בערג. אָבער אינגיכן וועסטו זען דיַ אוֹצרות פון לעבן בלַיַען אוּן דיַ שטראַלן פונם באַגינען. באַלד וועסטו זען, ווי ס׳צינדן זיך אָן דיַ רויזן פֿונם אייבּיקן פרימאָרגן.

אַ גאַנצע נאַכט זיינען זיי געגאַנגען אוּן, בעת דיַ לבנה האָט געגלעט דיַ באַזלבערטע וואַלן, האָבן זיי געזונגען הייליקע מזמורים אוּן געזאַנגען. וועָן דיַ זון איז אַרויס, איז פֿאַר זיי געלעגן אויסגעצויגן דער מדבר, ווי אַ גרויסע פעל פון אַ לייב, וואָס איז אויסגעשפרייט אויבער דער לַיַוישער ערד. בייַם זוים פֿונם זאַמד אונטער דיַ פאַלעמס האָבן זיך ביי דער שיין פון באַגינען באַוונזן ווייסע שטיבלעך.

— פאָטער,—האָט געפרעגט טאַיס,—אָט־אָ דאָרט זיינען דיַ אוֹצרות פון לעבן?

— דו האָסט געטראָפן, טאָכטער אוּן שוועסטער, דאָס איז דאָס הויז פון דיין גאולה, ווו כ׳וועל דיך פאַרשלַיסן מית מיינע אייגענע הענט.

אינגיכן האָבן זיי דערזען כרויען, ווָס האָבן פון אַלע זייטן געשפאַרט זיך אַרום דיַ נזירים־שטיבלעך, ווי בינעז אַרום דעם בינשטאָק. אייניקע פון זיי האָבן געבאַקן ברויט, געגרייט גרינס, דיַ אַנדערע האָבן געשפונען ליין, אוּן דער שיין פונם הימל האָט, ווי גאָטס אַ שמייכל, באַשטראַלט זייערע פנימער. אַנדערע זיינען געזעסן פאַרטראַכטע אין דיַ שאָטנס פון דיַ ביימער. זייערע ווייסע הענט האָבן נית געווווסט פון קיין אַרבעט, ווייל זיי זיינען פול געווען מית לַיבע אוּן האָבן זיך אויסגעקלַיבן דאָס לעבן פון מאַדאַלענע. זיי האָבן גאָרנישט נית געטאָן, פאַרבראַכט דיַ צייט בלויז אין תפלות, דבקות אוּן התלהבות. אָט דערפאַר טאַקע האָט מען זיי גערופן „מרים״ אוּן אָנגעטאָן זיינען זיי געווען אין ווייסן. אוּן דו, וואָס האָבן געאַרבעט מית דיַ הענט, האָט מען גערופן „מאַרטאַ״ אוּן זיי

האָבן געטראָגן בלויע קלײדער. זיי אַלע האָבן געטראָגן דעקטײַער, נאָר ביי דיר סאַמע יונגע האָבן זיך אַרויסגעלײַטשט אַ פאָר בינטלעך האָר אויפן שטערן, מסתמא האָבן זיי דאָס נית באַמערקט, ווײַל לויטן מנהג איז דאָס געווען פאַרבאָטן. אַ הויכע גרויע זקנה איז אומגעגאַנגען פון קאַמער צו קאַמער, אָנגעלעענט אויף אַ שווערן שטעקן. פאַפנוטיוס האָט מיט אַ יראת הכבוד זיך צו איר גענענט, אַ קוש געטאָן דעם זוים פון איר דעקטוך און געזאָגט:

— גאָטס שלום איז מיט דיר, חשובע אַלבינאַ. דיר, דער מלכה פונם בינשטאָק, ברענג איך אַ בין, וואָס איך האָב געפונען אַ פאַר־בלאָנזשעטע אויפן וועג, וווּ ס׳זיינען נישטאָ קיין בלומען. כ׳האָב זי געגומען אין האַנט און דערוואַרעמט מיט מיין אָטעם. כ׳גיב זי דיר אָפּ.

און ער האָט מיטן פינגער אָנגעוויזן אויף דער שפּילערין, וואָס האָט איצט געקניט פאַר דער טאָכטער פון צעזאַר. אַלבינאַ האָט גע־וואָרפן אַ שטרענגן בליק אויף טאַיס, געהייסן איר אויפשטיין, אַ קוש געטאָן זי אין קאָפּ און געוועדעט זיך צום מאָנאַך:

— מיר וועלן איר געבן אַן אָרט צווישן די, יואָס רופֿן זיך מרים.

פאַפנוטיוס האָט דאַן דערציילט איר, וויַ אַזוי טאַיס איז אָנגע־קימען אַהער און געבעטן אַן ערלויבעניש צו פאַרשפּאַרן זי קודם כל אין אַ קאַמער. די נזירה האָט מסכים געווען און אָפּגעפּירט די בעל־תשובה אין אַ ביידל, וואס איז געבליבן ליידיק נאָכן טויט פון דער הייליקער בתולה לעטא. אינם קלייניעם געצעלט איז בלויז גע־שטאַנען אַ בעט, אַ טיש און אַ קרוג, און טאַיס איז מיט גרויס שמחה אַרײַבערגעטראָטן די שוועל פונם קאַמער.

— איך ווײַל,—האָט געזאָגט פאַפנוטיוס,—צליין פאַרשלינסן די טיר און לייגן אַ חתימה, וואָס יעזוס קריסטוס וועט קומען שפּעטער אויפּברעכן מיט זיינע הענט.

ער איז אַוועק צום פּאָנטאַן, אָנגענומען דאָרט אַ הויפֿן לויים, פאַרקנאָטן מיט אַ דאָר פון קאָפּ און פאַרקלעפּט דערמיט דעם שפּאַלט פון טיר. ער איז צוגעגאַנגען דערנאָכדעם צום פענסטער, וווּ טאַיס איז געשטאַנען אַ רויקע און צופֿרידענע. געשטעלט זיך אויף

דיִ קנבֿ, דריי מאָל דערמאָנט גאָטס נאָמען און אויסגעשריִגן:
— ווויל אִיז דער, וואָס גייט אִין דיִ וועגן פון לעבן, ווִי שיין ס׳זיינען אירע טריט און אִיר שטראַלנדיק געזיכט!
ער אִיז אויפגעשטאַנען, אַראָפגעלאָזן דעם קאַפּטער אִיבער דיִ אויגן און אִיז אַוועק מיט לאַנגזאַמע טריט.
אַלבינאַ האָט אַ רוף געטאָן אייגע פון אירע נזירות.
— טאָכטער,—האָט זִי צו אִיר געזאָגט,—טראָג אַוועק טאַיס אַלץ, וואָס זִי באַדאַרף: ברויט, וואַסער און אַ פלייט מיט דריי לעכלעך.

IV.

וואלפֿן־מילר.

פֿאַפנוטיוס האָט זיך צוריקגעקערט אין הייליקן מדבר אַריין. נעבן אַטריבּיס האָט ער זיך געזעצט אויף אַ שיף, וואָס איז געגאַנגען מיטן נילוס אַרויף וואַסער און געפירט שפייז אין נזירים־הויז פונם הייליקן סעראַפיאָן. בעת ער איז אַראָפּ פֿון שיף, זיינען זיינע תּלמידים געגאַנגען אים אַנטקעגן און באַגעגנט אים מיט גרויס שמחה. אייניקע האָבן געהויבן די הענט צום הימל, אַנדערע האָבן זיך גע־בויגן ביז צו דער ערד און געקושט דעם גלחס סאַנדאַליעס. זיי אַלע האָבן שוין געוווסט דאָס, וואָס דער הייליקער האָט אויפגעטאָן אין אַלעקסאַנדריע. די נזירים האָבן תּמיד אויף אַן אומבאַוווסטן אוֹן פּלוֹצלונג דרך באַקומען די אַלע ידיעות, וואָס האָבן אַ שייכות געהאַט צום קלוֹסטער. די נייעסן האָבן זיך אויסגעגעבן אויבערן מדבר אַזוי גיך וויַ אַ ווינדלווינט

פון שיף איז פאַפנוטיוס אַוועק מיפֿער אין מדבר אַריין אוֹן די תּלמידים זיינען אים נאָכגעגאַנגען אוֹן געלויבט גאָט דעם האַר. כּלאַווי־אַנוס, דער עלטסטער פון די ברידער, איז אַריין אין התּלהבות אוֹן האָט געשאַפן אַ באַגייסטערט לייד:

— „געבענטשט איז דער טאָג, אונזער פאָטער איז צוריק גי־קומען צו אונז!—

„ער איז געקומען צו אונז אָנגעלאָדן מיט נייע זכיות, וואָס וועלן אונז פאַרעכנט ווערן!—

„ווייל די מצוות פונם פאָטער איז אַ רייכקייט פאַר די קינדער, אוֹן די הייליקייט פונם עלטסטן גלח פילט אָן מיט אַ בשמים־ריח אַלע קאַמערן.—

„פּאַפּנוטיוס, אונזער פּאָטער, האָט געגעבן אַ נייע כּלה פּאַר יעזוס קריסטוס.—

„ער האָט געשאַפּן וווּנדער–פּאַרוואַנדלט אַ שוואַרצע שאָף אין אַ ווייסע שאָף.—

„און אָט קומט ער צו אונז אַ געקרוינטער מיט מעשים־טובים.—

„געגלויכן צו אַ בין פון אַ סינאַיטידע, וואָס איז אָנגעלאָדן מיט זינסקייט פון בלומען.—

„געגלויכן צו אַ נביישער שאָף, וואָס טראָגט קוים די משא פון איר פראַכטפולער וואָל.—

לאָמיר פייערן דעם טאָג און צוריקטן היינט אונזער שפייז מיט אייל!"—

ביי דער שוועל פונם גלחס קאַמער האָבן זיי זיך אַלע געשטעלט אויף די קני און געזאָגט:

— זאָל אונזער פאָטער אונז בענטשן און ארויסגעבן יעדן פון אונז אַ קוערטל אייל, אויף צו פייערן דעם טאָג.

בלויז פאַוולוס דער תם איז געבליבן שטיין אויף די פיס און געפרעגט: „ווער איז אָט דער מענטש?"—ער האָט גאָר נית דערקענט פאַפּנוטיוסן. קיינער אָבער האָט קיין אַכטונק נית געגעבן אויף זיינע רייד, ווייל אַלע האָבן געוווסט, אַז ער איז אַ דולער, הגם ער איז געווען פרום.

דער גלח פון אַנטיאָכ האָט זיך פאַרשפּאַרט ביי זיך אין קאַמער און האָט זיך פאַרטראַכט:

— עַנדלעך, בין איך געקומען אין דעם מקום־מקלט, אין דעם אָרט פון מיין רו און גליק. כ׳האָב זיך צוריקגעקערט אין דער פּעס־טונג פון מיין פריידן. נאָר פאַרוואָס נעמט מיך נית אויף אָט דער אָטשערעטענער דאָך, ווי אַ פריינט, און די וועגט זאָגן מיר נית: „שלום־עליכם!" פון דער צייט, זינט איך בין אַוועק, האָט זיך דאָ גאָרנישט נית געביטן. אָט איז מיין טיש און מיין בעט. אָט איז דער קאָפּ פון דער מומיע, וואס האט מיך באַגייסטערט מיט אַזוי פיל ערלייזונגס־געדאַנקען, אט איז דאס בוך, אין וועלכן כ׳האב אפט געזוכט גאטס געשטאַלט, און דאך געפּין איך דא גארנישט פון דעם, וואס כ׳האב געלאזן. מיר דאַכט זיך, אַז די אַלע זאַכן האבן

פֿאַרלוירן זייער געוועזענעם חן, ס׳גיט זיך מיר אויס, אַז אין זע דאס אַלץ צום ערשטן מאל. און באַטראַכט אין דעם טיש, דעם געלעגער, וואס אין האב אויסגעהאַקט מיט דין אייגענע הענט, דין מגלות פון פֿאַפּירוס, וואס זיינען אנגעפּילט מיט גאטס געבאטן–גלויבּ אין, אַז דין אַלע חפצים געהערן צו אַ טויטן. אין קען זיי פון לאַנג אן אויז איצט דערקען אין זיי שוין נישט מער. אוך, היות ווי אַלץ אַרום מיר האט זיך אינדערמתן נישט געבּינטן, הייסט עט, אז אין אַליין בּין שוין נישט דער, וואס געווען. אין בּין אַן אַנדערער. אין בּין טויט. דער טויטער–דאָס בּין אין. וואס האט מיט אים געטראפן? גאט, וואס האט ער צוגענומען? וואס האט ער מיר אינגערגעלאזן? אוך ווער בּין אין?

באַאומרויקט האט אים באַזונדערס דאס, וואס זיין קאַמערל האט אים איצט זיך אויסגעווינען אַזוי קליין, בּעת ער האט באַדאַרפט, קוקנדיק אויף דעם מיט אויגן פון אמונה, זען עס, אדרבא, גרויס, ווייל גאטס אומענדלעכקייט האט זיך דאך דא אנגעהויבּן.

בּעת ער האט אנגעהויבּן תפלה טאן, אויסצינדיק זיך אויף דער ערד, האט ער זיך אַ בּיסל באַרוקט. ס׳איז נאָך אבער קיין שעה נישט אַריבּער–אוך דאס געשטאַלט פון טאַס האט זיך געווינן אים פאַר דין אויגן.

— יעזוס, דאס שיקסטו זי מיר. איך דערקען אין דעם דיין אומענדלעכע גוטסקייט. דו ווילסט, איך זאל מיך בארוקן, דערפֿריען זיך אוך פאַרשטאַרקן, דערזעענדיק די, וואס איך האב דיר אַוועקגעגעבן. דו ווייזט מיר איר איצט שוין נישט שעדלעכן שמיכל, איר אומשולדיקן חן, איר שיינקייט, בייַ וועלכער ס׳האב אַרויסגערינען דעם גיפט. ווילסט מיך אויפמונטערן, ווייזטו זי מיר אט אַזוי, ווי איך האב זי אויסגעפּוצט און אויסגעריינקט צולבּ דיר, אט, ווי איין פריינט דערמאנט, שמייכלענדיק, דעם צווייטן די מתנה, וואס ער האט פון אים באקומען. אט דערפאַר קוק איך מיט פרייד אויף דער פרוי. באגלויבט בּין איך, אַז די זעונג קומט פון דיר. דו ווילסט, דו זאלסט נישט פאַרגעסן, אַז דאָס האָב איך זי דיר געבראַכט, מיין יעזוס. זי גענפעלט דיר, היט זי, נישט דערלאָז נאָר, אַז איר שיינקייט זאָל שיינען פאַר עמעצן אַנדערש חוץ דיר.

אַ גאַנצע נאַכט האָט ער נישט געקאָנט אַנטשלאָפֿן ווערן, אויף געזונ טאַג דייטלעכער איידער אין דעם אָוונט, דעמאָלט אינם גראָט פון דן נזמפעס. ער האָט אַליין זיך אָפּגעגעבן גערעכט אויף געזאָגט:

— דאָס, וואָס איך האָב געטאָן, האָב איך געטאָן פון מאָטס וועגן.

אויף דאָך האָט ער זיך נישט געקאָנט באַרויקן. ער האָט געזונפצט:

— פֿאַרוואָס בינסטו אומעטיק, נשמה מיינע, אויף פֿאַרוואָס באַ־ומרויקסטו מיך?

אוּן זיין נשמה איז טאַקע געבליבן אומרויק. דרייסיק טעג האָט ער פֿאַרברַאכט אין אַזאַ אומעט–אַ סימן פון קומענדיקע נסיונות. דאָס געשטאַלט פון טאַוס האָט אים נישט פֿאַרלאָזט סיי בייטאָג, סיי ביינאַכט. ער האָט נישט געפרווט עס פֿאַרטרייבן, ווייל ער האָט געטראַכט, אַז ס׳איז פון גאָט, אַז ס׳איז דאָס געשטאַלט פון אַ הייליקער. אָבער איינמאָל פֿאַרטאָג איז זי געקומען צו אים אין חלום, די האָר אינגעזונדן מיט פיליכן אוּן אַזוי געפֿעלעך איז זי געווען מיט אים חן, אַז ער האָט אַ געשריי געטאָן פון פחד, אוּן האָט זיך אויפגעכאַפּט אינגאַנצן באַדעקט מיט אַ קאַלטן שווייס. די אויגן פֿאַרמאַכט נאָך פון שלאָף, האָט ער דערפילט, וויַ עפּעס אַ פייכטער, אַ ווארעמער אָטעם גייט אים דורך אינערן גזוקט: אַ קליינער שאַקאַל האָט געשטעלט זיינע ביידע פֿעדערשטע פּיס אויפן צוקאָפּנס פון זיין בעט, מיט זיין שלעכטן ריח האָט ער אים געעטעמט גלייך אין פּנים אַריין אין הייזעריק געלאַכט טיף פון האַלז.

פֿאַפנוטיוס איז געווען אינערראַשט. ס׳האָט זיך אים געדאַכט, אַז אַ הויכער טורעם גליטשט זיך אים אַרויס פון אונטער זיינע פֿיס, אוּן ס׳איז טאַקע אים באמת פֿאַרפאַלן געגאַנגען זיין גאַנצער בטחון. אַ צייט איז ער נישט געווען ביכלת צו טראַכטן מכוח עפּעס. דער־נאָכדעם איז ער געקומען צו זיך, אָבער זיינע געדאַנקען האָבן אים נאָך מער באַומרויקט.

— איינס פון די צוויי,–האָט ער זיך געזאָגט,–אָדער די דאָזיקע זעונג, וויַ די פּרידיקע, קומט פֿון גאָט, אוּן אין תוך איז זי

אַ גוטע, נאָר איך בין בטבע אַ פּאַרדאָרבענער און האָב זיך אינ־
געפירט, אָט, ווי די אומריינע כּלי, וואָס פּטרט דעם ווײַן. איך בין
שולדיק, וואָס גאָטס מופת האָט מיך כאַרפירט. און דער טיוול־שער
שאקאל האָט עס גלייך אויסגענוצט. אָדער, קאָן זיין, די זונג,
שטאַמט ניט פון גאָט, נאָר פאַרקערט, פונם שטן, און זיך אין פול
מיט סם. און אויב ס׳איז אזוי, צוויבל איך אויצט, צו זיינען די
פריערדיקע זונגען געווען כּון גאָט, ווי כ׳האָב געמיינט. אויב אזוי,
בין איך ניט פעיק ווײַסן אויף קלאָר דאָס, וואָס יעדער פרומער מוז
ווײַסן. און אזוי צו אזוי, איז דאָס אַ סימן, אַז גאָט האָט זיך אָפּ־
געטאָן פון מיר און איך זע גאָר ניט די סיבה פאַרוואס.

אָט אזוי האָט ער געטראַכט און געפרעגט אַ פאַריאושטער:

— גערעכטיקער גאָט, צו וואָס פאַר אַ מיני נסיונות ברענגסטו דיינע קנעכט, אַז דאָס געשטאַלט פון דיינע הייליקע אפילו איז אויך פאַר זיי אַ סכנה? גיב מיר צו ווײַסן דורך אַ פאַרשטענדלעכן צייכן, דערצייל מיר, וואָס שטאַמט פונם אַנדערן!

גאָט אָבער, וואָס זיינע כוונות זיינען פאַר אונז ניט דערגרייכ־
באַר, האָט ניט געפונען פאַר נויטיק אָנווייזן דעם אמת זיין קנעכט.
און פּאַפנוטיוס, וואָס איז פאַרזונקען געווען אין צוויפל, האָט באַ־
שלאָסן מער ניט צו טראַכטן פון טאַיס. אָבער דער באַשלוס האָט צו
גאָרנישט ניט געבראַכט. טאַיס איז געווען שטענדיק מיט אים. זי
האָט געקוקט אויף אים בעת ער הויט געלייענט, געטראַכט, תּפלה
געטאָן אָדער געווען פאַרדבקהט. פאר איר אַריינגיין האָט ער תמיד
געהערט אַ לייכטן שאָרך, אָט אין דער שאָרך פון אַ פֿרויען־קלייד.
און ווייזן פּלוצעמ זי זיך אים וויזן אין פאַרשיידענע געשטאַלטן:
אמאל אַ פאַרטראַכטע, באַקרוינט מיט איר לעצטן ערדישן קראַנץ,
אָנגעטאָן, ווי אויף איר לעצטן מאָלצייט אין אלעקסאַנדריע, אין אַ
בלאַס־בלוי קלייד, פאַרזייט מיט זילבערנע בלומען, און אמאל־אַ
לידנשאפטלעכע־אין די נעפלען פון אירע לייכטע און דורכזיכטיקע
שטאָפן, איינגעטוקט אין די לעבלעכע שאָטנס פון איר נימפן־גראַט.
אמאל־אַ פרומע, אָנגעטאָן אינם הארץ לייבל, אַ פאַרשטאַלטע פון
הימלשער פרייד, און אמאל־אַ טראַגישע, די אויגן פול מיטן פּחד
פאַרן טויט, די ברוסט אַנטבלויזט. באַשפריצט מיט בלוט, וואָס רינט

פֿונם פֿאַרוווּנדעטן האַרצן. אין דיִ דאָזיקע זעונגען האָט אים מער פּוין אַלץ געמאַטערט דאָס, ווּאָס אָט דיִ אַלע קראַנטן, מאַנטלען אוּן דעקטיִכער, ווּאָס עד האָט פֿאַרברענט מיט דיִ אייגענע הענט, האָבן זיך ווידער אומגעקערט. ס׳איז פֿאַר אים קלאָר געווען, אַז דיִ אַלע חפצים האָבן פֿאַרמאָגט אַן אייבּיקע נשמה, אוּן ער האָט אויסגעשריגן:

— דיִ נשמות פוּן אַלע טאַיִס עברות קומען צוּ מיר!

בעת ער פלעגט אָפּקערן דעם קאָפּ, פלעגט ער פּילן, אַז מאַיִס שטייט הינטער אים, אוּן ער איז געווען דערפּוּן נאָך מער דערשלאָגן, ער האָט זיך געמאַטערט אָן אַ שעור. זיין נשמה אָבער אוּן גוף זיינען געבליבן ריין בּיי דיִ אַלע נכיונות אוּן דערפאַר האָט ער געהאָפּט אוֹיף גאט אוּן אים אַזוי לינגע איך אויפגעוואָרפן:

— גאָט מיינער, אוֹיב איך בּין געגאַנגען אַזוי ווייט זוכן זיִ צוּוישן דיִ פרעמדע, האָב איך דאָך דאָס געטאָן פּוּן דיינעטוועגן אוּן נית פּוּן מיינעטוועגן. אוּן ס׳וואָלט געווען אַן אומרעכט, ווען איך זואָלט בּאַדאַרפט ליידן דערפאַר, ווּאָס איך האָב געטאָן צוליב דיר. פאַרהיט מיך, מיין לעבער יעזוס, מיין ערלייזער, זיי מיך מציל! דערלויב נית, אַז איר שאָטן זאָל קאָנען אָפּטאָן אַזוינס, ווּאָס דער קרעפער איר האָט נית אָפּגעטאָן. כ׳האָב גלויבּ געווען איר גוף, זאָל מיך איר שאָטן נית מאַטערן. איך ווייס, אַז איך שטיי אינצט אין אַזאַ סכנה, אין וועלכער כ׳בין קיינמאָל נית געשטאַנען. כ׳פּיל אוּן ווייס, אַז דער טרוים איז שטאַרקער פוּן דער ווירקלעכקייט. אוּן אַנדערש קאָן עס טאַקע נית זיין, ווייל דער טרוים איז דיִ העכערע ווירקלעכקייט. ס׳איז דיִ נשמה פוּן דיִ זאַכן. אפילו פלאַטאָן, ווּאָס איז געווען אַ געצענדינער, האָט אוֹיך מודה געווען, אַז ס׳זיינען פאַראַן איבּערע דעמ. אוֹיף דעם טייוולשן מאָלציִיט, ווּוהין דוּ האָסט מיך באַגלייט, גאָט, האָב איך געהערט פוּן מענטשן, ווּאָס זיינען, אמת, באַפלעקט מיט עברות, נאָר פאַרמאָגן געווּיס שכל, אוּן זיי האָבן אוֹיך מסכים געווען, אַז בלויז אין יחידות, דבקות אוּן התלהבות דערגרייכן מיר דעם עצם־מהות פוּן אַלע זאַכן. אוּן דיינע הילליקע שריפט, גאָט, זאָגן פיל מאָל עדות מכּוח דעם ווערט אוּן קראַפט פוּן חלוֹמות אוּן זעונגען, ווּאָס דוּ אַליין, לינטיקער גאָט, אָדער דיין שוֹנא שיקן אונז צוּ.

אין אים האָט זיך דערוועקט אַ נייער מענטש אין ער, דער נייער, האָט אויפֿגעבראַכט מיט גאָט, אָבער גאָט האָט ניט געפֿיילט אים צו ענטפֿערן. דו נעכט זיינע האָבן זיך געצויגן, ווי אַ לאַנגער טרוים, און דו טעג האָבן זיך מיט גאָרנישט ניט אונטערגעשיידט פון דו נעכט, און איינמאָל, מיטן באַגינען האָט ער זיך אויפֿגעכאַפּט מיט אַ מוראדיקן קרעכצן, אַזאַ קרעכצן הערט זיך נאָר אין לבנה־נעכט פון דו קברים, וווּ ס׳ליגן באַהאַלטן הרוגים. טאַקע אין געקומען צו אים, באַווייזנדיק אירע פֿאַרוווונדעטע פֿיס, ער האָט זיך פֿאַנאַנדערגעווויינט און זי האָט זיך געלייגט צו אים אין בעט. מער קיין ספקות האָט ער ניט געהאַט: דאָס געשטאַלט פון טאַקע אין געוועזן אַן אומריין געשטאַלט.

פון מיט עקל אין ער אויפֿגעשטאַנען פון זיין פֿאַרשוועכטן געלעגער און האָט פֿאַרדעקט דאָס געזיכט מיט די הענט, ניט געוואָלט זען גאָטס שיין. די שרעקן זיינען געלאָפֿן און זיין שאַנד אין ניט געמיינערט געוואָרן. אַלץ ארום אין קאַמער האָט געשווינגן. צום ערשטן מאָל נאָך אַזוי פֿיל יאָרן האָט פֿאַנוטיוס דערפילט, אַז ער אין איינער אַליין. די זעונג האָט אים געלאָזט ענדלעך צו רו, אָבער דאָס גופא אין געווען שרעקלעך. ס׳אין ניט געווען קיין שום זאַך, וואָס זאָל אָפּוועקן זיין זכרון פונם פֿאַרטאָגנקן חלום, און ער האָט געטראַכט אַ דערשראָקענער:

— פֿאַרוואָס האָב איך זי ניט אָפּגעשטויסן? פֿאַרוואָס האָב איך מיך ניט אַרויסגעריסן פון אירע קאַלטע הענט און פייערדיקע קניא?

ער האָט קיין העזה ניט געהאַט דערמאָנען גאָטס נאָמען נעבן זיין אומווירדיקן געלעגער. ער האָט מורא געהאַט, אַז אין צו ווען אַלע ניט־גוטע באַקומען אַ שליטה אויבער זיין טמא־געוואָרענעם קאַמער. זיי ווילן קאָנען קומען אַהער פריי אין יעדער שעה, זיין שרעק האָט אים ניט אָפּגעאַרט. די זיבן קליינע שאַקאַלן, וואָס האָבן בין אין צו געטאָרט אַריבערטרעטן די שוועל, זיינען אין אַ שורה אַריין אין קאַמער און באַהאַלטן זיך אונטערן געלעגער. מעריב־צייט אין געקומען נאָך איינער אַן אַכטער מיט אַ שטינקעדיקן געריך. אויף מאָרגן אין צוגעקומען צו זיי נאָך אַ ניינטער אין אינגיכן זייגען זיי געוואָרן דרייסיק, דערנאָכדעם זעכציק אין אַכציק.

וון מאוסקייטן זיינען זיי אומגעקראָכן ביי אים צוקאָפּנס אויפן גע־
לענער און אינעם דער באַנק. איינער פון זיי איז איינמאָל אַרויף
אויפן הילצערנעם טישל, וואָס איז געשטאַנען ביי זיין געלעגער צו־
קאָפּנס, האָט געלייגט די פּעדעראשטע פּיסלעך אויפן טויטן שאַרבן
און געקוקט אויפן מאָנאַך מיט ברענענדיקע אויגן.

כדי אויסצוקויפן זיין זינדיקן חלום און פטור צו ווערן פון
די אומריינע געדאַנקען, האָט ער באַשלאָסן פאַרלאָזן זיין טמא־גע־
ווארענעם קאַמער און אַוועקגיין טיף אין מדבר אַריין, טאָן דאָרטן
אַ מער שווערע עבודה, פראַוועט גרעסערע תעניתים און סגופים. נאָר
פריער, איידער ער האָט גענומען מקיים זיין זיין באַשלוס, איז ער
אַוועק צום אַלטן פּאַלעמאָן, פרעגן ביי אים אַן עצה.

ער האָט אים געטראָפן אין גאָרטן, ווו דער אַלטער האָט איצט
בײַגאָסן די בלומען. ס׳איז שוין געווען ביי זון־אונטערגאַנג. דער
טייך ניגלוס איז געווען בלוי, געגאָסן זיינע וואַסערן ביים ראַנד פון
די בלויע בערג. דער אַלטער האָט זיך לאַנגזאַם באַוועגט, ניט
געוואָלט אויבערשרעקן די טויבּ, וואָס איז געזעסן ביי אים אויפן אַקסל.

— גאָט איז מיט דיר, ברודער פאַנוטיוס,—האָט ער אים גע־
זאָגט,—האָבּ הנאה פון זיין גוטסקייט, ער שיקט מיר צו זיינע בא־
שעפענישן, כדי איך זאָל קאָנען שמועסן מיט זיי פון זיינע מעשים,
און כדי איך זאָל קלענען לויבן אים אין די פויגלען פון הימל. באַ־
טראַכט די דאָזיקע טויבּ, גיב אַכטונג אויף די פאַרבּ פון איר שיי־
נעם האַלז און זאָג, צי ס׳איז דען ניט איינע פון די צילכטיקסטע
גאָטס ווערק? אָבער צי ווילסטו ניט, ברודער, רעדן מיט מיר מכוח
עפעס אַ פרומען ענין? אויבּ אַזוי, וועל איך אַוועקלייגן מיין זייער
און וועל דיך אויסהערן.

פאַנוטיוס האָט דערציילט דעם אַלטן פון זיין נסיעה, פון דעם,
ווי ער איז צורקגעקומען, דערציילט פון די זשונגען, פון די
חלומות, דערמאַנט אויך מכוח יענעם מאוסן שלאָף און מכוח דער
מחנה שאַקאַלן.

— דענקסטו ניט, פאָטער,—האָט ער צוגעגעבן,—אַז איך דאַרף
מיך דערווייטערן אין מדבר, פראַוועט דאָרט אַ נייע שווערע עבודה,
און זאָל דער שטן אַליין זיך חדושן אויף מיינע סגופים.

— איך בין אַן אָרעמער זינדיקער,—האָט געענטפערט פּאַלאָמאָן,— און מאַנטשן קען איך זייער שלעכט, ווייל מיין גאַנץ לעבן האָב איך פּאַרברַאכט דאָ אין גאָרטן מיט אינדן, האָזעלעך און טויבן. אָבער ס׳דאַכט מיר, ברודער, אַז דיינע לייַדן קומען דערפון, וואָס דו ביסט נישט פּאָרזיכטיק אַרײַבער פֿון די פּריידן פון דער וועלט צום רויקן איינזאַמען לעבן. אַזוינע פּלוצימדיקע איבערגאַנגען קאָנען ברענגען נאָר שאָדן דער נשמה. מיט דיר קומט פּאָר דאָס זעלבע, זוי מיט אַ מענטשן, וואָס לייַדט אייניצייטיק פון גרויס הינ און פון גרויס קעלט. אים עסט אויף דער הוסט און ס׳מאַטערט אים דעם פּיבער. אויף דיין אָרט, ברודער פּאַפּנוטיוס, וואָלט איך נישט נאָר נישט אַוועק מיט די מוראדיקע מדבריות, נאָר, אדרבא, כ׳וואָלט זיך מהנה געווען מיט די פֿאַרווייַלונגען, וואָס פּאַסטן פּאַר אַ מאָנאַך און פּאַר אַן עלטסטן גלח. כ׳וואָלט באַזוכט די אַרומיקע קלויסטערס. מ׳זאָגט, אַז צווישן זיי זיינען פּאַראַן מערקווירדיקע. אינם נזירים־הויז פונם פּאָטער סעראַפיאָן געפֿינען זיך טויזנט מיט צוויי און דרייסיק קאַמערן און די מאָנאַכן זיינען צעטיילט אויף אַזוי פיל לע־גיאָנען, וויפיל ס׳איז דאָ אותיות אינם גריכישן אלף־בית. מ׳דער־ציילט אפילו, אַז ס׳איז דאָרט דאָ אַ שייכות צווישן דעם כאַראַקטער פון די מאָנאַכן מיטן געשטאַלט פון די אותיות, למשל די, וואָס גע־הערן דעם אות Z, האָבן פֿאַרדרייטע כאַראַקטערן און די, וואָס שטייען אין די רייען פונם I, זיינען בטבע שטאָלצע און ערנסטע. וען איך בין דו, ברודער, וואָלט איך געגאַנגען אָנקוקן דאָס מיט מיינע אויגן און כ׳וואָלט נישט געריוט, ביז כ׳וואָלט נישט געהאַט געזען דעם דאָזיקן וווּנדער. כ׳וואָלט געלערנט די תקנות פון די פּאַרשיי־דענע קהילות, וואָס זיינען צעזייט איבערן ברעג פון ניילוס, כדי צו פֿאַרגלייכן זיי איינס מיטן אַנדערן. די דאָזיקע אַרבעט פּאַסט פּאַר אַזאַ מאָנאַך, ווי דו. דו האָסט, מסתּמא, געהערט, אַז דער פּאָטער סעראַפיאָן האָט צוזאַמענגעשטעלט גייסטלעכע מנהגים, וווּנדערבאַר שיינע. ער וואָלט דיר ערלויבט און דו וואָלסט זיי אָפּגעשריבן, דו ביסט דאָך אַ גענויטער שרייבער. איך וואָלט עס נישט געקאָנט, און מיינע העכט, וואָס זיינען געווייניגט צום גראָבייזן, זיינען נישט צוגע־פּאַסט באַגיין זיך מיטן דינונקן רערל פון שרייבער. אָבער דו, ברו־

דער, דוּ הָאסט אַ ידיעה אין דיִ אותיות, אוּן דוּ דאַרפסט דערפאַר דאַנקען גאָט, ווייל אַ גוטער כתב–איז אייגע פוּן דיִ בעסטע זאַכן. דיִ אַרבעט פוּן אַן איבערשרייבער אוּן אַ לעזער איז אַ גוטע סגולה פּטור צו ווערן פוּן שלעכטע געדאַנקען. ברודער פאַפּנוטיוס, פאַרוואָס פאַרשרייבסטו ניט דיִ לערע פוּן אונזערע פאָטערס, פאַוולוס אוּן אַנטאָניוס? אין דיִ דאָזיקע פרומע אַרבעטן וואָלסטו צוביסלעך געפוּנען רוּ פאַר דיין נשמה אוּן דיינע געפּילן. דיִ איינזאַמקייט וועט דיר ווערן ליב אוּן ניחא אוּן אינגיכן וועסטו ווידער קאָנען פּראָווען התבודדות, ווי פריער, איידער דוּ הָאסט געמאַכט דיין נסיעה. אָבער באמת, מ׳טאָר ניט ווארטן אויף קיין סך גוטס פוּן איבערזיקע סגופים. זייענדיק מיט אונז, פלעגט דער פאָטער אַנטאָניוס זאָגן: „פוּן צופיל פאַסטן ווערט מען אָפגעשוואַכט אוּן פוּן שוואַכקייט ווערט מען שלאַף אוּן אומעטיק. פאַראַן מאָנאַכן, וואָס פאַסטן אומגעהיירט תעניתים אוּן מאַכן חרוב זייער גוף, מכוח זיי קאָן מען זאָגן, אַז זיי אַליין שטעלן זיך צו אַ מעסער צום האַרצן אוּן אָפגעשוואַכטע גיבן זיי זיך אָפּ אין דיִ הענט פוּנם שטן". אַזוי הָאט געזאָגט דער הייליקער מאָן אַנטאָניוס אוּן איך, דער עם־הארץ, הָאב מיט גאָטס ענאָד פאַרגעדענקט דיִ ווערטער פוּן אונזער פאָטער.

פאַפּנוטיוס הָאט אָפגעדאַנקט פאַלעמאָנען אוּן הָאט אים מבטיח געווען אַ טראַכט צו טאָן מכּוח זיין עצה. אַריבערטרעטנדיק דעם אָטשערעטן־צאַם, וואָס הָאט אַרומגערינגלט דעם קלייגעם גאָרטן, הָאט ער זיך אַ קער געטאָן צוריק אוּן דערזען, אַז דער אַלטער באַגיסט זייגע גרינסן, אוּן דיִ טויב ווינט זיך בעת מעשה אויף זייגע אָנגעבויגענע פלייצעס. דערזעענדיק דאָס, הָאט זיך אים פאַרגלוסט ווייגען.

אין דערהיים אין קאַמער הָאט ער געטראָפן אַ מאָדנעם טומל. מ׳הָאט געקאָכט מיינען, אַז אַ שטורמישער ווינט טראָגט דאָ אים זאַמדן אויבער דער לופט. ער הָאט גלייך דערגאַנגען, אַז דאָס זיינען געווען מיליאַסן קלייגינקע, פּיצינקע שאַקאַלן. ביינאַכט הָאט זיך אום געחלומט אַ הויכער טורעם־זייל פוּן שטיין, אויפן שפּיץ איז געשטאַנען אַ מענטש, אוּן ער הָאט געהערט אַ שטים, וואָס הָאט געזאָגט:

— גיי אַרויף אויף דעם טורעם־זייל

ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אַן אינערציגטער, אַז דעם חלום האָט מען אים געשיקט פון הימל, האָט ער צונויפגעאַמלט זיינע תלמידים און האָט זיי געזאָגט אַזוי:

— מיינע טייערע קינדער, כ׳שׂראל אייך, און איך גיי אַהין, ווהין גאָט שיקט מיך. בעת איך וועל דאָ נישט זיין, זאָלט אינ פאָלגן פלאָוויאַנוסן, וויַ מיך, און גיט אַכטונק אויף אונזער ברודער פאָוולוסן. זייט געבענטשט און זייט געזונט.—ווען ער האָט זיך דער־ווייטערט פון זיי, זיינען זיי געלעגן אויסגעצויגענע אויף דער ערד און אַז זיי האָבן אויפגעהויבן דיַ קעפ, האָבן זיי דערזען אויפן זאַמ־דיקן האָרizאָנט זיין גרויס און שווארץ געשטאַלט.

ער איז געגאַנגען טאָג און נאַכט, ביז ער איז אָנגעקומען צו דיַ חורבות פונם טעמפּל, וואָס דיַ געצעלטער האָבן אַמאָל אויסגע־בויט דאָרטן, וווּ ער האָט צווישן סקאָרפיאָנען און סירענעס געענד־טיקט דעמאָלט, ווען ער האָט געמאַכט זיין וווּנדערלעכע נסיעה. דיַ וועגע, באַדעקט מיט פשוף־צייכנס, זיינען נאָך געשטאַנען גאַנצע. דרייסיק מוראדיק גרויסע זיילן האָבן, וויַ פריער, אונטערגעהאַלטן דעם גרויסן בנין און יעדער שפּיץ־זיילן האָט זיך פאַרענדיקט מיט אַ מענטשן־קאָפּ אָדער מיט אויסגעקלעפטע לאָטאָס־בלומען. איין זיילן נאָר ביים ברעג פון טעמפּל, האָט אַראָפגעוואָרפן פון זיך דיַ אור־אַלטע משא און געשטאַנען אַ וווקסיקער, אַ פרייער. דער שפּיץ זיינער איז באַשטאַנען פון אַ פרויען־קאָפּ מיט לאַנגלעכע אויגן און קיילעכ־דיקע באַקן. זיַ האָט געשמייכלט, דיַ פרוי, און געטראָגן אויפן שטערן אַ פּאָר בהמהשע הערנער.

פאַפנוטיוס האָט גלייך דערקענט דעם זייל, וואָס האָט זיך אים געהאַלטן, און האָט באַשטימט, אַז ער האָלט אַ צוויי אין דרייסיק פוס דיַ הויך. איז אַוועק אין שכנישן דאָרף אַריין און געהייסן זיך מאַכן אַ לייטער פון דער זעלבער הויך. און אַז מ׳האָט צוגעשטעלט דעם לייטער צום זייל, איז ער אַרויף אויפן שפּיץ, געקניט דאָרט און געזאָגט צו גאָט:

— אָט דאָס איז, גאָט, דיַ וווינונג, וואָס דו האָסט מיר אויס־דערוועלט. הלואי זאָל איך דאָ פאַרבלייבן ביזן רעכטן טויט.

ער האָט מיט זיך נישט מיטגענומען קיין שום שפּייז, זיך פאַר־

לאָזט אויף גאָטס באַראָט און גערעכנט, אַז דאָס גוטע פּויערים וועלן אים געבן אויף דער חיונה, און אויף מאָרגן טאַקע, שחרית־צייט, זיינען געקומען פּרויען מיט קינדער און געבראַכט אים ברויט. טייט־לען און פּרישע וואַסער, און דאָס יונגלעך האָבן אים עס אַרויפגע־טראָגן אויפן שפּיץ־זייל.

דער קאָפּ פון זייל איז נית גענוג בריים, אַז ער זאָל קאָנען אויסצייען זיך אין דער לענג, און געשלאָפן איז ער דאָרט זיצנדיקערהייט, אַראָפּלאָזנדיק דעם קאָפּ אויף דער ברוסט. דער שלאָף האָט אים דערבּיבער מער אייגנעמאַטערט, איידער דאָס אויף־זיין. פאַרטאָג פלעגן אים דאָס פויגלען באַרירן מיט דאָס פליגלען און ער פלעגט זיך אויסכאַפן אַ דערשראָקענער און אַ פאַרצויטערטער.

האָט זיך אזוי געטראָפן, אַז דער מייסטער, וואָס האָט געמאַכט דעם לייטער, האָט מורא געהאַט פאַר גאָט. דער געדאַנק, אַז דער הייליקער ליידט פון הונג און פון רעגן, האָט אים באַמוויקט און מורא האָבנדיק, אַז פאַנטויוז זאָל נית אַראָפּפאַלן אין שלאָף פונם זייל, האָט דער פרומער מאַן דאָרט אויפן שפּיץ אויסגעבויט אַ דאַך און אַ צאַם.

אין דער זעלבער צייט האָט זיך דער שם פון אזא וווּנדער־לעך לעבן פאַרשפּרייט אין דער סביבה פון דאָרף צו דאָרף, און דאָס ערדאַרבעטער פון טאָל פלעגן מיט ווייב און קינד קומען אַלע זונ־טאָג אָנקוקן דעם הייליקן. דאָס תּלמידים פון פאַנטויוז האָבן מיט פאַרגענומען זיך דערווויסט פון זיין מקום־מקלט, זיי זיינען געקומען צו אים און געבעטן בּיי אים רשות אויסצוביטן זיך געצעלטן בּיים צופּוסנס פונם זייל. יעדן פרימאָרגן פלעגן זיי קומען, אויסשטעלן זיך אַרום זייער לערער, וואָס האָט זיי געלאָזט הערן וווערטער פון נחמה:

— קינדער מיינע,—האָט ער זיי געזאָגט,—זייט געגלייכן צו דאָס קינדער, וועלכע יעזוס קריסטוס האָט ליב געהאַט. אָט דערין איז דאָס גאולה. דאָס עברה פונם קערפער איז דער קוואַל און דער אָנהויב פון אַלע עבֿרות. זיי שטאַמען פון אים, ווי פון אַ פאָטער. גאוה און קמצנות, פויליקייט, כּעס און קנאה זיינען זיינע ליבע קינדער. אָט דאָס האָב איך געזען דאָס רייכע, וואָס גייען צו גרונט, זינקען־

דינק אין פֿאַרבראַכן תּאוות, ווי אין אַ טיפֿן זומפֿ.

דער פֿאָטערס סטראַפֿיאָן און עפּרעם האָבן דערהערט פּונם נייעס און פֿאַרוואָלט אַליין מיט דער אייגענע אויגן זען פֿאַנוטיוסן. באַמערקנדיק אויפן טייך פּונדערווייטנס דעם דרייעקיקן זעגל פּונם שיף, וואָס האָט זיי געפּירט, האָט פֿאַנוטיוס, נית ווילנדיק, אַ קלעפּטאָן, אַז גאָט האָט אים געשטעלט פֿאַר אַ מופֿת פֿאַר אַלע נזירים. סטראַפֿיאָן און עפּרעם האָבן, דערזעענדיק אים, אָפּן פֿאַר אַלעמען געחדושט זיך, זיי האָבן זיך ביידע געהאַלטן אַן עצה און ביידע מסכים געווען, אַז מ׳דאַרף בפירוש נית דערלאָזן אַזאַ אויסערגעווייטלעכן ארט תשובה טאָן. און זיי האָבן אייגנערעדט פֿאַנוטיוסן אַראָפּ פֿון טורם־הייזל.

— אַזאַ ארט לעבן,—האָבן זיי געזאָגט,—שטימט נית מיט דער מנהגים און תקנות.

פֿאַנוטיוס אָבער האָט זיי געענטפערט:

— און אין וואָס באַשטייט דאָס לעבן פון אַ נזיר, אויב נית אין דעם, וואָס עס איז אַן אויסערגעווייליך לעבן? און דער עבודה פון אַ נזיר דאַרף דען נית זיין אייגנאַרטיק, וויַ ער גופא? גאָטס צייכן האָט מיך אַרויפגעבראַכט אַהער און זיין מופת בלויז וועט מיך צווינגען אַראָפּ פֿון דאַנען.

אַלע טאָג זיינען געקומען נייע גייסטלעכע באַהעפֿטן זיך צו פֿאַנוטיוסס תלמידים און געבויט זיך ביידלעך אַרום זיין לופֿטהיים. אייניקע פון זיי האָבן נאָכגעמאַכט דעם הייליקן און אַרויפגעקלימען זיך אויף דער חורבות פּונם טעמפּל, אָבער זייערע בלידער האָבן זיי געשטראָפט, זיי האָבן זיך נאָר אויסגעמאַטערט און אינגיכן זיך אָפּגעזאָגט פון אַזוינע סגופֿים.

דער צאָל פון דער פּילגרימען איז געוואַקסן. צווישן זיי זיינען געווען מענטשן, וואָס זיינען געקומען פון זייער וויט און געווען מיד פון הונגער און פון דאָרשט. אַן אָרעמע אלמנה איז געפאַלן אויפן שכל און האָט געבראַכט אַהער אויף צו פֿאַרקויפן זיי פרישע וואַסער און מעלאָנען. זי האָט האַרט ביים זייל אויסגעבויט אַ גרעסער ביידל, אַנדערגעשטעלט אירע ערדענע בוטלען, אירע כוסות און פרוכטן און געשריגן: „וואר וויל טרינקען?“ איר האָט נאָכגעטאָן

איינער אַ בעקער, וואָס האָט געבראַכט ציגל און אויסגעבויט דאָ דערביי אַן אויוון, געהאָפט פאַרקויפן דן געקומענע פרעמדע זיינע ברויטן אוּן קוילעטשן. אוּן אַזוי ווי דן צאָל פון דן באַזוכער איז געוואַקסן אַלץ מער אוּן מער אוּן ס׳זיינען געקומען אַשילו איינווי־נער פון דן גרויסע מצרימשע שטעט האָט איינער אַ נפש, אַ להוטער נאָך פרנסה, אויסגעבויט אַן איינפאָרהויז צוליב דן האַרן מיט זייע־רע קנעכט, זייערע קעמלען און מוליאייזלען. אינגלכן איז דאָ גע־ווען אַ מאַרק, ווהין דן פישער פונם נילוס האָבן געבראַכט צו פאַרקויפן פיש אוּן דן גערטנער זייערע גרינסן. אַ שערער, וואָס האָט געשוירן דעם עולם דאָ אויף דער פרייער לופט, האָט לוסטיק גע־מאַכט דעם המון מיט זיינע ווערטלעך; דער אַלטער טעמפל, וווּ ס׳האָט לאַנג געהערשט רו אוּן רויקייט, איז פול געווארן מיט בא־ווגונג, מיט אַ טומלדיקן לעבנס־געוויש. דן שענקערס האָבן דן אונטערערדישע געביידעס פאַרוואַנדלט אין וויין־קעלערס אוּן צו דן אוראַלטע זייַלן צוגעלאָגן אויף גריכיש אוּן עגיפטיש: „דאָ פאַר־קויפט מען גראַנאַטן־וויין אוּן פייגן־וויין אוּן אמתן קילקיאישן ביר.“ אויף דן ווענט, וואָס זיינען געווען באַפוצט מיט שטאַלטנע ציכטיקע פיגורן, האָבן דן העגדלער געהאָנגען קרענץ פון קנאָבל, געוויכערטע פיש, געשאָסענע האָזן אוּן געקוילעטע שפּסן. אָוונט־צייט פלעגן דן אַלטע איינווינער פון דער חורבה־דן מייז־אין אַ לאַנגער שורה לויפן צום וואַסער, בעת דן איבעכן פלעגן אומרוּק אויסציען דן העלזער, אין זעצן זיך אויף דן הויכע קאַרניזן, ווהין ס׳פלעגט דערגרייכן דער רויך פון דן קיכן, דן געשרייען פון דן שפורע מאַנסבילן אוּן דער געלעכטער פון דן דינסטן. אַרום דעם זיל האָט מען געמאַכט גאַסן, געבויט נזירים־הייזער אוּן קלויסטערס. אין זעקס חדשים אַרום איז דאָ געגרינדעט געוואָרן אַ שטאָט מיט אַ וואַל־אָפּ־טייפונג, מיט אַ ערכיט, אַ תפיסה אוּן אַ שול, וווּ ס׳האָט מיט דן לימודים אָנגעפירט איינער אַ בלינדער שרייבער.

דן פילגרימען זיינען אַלץ צוגעקומען. בישאָפן אוּן אַרציבי־שאָפן האָבן פאַרוואַנדערטע באַזוכט דעם הייליקן. דער פאַטריאַרך פון אַנטיאָכיע, וואָס האָט געוויינט דעמאָלט אין מצרים, איז געקומען מיט אַלע זיינע מקורבים. ער האָט באַגיטיקט דן אויפפירונג כונם

נזיר און דיַ עלטסטע פונם לַיווישן קלויסטער האָבן מיט אים מכּיח געווען. עפֿרעם און סעראַפּיאָן האָבן זיך דערפון דערוווסט און געקומען צו פּאַפנוטיוסן בעטן מחילה פֿאַר זייער ערשטן אומצוטרוי. פּאַפנוטיוס האָט זיי געענטפֿערט:

— זייט ווילקום, מיינע ברידער, אַז דיַ יסורים, וואָס איך טראָג אויבער, קאָנען זיך קיים פֿאַרגלייכן מיט דיַ נסיונות, וואָס גאָט שיקט מיר צו. אויב מ'זאָל אַ קוק טאָן אויף אים פון אויסן, איז דער מענטש זייער קליין, און פון דער הויך פונם זייל. וווהין גאָט האָט מיך אויפגעטראָגן, ווייזן מיר זיך אויס דיַ מענטשן, ווי מילבן; אָבער באַטראַכטנדיק דעם מענטשן פון אינעווייניק, זעט מען, אַז ער איז מוראדיק גרויס, ער איז גרויס, ווי דיַ וועלט, ווייל ער טראָגט אין זיך בעצם דיַ גאַנצע וועלט. אַלץ, וואָס לעבט פֿאַר זיינע אויגן: דיַ קלויסטערס, דיַ איינפֿאָרהייזער, דיַ שיפֿן אויף דיַ טייכן, דיַ דערפֿער, דיַ פעלדער דאָרט פונדערווייטנס, דיַ קאַנאַלן, דיַ זאַמדן און דיַ בערג—דאָס אַלץ איז גאָרנישט אין פֿאַרגלייך מיט דעם, וואָס ס'איז פֿאַראַן אין מיר. אין האַרצן אין מיינעם טראָג איך וועלטן, שטעט און אומבאַגרענעצטע מדבריות. און דאָס שלעכטס, דאָס שלעכטס און דער טויט, וואָס פֿאַרשפרייטן זיך אויף דעם דאָזיקן גרענעצלאָזן שטח, דעקן עס צו, ווי דיַ נאַכט דעקט צו דיַ ערד. איך גופא בין אַ גאַנצע וועלט מיט שלעכטע געדאַנקען, מיט מחשבות זרות.

געראַדט האָט ער אַזוי, ווייל אין אים איז געווען אַ פֿאַרלאַנג צו אַ פֿרוי.

אויפן זיבעטן חודש זיינען פון אַלעקסאַנדריע, בוּבאַסטיס און סאַיס געקומען פֿרויען עקרות, וואָס האָבן געהאָפט צו באַקומען קינדער מיט דער הילף פונם הייליקן מאַן און מיט דער הילף פונם הייליקן טורעם. זיי האָבן באַרירט דעם שטיין מיט זייערע פרוכטלאָזע זע לענדן. דערנאָכדעם זיינען אָנגעקומען אָן אַ שיער וואָגנס, ריטווָאגנס און טראָגבעטלעך, וואָס האָבן זיך מחנותווייז געשטויסן זיבן טערן הייליקן זייל. פון זיי זיינען אַראָפּ קראַנקע, אַ שרעק צו קוקן: מאַמעס האָבן אויסגעשטרעקט צו פּאַפנוטיוסן זייערע קינדער מיט אויסגעדרייטע אברים, אויסגעקרימטע אויגן, מיט שוים אויף דיַ לִיפּן

אוּן הַיִיזערִיקע קוֹלות. ער פלעגט אויך זיי פאַרשפּרייטן זיינע הייליקע ענטן. ס׳זיינען געקומען צו אים אויך בלינדע. אויסשטרעקנדיק דיַ הענט, פלעגן זיי קוקן אויך אים מיט זייערע פוסטע אָדער בלינדע אויגן־לעכער, פאַראַלטיקער האָבן אים געווּיזן זייערע אומבאַוועגלעכע, אויסגעדרייטע אוּן פאַרקרצטע גלידער. הינקענדיקע האָבן אים געבראַכט זייערע קרומע פיס, קראַנקע האָבן זיך מיט בּיידע הענט געהאַלטן פאַר דער אַנטפלעקטער ברוסט אוּן געווּיזן זיַ דעם הייליקן. ער האָט זיי אַלעמען געבענטשט. נוּביער, וואָס זיינען קראַנק געווען אויף קרעץ, פלעגן לאַנגזאַם צו אים גענענען זיך אוּן געקוקט אויף אים מיט טרערנדיקע אויגן אוּן בלאַסע לעבנסלאָזע פּנימער. ער פלעגט זיי אויפֿרצלמען. מ׳האָט צו אים געבראַכט אַ יונג מיידל פוּן אַפראָדיטאָפּאָלים, וואָס האָט פריַער געמייקנט מיט בלוט אוּן איצט איז זיַ געשלאָפן שוין אין משך פוּן דריַ טעג. זיַ האָט אויסגעזעהן, וויַ אַ בילד פוּן וואַקס, אוּן אירע עלטערן האָבן געמיינט, אַז זיַ איז שוין טויט, אוּן געלייגט איר אַ פאַלעם־צווייג אויפן האַרצן. נאָך דעם, וויַ פאַפנוטיוס האָט מתפלל געווען, האָט זיַ אויפגעהויבן דעם קאָפּ אוּן אויפגעפּנט דיַ אויגן.

אַרוּם אוּן אַרוּם האָט דאָס פאָלק דערציילט מכוח דעם הייליקנס נסים אוּן פוּן אַלע זייטן פלעגן אָנקומען גאַנצע מחנות קראַנקע, וואָס ליידן אויף דער „געטלעכער קרענק", וויַ דיַ גריכן רופֿן עס אָן. קוים דערזעענדיק דעם זייל, פלעגן זיי באַקומען קאָנוולסיעס, קייקלען זיך אויבער דער ערד, אויסבּויגן זיך אוּן דרייען זיך אין אַ ראָד. אוּן־ס׳איז אומגלויבּיק־דיק, וואָס זיינען געווען דערביי בּעת מעשה, פלעגן אויך אָנהויבן נאָכמאַכן דיַ משוגהדיקע תנועות פוּן דיַ עפּילעפּטיקער. מאָנאַכן אוּן גייער, פרויען אוּן מאַנסבּילן פלעגן זיך אַלע אינייענעם אַ וואַלגער טאַן אויף דער ערד מיט אויסגעדרייטע גלידער אוּן מיט שוים אויף דיַ לינגן, שלינגען הויפנס ערד אוּן זאָגן נבּיאות. אוּן פאַפנוטיוס האָט אין דער הויך, בּיי זיך אויפן זייל, געפילט, וויַ אַ צימער גייט אים דורך אינבּער אַלע אברים אוּן האט געפּופן צו גאט:

— איך בּין דער שעיר לעזאזל אוּן נעם אויף זיך דיַ אַלע אומ־

ווירדיקייטן פונם פּאלק, און אט דערפאר, גאט, איז מיין גוף כּולּ מיט זינדיקע געדאנקען.

יעדער מאל, וועו אן אויסגעהיילטער קראנקער פלעגט אויפּשטיין, פלעגן די דערבייקע אים באגריסן, טראגן אויף די הענט און חזרן:

— מיר האבן געזען א נייעם נס!

הונדערטער קולּיעס זיינען שוין געהאנגען אויפן טורעם־זייל, דאנקבארע פרויען האבן דארט געהאנגען קרענץ און גרלּאנדעס. גרויסן האבן דארט אויסגעקריצט לידער, און יעדער פון די געקומענע האט געצייכנט זיין נאמען אויפן שטיין, און דער זייל איז א מענטש די הויך געווען באדעקט מיט שריפטן אויף כּלערלייי לשונות און כתבים: לאטיינישׂ, גריכישׂ, קאפטישׂ, העברעישׂ און אסיריש.

פסח־צייט איז אויף יום־טוב אהער אנגעקומען אן אומגעהייער גרויסער עולם. און די זקנים האבן געמיינט, אז ס׳האבן זיך אומגעקערט די אוראלטע צייטן פון די אמאליקע מיסטעריעס. אויף איין גרויסן שטח האבן זיך דא צוזאמענגעמישט די פארבינקע קליידער פון די ענגפטער, די אראבישע בורנוסן, די ווייסע זשופאנען פון די נוביער, די קורצע גריכישע מאנטלען, רוימישע טאגעס מיט די לאנגע פאלדן, די רויטע מאנטלען און הויזן פון די בארבארן, און די אויסגענייטע טוניקעס פון די קורטיזאנקעס. פארשלייערטע פרויען זיינען דורכגעפארן אויף אייזלען, פאר זיי זיינען געלאפן שווארצע סריסים, וואס האבן מיט שטעקנס געמאכט א וועג צווישן עולם. גימנאסטן האבן פאנאנדערגעלייגט טעפּיכער אויף דער ערד און געוויזן זייערע שיינע קונצן פאר א קרייז שווייגנדיקע צושויערס. שפּרעכערס און כשופמאכערס האבן באווויזן זייערע פארכשופטע שלאנגען. דער דאזיקער גאנצער המון האט געגלאנצט, געבלּיצט, געפּינקלדערט, גערעשט, געשריגן און געבייזערט זיך. די זינדלערייען פון די אנטרייבערס, וואס האבן געשלאגן זייערע אייזלען, די אויסגעשריען פון די סוחרים, וואס האבן פארקויפט קמיעות פון קרעץ און פון א גוטאויג, דאס תהילים־זאגן פון די מאנאכן, וואס האבן געזונגען קאפּיטלעך פון די הייליקע שריפט, דאס נביאישע פלוידערן

פֿון דעם עפּיזאָדישע פֿרוי׳ען, דער נגודים פֿון דער בעטלער, וואָס האָבן געהערט אַלטע לידער, דאָס מעקען פֿון דעם שאָף, מרוקען פֿון דער אייזלען, דער אויסגעשרייען פֿון דעם מאַטראָסן, וואָס האָבן געריפֿן דעם פֿאַרשפּעטיקטע פּאָרערס–דאָס אַלץ צוזאַמען האָט מוראדיק געטומלט און געפּיזלדערט, און איבער דעם אַלעמען האָבן זיך געטראָגן אין דער לופֿט דער שארפּע, שניידנדיקע קולות פֿון דער קלייניע נאקעטע נעגערימאָסן, וואָס האָבן געשנאָרעט צווישן עולם און פּאָרגעלייגט פּרישע פּייגן.

און אָט דער אַלע פֿאַרשיידענע באַשעפענישן האָבן זיך געשטיקט אונטערן וויסן הימל, אין דער לופֿט, וואָס איז געווען אָנגעזעטיקט און אָנגעזאַפּט מיט פֿאַרפֿומען פֿון דער פרוי׳ען, מיטן גערוך פון דער נעגערס, דעם טשאַד פון דער קיכן און דער ווירצכן, וואָס דער פרומע ווייבער האָבן געדעמפּט לכבוד דעם הייליקן.

ביינאַכט האָבן זיך פון אַלע זייטן אָנגעצונדן פייערן, פֿאַקעלן און לאַמטערנס. אַרום האָבן נאָר געבלאָנזעט שוואַרצע שאָטנס. אין מיטן פון אַ קרייז צוהערער, וואָס זיינען געזעסן אויף דער שפּיץ־פּינ־גער. איז געטאַנצט אַן אַלטער זקן, זיין געזיכט איז געווען באַ־לויכטן מיט אַ רויכערדיק לעמפּל און ער האָט דערציילט אַ מעשה, וויַ ביטיו האָט אמאָל פֿאַרכשופט זיין האַרץ, אויסגערינט עס פון דער ברוסט, אַריינגעלייגט אין אַן אַקאַציען־בוים און נאכדעם אַליין פֿאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ בוים. דעם אַלטן האָט נאָכגע־מאַכט אַלע זיינע לעכערלעכע משוגהדיקע תנועות, און דער עולם אַרום האָט פון התפעלות געפּאַטשט מיט דער הענט. אין דער שענקען זיינען דער שכורים געלעגן אויף דער ווייכע בענק און געפּאָדערט וויַ־זיי אין ביר. טענצערינס מיט געפּאַרבטע אויגן און נאַקעטע בייכער האָבן פאַר זיי פּאָרגעשטעלט פאַרשיידענע רעליגיעזע און תאוהדיקע בילדער. אין דער צייט האָבן יונגע מענטשן געשפּילט אין ביינדלעך און אין מור, און אַלטע לייט האָבן אין דער פּינסטער זיך נאָכגע־יאָגט נאָך אויסגעלאַסענע פרוי׳ען. איינער אַליין איבער דער אַלע אויפֿגערעגטע בריאות איז געשטאַנען דער הויכער אומבאַוועגלעכער זייל. דער קאָפּ מיט דער קיינישע הערנער האָט געקוקט אין דעם חשכות אַריין און אויבן דאָרט האָט פאַפּנוטיוס געוואַכט צווישן הימל

אוּן עֶרד. פְּלוֹצִים הָאָט זִיךְ אִיבְּערְן נִיְלוֹס אוֹיפְגעהוֹיבְן דִיְ לְבנה, וואָס אִיז עִנְלִעךְ געווֹאוֹרְן צוּ אַן אַנטבְּלוֹיזְטן אַסְקְל פּוּן אַ גְעטְן. דִיְ בְּערג בְּאַגִיסְן זִיךְ מִיט לִיכְט אוּן מִיט לְאַזוּר אוּן פַּאַנוֹטיוֹסְן דאַכְט זִיךְ, אַז צוּוִישְׁן דִיְ גְלְאַנצנדִיקע וואַסערְן, צוּוִישְׁן דִיְ סאַפּפִירְן פּוּן דער נאַכְט זעט עֶר, וויְ עס בְּלִיצט דאס לִייבּ פּוּן טאַיְס.

טעג זיינען געגאַנגען אוּן דער הייְלִיקער אִיז פאַרבְּלִיבְּן אִין דער הוֹיך אוֹיפְן זִייְל. ס׳אִיז געקוּמען דִיְ צִייט פּוּן רעגנס. דִיְ וואַסערְן פּוּן הִימְל זיינען דורכְגעדרונגען דורְך דִיְ שפּאַלְטן פּוּן דאַך אוּן באַגאסן זיין פאַרגְלְוועְרט לִייבּ. ער האט נִיט געקאנט אַ רִיר טאן מִיט אַן אבר. פאַרבּרענט פּוּן זוֹן אוּן רוֹיט פּוּן טוֹי, האט ער באַקוּמען וווּנדן, וואס האבּן באַדעקט זיינע העְנט אוּן פְּנִים. אבּער דער פאַרְלאַנג צוּ באַקוּמען טאַיְס האט אִים געפּרעסְן פּוּן אִינְעווייניְק אוּן ער האט אוֹיסגעשרִיְגן:

— גִיְב דען נאך נִיט גענוג, אַלְמעכְטִיקער גאט! נאך נסיונות! נאך זִיְנדִיקע מחשבות! נאך אומגעלוֹמפּערטע פַּאַרְלאַנגען! גאט דער האַר, מאַך אַזוי, אַז דִיְ תּאוה פּוּן אַלע מענטשן זאל דורכְגיין דורך מִיר, אִיך זאל קאַנען זִיְ אוֹיסְלִייזן. פאַראַן אַ מעשה, וואס כ׳האב געהערט פּוּן דִיְ פאַלשע לְערער, אַ מעשה מִיט אַ צוֹיג פּוּן אַרגאס, וואס האט געזוּמען אוֹיף זִיךְ דִיְ עברות פּוּן דער גאַנצער וועלט. אוּן אוֹיב דִיְ מעשה אַלִיין אִיז אַן אוֹיסגעטראַכְטע, פַּאַרמאגט זִיְ דאך אַ פאַרבּאַהאַלְטענעם זִינען. ס׳אִיז אמת, אַז דִיְ חטאים פּוּן דִיְ פעלקער גייען אַריין אִין דִיְ נשמות פּוּן דִיְ הייְלִיקע אוּן זִינקען דאַרט איין, וויְ אִין אַ בּרוּנִים. אט דערפאַר אִיז אִין דער נשמה פּוּנם צדיק פאַראַן מער עבּרות אִיידער אִין דער נשמה פּוּנם רשע. אוּן אִיך לִיבּ דִיךְ, גאט, דערפאַר, וואס דוּ האסט געמאַכְט פּוּן מִיר אַ רִינשטאק פאַר דער גארער וועלט.

אָבּער אָט הָאט זִיךְ איינמאָל אִין דער הייְלִיקער שטאָט אוֹיפְגעהוֹיבְן אַ טומל, וואָס הָאט דערגרייכט בִּיז דִיְ אוֹיערן פּוּנם פּרוש. איינער זייער אַ חשובער מאַן, דער פּרעפּעקט פּוּנם אַלעקסאַנדרִיעשן פּלאָץ, לוּציוּס אַוורעליוּס קאָטאַ, קוּמט אַהער,—ער גייט, ער אִיז נאָענט!

דִיְ בשורה אִיז געווען אַן אמתע. דער אַלטער קאָטאַ, וואָס

איז אײַצט אומגעפֿאָרן באַטראַכטן די שיפֿן אוּן די קאַנאַלן פון נילוס, האָט שוין עטלעכע מאָל אַרויסגעזאָגט זיין פֿאַרלאַנג צו באַזוכן דעם היילקן אוּן דיַ נייע שטאָט, וואָס האָט שוין געהאַט א נאָמען: סטיפֿאָפֿאָלוס. איינמאָל מיטן פרימאָרגן האָבן די איינוווינער פון דער שטאָט דערזען, אַז דער גאַנצער טייך איז באַדעקט געווען מיט זעגלען. אויפן באָרט פון א באַגלדטער שיף איז געשטאַנען קאַטאַאוּן אים האָט באַגלייט די גאַנצע פֿלאָטיליע. ער האָט זיך אַרויסגעזעצט אויפן ברעג צוזאַמען מיט זיין שרײַבטפּירער, וואָס האָט געטראָגן זיינע שרײַב־ברעטלעך, אוּן צוזאַמען מיט זיין מעדיקאַר אַרײַס־טעוּס, מיט וועמען ער האָט ליב געהאַט פֿאַרבראַכט.

נאָך זיי איז געגאַנגען א גרויסער עולם, אוּן דער ברעג איז געווען באַדעקט מיט לאַנדקלאַוון אוּן פּאַנצערס. א פּאָר טרײַט פֿאַרן זיי האָט ער זיך אָפּגעשטעלט אוּן געזומען באַטראַכטן דעם פּרוש, אָפּווישנדיק דעם שווייס מיטן ברעג פון זיין מאַנטל. ער איז געווען בטבע א פֿאַרשער אוּן איז משך פון זיינע נכיעות האָט ער א סך נייעסן אויסגעפֿאָרשט. נאָך זיין פֿונישער געשיכטע האָט ער פֿאַרטראַכט אָנשרײַבן א בוך וועגן די אויסערגעווײַנלעכע זאַכן, וואָס ער האָט גזעזן אין זיין לעבן. ער האָט איצט מיט נייגעריקייט געוואַרט זען, וואָס דאָ וועט פֿאָרקומען.

— ס׳איז א מאָדנע זאַך,—האָט ער גזעזאָגט אָפּעטעמיקנדיק.—ס׳איז כדאי צו פֿארצייכענען. דער דאָזיקער מאַן איז געווען מיין גאַסט. יאָ, דער מאָנאַך האָט ביי מיר דעם עברדיקן יאָר געגעסן אָוונט־ברוט. דערנאָכדעם האָט ער אַוועקגעפֿירט מיט זיך טאַוס.

אוּן ער האָט זיך געווענדעט צו זיין שרײַבטפּירער:

— פֿאַרצייכן דאָס, קינד, אויף מיינע שרײַב־ברעטלעך. אוּן פֿאַרגעס נישט דיַ הויך פּונם זיי אוּן דאָס אויסזען פּונם שפּיץ.

אָפּווישנדיק דעם שטערן, האָט ער ווידער געזאָגט:

— באַגלויבטע מענטשן האָבן מיר דערציילט, אַז א יאָר שוין, ווי ער זיצט אין דער הויך אויפן זיי אוּן איז נאָך אויף איין רגע נישט אַראָפּ. אַרײַסטעוּס, זאָג, איז דאָס מעגלעך?

— ס׳איז מעגלעך פֿאַר א משוגענעם אָדער א קראַנקן, ס׳וואָלט אָבער געוועון אוממעגלעך פֿאַר א מענטשן, וואָס איז גזעזונט קערפּער־

לעך און גייסטלעך. צו ווייסטו ניט, לוציוס אז דו חולאתן פון גוף
און פון דער נשמה גיבן אמאל דעם קראנקן אזא כח, וועלכן
ס'פארמאגן ניט דו געזונטע. און אינדעראמתן איז גאר ניט במציאות
קיין געזונטע און קראנקע צושטאנדן. ס'זיינען פארן נאר פארשיי־
דענע צושטאנדן פונם מענטשן־קערפער. לערנענדיק קראנקהייטן, בין
איך געקומען צום באשלוס, אז א קראנקהייט איז א נויטוועגדיקע
פארם פון לעבן. איך לערן די קראנקהייטן מיט מער פארגענגן
איידער איך היל זיי. פארן קרענק, וואס קאנען ארויסברענגען אין
התפעלות, אין געשטאלט פון אומארדנונג פארבארגן זיי א טיפע
הארמאניע, ווי למשל, דער שיינער פירטאגיקער פיבער, איינציקע
זולאתן פון גוף רופן אמאל ארויס א גרויסע טעטיקייט פון די גע־
דאנקן־פעיקייטן. די קענסט קרעאנען. ער איז געווען א שטאלער
פון קינדוויז און א פרא־אדם. אבער איינמאל איז ער ארגפגעפאלן
פון די טרעפ און האט זיך צעברוכן דעם שארבן. און נאך דעם
איז ער, ווי דיר איז באוווסט, געווארן א גענטער אדוואקאט. דער
מאנאך האט געווינס א פארבארגענע שלאפקייט. און בכלל איז זיין
ארט לעבן גאר ניט אזוי אייגנארטיק, ווי דו מיינסט, לוציוס. דער־
מאן זיך מכח די גימנאסטיסטן פון אינדיע, וואס קאנען בלייבן
לחלוטין אומבאוועגלעך ניט בלויז אין משך פון א יאר, נאר אויך
אין משך פון צוואנציק, דרייסיק און פערציק יאר.

— כ'שווער ביי יופיטער,—האט אויסגעשריגן קאטא,—ס'איז א
גרויסע עולה. דער מענטש איז באשאפן געווארן אויף צו באווען
זיך, און דער, וואס בלייבט אט אזוי אומבאוועגלעך, באגייט א
גרויסן פארברעך קעגן דער מלוכה. איך וויים בכלל ניט, וועלכער
גלויבן דערלויבט אזא מסוכנע אויפפירונג. אפשר נאר איינע פון די
אזיאטישע אמונות. בעת איך בין געווען דער רעגירער פון סיריע,
האב איך געזען ברינקלעך אזוינע אויף די זיילן פון דער שטאט
הערא. א מענטש פלעגט ארויפגיין אהין צווי מאל אין יאר און
פארבלייבן דארט אין משך פון א זיבן טעג. דאס פאלק איז געווען
איבערציגט, אז דער מענטש רעדט מיט די געטער און פועלט ביי
זיי, אז אין סיריע זאל אלץ געראטן. דער דאזיקער מנהג, האט
מיר געדאכט, איז נארישע, פונדעסטוועגן האב איך אים ניט פאר־

בּאָטן. כ׳רעכן, אַז אַ מענטש, וואָס דינט דער מלוכה, דאַרף ניט שטערן די רגילותן פון אַ פאָלק, אדרבא, ער דאַרף זיי אונטערהאַלטן. די מלוכה טאָר ניט אָנבינדן די פּעלקער איר אמונה. איר חוב איז, פאַרקערט, שטיצן און באַפרידיקן די אַלע אַנדערע גלויבנס, וויל, גוט צו שלעכט, אָבער ס׳האָט דאָך זיי אַלע באַשאַפן דער גייסט פון צייט, פון אָרט און פון שטאַם. דער, וואָס וועט וועלן קעמפן מיט זיי, וועט זיין אַ טיראַן, און אַלע וועלן האָבן דאָס רעכט אים צו האַסן. און בכלל אָט די אַלע המונישע נאַרישקייטן דאַרף מען פאַרשטיין און דערלאָזן, ס׳איז די אייניקע מעגלעכקייט שטיין העכער פון זיי. אַריסטעוס! מיין מיינונג איז, מיר זאָלן לאָזן דעם הייליקן צורו. זאָלן די פויגלען מיט אים מלחמה האַלטן. כ׳וויל ניט אינערגוואַלט שטיין העכער פון אים, אדרבא, כ׳וויל פאַרשטיין זיינע געדאַנקען און זיין גלויבן.

ער האָט אָפּגעעטעמט, אויסגעהוסט זיך, אַנידערגעלייגט די האַנט דעם שריפטפירער אויפן אַקסל און געזאָגט:

— קינד, פאַרצייכן, אַז אייניקע פון די קריסטלעכע כּתות זיינען זיך נוהג צו פאַרפירן פרייע פרויען און ווינען אויף זיילן. דו קאָנסט נאָך צוגעבן, אַז די מנהגים געהערן צו דער אמונה פון די גענעטישע געטער. אָבער לאָמיר מכוח דעם בעסער פרעגן אים אַליין.

ער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ, מיט דער האַנט פאַרשטעלט די זון און הויך אויסגעשריגן:

— הער, פאַנוטיוס, דו געדענקסט, אַז דו ביסט געווען בייַ מיר צו גאַסט, ענטפער מיר! וואָס טוסטו דאָרט אויבן? צוליב וואָס ביסטו אַהין אַרויף און צולייב ווָאָס ביסטו דאָרט פאַרבליבן? וואָס פאַר אַ געטלעכע באַדייטונג האָט פאַר דיר דער זיל?

פאַנוטיוס האָט געווונדערט, אַז קאָנטאַ איז אַ געצנדינער און ער האָט אים אפילו ניט געענטפערט. אָבער פלאָוויאַנוס, זיין תלמיד, איז צוגעגאַנגען צו קאָנטאַ און האָט אים געזאָגט:

— חשובער האַר, דער הייליקער מאַן נעמט אויף זיך די עברות פון דער גאַנצער וועלט און הילט קראַנקהייטן.

— ביי יופיטער, דו הערסט, אַריסטעוס,—האָט אויסגעשריגן

קאָטאַ,–דער פרוש פאַרנעמט זיך, ווי דו, מיט מעדיצין? וואָס וועס־
טו זאָגן צו אַזאַ חשובן חברן?–

אַריסטעוס האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ.

– ס׳איז צו גלויבן, אַז אַנדערע קרענק היילט ער בעסער פון
מיר. אָט, למשל, די חולה־נופלים־קרענק, עפּילעפּסיע, וואָס די
פשוטע מענטשן רופן דאָס די געטלעכע קרענק, הגם אַלע קרענק
זיינען געטלעכע, ווייל זיי קומען פון גאָט. אָבער די סבֿה פון דער
קרענק איז אַן איינדרימלעניש, און די וועגט מודה זיין, לויטיוס,
אַז דער מאָנאַך, וואָס האָט זיך פאַרקלויבן צו דער גרעסטן אויפן
קאָפּ, איז מער ביכלת צו ווירקן אויף פאַרשיידענע איינדרימלענישן
איידער אין מיט מיינע בייכער, בוטלען און זאַלבן. פאַראַן כּוחות
לויטיוס, וואָס זיינען שטאַרקער פונם שכל און פון דער וויסנשאַפט,

– וועלכע כּוחות?–האָט געפרעגט קאָטאַ.

– אומוויסנהייט און משוגעת,–האָט געענטפערט אַריסטעוס.

– כ׳האָב זעלטן ווען גענוג אַ מער שענערע זאַך איידער
אין זי איצט,–האָט געזאָגט קאָטאַ.–כ׳וואָלט געוואָלט, אז אַ גענעטער
שרייבער זאָל ווען עס איז באַשרייבן וויַ ס׳האָט זיך געגרינדעט די
דאָזיקע שטאָט סטילאָפאַליס. אָבער די סאַמע זעלטענע ערשיינונגען
טאָרן נית פאַרהאַלטן אויף אַ סך דעם ערנסטן און אַרבעטנדיקן
מענטשן. קום אַרומקוקן די קאַנאַלן. זיי געזונט, פאַפנוטיוס, אָדער
רינטיקער, צום וויידערזען! אויב דו לאָזסט זיך אַראָפּ ווען עס איז
און קומכט אין אַלעקסאַנדריע, פאַרגעס נית אַריינגיין צו מיר אויף
אָוונט־ברויט.–

די דאָזיקע וועלטער, וואָס אַלע דערבייגעווען האָבן גע־
הערט, זיינען געגאַנגען פון מויל צו מויל און האָבן נאָך מער
פאַרגרעסערט דעם שם פון פאַפנוטיוסן. דער פרומער כּה הדמיון
די פאַנטאַזיע, האָט זיי פארשענערט און אויבערגעמאַכט. און דער־
ציילט האָט מען שוין, אַז דער הייליקער האָט פון דער הויך פון
זייל אויבערגערעדט דעם אָנפירער פון פלאָט און יענער האָט אָנגע־
נומען די אמונה פון די אַפאָסטאָלן און פון די ניקעישע פאָטערס

די גלויביקע האָבן אויף זייער שטייגער אויסגעטייטשט די
לעצטע וועלטער פון קאָטאַ: דער אָוונט־ברויט, אויף וועלכן יענער

הָאט איינגעלאָדן דעם נזיר, האָט געזאָלט הייסן די הילְיקע סעודה, די גייסטלעכע שפיז, דער הימלשער מאָלצייט; די מעשה מיט דער באַגעגעניש פלעגט מען דערציילן אינערגעאַנדערשט און באַריי־כערט, און די, וואָס האָבן דאָס אויסגעטראַכט, האָבן די ערשטע דערין געגלויבט. מ׳האָט דערציילט, אַז בעת קאָטאַ האָט נאָך אַ לאַנגן וכוח מודה געווען אינם געטלעכן אמת, איז אַראָפּ אַ מלאך פון הימל און האָט אים אָפּגעווישט דעם שוויים פון שטערן. מ׳האָט נאָך מוסיף געווען, אַז אויך קאָטאַס מעדיקער און שרי־פטפֿירער האָבן אָנגעזומען די קריסטלעכע אמונה. פון דעמאָלט אָן האָט, אָן אַ גוזמא, די גאַנצע וועלט פאַרגלוסט צו זען פאַפנוטיוסן. און אַלע קריסטן כוּן מזרח און פון מעריב האָבן געוועגדעט צו אים זייערע פאַרבלענדעטע בליקן. די סאַמע באַרימטע שטעט פון איטאַליע האָבן געשיקט צו אים שלוחים, און דער רוימישער צעזאַר, דער געטלע־כער קאָנסטאַנס, וואָס האָט אונטערגעהאַלטן דאָס קריסטלעכע גלויבן, האָט אים געשיקט אַ פייערלעכן בריוו. אָבער איינמאָל ביינאַכט, בעת די גאַנצע איינגעשלאָפענע שטאָט איז געלעגן בייַ אים צופּוסנס, איינגעטונקט אין טוי, האָט ער דערהערט אַ שטים, וואָס האָט צו אים געזאָגט:

— פאַפנוטיוס, דו ביסט באַרימט מיט דיינע מעשים, כיט דער קראַפט פון דיינע רייד. גאָט האָט דיך דערהויבן פון זיין כבוד וועגן. ער האָט דיך אויסדערוויילט דו זאָלסט טאָן ניסים, היילן קראַנקע, לערנען די זינדיקע, צלמען די געצנדינער, שטעלן אין פאַרלעגנהייט די אַריער און ברענגען שלום דעם קלויסטער.

פאַפנוטיוס האָט געענטפערט:

— זאָל מקום וועלן גאָטס ווילן!

די שטים האָט ווידער געלעדט:

— שטיי אויף, פאַפנוטיוס, און גיי זוך אויף אין זיין פאַלאַץ דעם אומריינעם קאָנסטאַנציוס, וואָס האָט פאַרלאָזן די קלוגע וועגן פון זיין ברודער קאָנסטאַנס און האָלט אונטער די נאַרישע טעותן פון אַריוס און מאַרקוס. גיי! די קופּערנע טירן וועלן זיך פאַר דיר עפענען, דיינע סאַנדאַליעס וועלן טרעטן אויבערן גלאָדענעם ברוק פון דעם קיסרישן טראָן־הויז און דיין מוראדיקע שטים וועט פאַר־

ענדערן דאָס האַרץ פון קאָנסטאַנציוס, דעם זון פון קאָנסטאַנטינוס. דו וועסט הערשן אויבער דעם בעַרויקטן און מעכטיקן קיסרטעפער. און אַזוי ווי דו נשמה פירט אָן מיטן גוף, אַזוי וועט דער קיסר־טער אָנפירן מיט דער מלוכה. דו וועסט זיין העכער פון דו סענאַ־טאָרן, פון דו גראַפֿן און פאַטריציער. דו וועסט איינשטיללן דעם הונגער פון דו פעלקער און אָפשטעלן דו העזה פון דו בַּרבאַרן. דער אַלטער קאָטאַ וועט זיך דערווינסן, אַז דו ביסט דער ערשטער אין דער מלוכה, און וועט דיר קומען וואַשן דו פיס דיינע. נאָך דיין טויט וועט מען דיין אויבער־בגד אָפטראָגן דעם אַלעקסאַנדרייער פאַטריאַרך און דער גרויסער אַטאַנאַסיאַס וועט עס קושן, ווי אַ הייליקע קמיע. גיי!

פאַפנוטיוס האָט געענטפערט:

— זאָל נקומים ווערן גאָטס ווילן!

ער האָט זיך אָנגעשטרענגט און איז אויפגעשטאַנען שוין גרייט אראָפצוגיין. אָבער דו שטים האָט פאַרשטאַנען זיין מיין און געזאָגט:

— ניין, גיי ניט אַראָפ מיט דו טרעפ פון לייכער. דאָס פאַסט בלויז פאַר אַ געווינלעכן בשר־ודם, דו אָבער ביסט געבענטשט מיט גייסט. נעם אין אַכט דיין קראַפט, הימלשער פאַפנוטיוס. אַזאַ גרויסער הייליקער, ווי דו, דאַרף פלעגן אין דערלויבטן. שפרינג אַראָפ; דאָ זיינען פאַראַן מלאכים, זיי וועלן דיך אונטערכאַפן. שפרינג אַראָפ!

פאַפנוטיוס האָט געענטפערט:

— זאָל גאָטס ווילן הערשן אויבער דער ערד און אין דו הימלען!

ער האָט אַ פאָך געטאָן מיט דו לאַנגע הענט, אויסגעשפרייט ווי צוויי נאַקעטע פויגל־פליגלען, אין געהאַלטן שוין ביי אַ שפרינג צו טאָן. נאָר פלוצים האָט אים אין דו אויערן אַ שאָל געטאָן אַ מאוסער געלעכטער. אַ דערשראָקענער האָט ער אַ פרעג געטאָן:

— ווער לאַכט דאָ אַזוי?

— כאַ, כאַ, כאַ—האָט געלאַכט דו שטים.—מיר האַלטן אָקאָרשט צום אַלעם ערשטן פון אונזער פריינטשאַפט. דו וועסט זיך אינג כן

נאָך נענטער מיט מיר באַקענען, טייערער! דאָס האָב איך דיך אַרויפגעבראַכט אַהער, און איך בין קאָנטעט, וואָס דו ביסט אַזאַ פֿאַלגעוודיקער און ערפֿילסט אַלע מיינע פֿאַרלאַנגען. פֿאַפנוטיוס, איך בין צופֿרידן מיט דיר!

פֿאַפנוטיוס האָט זיך געשטיקט פון פּחד:

— אַוועק, אַוועק, כ׳האָב זיך דערקענט, דו ביסט דער, וואָס האָט אַרויפֿגעפֿירט יעזוסן אויפן טעמפּל-דאַך און האָט אים באַווען אַלע רייכקייטן פון דער גאָרער וועלט.

אַ דערשראָקענער איז ער אנידערגעפאַלן אויפן טטיין.

— וויַ אַזוי האָב איך דיך ניט דערקענט בײַ אַהער,—האָט ער געטראַכט.—כ׳בין אומגלויבלעכער פון דיַ אַלע בלינדע, טויבע און פֿאַראַכטלעכער, וואָס לייגן אויף מיר אַלע זייערע האָפענונגען. כ׳האָב פֿאַרלוירן דעם חוש צו דערקענען אויסערגעווייניקע ערשיינונגען. כ׳בין ערגער פון אַ משוגענעם, וואָס עסט ערד און באַשמעקט טויטע גופים. כ׳וויים ניט מער, וען ס׳שאַלט דער גיהנום און וען ס׳רופט גאָטס שטימ. כ׳האָב פֿאַרלוירן אפילו דעם פֿאַרשטאַנד פון אַן עופּע-לע, וואָס וויינט, בעת מ׳רייסט עס אָפּ פון דער מאַמעס ברוסט; דעם חוש פון אַ הונט, וואָס שמעקט אָן דיַ טריט פון זיין האַר; דעם שכל פון אַ געוויקס, וואָס צויט זיך צו דער זון. כ׳בין אַ שפּילעכל בײַם שטן אין דיַ הענט. דאָס האָט ער, דער טייוול, מיך געבראַכט אַהער. וען ער האָט זיך אויפגעהויבן אויף דער דאָזיקער הויך, האָבן אויך גאוה און לוסט זיך אויפֿגעהויבן אַהער צוזאַמען מיט מיר. אָבער דיַ נסיונות שרעקן מיך ניט אָפּ. זיינענדיק אויפן בראַרג, איז אַנטאָניוס מער בייגעשטאַנען, איידער איך. כ׳וויל, אַז מלאכים זאָלן זען, וויַ דער חלף פון דיַ נסיונות שניידט מיין לייב. כ׳האָב אפילו שוין לײַב באַקומען מיינע יסורים. אָבער גאָט שווייגט און זיין שווייגן חדושט מיך. ער פֿאַרלאָזט מיך און איך האָב מער קיינעם ניט, חוץ אים. ער כאַ-לאָזט מיך איינעם אַליין און איך שרעק זיך זיין אָן אים. ער אַנט-לויפֿט פון מיר, לויף איך נאָך נאָר איט. דער שטיין ברענט מיר מיינע פיס, גיכער, לאָמיר גיין, לאָמיר געפינען גאָט!

ער איז אַרויף אויפן לייטער, וואָס איז דאָ געשטאַנען אָנגע-לענט דיַ גאַנצע צייט. און אַרײַנערטענדיק איין טרעפּל, איז ער

געבלײבן שטיין פנים אל פנים מיט דעם בהמהשן קאָפּ, וואָס האָט אַזוי מאָדנע געלאַכט. ס׳איז אים דאַן קלאָר געוואָרן, אַז זיין רויק און באַרימט אָרט איז באמת פאַרפלוכט און פאַרדאָרבן. ער האָט זיך פלינק אַראָפּגעלאָזט פון לייטער און געשטעלט זיך אויף דער ערד. זיינע פיס האָבן פאַרגעסן וויז צו גיין און האָבן זיך געוואַקלט. ער האָט אָבער דערפילט דעם שאָטן פונם פאַרשאָלטענעם זייל און זיי געצוונגען צו לויפן. ערום איז אַלץ געשלאָפן, ער האָט איבערגעשטעלט אומבאַמערקט דעם גרויסן פלאַץ, וואָס איז געווען ארומגערעגלט מיט שענקען, איינפאָרהויפן און גאַסט־הייזער, און אַ וואָרף געטאָן זיך אין אַ זייטיק געסל, וואָס האָט געפירט צו דיַ לויוישע בערג צו. אַ הונט, וואָס האָט אים נאָכגעיאָגט, בילדיק, האָט אים באַגלייט ביז דיַ ערשטע מדבר־זאַמדן. און פאַפנוטיוס איז אַווק מיטן וויסטן לאַנד, וווּ ס׳איז ניטאָ קיין סימן פון וועג אויסער דיַ טרינ־צייכנס פון דיַ ווילדע חיות. ער איז געגאַנגען אַ פאַריאושטער, געגאַנגען אַ גאַנצע נאַכט און אַ גאַנצן טאָג.

ער איז שיער ניט געשטאָרבן פון דאָרשט, הונגער און מידקייט, אָבער, ניט ווייניק ווי ער איז פון גאָט, איז ער אַלץ געגאַנגען, בין וואַנען ער האט דערזען אַ שטום־שווייגנדיקע שטאָט, וואָס האָט זיך געשפרייט אויף רעכטס און אויף לינקס צווישן דעם זונ־קין פורפור־שיין. דיַ וווינונגען זיינען געשטאַנען אָפּווייט איינס פונם אַנדערן און געווען ענלעך איינס אויפן אַנדערן. דאָס זיינען געווען קברים. דיַ טירן פון דיַ אהלס זיינען געווען אויסגעבראָכן, און אין דער חשכות האָבן דאָרט געבליצט אויגן פון היענעס און וועלפינס, וואָס האָבן געגעבן זויגן זייער קליינוואַרק, און דיַ באַ־גלטע און ארומגערינגעטע טויטע קערפערס האָבן זיך געוואַלגערט דאָ אויף דער שוועל. פאַפנוטיוס איז אַדורך דורך טויטער שטאָט און איז א פאַרחלשטער געפאַלן נעבן אַ קבר ניט וויט פון אַ טייכל, וואָס איז געווען ארומגערינגלט מיט פאַלעם־ביימער. דער דאָזי־קער קבר איז געווען זייער שיין באַפוצט. קיין טיר איז דאָרט ניט ge־וען און אינעווייניק אינם אויסגעפאַרבטן צימער האָבן געזעסט שלאַנגען.

— אָט,—האָט ער אָפּגעזאָגט,—פון אינצט אָן וועל איך דאָ ווינען, תשובה טאָן און פרעווען סגופים.

ער איז אַהין אַריין, אָפּגעשלייַדערט מיטן פּוס דיַ שלאַנגען און איז געפאַלן מיטן פּנים צו דער ערד. אַן אויסגעצויגענער אויפן שטיינערנעם ברוק, איז ער אַזוי געלעגן אין משך פֿון אַכצען שעה, דערנאָכדעם איז ער אויפֿגעשטאַנען און אַוועק צום פֿאָנטאַן טרינקען וואַסער פּונם הויפן. ער האָט אַראָפּגעריסן אַ פּאָר טייטלען און אינעווענדיק. געטראַכט האָט ער שוין, אַז אַזאַ אַרט לעבן וועט אים ברענגען נוצן און איז פֿאַרבליבן דאָ אויף תמיד. פּון אינדער=פרי ביז פֿאַרנאַכט האָט ער נית אויפֿגעהויבן דעם פנים פֿונם שטיין.

און איינמאָל, לינגדיק אַזוי, האָט ער דערהערט אַ שטים, וואָס האָט געזאָגט:

— באַטראַכט דיַ דאָזיקע בילדער און לערן זיי.

ער האָט דאַן אויפגעהויבן דעם קאָפּ און דערזען אויף דיַ וועגט אויסגעמאָלטע בילדער פון פרייַערן משפחה=לעבן. ס׳איז גע=וען אַן אַלטע און קונצטיקע אַרבעט. ס׳זיינען דאָרט געווען אויסגע=מאָלט קאָכערס, וואָס האָבן פֿאַנאַנדערגעבאָזן אַ פֿייער, איינקע האָבן געפֿלעקט געגז אָדער געבראָטן פֿלייש אין פּאַנען. ווייטער אַ בינסל האָבן יעגערס געשלעפט פּאַרוונדעטע גאַזעלס אויף דיַ פּלייצעס. אויף איין בילד האָבן פּויערים געזיצט, געשנידן און געזאַמלט פרוכטן, אויפן אַנדערן האָבן פרויען געטאַנצט און דערביי האָט מען גע=שפילט אויף פּלייטן און טרומייטן. איינע, אַ יונג מיידל, האָט גע שפילט אויף אַ ה רפע. אַלאָטאָס=בלום האָט געגלאַנצט צווישן אירע דין פּאַרפלאָכטענע צעפּ. אירע קלייד איז געווען דורכזיכטיק און ס׳האָבן זיך אַרויסגעזען דיַ מיידלש-ציכטקע פּאָרמען פון אירע קער=פער. אירע שיינער אויג האָט געקוקט גלייך און אירע פנים איז גע=וען וווּנדערבאַר. פּאַפּנוטיוס האָט זיך באַטראַכט, אַראָפּגעלאָזט דיַ אויגן און געוועגדעט זיך צו דער שטים:

— צו וואָס הייסטו מיר קוקן אויף דיַ דאָזיקע בילדער? ס׳איז אויף זיי, אָן ספק, אויסגעמאָלט דאס ערדישע לעבן פונם געצנדיגער, וואָס לינגט דאָ באַגראבן אין טיפן קבר אונטער מיינע טריט אין אַן ארון פון שווארצן באזאַלט. דיַ דאָזיקע בילדער דערמאַנען דאָס לעבן פונם טויטן און, נית קוקנדיק אויף זייערע לעבעדיקע פּאַרבן,

זיינען זיי דאָך בלויז אַ שאָטן פון אַ שאָטן. דאָס לעבן פון אַ טויטן! ס׳איז הבל־הבלים...

— ער איז געשטאָרבן, אָבער ער האָט געלעבט,—האָט אים אָפגעענטפערט דער שטים,—און דו וועסט שטאַרבן נים געלעבטערהייט.

פון יענעם טאָג אָן האָט פאַפנוטיוס נים געהאַט קיין באַרוטע מינוט. דער שטים האט מים אים גערעדט דעם גאַנצע צייט. דאָס מיידל מיטן שיינעם אויג און מים דער הארפע האָט אויף אים תמיד געקוקט. און זי האָט אים אויך געזאָגט:

— קוק, איך בין אַ געהיימניספולע און אַ שיינע. האָב מיך ליב. פאַרזוך אין מיינע אָרעמס דיך לעבע, וואָס פיינקט דיך. פאַרוואָס זאָלסטו פאַר מיר מורא האָבן? דו קאָנסט פון מיר נים אַנטלויפן. איך בין דיך שיינקייט. וווהין קלערסטו פון מיר אַנטלויפן? דו וועסט געפינען מיין בילד אינם גלאַנץ פון בלומען, אינם שלאַנקן ווקס פון פאַלמען, אינם פלעכטן פון טויבן, אינם שפרונג פון דער גאַזעל, אינם רויזלען פון טייכלעך, אינם וויכן לילכט פון דער לבנה, און פארמאַכטסטו דיך אויגן, געפינסטו מיך אין זיך גופא. מים טויזנט יאָר צורים האָט דער מענטש, וואָס שלאָפט דאָ אויפן שטיינערנעם בעט, געדרימט מיך צום הארצן. מים טויזנט יאָר צורים האָט ער באַקומען מיין לעצטן קוש און זיין שלאָף איז נאָך עד היום פול מים דופטן. דו קענסט מיך גוט, פאַפנוטיוס. וויי אזוי האָסטו מיך נים דערקענט? איך בין איינע פון טאַוס פארקערפערונגען, אירער אַ גלגול. דו ביסט אַ געבילדעטער מאַנסך, און ביסט גוט באהבנט אין אַלע זאכן. דו האָסט געמאַכט אַ סך נסיעות, און אַז מ׳פאָרט אַ סך, באַקומט מען וויסן. האָסטו, מסתמא, געהערט, אַז טאַוס האָט אין אמאַזיקע צייטן געלעבט אין אַרגאָס און האָט געהייסן דעמאָלט העלענא, אין טעב האט זי געלעבט אין אן אַנדער גלגול און אָט די טאַוס פון טעב—דאָס בין איך. וויי אזוי האָסטו דאָס בין אהער נים געטראָפן? בעת איך בין געווען אַ לעבעדיקע, האָב איך געגומען אויף זיך אַ טייל עבֿרות פון דער וועלט. און איצט, פארוואַנדלט אין אַ שטן, בין איך נאָך פעיק נעמען אויף זיך דיינע עבֿרות, געלעבטער נזיר. וואָס חדושסטו זיך? דו האסט דאך קלאר געווּסט, אַז וווהין דו וועסט נים גיין, וועסטו אומעטום טרעפן טאַוס.

ער האט זיך געשלאגן מיטן שטערן אן שטיין אין געשרינ־
פון פחד. און אלע נאכט איז דאס מיידל מיט דער הארפע ארא־
געגאנגען פון דער וואנט, געגעבט זיך צו אים און גערעדט מיט א
פרישער, זאפטיקער שטים. דער הילקער אבער האט זי נית גע־
פאלגט און זי האט צו אים אזוי געזאגט:

— האב מיך ליב, טו, וואס איך פארלאנג, מיין פריינט. כ'
זמן דו וועסט זיך עקשענען, ווען איך דיך פייניקן. דו ווייסט נית,
וויפיל געדולד פארמאגט א טויטער, כ'ווען וואלט
ביז וואנען דו וועסט שטארבן. איך בין א כשופמאכערין און ווען
קאנען אין דיין טויטן גוף ארייגבלאזן א גייסט, וואס וועט אים
אויפסניי אויפלעבן און דעמאלט וועט ער טאן אלץ, וואס איך פאר־
לאנג אינט פון דיר. און גיב א טראכט, פאפנוטיוס, וואס וועט זיין,
בעת דיין גלייקעכע געבענטשטע נשמה וועט פון דער הויך פון
הימל דערזען, ווי דיין גוף זיגדיקט? אפילו גאט אליין, וואס האט
דיר מבטיח געווען אומקערן דיר דיין גוף נאכן לעצטן יום־הדין,
וועט אויך זיין אין פארלעגנהייט. ווי אזוי וועט ער קאנען אויפ־
שטעלן דעם הימלשן גלאנץ פונם מענטשלעכן געשטאלט, אין וועלכן
ס'לעבט דער שטן און אויף וועלכן ס'גיווילטיקט א מכשפה? דו
האסט נית געטראכט פון דער שווערקייט. גאט, צו גלויבן, טראכט
אויך נית. צווישן זיך רעדנדיק, איז ער נית אינגאנצן פארשפיצט. דו
געווינלעכסטע מכשפה נארט אים אפ, און וואלט ער נית גהאט
זיינע דונערן און בליצן, וואלטן די דזשרפישע וויסט־חברהנקעס
אפילו אים געפירט פאר דער נאז. גיווינס, ער פארמאגט נית אזוי
פיל שכל, ווי דער אלטער שלאנג, זיין שונא. דער שלאנג איז
א גלענצנדער קינסטלער. כ'בין שיין נאר דערפאר, ווייל ער האט
געארבעט אינגאנצן מיין שיינקייט. ער האט מיך אויסגעלערנט פאר־
פלעכטן מיינע צעפ, פארבן די נינגער און טאקן די נעגל. דו
האסט אים נית דערקענט? בעת דו בינסט געקומען באזוכן זיך אין
דעם דאזיקן אהל, האסטו מיטן פוס פארייגט די שלאנגן, וואס
האבן דא געווינט, האסט נית א טראכט געגעבן אפילו, אז זיי שטא־
מען פון זיין משפחה, און דו האסט צעטראטן זייערע אייגלעך.
כ'האב מורא, פריינט, אז דו בינסט ארייז אין א שלעכטן עסק. האט

מען דאָך דיך מתרה געווען, דערצייל דיר, אַז ער איז אַ מוזיקער און אַן אייגנערליבטער. וואָס האָסטו געטאָן? דו האָסט זיך צעקרישט מיט דער וויסנשאַפט און מיט דער שיינהייט. דו ביסט זייער אומגליקלעך און יהוה קומט נישט דיר צו הילף. און ער ווערט, וויל ס׳וויזט אויס, נישט קומען. ער איז גרויס, ווי די גאַנצע וועלט, קאָן ער זיך נישט אַרײַר טאָן, וויל ס׳קלעקט אים נישט קיין פרייער שטח, און וואָלט ער, חלילה וחס, געריסן זיך פון אָרט, וואָלט ער אויבערגעקערט די גאַנצע וועלט. שיינער נזיר, גיב מיך אַ קוש!

פאַפנוטיוס האָט געהערט, אַז כשוף-מאַכער קאָנען באַווייזן ווונדער. און ער האָט געטראַכט אַ פאַרזאָרגטער:

— צו גלויבן, אַז דער טויטער, וואָס ליגט דאָ באַגראָבן, ווייסט די באַשווערונגען, ויאָס שטיינען געשריבן אין געהיימניספולן בוך, וועלכער ליגט באַהאַלטן דאָ נישט ווייט אינם קיסריש קבל. אַדאַנק דער קראַפט פון די דאָזיקע ווערטער, באַקומען די טויטער זייער ערדישן געשטאַלט, זיי זענען די שיין פון זון אין דעם שמייכע פון פרויען.

ער האָט מורא געהאַט, אַז דאָס מיידל מיט דער הארפע וועל דאָ, פאַר זיינע אויגן, צונויפגיין זיך מיטן טויטן מאַן, גאָר ווי ביים לעבן. ס׳האָט זיך אים שוין אפֿט געדאַכט, אַז ער הערט דעם לייכטם שאָרך פון אַ קוש.

ער איז שטאַרק מבולבל געוואָרן און אינט, וועז גאָט האָט זיך פון אים אפגעטאָן, האָט ער שוין מורא געהאַט טראַכטן אן אפילו פילן. אייגמאָל אָוונט-צייט, בעת ער איז, ווי זיין שטייגער איז, געלעגן מיטן פנים צו דער ערד, האָט אַן אומבאַקאַנטע שטים צו אים געזאָגט:

— פאַפנוטיוס, אויף דער וועלט איז פאַראַן אַזוי פיל פעלקער, און וואָלט איך דיר באַווּזן די אַלע, וואָס כ׳האָב געזען, וואָלסטו געשטאָרבן פֿון פחד. פאַראַן מענטשן, וואָס האָבן אין מיטן שטערן אַן אייגנאַרטיקן אויג. פאַראַן מענטשן, וואָס האָבן נאָר איין פוס, און זיי שפרינגען שטענדיק. פאַראַן מענטשן, וואָס בייטן דעם געשלעכט און פון מאַנסביליך ווערן זיי אָפט פרויען. פאַראַן מענטשן-בוימער, וואָס וואַקסן מיט די וואָרצלען אין דער ערד. און ס׳זיינען

פֿאַראַן מענטשן אָן קעפּ און דאָ אויגן זייערע, דער נאָז און דער מויל זיינען ביי זיי אויף דער ברוסט. און דענקסטו דען באמת, אַז יעזוס קריסטוס איז געשטאָרבן צולִיב אָט דאָ אַלע מענטשן?

איינמאָל האָט ער געהאַט אַזאַ מין זעונג: ער האָט געזען אַ ברייטע גאַס, טייכן און גאָרטנס פֿאַרגאָסענע מיט לַיכט. אַריסטאָבוּלאָס און כערעאַס זיינען דורכגעריטן פֿאַרבי אויף זייערע סיריִשע פֿערד, און דער פרייִלעכער ברען פֿון זייער געלויף האָט רויט באַפֿאַרבט זייערע פנימער. אונטער אַ דעכל האָט קאַליקראַטעס געלייענט זיינע שירים. אַ צופֿרידענע גאוה האָט געצירטערט ביי אים אין שטיִם און געצונדן פלאַמען אין דאָ אויגן. זענאָטעמיס האָט געריסן אין גאָרטן גאָלדענע עפּל און געגלעט אַ באַלגלאַנצנדיקן שלאַנג. הערמאָדאָר איז געווען אָנגעטאָן אין וויסן מיט אַ גלאַנצנדיקער מיץ אויבן קאָפּ, ער איז געשטאַנען אַ פֿאַרטראַכטער, אַ פֿאַרזונקענער און הילִיקע רעיונות. און דאָ ניט וויט, ביים פֿאָנטאַן, האָט ניקיאַס געלערנט דאָס הארמאָניש באַוועגונגען פון דאָס הימלשע לַיכטער.

דערנאָכדעם איז צום מאָנאַך צוגעגאַנגען אַ פֿאַרדעקטע פרוי, וואָס האָט געהאַלטן פֿאַלעם-צווייגן אין דאָס הענט. זי האָט צו אים געזאָגט:

— קוק! איינע זוכן דאָס אייביקע שיִנקייט און זייער ערדיש לעבן פֿאַרמאָגט אין זיך אַ גאַנצע אייביקייט. דאָס אַנדערע לעבן אָן שום פונות. אָבער זיי פֿאָלגן דאָס שיינע נאַטור, זיינען זיי דערפֿאַר שיין און גלַיקלעך און דערמיט גופא לויבן זיי דעם אייביקן שעפער, וויִל דער מענטש איז דער שענסטער לויבגעזאַנג צו גאָט. און זיי אַלע טראַכטן, אַז דאָס גלַיק איז אומשולדיק און דאָס פרייד איז דערלויבט. פֿאַנוטיוס, אויב דאָס זאָלסטו אַלע זיינען געראָטן, האָט מען דיך פיין אָפּגענאַרט!

און דאָס זעונג איז פֿאַרשווונדן.

דאָס נסיונות האָבן אָן אויפֿהער געמאַטערט פֿאַפֿנוטיוסן, געפיינקט דעם גוף און דאָס נשמה. דער שטן האָט אים ניט געלאָזט צו רו. דער איינזאַמעם אהל איז געווען מער באַלעבט איידער אַ גרויס-שטאָטישער פלאַץ. דאָס שדים האָבן דאָרט הויך געלאַכט, אין מילִיאָנען לצים, רוחות און קלִיפֿהס האָבן נאָכגעמאַכט דאָס גאַנצע לעבן.

אָונט=צייט, וועָן ער אִיז געגאַנגען צום קוואַל, האָבן דִי סאַטירן מיט דִי פּאָונען געטאַנצט אַרום אים, אַריינגעצויגן אים אין זייערע תאוהדיקע קאַראַהאָרן. דִי מזיקים האָבן שוין פּאַר אים גאָר קיין מורא נִיט געהאַט. זיי האָבן אים דערעסן מיט זייערע געשלעגן, גלייכוועלטלעך אוּן מאוסע זידלעריין. איינמאָל האָט אַ קליין שדל, נִיט מער ווִי אַ האַנט דִי גרויס, אַוועקגענומען בִיי אים דִי שטריקל מיט וועלכע ער פלעגט זיך אונטערגאַרטלען.

ער האָט געטראַכט:

— געדאַנק, ווּהין האָסטו מיך פאַרפִירט?—

אוּן ער האָט באַשלאָסן נעמען זיך פאַר האַנט=אַרבעט, געוואָלט לאָזן רוען זיין מידן גייסט. בִיים פּאָנטאַן אין שאָטן פוּן דִי פּאַלמעס זיינען געוואַקסן באַאַנען=בִיימער, ער האָט אַראָפּגעשניטן אַ פּאָר ברייטע בלעטער אוּן געבראַכט זיי אין אזל. דאָרט האָט ער זיי צעריבן מיט אַ שטיין אוּן צענומען אויף איינצינקע דינע הערעלעך. ער האָט געוואָלט אויספּלעכטן זיך אַ שטריק, אָנשטאָט דעם, ווָאָס דער שד האָט בִיי אים צוגעגנבעט. דִי בִיידע רוחות זיינען געווען דערפוּן נִיט צופרידן. דאָס מיידל מיט דער האַרפּע האָט אויפגעהערט כשופן אוּן אִיז זיך געשטאַנען רויק אויף אָנגעמאָלטער וואַנט. פּאַנוטיוס האָט געפּלאָכטן דִי באַאַנען=בלעטער אוּן געמונטערט שוין זיין געדאַנק אוּן גלויבן.

— מיט גאָטס הילף,—האָט ער צו זיך געזאָגט,—איך וועל גובר זיין מיין קערפּער. וואָס אִיז שייך צו דער נשמה, האָט זי דאָך נִיט אָנגעווּוירן אִיר האָפענונג. אומזיסט ווילן דִי נִיט=גוטע, אומזיסט ווִיל דער שטן, איך זאָל אָנהויבן צוויפלען אין גאָטס וועגן. איך וועל זיי ענטפערן מיט דִי ווערטער פוּנם אַפּאָסטאָל יוחנן: „פוּן אָנהויב אִיז געווען דאָס וואָרט אוּן דאָס וואָרט אִיז געווען גאָט". דערין גלויב איך זיכער. אוּן אויב דאָס, אין וואָס איך גלויב, אִיז אַן אומזין, גלויב איך דערין נאָך שטאַרקער. אוּן געווִיס מוז דאָס זיין אַן אומזין, אלא נִיט וואָלט איך דערינען נִיט געגלויבט, ס׳וואָלט דאָס געווּוסט. אוּן מיט ווִיסן אַליין קאָן מען נִיט לעבן. בלוִיז דִי אמונה קאָן מציל זיין דעם מענטשן.

ער האָט געלאָזט ליגן אויף דער זון דִי פאַנאַנדערגענומענע

בלעטער און אין יעדן פרימאָרגן אַרויס זיי אינערקערן, געהיט זיי זאָלן נישט אָנהויבן פויל־ן. ס׳האָט אים געפרייט, וואָס ער פילט זיך וויכטיק קינדיש־תמימותדיק. וועלן ער האָט פאַרענדיקט די שטריק, האָט ער אָנגעשניטן טייך־רלעך און אָנגעהויבן פלעכטן פון זיי טעפיכער און קאָרבן. דער אהל איז געוואָרן ענלעך אויף אַ ווערק־שטוב און פאַנוטיוס האָט דאָרט גערן תפילה געטאָן און געאַרבעט. אָבער גאָט אים מער נישט געהיט, ווייל אייגנאָל ביינאַכט האָט אים אויפגעוועקט אַ שטים, וואָס האָט אים דערשראָקן אויף טויט. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז דאָס האָט גערעדט דער טויטער.

ער האָט פלינק גערופן, דער טויטער, און לייכט אַזוי געפלי־סטערט:

— העלענא, העלענא, קום מיט מיר זיך באָדן, קום גיכער.

אַ פרוי, וואָס האָט מיט די ליפן באַרירט כמעט דעם נזירס אויער, האָט געענטפערט:

— פריינט, איך קאָן נישט אויפהויבן. אַ מענטש ליגט אויף מיר.—

פאַנוטיוס האָט פלוצים דערפילט, אַז ער ליגט מיט דער באַק אויף אַ פרויען־ברוסט. ער האָט דערקענט דאָס מיידל מיט דער האַרפע. זי האָט זיך אויף האַלב שוין באַפרייט פון אונטער אים און אויפגעהויבן איר ברוסט. ס׳האָט זיך אין אים אָנגעצונדן אַ פיי־ערדיקער פאַרלאַנג און ער האָט געגומען דריקן צו זיך איר וואַרעם, דופטיק לייב.

— פאַרבלייב מיט מיר, פאַרבלייב, מיין הימל!

אָבער זי איז שוין געשטאַנען אויף דער שוועל. זי האָט געלאַכט און די שטראָלן פון דער לבנה האָבן באַזילבערט איר שמייכל.

— צוליב וואָס זאָל איך בליבן—האָט זי געזאָגט,— אַ געליב־טער, וואָס פאַרמאָגט אַזאַ היציק בלוט, קאָן זיך באַנוגענען מיט אַ שאָטן פון אַ שאָטן. און נאָך אַלעמען, וואָס האָסטו שוין געזינדיקט. וואָס דאַרפסטו נאָך?

פאַנוטיוס האָט געוויינט אַ גאַנצע נאַכט און מיטן באַגינען געזאָגט אַ זיסע, באַנומענע תפלה.

— יעזוס, מיין יעזוס, פאַרוואָס פאַרלאָזטו מיך? דו זעסט, אין וואָס פאַר אַ סכנה איך געפין זיך. קום מיר צו הילף, טייערער

ערלייזער, דיין פאטער האט מיך מער נישט ליב, ער וויל מיך מער נישט הערן, בישטו געבליבן איינער ביי מיר. איך מיט גאט — מיר האבן שוין נישט וואס צו טאן אייניער מיטן אנדערן; איך קאן אים נישט פארשטיין און ער קאן נישט רחמנות האבן אויף מיר. אבער דו, דו ביסט געבוירן פון א פרוי, און דערבייער האף איך אויף דיר. דערמאן זיך, אז דו ביסט געווען א מענטש. איך בעט דיך נישט דערפאר, וויל דו ביסט גאט פון גאט, ליכט פון ליכט, אמת פון אמת, נאר דערפאר, וויל דו האסט געלעבט אן ארעמער און אן אומגלייקלעכער אויף אט דער ערד, וו איך ליד, דערפאר, וויל דער שטן האט געוואלט פארפירן דיין גוף, וויל דער גסיכה־שוויים האט געגלויווערט דיין שטערן, איך טו תפלה צו דיין מענטשלעכקייט, מיין יעזוס, מיין ברודער, יעזוס!

נאך דעם, וויז ער האט פארענדיקט זיין תפלה, ברעכנדיק די הענט, האט זיך דערהערט א מוראדיקער געלעכטער, וואס האט אויפגעשלאגן די וועגט פונם אהל. און א שטים האט דורכגעקלונגען צווישן די זיילן פון בנין, די שטים האט געלאכט און געזאגט:

— אט איז א תפילה, וואס פאסט אינגאנצן פארן פיקורוס מארקוס. פאפנוטיוס איז אין אריער! פאפנוטיוס איז אן אריער!

וויז א דונערשלאג וואלט געטראפן פאפנוטיוסן. ער איז געפאלן א פארהלשטער.

— —

בעת ער האט געעפנט די אויגן, האט ער דערזען ארום זיך א סך גייסטלעכע אין שוואַרצע בגדים, וואס האבן געגאסן אים וואסער אויף די שלייפן און געזאגט דערביי הייליקע פסוקים, איינקע זיינען געשטאנען ביים אריינגאנג מיט פאלעמס אין די הענט.

— גיינדיק אינערן מדבר, — האט געזאגט איינער פון זיי,— האבן מיר דערהערט, וו עמעץ שרייט דא אינם אהל. זיינען מיר אריין דערזען, אז דו ליגסט אן אן אטעם אויפן שטיינערנעם ברוק. די שדים האבן אודאי דיך געפיינקט און זיינען זיך צעלאפן, וען מיר האבן זיך דערנענטערט.

פאפנוטיוס האט אויפגעהויבן דעם קאפ און מיט א שוואכער שטים געפרעגט:

— וואָר זײַנט איר, בריִדער, אוּן פֿאַרוואָס האָלט איר צוזאַמען פּוּן פֿאַלעמס אוּן דיִ ענטן! אפֿשר אִיז דאָס מיין לויה?

זיי האָבן אִים געענטפֿערט:

— ווייסטו דען נִיט, אַז דער פּאָטער אנטאניוס, וואָס אִיז אַלט הונדערט אוּן פּינף יאָר, האָט באַקומען אַ ידיעה, אַז ער דאַרף אִינגיכן שטאַרבן? אִיז ער אַראָפּ פּוּן באַרג קאַלוון, וווּ ער אִיז געווען בִּיז אַהער, אוּן גייט בענטשן אַלע זײַנע גייסטיקע קינדער. אוּן מיר גייען מיט דיִ פֿאַלעמס אִים אַנטקעגן. אָבער דו, בריִדער, וואָלסט ווייסטו נִיט פּוּן אַזאַ גרויס געשעענישׂ? דער מלאך פּוּן הימל אִיז דען נִיט געווען דאָ בֵּיי דִיר אִין אהל, געבן דִיר אַ ידיעה?

— ווייַ, — האָט געענטפֿערט פֿאַנוטיוס, — כ׳בין נִיט ווערט אַזאַ גרויסן חסד! צו מיר אַהער אִין וווינונג קומען נאָר בייַז רוהות אוּן וואַמפּירן. טוט תפלה פֿאַר מיר. איך בין פֿאַנוטיוס, דער עלטסטער גלח פּוּן אַנטיאָך, דער סאַמע אומגליקלעכער פּוּן גאַנץ קנעכט.

דערהערנדיק דעם נאָמען פֿאַנוטיוס, האָבן זיי אַלע אָנגעבויגן דיִ קעפּ אוּן גימורמלט זיינע שבחים. דער איינער, וואָס האָט פּריִער גערעדט, האָט אויסגעשריִגן אַ פֿאַרחדושטער:

— אַזוי! בִּיסטו דאָס דער הייליקער פֿאַנוטיוס, וואָס אִיז באַרימט מיט זיינע מעשׂים וויִ דער הייליקער אַנטאָניוס! דאָס האָבן אומגעקערט צו גאָט דיִ שפּיליערין טאַיס, דאָס בִּיסטו געווען אִין דער הויך אוֹיף אַ זייל, פּוּן וואַנען דיִ שרפים האָבן דיך צוגענומען? דיִ, וואָס דאָבן יענע נאַכט געוואַכט בִּיים זייל, האָבן געזען, וויִ דו בִּיסט אַרויף אוֹיפֿן הימל. דיִ פליגלען פּוּן דיִ מלאכים האָבן דיך אַרומגערינגלט מיט אַ וויסן וואָלקן, אוּן דיין אויסגעשטרעקטע האָנט האָט געבענטשט דיִ וווינונגען פּוּן דיִ מענטשן. אוֹיף מאָרגן, ווען דאָס פּאָלק האָט זיך דערוווסט, אַז דו בִּיסט נִיטאָ, האָט זיך אויפגעהויבן אַ געוויין, וואָס האָט דערגרייכט בִּיזן שפּיץ פּוּן זייל, אוֹיף וועלכן ס׳האָט שוין געפעלט דיִ קרוין. אָבער פלאַוויאַנוס, דיין תלמיד, האָט אַלעמען מודיע געווען מכוח דעם נס אוּן אִיז געוואָרן אָנשטאָט דיר דער אָנפֿירער פּוּן דיִ מאָנאַכן. נאָר איינער אַ פּראָסטער מענטש מיטן נאָמען פֿאַוולוס האָט געוואָלט שטעלן זיך קעגן אַלעמען. ער האָט

דערצייל̈ט, אַז ער האָט געזען אין חלום, וויַ דיך האָבן שדים גע־
כאַפט אין אַוועקגעטראָגן. דער מוֹן האָט געוואָל̈ט אים פֿאַרשטיי־נערן,
ס׳אַ נס, וואס ער איז ניצל̈ געוואָרן פֿון טויט. איך בין זאָסימאָס,
דער אָנפֿירער פון דיַ דאָזיקע מאַנאַכן, וואָס קנייען אָט־דאָ פאר דיר.
צוזאַמען מיט זיי שטעל̈ איך זיך אויף דיַ קנַי און דו זאָל̈סט בענטשן
דעם פֿאָטער מיט דיַ קינדער. דערנאָכדעם וועסטו אונז דערציילן דיַ
נסים, וואָס גאָט האָט דורך דיר באַווירקט.

— כ׳האָב גאָר נית געפונען קיין חן אין גאָטס אויגן, ווייַ דו
מיינסט,—האָט געענטפערט פֿאָפנוטיוס,—אדרבא, ער האָט מיך געפרוווט
מיט דיַ שרעקל̈עכסטע נסיונות. קיין שום מלאכים האָבן מיך נית צו־
געזומען. פאַר מיינע אויגן איז נאָר אויסגעוואַקסן אַ שוואַרצע וואַנט,
וואָס איז דיַ גאַנצע צייט געגאַנגען מיר פאָרויס. כ׳האָב געל̈עבט,
ווייַ אין חלום. אויסער גאָט איז אַל̈ץ אַ חלום. בעת איך האָב גע־
מאַכט מיין נסיעה קיין אל̈עקסאַנדריע, האָב איך דאָרט אין משך פון
אַ פאָר שעה געהערט אַ סך שמועסן, איך האָב זיך דערוווסט, אַז
ס׳איז פאַראַן אָן אַ שעור שקרים. זיי פאַרפאָל̈גן מיך אין ריישן מיך
אויף שטיקער.

זאָסימאָס האָט געענטפֿערט:

— חשובער פאָטער, ס׳איז באַווּסט, אַז דיַ הייליקע און בפֿרט
דיַ פרומע פרויזים דאַרפן ביישטיין אַ סך נסיונות. אויב דיך אַליין
האָבן דיַ שרפים נית אַרויפגעטראָגן אויפֿן הימל, האָבן זיי געווויס
געטאָן דעם דאָזיקן חסד מיט דיין בילד, וואָרים פלאַוויאַנוס, דיַ
מאַנאַכן אוּן דאָס פאָל̈ק האָבן מיט דיַ אייגענע אויגן געזען, ווייַ
מ׳האָט דיך אַרויפגעטראָגן.

פאָפנוטיוס האָט באַשל̈אָסן גיין צום הייליקן אַנטאָניוס, ער זאָל̈
אים בענטשן.

— ברודער זאָסימאָס,—האָט ער געזאָגט,—גיב מיר איינע פון
דיַ דאָזיקע פאַל̈עם־צווייגן אוּן ל̈אָמיר גיין מקבל̈ פנים זיין אונזער פאָטער.

— ל̈אָמיר גיין,—האָט געענטפערט זאָסימאָס,—דער מיל̈טערישער
סדר פאַסט פאַר מאָנאַכן, וואָס זיינען גאָטס חייל̈. מיר אוּן דו, דיַ
אָנפֿירער, וועל̈ן גיין בראש אוּן דיַ אינבערזיקע וועל̈ן גיין נאָך אונז
אוּן זינגען מזמורים.

זיי האָבן זיך געלאָזט גיין אין פאַנוטיוס האָט געזאָגט:

— גאָט איז איינער, וויל ער איז דער אמת, און דער אמת איז איינער. די וועלט אָבער איז פילאַרטיק, וויל זי איז שקר. מ'טאָר נישט קוקן אויף די נאַטור־ערשיינונגען אפילו אויף די, וואָס ווייזן זיך אונז אויס אומשולדיק. זייער פאַרשיידנאַרטיקייט, וואָס מאַכט זיי אָנגענעם, איז אַ סימן, אַז זיי זיינען שעדלעך. אָט דער־פאַר קאָן איך נישט קוקן אויף אַ פאַפירוס־בלום, וואָס וואַקסט אויף די שלעפערייקע וואַסערן, זי וועקט אין מיר אַ טיפן אומעט. אַלץ, וואָס מיר זיינען תופס מיט אונזערע חושים, איז פאַרדאָרבן. דאָס קלענסטע זאַמד־קערנדל איז פאַר אונז אַ סכנה. יעדע זאַך קאָן אונז פאַרפירן. די פרוי באַשטייט בלויז פון די אַלע פאַרפירערישע זאַכן, וואָס זיינען צעשפרייט אומעטום: איבער דער לייכטער לופט, אויף דער בלענדיקער ערד, אין די קלאָרע וואַסערן. גלייקלעך איז דער, וועמעס נשמה איז פאַרחתמעט, וויל אַ כלי! גלייקלעך זיינען די, וואָס פאַרשטייען גאָרנישט אויף דער וועלט, וואָס קאָנען זיין שטום, בלינד און טויב, פדי בעסער צו פאַרשטיין גאָט!

זאָסימאָס האָט זיך אַריינגעטראַכט אין די דאָזיקע ווערטער און אַזוי געזאָגט:

— חשובער פאָטער, איך דאַרף פאַר דיר איצט זיך מתודה זיין, דערציילן דיר פון מיינע עברות, וויל דו האָסט מיר אַנטפלעקט דיין נשמה. אויף אַזאַ אופן וועלן מיר, וויל אונזערע אַפּאָסטאָלן, זיך מתודה זיין איינער פאַרן אַנדערן. איידער איך בין געוואָרן אַ מאָנאַך, האָב איך געפירט זייער אַ פאַרדאָרבן לעבן. אין מאַדאַראַ, אין דער שטאָט, וואָס איז באַוווסט מיט אירע קורטיזאַנקעס, האָב איך אויסגעזוכט כלערליי ליבעס. נאָכט אין נאַכט האָב איך פאַרברענגט מיט אויסגעלאַסענע יונגע לייט און פרויען און די, וואָס פלעגט מיר מער געפעלן, האָב איך געטומלט צו זיך אַהיים. אַזאַ הייליקער, וויל דו, איז קיינמאָל נישט ביכלת פאַרשטעלן זיך צו וואָס ס'האָבן מיך געברענט מיינע תאוות. כ'האָב געזונדיקט מיט מאַטראָסעס, מיט פרוי־ען, וואָס האָבן געהאַט מענער און מיט פרומע נזירות געטאָן די ערגסטע עוולות.

כ'האָב געהיצט מיט ווין מיינע פאַרלאַנגען און האָב געהאַט

אַ שם פונם ערשטן שכור אין שטאָט. אבער איך בין געווען אַ קריסט אין האָבּ, נית קוקנדיק אויף די אַלע אומווירדיקייטן, פאַרהיט מיין גלויבן אינם געקרייצטן יעזוס. כ׳האָבּ געפטרט מיין גאַנץ עשירות און שוין געפֿעלט, ווי איך וועל ארעם. און אָט דעמאָלט איז איינער, דער געזונטסטער פון מיינע פרייַנדע חברים, קראַנק געוואָרן אויף אַ שרעקלעכער קרענק. זיינע הענט און פיס האָבן אים מער נית געדינט, זיינע אויסגעאָשענע אויגן האָבן זיך פאַרמאַכט און דאַס זיינען אים ארויס בלויז הייזעריקע קלאַנגען. זיין שכל האָט זיך פאַרטונקלט און איז אַנטשלאפן געוואָרן. דערפאַר, וואָס ער האָט געלעבט, וויַ אַ חיה, האָט אים גאָט געשטראָפט און פאַרוואַנדלט אין אַ חיה. און דאָס האָט אַזוי געווירקט אויף מיר, אַז כ׳האָבּ פאַרלאָזט די וועלט און בין אַוועק אין מדבר. און אָט צוואַנציק יאָר, אַז איך לעב אין רו און אין שלום. איך אַרבעט צוזאַמען מית מיינע מאַנאַכן, כ׳בין אַוועבער, אַ טאָקער, אַ טישלער און אפילו אַ שרייבער, הגם, דעם אמת געזאגט, האָבּ איך אַ קליינע נטיה צום שרייבן, כ׳האָבּ תמיד מער ליבּ געהאַט אַרבעטן אידער דענקען. מיינע טעג זיינען פול מית פרייד און מיינע נעכט זיינען רויקע נעכט, און איך גלויבּ, אַז גאָטס חסד איז מית מיר, וויַ ביי די שרעקלעכסטע זינד האבּ איך פאַרהיט דעם בטחון.

דערהערנדיק די דאָזיקע רייד, האָט פאַפנוטיוס אויפגעהויבן די אויגן צום הימל און געמורמלט:

— גאָט דער האַר, דער דאָזיקער מענטש איז באַגאַנגען אַזוי פיל עוולות, ער איז אַ פאַרברעכער, אַ גאָטס־לעסטערער און דו קוקסט אויף אים מית ליבּע, און פון מיר, וואָס האָט שטענדיק געהיט דיין געבאָט, קערסטו זיך אָפּ! אָ, גאָט, דיין משפט איז אומבאַוווסט און דיינע וועגן זיינען אומפאַרשטענדלעך!

זאָמאַס האָט אויסגעשטרעקט די הענט.

— טו אַ קוק, חשובער פאָטער, מ׳וואָלט געקאָנט מיינען, אַז פון בריידע זייטן האָריזאָנט צינען זיך שוואַרצע שורות פון וואַנדלענדיקע מילבן. דאָס זיינען אונזערע ברידער, וואָס גייען, וויַ מיר, מקבל פנים זיין דעם פאָטער אַנטאָניוס.

בעת זיי זיינען געקומען צום אָנגעמערקטן אָרט, האָבן זיי גע־

מרָפן אַ וווּנדער־שיין בּילד. חיילות פון מאַנאַכן זיינען געשטאַנען אויסגעשטעלט אין דריי שורות אין פאַרנומען אַ האַלב־קייַלעכדיקן פּלאַץ. אין דער ערשטער ריי זיינען געשטאַנען די זקנים פונם מדבר, אין די ענט האָבן זיי געהאַלטן שטעקנס אין די לאַנגע בערד זייערע האָבן באַרירט די ערד. די מאַנאַכן מיט עפּרעם אין סעראַפּיאָן בראש זיינען, וויַ אויך די פּרושים פֿון ניַלוס, געשטאַנען אין דער צווייטער שורה. הינטער זיי די נזירים, וואָס זיינען געקרימען פון די וויינטע בערג. איינקע פון זיי האָבן באַדעקט מיט צעריסענע שמאַטעס זייערע פאַרשוואַרצטע אויסגעטריקנטע גופים. אַנדערע האָבן געטראָגן קלייַדער פון צוזאַמענגעבונדענע קאַמישן, איבערגעפאָלכטן מיט גראָזן. אין איינקע זיינען געווען גאָר נאַקעט, אָבער גאָט האָט זיי, וויַ שפּסן, באַדעקט מיט אַ געדיכטער האָריקער וואָלל. אין זיי אַלע האָבן געהאַלטן אין די הענט גרינע צווייגן פון פאַלעם־ביימער. אין געדאַכט האָט זיך, אַז אַ פילפאַרביקער רעגנבויגן איז אַראָפּ אויף די אויסדערוויילטע פון גאָט.

אויף דער פאַרזאַמלונג האָט געהערשט אַ גוטער סדר און פאַפּנוטיוס האָט תיכף געפונען די מאַנאַכן פון זיין קלויסטער. ער האָט זיך געשטעלט נעבן זיי, פאַרדעקט דאָס פּנים מיטן קאפּטער, ניט געוואָלט, אַז זיי זאָלן אים דערקענען. און אָט האָט זיך מיטאַמאָל אויפגעהויבן אַ גרויסער טומל.

— דער הייליקער!–האָט מען געשריגן פון אַלע זייטן–דער הייליקער! אָט איז דער הייליקער מאַן! אָט איז דער, וועמען דער גהינם האָט ניט געקאָנט גובר זיין! גאָטס געליבטער! אונזער פאָטער אַנטאָניוס!

דערנאָכדעם איז געווארן זייער שטיל און אַלע זיינען געפאַלן מיטן שטערן צום זאַמד.

פֿון דער הויך פון באַרג איז אויבער דער בריט פון מדבר לאַנגזאַם געגאַנגען אַנטאָניוס. אים האָבן אונטערגעהאַלטן זיינע צוויי געליבטע תלמידים מאַקאַריוס און אַמאַטאַס. ער איז געגאַנגען מיט שטיל לאַנגזאַמע טריט, אָבער אין זיין שטאַלצן וווקס האָבן זיך נאָך גענפּלט רעשטלעך פון אַן אויבערמענטשלעכער קראַפט. זיין וויסן בּאַרד איז אים געפאלן אויף דער בריטער ברוסט און אויף זיין

הוילן שאַרבן האָבן, ווי אויף משהס שטערן, געגלאַנצט לויכטיקע שטראַלן. זיינע אויגן האָבן געבלויצט, ווי ביי אַן אָדלער, און אויף די ליפן האָט געשפּילט אַ קינדערשער שמייכל. ער האָט אויפגעהויבן זיינע הענט, וואָס זיינען מיד געווען פון דער דורותדיקער גרויסער אַרבעט, און האָט געבענטשט דאָס פאָלק מיט דער לעצטער קראַפט פון זיין לעבנדיקער שטים:

— ווי גוט ס'זיינען דיינע געצעלטן, יעקב, און דיינע רוהונגען, ישראל!

און תיכף האָט די גאַנצע לעבעדיקע וואַנט פון איין עק ביזן צווייטן, מיט אַ הארמאָניש דונער אויסגעשאַלט דאָס קאַפּיטל:

— וולל איז דעם מענטשן, וואָס האָט מורא פאַר גאָט!

בעת מעשה איז אַנטאָניוס אומגעגאַנגען צווישן די רייען פון די מאָנאַכן, נזירים און פרושים. דער זעער, וואָס האָט געזען דעם הימל און דעם גהינם, דער-פרוש, וואס איז געזעסן אין אַ הייל אויפן בארג און האָט אָנגעפירט מיטן קריסטלעכן קלויסטער, דער הייליקער, וואָס האָט אונטערגעהאַלטן דעם גלויבן ביי די אומגעקומענע קדושים, דער געלערנטער, וואָס האָט מיט זיינע שטאַרקע דרשות אַ תל געמאַכט פון דער אפקורסות—האָט איצט אַזוי ווייך און ליב גערעדט מיט יעדן פון זיינע גייסטיקע קינדער, ער האָט זיך מיט זיי ווארעם געזעגנט ערב דעם גלויקלעכן טויט, וואָס דער ליבער גאָט האָט אים מבטיח געווען.

צו די עלטסטע גלחים עפרעם און סעראַפיאָן האָט ער געזאָגט:

— איר פירט אָן מיט אַ גרויס חיל און ביידע זיינט איר באַוווסט קעמפער. אויפן הימל וועט מען אויך אייך אָנטאָן גאָלדענעם כלי-זיין און דער מלאך מיכאל וועט אייך מאַכן פאַר די עלטסטע אָנפירער פון זיינע חיילות.

דעם אַלטן פאַלעמאָן האָט ער אַ קוש געטאָן און געזאָגט:

— אָט איז דער ליבסטער און דער בעסטער פון מיינע קינדער. זיין נשמה פארשפרייט אַזאַ גערשמאַקן ריח, ווי דער בלויגנגס-ריח פון די באָבן, וואָס ער זייט אַלע יאָר.

דעם גלח זעאָסימאָס האָט ער אזוי געזאָגט:

דו האָסט זיך נית מיאש געווען פֿון גאָטס חסד און דערפאַר איז גאָטס רו אין דיר. דו לייגסט פון דיינע מעשים־טובֿים בלויז אויף דיין פֿאַרפוילטן מיסט.

ער האָט זיך צו אַלעמען געוענדעט מית קלוגע רייד.

צו דו זקנים האָט ער געזאָגט:

— ארום גאָטס כּסא־הכּבוד האָט דער אַפּאָסטאָל געזען סיר און צוואַנציק זקנים אין ווייסע קליידער מית קרוינען אויף דו קעפ.

און צו דו יונגע חאָט ער געזאָגט:

— זייט פרייליך, לאָזט דעם אומעט פאַר דו, וואָס זיינען גליקלעך אויף דער וועלט.

פאַפנוטיוס האָט דערזען, אז ער גענענט זיך צו אים, איז ער געפאַלן אויף דו קני און דאָס הארץ האָט זיך אים שיער נית צעריסן פון פחד און האָפנונג.

— פאָטער מיינער, פאָטער,—האָט ער געשריגן פון יאוש,—קום, העלף מיר, וויל איך קום אום. כ׳האָב אָפּגעגעבן גאָט דו נשמה פון טאַיס, כ׳האָב געווינט אויף א טורעם־זייל און אין אַן אהל אויף א בית־עלמין. מיין שטערן איז פון שטענדיקן בוקן זיך הארט געוואָרן, ווי דו קני פון א קעמל. און גאָט האָט זיך אָפּגעטאָן פון מיר. בענטש מיך, פאָטער, וועל איך נצול ווערן. באַשפריץ מיך מית הייליק וואַסער, כ׳וועל זיך אָפּוואַשן פון דו זינד און וועל גלאַנצן, ווי דער וויס־געפאַלענער שניי.

אַנטאָניוס האָט גארנישט געענטפערט. ער האט געקוקט אויף פאַפנוטיוסן מית א שווערן שטרענגן בליק, דערנאָדעם האט ער א קוק געטאן אויפן מאנאַך פאַוולוס, וועלכן מ׳האט גערופן „דער תם". ער האט אים א צייט באַטראַכט און א ווונק געטאן ער זאל זיך ענענען צו אים. אלע האבן זיך פארחדושט, וואס דער הייליקער וועגדט זיך צו א דולן מענטשן. אבער אנטאניוס האט געזאגט:

— גאט האט אים געשענקט זיין חסד, מער ווי יעדן פון אייך. הויב אויף דו אויגן, מיין זון פאַוולוס, און זאג, וואס זעסטו אין הימל?

פאַוולוס, דער תם, האט אויפגעהויבן דו אויגן, זיין געזיכט האט געשטראַלט און דער צונג האט זיך פאַנאַנדערגעבונדן.

— איך זע אין הימל,–האט ער געזאגט,–אַ געלעגער, אַרום שטייען אויף וואַך אומשולדיקע מיידלעך, וואס היטן קיינער זאל אַהין נישט גענענען זיך אויסער יענער אויסדערוויילטער, צולויב וועמען דער גערעכטער איז אנגעגרייט.

פאַפנוטיוס האט אנגעהויבן לויבן גאט, געכיינט, אַז דער גערעכטער איז אנגעגרייט פון זיין כבוד וועגן. אבער אַנטאניוס האט אַ מאַך געטאן מיט דער האַנט, געהייסן אים שווייגן אין הערן פאַוולוסן, וואס איז אַריין אין דבקות און האט מיט התפעלות געמורמלט:

— דו דריי יונגע מיידלעך רעדן מיט מיר. זיי זאָגן מיר: אַ הייליקע נשמה דאַרף פאַרלאָזן דו וועלט. טאַיס פון אַלעקסאַנדריע שטאַרבט אַוועק. און מיר האָבן פון כבוד וועגן צוגעגרייט דעם געלעגער. מיר זיינען אירע מעשים טובים–אמונה, פחד און ליבע.

אַנטאָניוס האָט געפרעגט:

— ליב קינד, וואָס זעסטו נאָך?

אומזיסט האָט פאַוולוס געזוכט מיט דו אויגן, געקוקט אין דער הויך אין אין דער נידער, אויף מזרח און אויף מעריב, אין פלוצים איז זיין בליק געפאַלן אויפן גלח פון אַנטיאָך. זיין פנים איז בלאַס געוואָרן פון הייליקן פחד און אין דו שוואַרצאפלען האָבן זיך ביי אים אָנגעצונדן פאַרבאַהאַלטענע פייערלעך.

— איך זע,–האָט ער געמורמלט,–דריי שדים, וואָס זיינען פול מיט שמחה. זיי קלייבן זיך כאַפן דעם דאָזיקן מענטשן. איינער פון זיי האָט אַן אויסזען פון אַ טורעם, דער צווייטער פון אַ פרוי, דער דריטער פון אַ כשופמאַכער. אויף אַלע דריי זיינען מיט גליענדע אייזנס אויסגעברענט דו נעמען זייערע. אויף איינעם–גאוה, אויפן צווייטן תאוה און אויפן דריטן–ספק. כ׳האָב געענדיקט.

פאַוולוס האָט מיט בלאָנזשענדיקע אויגן און מיט אַן אָפן מויל ווידער באַקומען דאָס אויסזען פון אַ תם.

דו מאָנאַכן פון אַנטיאָך האָבן געוואָרפן אומרויקע בליקן אויף פאַפנוטיוסן, אָבער דער הייליקער אַנטאָניוס האָט נאָר אַרויסגעזאָגט דו עטלעכע ווערטער:

— גאָט האָט אונז געגעבן צו ווינסן זיין גערעכטן משפט, מיר דאַרפן אָנבויגן דו קעפ און שווייגן.

ער איז אַוועק ווייטער. געגאַנגען און געבענטשט. דאָ זון האָט זיך אַראָפגעלאָזט צום האָריזאָנט און גאָט האָט מיט זיין חסד פֿאַרגרעסערט דעם שאָטן פונם הייליקן אַנטאָניוס, און ער, דער שאָטן, האָט זיך פֿאַנאַנדערגעוויקלט אַהינטער אים, ווי אַן אומענדלעכער טעפּיך, אַ סימן, אַז דעם הייליקנס אָנדענק וועט לאַנג, לאַנג לעבן צווישן דאָ מענטשן.

פֿאַפנוטיוסן האָט ווי אַ דונער געטראָפן, ער איז געשטאַנען אַ דערשלאָגענער, גאָרנישט נית געהערט און גאָרנישט נית געזען. נאָר דאָ צוויי ווערטער האָבן אים געשאַלט אין דאָ אויערן: „טאַיס שטאַרבטו!“ אַזאַ געדאַנק איז אים קיינמאָל נית אַרויף אויפן זינען. צוואַנציק יאָר האָט ער באַטראַכט דעם קאָפּ פון אַ מומיע און מיט אָמאָל האָט אים איבערראַשט דער געדאַנק, אַז דער טויט וועט אויסלעשן דאָ אויגן פון טאַיס.

„טאַיס שטאַרבטו!“ אומפֿאַרשטענדלעכע ווערטער! אין דאָ דאָזיקע צוויי ווערטער איז געלעגן אַ נייער, אַ מוראדיקער זינען. „טאַיס שטאַרבטו!“ צו וואָס איז דאַן דאָ זון, דאָ בלומען, דאָ טייכלעך און דאָ אַלע באַשעפענישן? „טאַיס שטאַרבטו!“ צו וואָס איז דאַן דאָ גאַנצע וועלט? מיט־אָמאָל איז ער אויפגעשפרונגען. זען זיך, זען זיך נאָך איין מאָל! און ער האָט זיך געלאָזט לויפן. ער האָט נית געוווסט וווּ איז ער און ווהין גייט ער. אָבער דער חוש זיינער האָט אים געפירט מיט אַן אינעוויניקסטער זיכערקייט. ער איז געגאַנגען צום טייך נילוס. אַ גאַנצע מחנה זעגלען האָבן באַדעקט דאָ גרויסע וואַסערן פונם טייך. ער איז אַריינגעשפרונגען אין אַ נוביער שיף, אויסגעצויגן זיך אויף אַ פֿעדערשטער באַנק, געשלונגען דעם מרחק מיט דאָ אויגן און, ווי אַ משוגענער, געשריגן פון ווייטאָק.

— משוגע, משוגע בין איך געווען, וואָס כ׳האָב נית פֿאַרמאָגט טאַיס דעמאָלט, ווען ס׳איז נאָך געווען אַ מעגלעכקייט! ס׳איז אַן אומזין געווען צו טראַכטן, אַז ס׳איז פאַראַן עפעס אויף דער וועלט אויסער אירי! אָ, משוגענער! כ׳האָב געטראַכט פון גאָט, פון מיין נשמה, פון אַן אייביק לעבן. איז דאָס אַלץ דען עפעס ווערט געווען נאָך דעם, ווי כ׳האָב געזען טאַיס? ווי האָב איך נית דערפֿילט, אַז דאָ גלייקלעכע אייביקייט ליגט פאַרבאַהאַלטן אין איין קוש פון

דער דאָזיקער פֿרוי וויִ האָב איך ניט פּאַרשטאַנען, אַז אָן איר האָט דאָס לעבן קיין זינען ניט, אַז אָן איר איז דאָס לעבן נאָר אַ שלעכטער חלום! אָ, שוטה, דו האָסט זיך געזען אין בײַסט אַוועק זוכן גלײַק פון אַ יענער וועלט! אָ, טויגענישט, דו האָסט זיך געזען אין מורא געהאַט פֿאַר גאָט! גאָט! הימל! וואָס איז דאָס אַזוינס? אין וואָס קאָנען זיי דיר פֿאַרלייגן אַזעלכס, וואָס זאָל ווערט זיין דאָס מינדסטע פּיצל פון דעם, וואָס זי וואָלט דיר געקאָנט געבן? וואָס פֿאַר א האַנט איז דיר געלעגן אויף דיינע אויגן? פֿאַרשאָלטן זאָל זיין דער, וואָס האָט דיך דעמאָלט בלינד געמאַכט! פֿאַר איין רגע בלויז פון איר ליבע וואָלסטו באַצאָלט מיט דיין עולם-הבא און דו האָסט דאָס ניט געטאָן! זי האָט דיר אויפגעעפנט אירע אָרעמס, איר דופֿטיק בלײַענדיק לייב און דו בײַסט ניט געזונקען אין דיַ זיסע פֿאַרגעסנהײַט פון איר ברוסט! דו האָסט געפּאָלגט דיַ אייפערזיכטיקע שטים, וואָס האָט דיר געזאגט: „האַלט זיך אָפּ!“ שוטה, שוטה, אומגלײַקלעכער שוטה! אָ, אומגלײַק! אָ, חרטה! אָ, יאוש! ניט האבן דיַ פרייד אַוועקצוטראגן מיט זיך אין גיהנום דעם זכרון פון דער זיסער שעה, ניט קאָנען שרייען צו גאָט: „ברען מיין לייב, טריקן אויס דאס בלוט פון מיינע אָדערן, דעם מאַרך פון מיינע ביינער, דו וועסט אבער ביי מיר ניט אָפּנעמען דעם אנדענק, וואס קווענקט מיך, וואס פרישט מיך אפ אויף דור-דורות!... טאַיס שטאַרבט! און וועט קיינמאל ניט זיין מיינע, קיינמאָל, קיינמאָל!...“

דיַ שיף איז געגאַנגען מיטן שטראם און ער איז געלעגן אראפּצו מיטן פּנים און אַלץ געחזרט:

— קיינמאָל! קיינמאל! קיינמאל!

און דערמאנענדיק זיך, אַז זי האט ליב געהאַט אַנדערע און ניט אים, אַז זי האָט פאַרשפּרייט גאַנצע קוואַלן פון ליבע אויף דער וועלט און ער האָט אפילו דיַ ליפּן ניט איינגעטונקט אין זיי—האָט ער אַ ווילדער געברומט פאַר וויטאק. ער האָט זיך געריסן דיַ ברוסט מיט דיַ נעגל און געבּיסן זיך דיַ הענט. ער האָט געטראַכט:

— וועו איך וואלט געקאנט הרגענען דיַ אַלע, וועמען זי האט ליב געהאַט!

דער געדאַנק פון מארד האט אנגעפּילט זיין נשמה מיט אַזיסן

האָס. ער האט געטרוימט דערשטיקן ניקאַסן לאַנגזאַם, ניט געיילט, קוקן אים טיף־טיף אין דן אויגן אַריין. דערנאכדעם איז זיין האָס מיט־אַמאל פאַרשוווינדן געווארן. ער האט געווייגט, געקלאגט, געווארן אַזוי ווייך אוו מילד. אַ מין צאַרטקייט האט אנגעפילט זיין נשמה. ס׳האָט זיך אים פאַרגלוסט זיך ווארפן אויפן האַלז ניקאַסן, דעם חבר פון זיין קינדהייט, אוו זאָגן אים: „ניקאַס, ס׳האָב דיך ליב, ווי דו האסט זי ליב. דערצייל מיר פון איר. זאָג מיר דאָס, וואָס זי האָט דיר געזאָגט". אוו איין געדאַנק האָט אים שטענדיק געעקבערט:— „טאַיס שטאַרבט!" שיין פון זון! זילבערנע שאָטנס פון נאַכט! שטערן, הימלען, ביימער מיט טאָפלדיקע קרוינען, ווילדע חיות, היימישע פיי, בענקנדע מענטשלעכע נשמות—צי הערט איר דען ניט: „טאַיס שטאַרבט!" שיין, לופט אוו דופט פאַרשווינדט! ווערט נעלם, וועלטס בילדער אוו געדאַנקען. „טאַיס שטאַרבט!" זי איז געווען די שיינקייט פון דער וועלט! ווי שיין זיי זיינען געווען די אַלע חכמים, די דאָזיקע זקנים, וואָס זיינען געזעסן נעבן איר דעמאָלט אויפן מאָצייט אין אַלעקסאַנדריע! ווי אָנגענעם ס׳האָבן געקלונגען זייערע שמועסן! ווי פיל שמייכלענדיקע ווערטער האָבן געשוועבט אויף זייערע ליפן אוו ווי שיין ס׳האָבן געדופטעט זייערע לידנשאפטלעכע געדאַנקען! אוו ס׳איז בלויז דערפאַר, ווייל טאַיס איז געווען דערביי, נעבן זיי. דערפאַר ויינען זייערע געשפרעכן פול געווען מיט ליבע, מיט שיינקייט, מיט אמת. דער ליבלעכער ניט־גלויבן האָט צוגעגעבן אַזוי פיל חן זייערע ווערטער. זיי האָבן אַזוי לייכט אויסגעדריקט די מענטשלעכע שיינקייט! ווייי, אוו דאָס אַלץ איז ניט מער ווי אַ חלום! טאַיס שטאַרבט! אָ, נאַטירלעך, כ׳וועל שטאַרבן מיט איר טויט! אָבער קאָנסטו דען שטאַרבן, אויסגעטריקנט שטערנדל, אומגלויקלעך מפלע, דענקסטו הנאה האָבן פון טויט, דו, וואָס האָסט ניט געוווסט פון לעבן! זאָל זיין אַ גאָט אוו זאָל ער מיך פאַרמשפטן! ס׳האָף עס, כ׳וויל עס; גאָט, וואָס איך האָס, הער מיך אויס! פאַרמשפט מיך אויף אייביקע יסורים. כדי דו זאָלסט דאָס מוזן טאָן, שפיי איך דיר אין פנים! ס׳מוז געפינען אַן אייביקן גיהנום, אוו זאָל זיך דאָרט ביסלעכווייז אויסוועפן דער אייביקער צאָרן, וואָס ברענט אין מיר.

מיטן באַגינען האָט אַלבינאַ אויף דער שוועל פון אירן קאַמער מקבל פנים געווען דעם גלח פון אַנטינאָע.

— זיי באַגריסט אין אונזער רויקער ווינקל, חשובער פאָטער. בינט אוודאי געקומען בענטשן דין הייליקע, וואָס דו האָסט אונז געגעבן. דו ווייסט, אַז דער גוטער גאָט רופט זיך צו זיך, און ווען אַזוי זאָלסטו נית ווינן פונם נייעס, וואָס דין מלאכים האָבן אָנגעזאָגט פון מדבר צו מדברי? ס'איז אמת, טאַיס האָלט ביים אַוועקגיין פון דער וועלט. אירע שליחות איז שוין פאַרענדיקט. אין אַ פאָר ווערטער וועל איך דיר דערציילן, ווין אַזוי זי האָט געלעבט צווישן אונז. נאָך דעם, ווין דו בינט אַוועק, פאַרשפאַרנדיק זיך אינם קאַמער, וואָס דו האָסט פאַרחתמעט, האָב איך אירע געשיקט אַהין עסן אין אַ פּלייט, איינע פון דין פּלייטן, אויף וועלכע עס שפּילן אויף דין מאַלצייטן דין פרויען פון אירע פאַך. כ'האָב דאָס געטאָן אַזוי, כדי זי זאָל נית אַרייגפאַלן אין עצבות און כדי זי זאָל פאַר גאָט אַרויסווייזן נית ווייניקער קונסט, ווי זי האָט אַרויסגעווינן פאַר מענטשן. טאַיס האָט אַ גאַנצן טאָג געזונגען אויפן פּלייט אַ שבח דעם רבונו של עולם. און דין מיידלעך, דין שוועסטער, וואָס האָבן הנאה געהאַט פון דין פאַרבאָרגענע קלאַנגען, האָבן געזאָגט: „מיר הערן דעם סאַלאָווי פון גאָטס וועלדער, דאָס שואַנען-לידּ פון יעזוס". אָט אַזוי האָט טאַיס תשובה געטאָן. אין זעכציק טעג אַרום האָט דין טיר, וואָס דו האָסט פאַרחתמעט, אַליין זיך געעפנט, דין ליימענע חתימה איז זיך צעפאַלן, הגם קיין איין מענטשלעכע האַנט האָט זיך צו איר נית צוגערירט. פאַר מיר איז דאָס געווען אַ צייכן, כ'האָב פאַרשטאַנען, אַז גאָט האָט מוחל געווען דין עבֿרות פון טאַיס. פון דעמאָלט אָן האָט זי געלעבט צוזאַמען מיט מיינע טעכטער, אינזיינעם מיט זיי געאַרבעט און תפלה געטאָן. מיט אירע פיינע שיינע מדות האָט זי זיך אויסגעצייכנט מער פון אַלע אירע חברטעס. צייטנווייז איז זי געווען אומעטיק, אָבער דין דאָזיקע וואַלקנס פלעגן פלינק איבערגיין. וועו איך האָב דערזען, אַז זי האָט זיך צוגעבונדן צו גאָט מיט אירע גלזיבן, האָפענונג און ליבע, האָב איך שוין קיין מורא נית געהאַט אויסצונוצן אירע קונסט און אירע שיינקייט פאַר אירע שוועסטערס וועגן. כ'האָב זי איינגעלאַדן פאָרשטעלן פאַר אונז דין צדקניות, דין

פֿרוּמע פֿרוֹיען פֿון דער הייליקער שריפֿט. זי האָט געשפּילט אסתּרן, דבורהן, יהודיתן, מרימען, די שוועסטער פֿון אליעזר, און מרימען, די מוטער פֿון יעזוס. כ'ווייס, חשובער פֿאָטער, אַז דו ביסט אַ שטרענגער און דיר זיינען ניט צום האַרצן די דאָזיקע פֿאַרשטעלונגען. אָבער דו אַליין וואָלסט זיין גערירט, ווען דו וואָלסט געזען, ווי זי שפּילט די פֿרומע פֿרוֹיען, ווי זי גיסט אמתע טרערן און שטרעקט די הענט צום הימל. שוין לאַנג, אַז איך פּיר אָן מיט פֿרוֹיען און אַ טבע האָב איך ניט שטערן זיי אין זייערע געוווינהייטן. ניט פֿון אַליע זיינגען וואַקסן אויס איינע און די זעלבע בלומען, און ניט אַליע נשמות קאָן מען היליקן אויף איין און דעם זעלבן אופֿן. דערצו דאַרף מען נעמען אין אַכט, אַז טאַיס איז געקומען צו גאָט דערמאָלט, ווען זי איז נאָך געווען אַ שיינע און אַזאַ קרבן, אויב ער איז ניט דער איינציקער, טרעפט ער, לכל הפחות, זייער זעלטן... איר שיינקייט, דאָס איז איר לבוש. איר שיינקייט האָט זי ניט אָנגעווירן אויף אין פּיבער, וואָס דויערט שוין דריי חדשים. די גאַנצע צייט, זינט זי איז קראַנק, ווילן זי זען דעם הימל און אַליע אין דערפרי הייס איך שטעלן איר בעטל אין הויף נעבן ברוגים אונטערן אַלטן פייגנבוים, דאָרט, וווּ די הייליקע שוועסטער פֿאַרזאַמלען זיך תמיד אין שאָטן. אָט דאָרטן וועסטו זי איצט טרעפן, חשובער פּאָטער, אָבער אייל זיך. וויל גאָט רופט זי צו זיך און היינט אָוונט וועט איר שיינער קערפּער שוין זיין אָנגעטאָן אין תכריכים.

פּאָפּנוטיוס איז צוזאַמען מיט אַלבינאַן געגאַנגען אין הויף, וואָס איז געווען אינט פֿאַרגאָסן מיט פּרימאָרגן־שיין. אויף די ליימענע דעכער זיינען אין דער לענג אַן אַשורה, וויַ אַ שניר פּערל, געזעסן טויבן. אויפֿן געלעגער אין שאָטן פֿונם פייגנבוים איז געלעגן טאַיס, אינגאַנצן אַ וויסע מיט צונויפֿגעלייגטע הענט אויף דער ברוסט. נעבן איר זיינען געשטאַנען די הייליקע שוועסטער און האָבן געלייענט די תפילות, וואָס מע זאָגט ביי אַ נפטר:

— „לייטזעליק מיך, גאָט, ווי דיין חסד איז, ווי דיין גרויס רחמנות איז, מעק אָפּ מיינע זינד".

ער האָט זי אַרויף געטאָן:

— טאַיס!

זי האָט אויפגעהויבן די ווינט און האָט אַ קער געטאָן אין זיין זייט די וויסלעך פון די אויגן.

אַלבינאַ האָט אַ וווּנק געטאָן צו די שוועסטער, זיי זאָלן אָפּגיין אָן אַ זייט.

— טאַיִס,—האָט ווידער גערופֿן דער מאָנאַך.

זי האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ און לייכט דורכגעעטעמט:

— דאָס בינסטו, מיין פאָטער? געדענקסט דאָס וואַסער פון קוויאַל און די טייטלען, וואָס מיר האָבן דעמאָלט אַראָפּגעריסן? אין יענעם טאָג, פאָטער, האָב איך דערווויסט זיך פון לעבן... פון לעבן...

זי איז אַנטשוויגן געווארן און איר קאָפּ איז געפאַלן צוריק אויפן געלעגער.

טאַיִס האָט געגומסט. אויף איר שטערן האָט גערוט שוין אַ קאַלטער שווייס. אין דער אַרומיקער שטילקייט האָט זיך דערהערט אַ קלאָגעדיק ברומען פון אַ טויב. די שוועסטער האָבן געווויינט און געזאָגט תהילים:

— „וואָש מיך אָפּ מער און מער פון מיינע זינד און פון מיין עברה רייניק מיך, וואָרים מיינע זינד וויים איך און מיין עברה שטייט תמיד פאַר מיר".

טאַיִס האָט זיך מיט־אַמאָל אויפגעהויבן אויפן געלעגער. אירע בלויע אויגן האָבן זיך ברייט פאַנאַנדערגעעפנט, די בלינקן האָבן געבלאָנזשעט און די אויגן זיינען געווען אויסגעשטרעקט צו וווייט בערג. און מיט אַ לויטערער, פרישער שטים האָט זי געזאָגט:

— אָט זיינען זיי, די רויזן פונם אייבינקן פרימאָרגן.

אירע אויגן האָבן געגלאַנצט, דער פנים האָט לייכט געבראַנט. זי האָט ווידער אויפגעלעבט אַ שיינע, אַ צאַרטע, ווי תמיד.

פאַפנוטיוס האָט זיך געשטעלט אויף די קני און אַרומגענומען מיט זיינע שוואַרצע הענט.

— שטאַרב ניט!—האָט ער געשריגן מיט אַ מאָדנער שטים, וואָס ער אַליין האָט ניט דערקענט,—איך ליב דיך, שטאַרב ניט! הער, טאַיִס, מיין טאַיִס! כ׳האָב דיך אָפּגענאַרט. כ׳בין געווען משוגע און אומגלייקלעך. ניטאָ ניט קיין גאָט, ניט קיין הימל! ס׳איז פאַראַן נאָר דאס ערדישע לעבן און די ערדישע ליבע. כ׳האָב דיך ליב, שטאַרב

ניט! דאָס איז אוממעגלעך! דו ביסט מיר טייער! קום, קום מיט מיר! לאָמיר אַנטלויפן! כ׳וועל דיך אַוועקטראָגן ווייט, ווייט אין מיינע אָרעמס! קום, לאָמיר זיך לייבן, הער מיך אויס, אָ, מיין געליבטע, און זאָג: „איך וועל לעבן, איך וויל לעבן". טאַיס, טאַיס, שטיי אויף!

זי האָט אים ניט געהערט. אירע בליקן האָבן געבלאָנזשעט אי־בער דער אומענדלעכקייט.

זי האָט געמורמלט:

— דער הימל עפנט זיך. איך זע די מלאכים, די נביאים און די הייליקע. דער גוטער טאָדאָר איז צווישן זיי. ער האַלט אַ סך, אַ סך בלומען אין די הענט. ער שמייכלט צו מיר און רופט מיך... צוויי שרפים געגנען זיך צו מיר... ווי שיין זיי זיינען!.. איך זע גאָט.

זי האָט פרייליך אַן אָטעם געטאָן און דער קאָפּ איז איר שוער געפאַלן אויפן קישן. טאַיס איז געווען טויט. פאַנוטיוס האָט אַ פאַריאושטער זי ארומגענומען און געפרעסן זי מיט די אויגן, ווי זיינען געווען פול מיט פאַרלאַנג, מיט צאָרן און מיט ליבע.

אַלבינאַ האָט אים אַ געשריי געטאָן:

— אַוועקגיי, פאַרפלוכטער!

און זי האָט צאַרט אַנידערגעלייגט איר האַנט אויף די אויגן פון דער פאַרשטאָרבענער. פאַנוטיוס איז אָפגעגאַנגען, וואַקלענדיק זיך. זיינע אויגן האָבן געשפריצט מיט פלאַמען, און די ערד, האָט ער געפילט, שפאַלט זיך אים אונטער די פיס.

די הייליקע שוועסטער האָבן געזונגען דאָס געזאַנג פון זכריה:

„געלויבט ביסטו גאָט דער האַר, דער גאָט פון ישראל".

זייערע שטימען אַבער האָבן זיך מיט־אַמאָל אינגערגעריסן, זיי האָבן דערזען דאָס געזיכט פונם נזיר און פון שרעק געלאָזט זיך לויפן און געשריגן:

— אַ וואַמפּיר! אַ וואַמפּיר!

ער איז געווארן אַזוי מיאוס, אַז דורכפירנדיק מיט דער האַנט אינגערן געזיכט, האָט ער דערפילט זיין העסלעכקייט.

פארלאג
„קולטור־ליגע" וואַרשע

1)	קולטור־ליגע I	120	מארק
2)	קולטור־ליגע II	120	„
3)	רויטער פונקס I	675	„
4)	ב. שטיימאן—דראמען	180	„
5)	י. אפאטאשו—אין פוילישע העלדער	960	„
6)	פרץ מארקיש—דיַ קופּע	500	„
7)	פרץ מארקיש—סתם (לידער)	600	„
8)	י. זינגער—ערד־ווייַ (דראמע)	200	„
9)	א. פרענס—טאַיס (ראַמאַן)	600	„
10)	א. ספּיוואַק—ייִדיש־פּרעסטאַמאַטיע	350	„
11)	ח. ש. קאַזדאַן—פּאַר שוּל אין היים (אויסזער שטעטל)	200	„
12)	ש. גילינסקי—אַלגעמיינער שמועס אין פּאַלקס־שול	120	„
13)	י. ל. פרץ—קינדער־לידער	45	„
14)	דער נסתר—מעשהלעך אין פּערזן	150	„
15)	מענדעלי מוכר ספרים—דאס קעלבל	90	„
16)	ה. ענדערסען—מעשהלעך—ייִדיש—נסתר	750	„

שול־ביבליאָטעק.

17)	№ 1 מענדעלי מוכר ספרים—דאס קעלבל	60	„
18)	№ 2 שלום־עליכם—דאס מעסערל	60	„
19)	№ 3 י. ל. פרץ—קינדער־לידער	30	„
20)	№ 4 ש. פרוג – דאס שטיינדל	35	„
21)	№ 5 מ. ז. פיינבערג—בייזאכט	55	„
22)	№ 6 ח. נ. ביאַליק—נח און מאַרינקא	50	„
23)	№ 7 שלום אש—יאַסעלע	75	„
24)	№ 8 א. רייזען—דער בוים, דיַ פאַבריק	50	„
25)	№ 9 מ. סטאַווסקי—לבן הארמי	80	„
26)	№ 10 א. ראובני—קינדער	85	„
27)	№ 11 א. פרענס—בלומען	85	„
28)	№ 12 ל. אַנדרייעוו—א הונט	75	„
29)	№ 13 א. דאַדע—דאס היימס ציגעלע און אַנד.	85	„

אַנדערסענס מעשהלעך.

30)	№ 1 דיַ מוטער און אַנד.	55	„
31)	№ 2 דער זינגפויגל און אַנד.	55	„
32)	№ 3 דאס ים טעכטערל „ „	85	„
33)	№ 4 אַלע־לוק־אַיע „ „	45	„

(34)	№ 5 דז וויַלדע שוואַנען	70 „
(35)	№ 6 ברויזעלע	70 „
(36)	№ 7 דער גן=עדן	60 „
(37)	№ 8 דז שניי=מלכה	115 „
(38)	№ 9 דאָס העסלַיכע קאטשערל	55 „
(39)	№ 10 דער גרויסער אוץ קליינער קלוים	70 „
(40)	№ 11 דאָס טענצעוויגל	45 „
(41)	№ 12 דעם מלכס ניי קליד	60 „

מעשהלעך פַּאר קלייַנע קינדער.

(42)	№ 1 א מעשה מיט דרייַ בערן	24 „
(43)	№ 2 א מעשה מיט זַן אַלטער פרוי	24 „
(44)	№ 3 דער ליב אוּן דער מוּק	24 „
(45)	№ 4 א מעשה מיט חזירימלעך	24 „
(46)	№ 5 א מעשה מיט א בער	24 „
(47)	№ 6 דאָס גאָלדענע קיקעלע	24 „
(48)	№ 7 יענטעלע—רויט=מענטעלע	16 „
(49)	№ 8 אַנדערס ניי היטעלע	32 „
(50)	№ 9 דער רעטער	24 „
(51)	№ 10 לידעלעך—מעשהלעך	24 „
(52)	צען מעשהלעך פַּאר קליינע קינדער	225 „

קלאַסיקער=ביבליאָטעק פַּאר יונגע.

(53)	מענדעלי מוכר ספרים—מסעות בנימין השלישי	200 „
(54)	שלום=עליכם—טביה דער מילכיקער	500 „
(55)	„ „ „ „ „ „ I	260 „
(56)	„ „ „ „ „ „ II	260 „

שלום=עליכם—טוביה דער מילכיקער.

(57)	№ 1 קטנתי. דאָס גרויסע געהיַנס	70 „
(58)	№ 2 א בוירדעם	55 „
(59)	№ 3 הייַנטיקע קינדער	65 „
(60)	№ 4 האָדל	60 „
(61)	№ 5 חוה	55 „
(62)	№ 6 שפרינצע	55 „
(63)	№ 7 טביה פאַרט קיין א"י	70 „
(64)	№ 8 לך=לך=ונלחלקלקות	75 „

9386 4-2

אדרעס: פַּאר ברוּח: (וואַרשע, לעשנע 52 ח. 3, „קולטור=ליגע
פַּאר גאַלט: (פאָסט=טשעק=קאָנטאָ 2428.

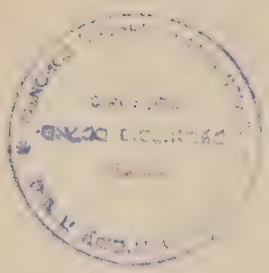

JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

Toronto Jewish Public Library
THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS
and may h... ap-
...t.
...d,
...st
...e

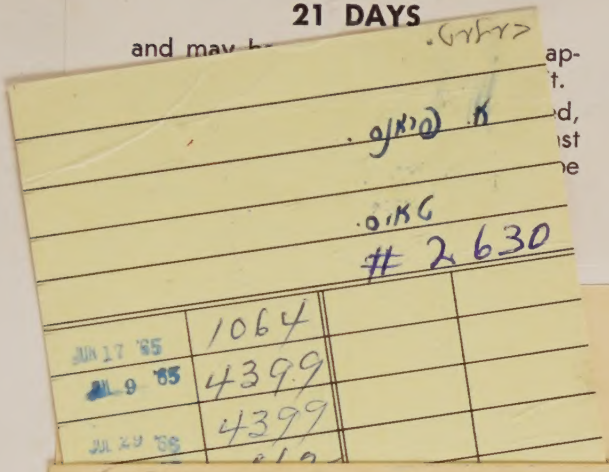

JUN 17 '85 1064
JUL 9 '85 4399
JUL 29 '85 4399

2630
JAN 4 '72
MAY 2 '80
JUN 30 '84
JUN - 9 1985

ספרית עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO